ŠEJH ABDUL KADIR GEJLANI

EL-GUNJETU LI TALIBI TARIKIL HAKK, AZZE VE DŽELLE

- GUNJA -

SVE ŠTO JE POTREBNO TRAGAOCU NA PUTU HAKKA, AZZE VE DŽELLE

KNJIGA ŠESTA

6.

O FADILETIMA DJELA

Sarajevo, 2005

Šejh Abdul Kadir Gejlani

El gunjetu li talibi tarikil Hakk, Azze ve Dželle

Sve što je potrebno tragaocu na putu Hakka, Azze ve Dželle

Knjiga šesta – O FADILETIMA DJELA

Izdavač:

Kadirisko – Bedeviska tekija

Čeljigovići Sarajevo

Za izdavača:

Šejh Zakir Bektić

Prijevod:

Irfan Lilić

Saradnik na prijevodu

Muris Bilalagić

Tiraž: 500

Sarajevo, 2005

Besplatan primjerak

Uvod

Allah dž.š. je Slavljen i Hvaljen, stvorio je čovjeka i zadužio ga je da Ga vjeruje Imanom, da Mu robuje Islamom i da Ga spoznaje Ikanom, Ihsanom, Ijanom ...

Temelji Imana, Islama i Ihsana utvrđeni su poznatim hadisom kojeg donose Buharija i Muslim r.a., i koji je u cijelosti naveden u ovom djelu.

Iman koji posjedujemo smo dobili na dar, bez da smo se za njega trudili, pa kako je to najveći mogući dar, dužni smo ga čuvati, njegovati od slabljenja i gubljenja, sa najvećom mogućom pažnjom.

Islam, u toku života zaimavamo, i on se mora učiti, jer ga je i sam Allahov Poslanik Muhammed a.s. učio direktno od Allaha, Azze ve Dželle, i indirektno posredstvom meleka Džebraila a.s.

Ihsan je usavršavanje, a u narednim stupnjevima napredovanja slijedi nagrada viđenja svoga Rabba, Azze ve Dželle.

Protokom vremena, kod pojedinaca i grupa muslimana pojavile su se devijacije i odstupanja, od kojih su neke spomenute i u ovoj knjizi, a neke od njih smo i mi prepoznali u ovom vremenu.

U svim generacijama Ummeta, a u skladu sa poznatim Hadisom Muhammeda a.s., pojavljivale su se ličnosti koje su obnavljale Vjeru i ispravljale ono što su ljudi iskrivili i pokvarili. Jedan od njih je svakako i Hz. Šejh Abdul Kadir Gejlani k.s., čiju životnu biografiju donosimo na početku ove knjige, a iz koje se može vidjeti njegov trud i hizmet na očuvanju Istinske i Prave vjere Islama. Upravo je očuvanje Vjere osnovni razlog pojavljivanja ove knjige i na Bosanskom jeziku.

Primijetili smo da, i pored štampanja brojnih djela sa Islamskom tematikom, još uvijek nemamo djelo sa cjelovitim prikazom Pravog znanja o Šerijatskim propisima – Fikh, Pravog Znanja - Spoznaje o Allahu, Azze ve Dželle, putem dokaza – Akaid, Pravog znanja o Odgojnim pravilima – Adab i Pravog znanja o Lijepom ponašanju ispravnih (Ahlak), a sve to je upotpunjeno i sadržano u knjizi "El Gunjetu lit talibi tarikil Hakk, Azze ve

Dželle", kod nas poznatijom kao "Gunja".

Sama knjiga je u orginalnom arapskom izdanju podijeljena u dva dijela. Obzirom da Bosanski prijevod sadrži veći broj strana, te radi lakšeg snalaženja čitaoca, mi smo ga podijelili u sedam knjiga od kojih prva obrađuje "Temeljne propise Islama", druga "Adabe - Odgojna pravila ponašanja", treća "Akaid", a od četvrte do sedme su sadržana predavanja sa Medžlisa - sijela koja obrađuju razne teme počevši od tefsira pa sve do konkretnih uputstava i pravila Tarikata - Duhovnog puta.

Zahvaljujemo se našem bratu Murisu Bilalagiću koji je jedno od značenja ove knjige prenio i u Bosanski jezik; a za one koji vole da studiraju dajemo i orginalnu verziju ove knjige na Arapskom jeziku. Još jedan razlog za ovo je i vrhunski izražajni stil Šejha Abdul Kadira koji posebno dolazi do izražaja u drugom dijelu knjige, kada autor kroz stihovanu prozu, poznatu u Arapskom jeziku kao sedždž, sa izuzetnom ljepotom i lahkoćom iznosi svoje kazivanje.

Istinski toplo je preporučujemo svim Muslimanima i Muslimankama, a posebno onima koji uče Vjeru ili druge podučavaju Vjeri tj. učenicima medresa i njihovim nastavnicima, studentima i njihovim profesorima, muridima i njihovim šejhovima.

Ova knjiga u vašim i našim rukama će uz Allahovu, Azze ve Dželle, dozvolu postati efikasno sredstvo za učvršćivanje Imana, učenje Islama, te napredovanje u sferama Ikana, Ihsana, Ijana ...

Naročito ovu knjigu preporučujemo svim onima koji su ušli u Islam ili se to tek spremaju da urade, jer je metod kojim je podučavao Hz. Abdul Kadir Gejlani k.s. historijski isproban, a rezultirao je upućivanjem nebrojeno mnogo učenika i sljedbenika od kojih je prema statistikama preko pet hiljada nemuslimana prihvatilo ovaj živi poziv u Istinsku Vjeru Islam, još za Šejhovog života. Broj onih koji su iskoristili metode Šejha Abdul-Kadira da pronađu put ka Hakku, Azze ve Dželle, nakon njegovog preseljenja nama nije moguće znati, ali je zasigurno veliki. A i svima nama koji smo, relativno već duže vremena u Vjeri, ova knjiga će poslužiti da na pravom mjestu provjerimo jesmo li nešto zaboravili ili preskočili da ugradimo u temelje našeg vjerovanja. Ovo se naročito odnosi na prvi dio knjige u kojem Šejh Abdul Kadir k.s. ne nudi svoje vlastite Spoznaje i Viđenja, nego, Izvore vjere sa kojom je došao Posljednji Allahov Poslanik Muhammed a.s., Kur'an, Sunnet, te praksu ashaba, tabiina i Islamskih velikana prvih generacija.

Ovo je posebno značajno jer je i kod nas zabilježena pojava nemetodičnog pristupa Islamu, te preskakanja osnova, a kretanje sa sredine, pa ponekad i sa samog kraja Puta, koji nam u ovoj knjizi iznosi Hz. Pir. Njegova k.s. napomena na kraju trećeg poglavlja jasno govori o potrebi slijeđenja postupne i ispravne metode:

"Izvršavanjem (Allahovih) naredbi u pet temeljnih ibadeta, koje smo ranije opisali, postaje se Musliman, a marljivim njegovanjem ovih adaba, postaje se sljedbenik Sunneta (Allahovog Poslanika a.s.) i onaj koji korača stopama Islamske tradicije (eser). On će tako steći Marifet – direktno znanje koliko mu je potrebno.

I preostaje mu otkrivanje Istinskog iskustva (Hakkikat) direktnog znanja (Marifeta) Stvoritelja (Sani), a to je od poslova srca (aamalul kalb – duhovne jezgre), pa smo ga ostavili za kasnije kako bi (onima koji čitaju) olakšali ulazak u našu Vjeru. A kada se jednom odjene u svjetlo Islama vanjštinom (zahiren) mi mu kažemo: "Odjeni se sada svjetlom – nurom Imana svojom nutrinom (batinen)."

Napominjemo da je Hz. Abdul Kadir Gejlani slijedio Mezheb Imama Ahmeda Ibni Hanbela r.a. Hanbelijski mezheb ima razlika sa Hanefijskim mezhebom kojeg slijedi većina Muslimana u Bosni i Hercegovini. Te razlike su neznatne, ali ponekad mogu biti izvor neslaganja i nesporazuma, pogotovu iz neznanja. U samom djelu ćemo naći odgovore na neka historijska pitanja koja se stalno ponavljaju i zbunjuju Muslimane, a očito su nametnuta od neznalica i neprijatelja Islama.

Mi tvrdimo i vjerujemo da su sva četiri mezheba, pa i još neki, svojom suštinom i formom, Islam, pa ko hoće neka to studira i proučava.

Sve što su nam prenijeli mezhebski Imami je od Allahovog Poslanika a.s., a on je to sve lično praktikovao – a ti brate razumi!

I ova knjiga je još jedna mogućnost za bolje razumjevanje.

Kadirisko – Bedeviska Tekija
Čeljigovići
Sarajevo, mart, 2002/Zul Hidždže 1422

BIOGRAFIJA ŠEJHA ABDUL KADIRA GEJLANIJA

Njegovo ime i lična biografija

On je Šejh, Imam, Zahid (Asketa), Arif i Uzor, Šejhul Islam, Sultan Evlija, predvodnik čistih, oživljavatelj i podržavatelj vjere i Sunneta, i poništitelj novotarija (Bid'ata), Ebu Muhammed Abdul Kadir sin Ebu Saliha Abdullaha[1] sin Dženki Dost[1] sin Jahjaa sin Muhammeda sin Davuda sin Musaa sin Abdullaha sin Hasana sin Hasana[2] sin Alije sin Ebu Taliba[3].

El Džejli, Eš Šaf'i, El Hanbeli, Šejh od Bagdada.

On je sin od kćerke Ebu Abdullaha Es Savma'ia, porijeklom iz Gejlana[4], a Savma'i je od najvećih šejhova Gejlana, bio poznat po kerametima i halovima[5].

Njegova je majka Allahova ropkinja, Fatima kći Ebu Abdullaha Es Sauma'ia, koja je također bila poznata po kerametima i halovima[6].

Vrijeme i mjesto njegovog rođenja

Šejh r.a. je rođen sredinom mjeseca Ramazana 471. godine po Hidžretu, u mjestu Gejlan[7], gdje je proveo početak mladosti do svoje osamnaeste godine. Nakon toga je preselio u Bagdad 488[8] po H. i tamo je živio do kraja svoga vijeka.

Šejh r.a. je bio mršavog tijela, srednjeg rasta, širokih prsa, velike brade, tamnog tena, sastavljenih obrva, grlat, lijepog semta[9], visokog ranga i bogatog znanja[10].

---

[1] Ibni Redžeb u "Et Tabakat"-u veli: On je Abdul Kadir sin Ebu Saliha, sin Abdullaha, dodao je riječ "sin". Ibnul Vardi u "Tetimetul Muhtesar fi Ahbaril Bešer" tom 2/107, veli: "On je Abdul Kadir sin Ebu Saliha Musa Dženki Dost." Ez Zerkeli u "El A'lam" tom 4/47 veli: "On je Abdul Kadir sin Abdullaha."

[1] El Halabi u "Kalaidul Dževahir" 3 veli: "To je a'džemijski (strani) izraz znači onaj koji voli borbu (ratovanje), a Allah najbolje zna."

[2] Ibnu Šarik El Kurtubi u "Fevatul Vafijjat" tom 2/373 veli: "Njegovo porijeklo seže do El Huseina sina Alija sina Ebu Taliba."

[3] "Et Tabakat" od Ibni Redžeba; "Džamiu'n Kerametil Evlija" od Nabhania tom 2/204.

[4] El Bagdadi u "El Merasid" tom 1/368 veli: "Gejlan je naziv prostranih krajeva koji se nalaze iza Taberistana, to su sela sa velikim i prostranim pašnjacima okružena planinama pored Taberistanskog mora."

[5] "Tetimetul Muhtesar min Ahbaril Bešer" od Ibnul Vardi tom 2/108.

[6] Njegova majka veli: "Nakon što sam rodila svog sina Abdul Kadira on nije htio dojiti moje grudi danju u Ramazanu." (("Kalaidul Dževahir fi Menakibi Abdul Kadir", od El Halabi, 3)).

[7] "Sijera a'lemin – nubela" od Ez Zehebi, tom 20/439.

[8] "Sijera a'lemin – nubela" od Ez Zehebi, tom 20/443, prenoseći iz Ibnun Nedžarevog "Tariha".

[9] Ibn Menzur u "Al Lisan", tom 2/46 veli: "Semt znači lijepo govoriti, lijepo ophoditi sa komšilukom, ne štetiti nikom, i slijediti istinu i uputu."

[10] "Muhtesaru Tabekatul Hanabilet"; od Ibn Šatti 41.

Njegovo odrastanje i školovanje

Oči Šejha r.a. su ugledale svjetlo u sredini poznatoj po Ilumu (znanju), podržanom kerametima; njegov otac je bio od velikih alima (učenjaka) Gejlana, a njegova majka je bila čuvena po kerametima, ona je bila kćerka Arifa, Abida i Zahida Ebu Abdullah Es Sauma´i, tako da je Šejh udisao zrak u kućama znanja, Fikha, Ma´rifeta i Hakikata.

On r.a. je znao da je školovanje Fard (stroga obaveza) za svakog muslimana i muslimanku, zato je zasukao rukave i žurno i vrijedno krenuo u traženje znanja, uputivši se kod Bajraka upute od učenjaka ovog Ummeta. Svoj je život započeo proučavanjem Časnog Kur´ana sve dok je to savladao; on je Kur´an Časni učio pred Ebul Vefa Ali bin ´Akil El Hanbeli, Ebul Hatab Mahfuz El Kalvazani El Hanbeli i mnogim drugima.

Hadisi Šerif Pejgamberov je učio kod velikog broja poznatih Hafiza Hadisa toga vremena kao što su bili Ebu Galib Muhammed bin El Hasan El Balakalani i drugi.

Fikh (šeri´atsko pravo) je učio kod najpoznatijih Alima (učenjaka) toga doba, kao što je bio i Ebu Sa´d El Muharimi, od kojeg je primio šejhovsku Hrku.

Jezik i književnost je učio kod Ebu Zekerija Jahja bin Ali Et Tebrizi i Sahib Hammad Ed Dabbas, od koga je primio tarikatsko znanje (Ilmut Tarikat).

Tako je on pokupio znanja o Šeriajtu, Tarikatu, jeziku i književnosti i time je postigao visoke stepene, i postao je predvodnik i Šejh Hanbelija svoga vremena, a Allah je preko njegovog jezika pokazao mudrost iz njegova srca u dersovima i va´zovima.

On je počeo va´ziti u mjesecu Ševvalu 521. godine po H. u Medresi Ebu Said El Mukharimi kod Ezdž kapije u Bagdadu; ubrzo se daleko pročulo o njegovom zuhdu, pa je medresa postajala sve tjesnija da primi sve veći broj ljudi, pa je bio prinuđen da je proširi, a zatim je prešao da održava svoje medžlise (va´zove) na Musalli izvan Bagdada, a procjenjuje se da je njegovim dersovima znalo prisustvovati veliki broj ljudi, pa i do 70 hiljada ljudi.

Pred njim se školovao veliki broj Fakiha, Alima, Muhaddisa, pa i onih od Halova i Mekama[1].

---

[1] "Muhtesaru Tabekatil Hanabilati" od Ibn Šatti 41.

Napisao je veliki broj radova o stubovima i granama, i o onima od Halova i Hakkaika[1] (istine). Od toga navodimo:

1. "Igasetul Arifin ve gajetu munal vasilin"[2]
2. "Evradul Gejlani"[3]
3. "Adabus Suluk vet Tevessulu ila Menazilil Muluk"[4]
4. "Tuhfetul muttekin ve sebilul ´arifin"[5]
5. "Džela´ul Hatiri fil Batini vez Zahiri"[6]
6. "Hizbul Redža´i vel intiha´i"[7]
7. "El Hizbul Kebir"[8]
8. "Dua´ul evradil Fethijjeti"[9]
9. "Dua´ul Besmeleti"[10]
10. "Er Risaletul Gavsijetu"[11]
11. "Risaletun fil Esma´il ´azimati lit Tariki illallah"[12]
12. "El Gunjetu lit Talibi Tarikil Hakki, Azze ve Dželle"
13. "El Fethur Rabbani vel Fajdur Rahmani"[13]
14. "Adabu Suluk"[14]
15. "El Fujudatur Rabanijjetu"[15]
16. "Mi´radžu latifil Ma´ani"[16]
17. "Javakitul Hikem"[17]

Ovo su najpoznatije među mnogobrojnim njegovim knjigama. On r.a. je vladao sa 13 oblasti znanosti; ujutro i predvečer pred njim se učio: Tefsir, znanosti o Hadisu, Mezheb, Hilaf, usul i gramatika; dok je poslijepodne podučavao Kiraetima Časnog Kur´ana. On r.a. je izdavao fetve (davao

---

[1] "Sijeru A´lamin Nubelai" od Ez Zehabi, tom 20/440.
[2] "El Mustedreku Ala Mu´džemil Mu´ellifin" od Omera Kahhala, 401.
[3] "El Mustedreku Ala Mu´džemil Mu´ellifin" od Omera Kahhala, 401.
[4] "Mu´džemul mu´ellifin" od Omera Kahhala tom 5/307.
[5] "Idadhul Meknun" od Mir Selim, tom 1/257.
[6] "Mu´džemul mu´ellifin" od Omera Kahhala tom 5/307.
[7] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 1/662.
[8] Vidi fusnotu 1.
[9] Vidi fusnotu 1.
[10] Vidi fusnotu 1.
[11] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 1/879.
[12] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 1/1211: stara štampa.
[13] "Mu´džemul mu´ellifin" od Omera Kahhala tom 5/307: stara štampa.
[14] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 2/1240: stara štampa.
[15] "Hedijetul Arifin" od Ismail Bagdadi, tom 1/596: štampano.
[16] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 2/1738
[17] "Kešfuz Zunun" od Hadži Khalifa, tom 2/2053.

rješenja na šeri'atska pitanja) po mezhebu Imami Šafi'a, a potom i po mezhebu Imami Ahmed bin Hanbela. Njegove fetve su se jako dopadale učenjacima (alimima) Iraka i na to su znali reći: "Slavljen i Čist Onaj koji je njega obdario."

Njegovi učitelji

On r.a. je crpio svjetlo znanja od velikog broja učenjaka različitih mezheba i znanstvenih oblasti specijalnosti, od njih navodimo:

1. Muhaddis Ebu Muhammed Dža'fer bin Ahmed bin El Hasan bin Ahmed El Bagdadi, sedlar, učač i književnik (417 – 500 po H.)[1]
2. Muhaddis Ebu Galib Muhammed bin El Hasan bin Ahmed bin El Hasan bin Huzadaza El Bakelani (420 – 500 po H.)[2]
3. Šejh provjereni i iskreni Ebu Sa'd Muhammed bin Abdul Kerim bin Hušajš El Bagdadi (413 – 502 po H.)[3]
4. Šejh Ebu Bekr Ahmed bin El Muzaffer bin Husein bin Abdullah bin Susen Et Tammar (411 – 503 po H.)[4]
5. Šejh Musnid Ebul Kasim Ali bin Ahmed bin Muhammed bin Bejan bin Er Rezaz El Bagdadi (413 – 510 po H.)[5]
6. Pouzdani Šejh Ebu Talib Abdullah Kadir bin Muhammed bin Abdul Kadir bin Muhammed bin Jusuf El Bagdadi El Jusuf (430 – 516 po H.)[6]
7. Šejh Muhaddis Ebul Bereket Hibetullah bin El Mubarek bin Musa El Bagdadi Es Sakati (445 – 509 po H.)[7]
8. Šejh Ebul Izz Muhammed bin El Muhtar bin Muhammed bin Abdul Vahid bin Abdullah bin El Mu'ejjedbillah

[1] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/228 – tom 20/439.
[2] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/235 – tom 20/440.
[3] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/240 – tom 20/440.
[4] "Lisanul Mizan" od Ibn Hidžr El A'skelani, tom 1/311.
[5] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/257 – tom 20/240.
[6] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/386 – 387.
[7] "Lisanul Mizan" od Ibn Hidžr El A'skelani, tom 6/189 – 190.
[8] "El Muntezam fi Tarihil muluki vel Umem" od Ibn El Dževzi, tom 9/182.

El Hašimi El Abbasi (428 – 508 po H.)[8]

Iz oblasti znanosti i fikha

1. Velečenjak Šejh Hanbelija Ebu Sa'd El Mubarek bin El Muharrimi El Bagdadi (preselio 513 g. po H.)[1]
2. Velečenjak Šejh Hanbelija Ebu Vefa' Ali bin 'Akil bin Muhammed bin 'Akil bin Abdullah El Bagdadi Ez Zafari (413 – 510 po H.)[2]
3. Imam, Šejh Hanbelija Ebu El Hatab Mahfuz bin Ahmed bin Hasan bin Hasan El 'Iraki El Kalvazani (432 – 510 po H.)[3]

Iz oblasti znanosti jezika i književnosti

1. Imamul Lugati (Predvodnik lingvisti), Ebu Zekerija Jahja bin Ali bin Muhammed bin Hasan bin Bestami Eš Šejbani El Hatib El Tabrizi (421 – 502 po H.)[4]

Njegovi učenici

Kod njega je učio veliki broj učenika, pošto je na njegovim predavanjima znalo prisustvovati i više od sedamdeset hiljada ljudi, veliki broj od njih je bio stalno uz njega, navešćemo najpoznatije među njima:

1. Pobožni asketa (Abid i Zahid) Šejh Iraka, Ebu Ali El Hasan bin Musellem bin Ebil Džud El Farisi El Iraki (504 – 594 po H.), učio kod njega Fikh i Kur'an.[5]
2. Arif i Uzor, Ebu Abdillah Muhammed bin Ebil Me'ali bin Kajid El Evani (preselio 584 po H.)[6]
3. Jedinstveni Imami Zahid, Kadija Misirskog kraja (Egipat), Abdul Kasim Abdul Melik bin Isa bin Dirbas bin Fir

[1] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 19/428.
[2] "Muhtesaru Tabekatil Hanabilati" od Ibn Šatti 40 – 42.
[3] "Muhtesaru Tabekatil Hanabilati" od Ibn Šatti 35 – 36 i "El Menhadžul Ahmed fi teradžimi Eshebi Imami Ahmed" od El 'Ulejmi, tom 2/237.
[4] "Mu'džemul Udeba" od Jakut El Hamevi, tom 20/25 – 28.
[5] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 21/301.
[6] "El Vafi bil Vafijjati" od Es Safadi, tom 4/352.
[7] "Et Tekmiletu li Vafijjanit Nekelah" od El Munziri, tom 2/156.

bin Džehm bin 'Abdus El Marani El Kurdi Eš Šafi'i (516 – 605 po H.)[7]

4. Hafiz i Historičar Imam Ebu Muhammed Abdul Gani bin 'Abdul Vahid bin Surur bin Rafi' bin Hasan bin Dža'fer El Makdisi El Hanbeli (541 – 600 po H.), od njega je prenosio Hadise.[1]

5. Šejh, Imam i Uzor Ebu Muhammed 'Abdullah bin Ahmed bin Muhammed bin Kudameh bin Mikdam bin Nasr El Makdisi El Hanbeli (Autor El Mugni) (541 – 620 po H.)[2]; on je rekao: "Boravili smo kod njega u njegovoj medresi jedan mjesec i devet dana, zatim je umro (preselio)."[3]

6. Šejh i Musnid Ebul Me'ali Ahmed bin 'Abdul Gani bin Muhammed bin Hanifa El Bedžisrani Et Tani'i (489 – 563 po H.)[4]

7. Kadija Ebul Mehasin, Omer bin Ali bin El Hedir El Kureši (525 – 575 po H.)[5]

8. Pouzdani Imam i Hafiz Ebu Sa'd Abdul Kerim bin Muhammed bin Mensur bin Muhammed bin 'Abdul Džebar Et Temimi Es Sem'ani (506 – 562 po H.)[6]

9. Pouzdani Šejh Ebu Talib 'Abdul Latif bin Muhammed bin Ali bin Hamza bin Faris bin El Kubejti El Harani (554 – 650 po H.)[7]

10. Pravedni i čestiti Šejh Ebul 'Abbas Ahmed bin El Muferridž bin Alij bin Abdul Aziz bin Muslema Ed Dimeški (555 – 650 po H.)[8]

Najpoznatiji Alimi (Učenjaci) njegovog doba

Peto stoljeće po Hidžretu je karakterisano rasprostranjenošću znanosti i napretka književnosti, u tom stoljeću su se istakli brojni veliki 'alimi i

[1] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 21/443 – 471.
[2] "Fevatul vafijjati" od Ibni Šakir El Kutubi, tom 2/295 – 296.
[3] "Al'iber fi Haberimen gaber" od Ez Zahabi, tom 36.
[4] "El Muntezam fi Tarihi muluki vel Umem" od Ibn El Dževzi, tom 10/223.
[5] "El Kamil fit tarih" od Ibn El Esir, tom 11/461.
[6] "El Muntezam fi Tarihi muluki vel Umem" od Ibn El Dževzi, tom 10/224 – 225.
[7] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 23/87.
[8] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 23/281 – 282.

nenadmašni pisci. U drugoj polovini tog stoljeća živjeli su: Veleučenjak Ebu Ishak Eš Širazi, Hudžetul Islam El Gazali, Ebul Vefa'i Ibn 'Akil, Abdul Kadir El Džerdžani, Ebu Zeketija Et Tebrizi, Ebul Kasim El Hariri, Džeraullah Ez Zemehšeri, El Kadi 'Ijad El Maliki; Njihovo učenje je vladalo umovima i pravcima stoljećima, bili su naučne i književne škole; u takvom dobu (5 – 6 stoljeće) bogatom znanstvenim životom i genijima raznih umjetnosti, u takvom kraju bogatim školama i naučnim katedrama kao što je bio Bagdad, u takvom okruženju samo je učenjak najvišeg ranga i najrasprostranjenijeg znanja iz svih vjerskih i dunjalučkih znanosti, mogao da utiče na društvo koje je daleko razvijalo razne nauke i u čijim slojevima se naveliko prostirala kultura i civilizacija; samo 'učenjak takvog ranga je tada mogao skrenutu pozornost na sebe i prodrijeti u duše i srca i potčiniti sebi nosioce bajraka svih znanosti svoga doba.

Šejhovi suvremenici su mu priznali njegov primat, a alimi njegovog kraja svjedoče o obilatosti njegovog znanja i rasprostranjenosti njegovih Mearifa.[1]

Njegove odlike, vrline i dostignuća

Šejha Abdul Kadira r.a. su odlikovale hvale vrijedne osobine i mnoštvo slavevrijednih dijela, bio je veoma poznat po halovima i kerametima koji se tevaturom prenose o njemu.

(Tevatur – kad prenosi veliki broj osoba od velikog broja ravija O.p.)

Šejh Izzuddin bin Abdus Selam je rekao: "Do nas je tevaturom prenošeno samo o kerametima Šejh Abdul Kadira" [2]; isto je rekao i Šejhul Islam Ibnu Tejmija r.a.[3]

Sva Ulema i sve Evlije njegovog doba su se njemu potčinili. On je nadmašio svoje savremenike od alima u Fikhu. Evlije su savijale svoje vratove pred njim, a njegove poznate riječi: "Moje stopalo je za vratom svakog Evlijullaha", svi alimi i evlije su mu to priznali i prihvatili ga da bude njihov Sultan (car).

Kada se naširoko pročulo o njemu, sakupilo se kod njega stotinu Bagdadskih vrsnih Fakiha da mu svaki od njih postavi po jedno različito pitanje iz raznih oblasti znanja; oni su time željeli da ispitaju njegovo

[1] "Ridžalul fikir ved da'va" od Muhammed Ebul Hasan En Nedevi.
[2] "Šezaratuz Zeheb fi Ahbari men Zeheb" od Ibnil Imad.El Hanbeli, tom 4/200.
[3] "Tetimmetul Muhtasar fi Ahbaril Bešer" od Ibnil Vardi, tom 2/111.

znanje. Kada su pristupili njegovom medžlisu Šejh r.a. je pogeo glavu, a zatim se iz njegovih prsa pokazao bljesak Svjetla kojeg je vidio samo onaj kome je Allah dž.š. dao da to vidi; to Svjetlo je obišlo prsa svih stotinu i svakog od njih je uzdrmalo i uznemirilo; zatim su svi jednim glasom pustili vrisak i počeli derati svoje odore i otkrivati svoje glave, pohrlili su ka ćursu i svoje glave položili na njegove noge, a medžlisom je vladala buka kao da je zemljotres pogodio Bagdad; potom je Šejh prigrlio svakog od njih na svoja prsa, a onda se počeo svakome pojedinačno obraćati, "tvoje pitanje je bilo to i to, a odgovor na njega je to i to", i tako je uradio sa svih stotinu.

Kada se medžlis raspustio, njih je upitao Mufridž bin Nebhan: "Šta bi sa vama?" Oni su odgovorili: "Kada smo pristupili medžlisu nestalo je svo znanje koje smo imali, kao da nismo ništa znali, a kad nas je on prigrlio ka svojim prsima, svakom od nas se vratilo njegovo nestalo znanje."[1]

Šejha r.a. nisu ponijeli mekami koje je on viđao i on je bio čvrste spoznaje da je znanje o Hakikatu sukladnost šerijatskih propisa sa znanjem o Ma'rifetu (spoznaji), a da svako kršenje šeriatskog znanja predstavlja umješanost šejtana na putu, pa makar to bilo kod Evlije.

Šejh r.a. veli:

"U jednom od svojih sejahata sam se uputio ka pustinji i tamo sam boravio danima bez vode; žestoka žeđ me obuzela, potom se iznad moje glave pojavio jedan oblak iz kojeg se spuštala voda u obliku rose; od toga sam utolio svoju žeđ. Zatim sam ugledao svjetlo kako se prostire po horizontu i ugledao sam neki lik, potom sam čuo glas: "O Abdul Kadire, ja sam tvoj gospodar, dozvoljavam ti sve harame", ili je rekao "sve što sam zabranio drugima"; Ja povikah: "Euzu billahi mineš šejtanir radžim, odbi od mene prokletniče." Potom se svo ono svjetlo pretvorilo u tamu a lik u dim, pa mi reče: "O Abdul Kadire, spasio si se od mene tvojim znanjem o odredbama tvoga Gospodara i snagom Halova tvojih bitki, jer ja sam ovom spletkom zaveo sedamdeset od Ehli Tarika". Pa sam rekao: "Moj Gospodar je Taj Koji daruje i poklanja". Upitali su Šejha: "Kako si otkrio da je to bio šejtan?" On odgovori: "Kad je rekao "dozvoljavam ti sve harame"."[2]

Šejh Abdul Kadir r.a. podstičući na čuvanje Kur'ana i Sunneta i na slijeđenje puta sljedbenika Resulullaha s.a.v.s. veli: "Svaki Hakikat koji nema uporište u Šeri'atu je bezboštvo, zato poleti ka Hakku Moćnom i

[1] "Kalaidul Dževahir fi menakibi Abdul Kadir" od El Halabi 33.
[2] "Šezaratuz Zeheb fi Ahbari men Zeheb" od Ibnil Imad El Hanbeli, tom 4/200.

Veličanstvenom sa oba krila, Kur'anom i Sunnetom, pristupi pred Njega držeći svojom rukom za ruku Poslanika s.a.v.s. i neka ti on bude tvoj Vezir i Učitelj, dopusti da te on svojom rukom uljepša i počešlja i predstavi Njemu."[1] Šejh r.a. je znao govoriti o Havatirima, a njegovom medžlisu je znalo prisustvovati i po sedamdeset hiljada ljudi, o tom tevaturu se mnogo toga prenosi. Šejh Ebu Bekr El 'Imad r.a. prenosi: "Bio sam nešto čitao o temeljima vjere, pa se pojavila u meni neka sumnja, pa sam rekao sebi, otići ću kod Šejha Abdul Kadira da od njega čujem, a govori se da on govori o Havatiru. Kada sam pristupio u njegov medžlis on je pričao: potom je Šejh Abdul Kadir rekao: "Mi vjerujemo onako kako su Ashabi i naši ispravni prethodnici vjerovali", pa sam pomislio u sebi to je slučajnost; i nastavio je govoriti, potom se okrenuo prema meni i isto ponovio, pa sam pomislio u sebi ponekad se va'iz okrene!, ali se je on po treći put prema meni okrenuo i rekao: "O Ebu Bekre', i ponovio iste riječi (o vjerovanju), zatim je obrativši se meni nastavio: "Ustani i kreni jer se tvoj otac vratio.", a moj otac je bio na putu. Ja sam požurio i našao sam da se je stvarno moj otac vratio."[2]

Slično prenosi Es Suhreverdi: "Naumio sam proučavati temelje vjere pa rekoh sebi da priupitam Šejha Abdul Kadira o tome, pa sam otišao kod njega i prije nego bilo šta progovorih on mi se obrati: "To je Omere opskrba za grob, Omere to je opskrba za grob'."[3]

Šejh r.a. je znao u svojoj mladosti kad ga Hal obuzme dok je proučavao znanje, da se uputi u pustinju bez obzira danju ili noću; tamo bi tumarao i pustio bi jake jauke koji bi uplašili one koji su ga čuli, tako da bi pomislili da je pao mrtav.

Kasnije, kad god bi Šejh krenuo da napusti Bagdad, čuo bi glas koji mu kaže: "Vrati se ljudima, jer si njima od koristi!" To objašnjava činjenicu da ogroman broj ljudi prisustvuje na njegovim dersovima, i dolaze prihvatiti Islam pred njim, i prenosi se da je veliki broj Kršćana i Jevreja primilo Islam njegovim sebebom.[4] Ebus Sena'El Nehrmeleki veli: "'Pričali smo kako muhe ne padaju na Šejha Abdul Kadira. Kada sam došao pred njega on mi se okrenuo i rekao, 'Šta će muhe kod mene? Kod mene nema ni

[1] "El Fethur Rabani", 44 ders.
[2] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 20/442.
[3] "Tabakatul Hanabila" od Ibn Redžeb El Hanbeli, tom 1/296 – 297.
[4] "Šezaratuz Zeheb fi Ahbari men Zeheb" od Ibnil Imad El Hanbeli, tom 4/202.
[5] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 20/448.

dunjalučkog bestilja, niti ahiretskog meda!'"[5]

Šejh r.a. je bio poznat po svom čvrstom Imanu i ispravnom Tevhidskom vjerovanju, njega dunjaluk nije mogao privući i prevariti, niti je on težio ka dunjalučkim ljepotama. On je bio uvjerenja da su sva dešavanja uzrokovana Voljom Allaha dž.š. i da tu nema uticaja bogatih i onih koji upravljaju na zemlji od vladara i vlastodržaca. On je znao opisivati njihovu ništavnost riječima:

(Adabus Suluk 17 ders[1] – iščitaj. O.p.)

Šejh r.a. je bio lahkih očiju na plač, ogromnog strahopoštovanja, velike bogobojaznosti, uslišane dove, plemenitog Ahlaka, lijepe naravi, najudaljeniji među ljudima od razvrata, najbliži Istini među ljudima, žestok kada se krše Allahovi dž.š. propisi, on se nikada nije rasrdio zbog sebe, on je podržavao samo Allahove emrove, i nikad nije odbio potrebnog, pa makar mu dao svoju odjeću.[2]

Ovo što smo naveli od njegovih kerameta i odlika tiče se znanja i alima gdje on prednjači nad svim svojim sljedbenicima, čašću i položajem, a kada bi htjeli nabrajati sve ostale njegove keramete ne bi smo bili u mogućnosti da sve nabrojimo, jer veliki broj alima je posvetio brojne svoje radove da govore samo o Šejhu Abdul Kadiru i o njegovim kerametima i odlikama, pa ko želi podrobnije o tome saznati evo tih naslova i Kitaba.[3]

Smrt Šejha Abdul Kadira

Šejh Abdul Kadir je proveo početak svoga života u sticanju znanja, zatim je 40 godina vodio medžlis va'za gdje je podučavao ljude u njegovoj medresi koja se nalazila u Babul Ezdž, i to je trajalo od 521. do 561. po H.

On je radio kao učitelj i muftija 33 godine od 528. do 561. po H.[4]

On je cijeli svoj vijek utrošio na nauku, podučavanje, sticane Iluma, Fetve, Va'z, Iršad, Ahval, Mekame, Kešfove i Mušahede. Tako je on bio Alim, Zahid, Abid i Arif.

[1] Prevod na Bosanski jezik sa Arapskog izvršen 1998.g. u Sarajevu, pogledaj.
[2] "Tefridžul Hatir": El Erbeli 15.
[3] Rukopisi: "Menakibu Abdul Kadir El Gejlani", "Nubze min Menakib Abdul Kadir El Gejlani", "Menakib Abdul Kadir Gejlani Tarih", "Tenevverul Evlija ve Rumuzul Esfija";
Štampana djela: "El Kevakibul durrija fi menakibil Kadirija" od Muhammed R. Er Rafi'a, "Kala'idul Dževahir fi menakibi Abdul Kadir" od Muhammed Tadefi Halabi, "El Bazul Ešheb fi Hajatis Sejjid El Gejlani", "Nuzhetul Hatiril Fatir fi terdžemeti Šerif Abdul Kadir" od Artin Asadorubjan, "Tefridžul Hatir fi menakibi Abdul Kadir" od El Arbeli.
[4] "Muhtesaru Tabekatul Hanabilet": od Ibn Šatti 41.

Šejh r.a. je živio 90 godina i preselio je ka Uzvišenom Allahu 10. Rebiul Ahira godine 561. po H.

Njegovu dženazu je pratio ogroman broj ljudi i ukopan je u njegovoj medresi kod Babul Ezdža u Bagdadu.

Neka je Allahova milost na njemu.[1]

Kako je neko divno sročio tarih u bejtu ukazavši na njegovo rođenje, smrt i vijek života:

"On je u Išku (Ljubavi) svoj vijek živio, na tom putu je svog Gospodara susreo, pa je Njegov primat upotpunio."

[1] "Sijera a'lemin Nubela'i" od Ez Zehebi, tom 20/450.

ŠEJH ABDUL KADIR GEJLANI

EL-GUNJETU LI TALIBI TARIKIL-HAKK, AZZE VE DŽELLE

SVE ŠTO JE POTREBNO TRAGAOCU NA PUTU HAKKA, AZZE VE DŽELLE

Knjiga šesta
O FADILETIMA DJELA

Sadržaj

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Poglavlje

O FADILETIMA DANA U SEDMICI I BIJELIH DANA I ONO ŠTO JE PRENESENO O POSEBNOM POSTU U TIM DANIMA, KAO I NOĆNIM I DNEVNIM ZIKROVIMA U NJIMA

Od toga je ono što nas je obavijestio Ebu Nasr od svoga oca sa njegovim senedom, a on od Ebul-Hasana Alija ibn Ahmeda el-Mukrija, a on od Ebul-Husejna Ahmeda ibn Osmana ibn Jahja el-Edemija, a on od Abbasa ibn Muhameda ibn Hatima ed-Devrija, a on od Hadžadža ibn Muhammeda el-A'vera, a on od Ibn Džurejdža, a njega je obavijestio Ismail ibn Umejje od Ejjuba ibn Halida od Ubejdullaha ibn Dafija oslobođenog roba ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov poslanik a.s. me je uzeo za ruku i rekao:

'Uzvišeni Allah je stvorio zemlju u subotu, stvorio je brda na njoj u nedjelju, stvorio je drveće u ponedjeljak, stvorio je pokuđeno (mekruh) u utorak, dobro (hajr) je stvorio u srijedu, na njoj (zemlji) razasuo životinje u četvrtak, Adema (a.s) je stvorio u petak nakon ikindije, a posljednje stvaranje je bilo u posljednjem satu od sahata džume između ikindije i noći.'"

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao:

"Allahov poslanik a.s. je bio upitan o danima. Upitan je prvo o suboti pa je rekao: 'Dan varanja i obmane', pa su ashabi rekli: 'Kako to, o Allahov poslaniče?' pa je a.s. rekao: 'Jer su u njemu Kurejšije napravile spletku meni u njihovoj skupštini (darun-nedve)' (Oni su skovali plan da ubiju Poslanika a.s. tako što su odabrali po jednog mladića iz svakog plemena i da oni zajedno ubiju Vjerovjesnika a.s. – o.p.) *Zatim je Allahov poslanik (s.a.v.s) bio upitan o nedjelji pa je on a.s. rekao: 'To je dan sijanja i uzgajanja' pa su ashabi pitali: 'Kako to o Allahov poslaniče?', pa je a.s. rekao: 'Jer je u njemu započet Dunjaluk i njegovo građenje' I upitan je Allahov poslanik a.s. o ponedjeljku, pa je a.s. rekao: 'Dan putovanja i*

trgovine', pa su upitali: 'Kako to, o Allahov poslaniče?', te je a.s. rekao: Jer je u njemu putovao i trgovao Allahov vjerovjesnik Šuajb a.s. ' Upitan je a.s. o utorku pa je a.s. rekao: 'Dan krvi', pa su upitali: 'Kako to, o Allahov poslaniče? ' pa je a.s. rekao: 'Jer je u njemu Hava dobila menstruaciju i u njemu je sin Ademov ubio svoga brata ' Upitan je a.s. o srijedi, pa je a.s. rekao: 'Dan nesreće i bijede', pa su upitali: 'Kako to, o Allahov Poslaniče?', te je on a.s. rekao: 'Jer je u njemu Allah Uzvišeni potopio Faraona i njegov narod, a i uništio je narode Ada i Semuda u njemu.' Allahov Poslanik a.s. je upitan o četvrtku, pa je a.s. rekao: 'Dan obavljanja potreba i odlaska kod vladara', pa su upitali: 'Kako to, o Allahov Poslaniče?', pa je a.s. rekao: 'U njemu je Ibrahim, Prijatelj Milostivog (halilur-rahman) otišao kod Nemruda i ispunio svoje potrebe i uzeo je od njega Hadžeru.' I upitan je a.s. o petku, pa je a.s. rekao: 'Dan zaruka i braka', pa su upitali: 'Kako to, o Allahov Poslaniče?', pa je a.s. rekao: 'Zbog toga što su se u njemu vjerovjesnici vjenčavali.'"

Prenosi se od Zuhrija, a on od Abdurrahmana ibn Ka'ba, a on od svoga oca, od njegovog djeda r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nije izlazio na put osim četvrtkom"

Od Muavije ibn Kurre se prenosi, a on od Enesa r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko pusti krv (hidžama) u utorak sedamnaestog u (hidžretskom) mjesecu, Allah Uzvišeni će izvesti iz njega bolest čitave godine"

Rečeno je: "Uzvišeni Allah je subotu dao Musau a.s. i pedesetorici poslanih vjerovjesnika, nedjelju je dao dvadesetorici vjerovjesnika i Isau a.s., ponedjeljak je dao Muhammedu a.s. i šezdeset trojici poslanika, utorak je dao Sulejmanu a.s. i pedesetorici poslanika, srijedu je dao Jakubu a.s. i pedesetorici poslanika, četvrtak je dao Ademu a.s. i pedesetorici vjerovjesnika, a petak pripada Allahu, Azze ve Dželle, Presvet je On. Vjerovjesnik (s.a.v.s) je rekao: *'Ilahi, šta je udio moga ummeta?'*, pa je On, Tebareke ve Te'ala, rekao: *'O Muhammede, petak (džuma) je Moja i Džennet je Moj, pa sam džumu dao tvome ummetu, a i Džennet sa njom, a Ja sam sa Džumom i Džennetom za tvoj ummet.'"*

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Ko posti srijedu, četvrtak i petak, Uzvišeni Allah će mu sagraditi dvorac u Džennetu od bisera, rubina i krizolita, i Uzvišeni Allah će mu napisati obznanu koja ga oslobađa od Vatre."

U drugom izrazu se prenosi od Enesa r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko posti tri dana u svetom mjesecu: četvrtak, petak i subotu, Allah će mu upisati ibadet devet stotina godina.'"

Rekao je a.s.:

"Postite subotu i nedjelju i razlikujte se od jevreja i kršćana."

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Svakog ponedjeljka i četvrtka se otvaraju vrata nebesa i Uzvišeni Allah u tom danu oprosti svakome robu koji Allahu ni u čemu ne čini širka, osim dvojici braće između kojih je neprijateljstvo, i Uzvišeni govori: 'Sačekajte ovu dvojicu dok se ne izmire'"

Prenosi se da on a.s. nije napuštao post ta dva dana (ponedjeljak i četvrtak) ni kod kuće ni na putu i rekao je:

"To su dva dana u kojima se predočavaju djela."

Bijeli dani (*el-ejjamul-bid*)

Što se tiče posta bijelih dana u njima su mnogobrojne koristi (*fadilet*). O tome govori ono što nas je obavijestio Ebu Nasr od svoga oca, a on od Hilala ibn Muhammeda, a on od En-Nakkaša, a on od Husejna ibn Sufjana, a on od Sulejmana ibn Jezida, oslobođenog roba Hašima, a on od Alija ibn Jezida, a on od Abdulmelika ibn Haruna, a on od Seida ibn Osmana, a on od Alija ibnul-Husejna ibn Alija ibn Ebu Taliba r.a. da je rekao:

"Post trinaestog dana (u mjesecu) je jednak postu tri hiljade godina, post četrnaestog dana je jednak postu deset hiljada godina, post petnaestog dana je jednak postu sto trinaest hiljada godina."

Od Ebu Ishaka se prenosi, a on od Džerira r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Post tri dana u svakom mjesecu: trinaestog, četrnaestog i petnaestog, jednak je postu cijelo vrijeme (sijamud-dehr).'"

Od Huzejfe r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Ko posti tri dana svakog mjeseca kao da je postio čitavo vrijeme."

Allah to potvrđuje u Svojoj Časnoj knjizi, sa Svojim, Azze ve Dželle, riječima:

"Ko dođe sa dobrim djelom, pripada mu deset takvih." (6:16)

Od Ibn Abbasa r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nije napuštao post bijelih dana niti na putu niti kod kuće"

Od Šabija, Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao: "Čuo sam od Ibn Omera r.a. da je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika (s.a.v.s.) da govori:

'Ko posti tri dana u svakom mjesecu, klanja dva rekjata sabaha i ne napušta vitr namaz, ni na putu ni kod kuće, biće mu upisana nagrada šehida.'"

Od Seida ibn Ebu Hinda se prenosi, a on od Ebu Hurejre da je rekao:

"Oporučio mi je moj voljeni, Allahov Poslanik a.s. tri stvari, i da ih ne napuštam sve dok njega ne sretnem: post tri dana svakog mjeseca, vitr namaz prije spavanja i jutarnji namaz (salatud-duha)."

Od Abdulmelika ibn Haruna ibn 'Antera se prenosi, a on od svoga oca, od njegovog djeda da je rekao: "Čuo sam Alija ibn Ebu Taliba r.a. da govori: 'Došao sam kod Allahovog Poslanika a.s. jednog dana oko podne, dok je on bio u sobi, pa sam ga poselamio, a Vjerovjesnik a.s. mi je uzvratio, te mi je zatim rekao: *"Približi mi se o Alija, evo ti Džibril naziva selam"*, pa sam ja rekao: "I na tebe i na njega neka je selam, Allahov Poslaniče", pa je on rekao: *"Približi mi se"* pa sam mu se približio, te on reče: *"O Alija, Džibril a.s. ti govori: 'Posti od svakog mjeseca tri dana, biće ti upisan za prvi dan trinaest hiljada godina, za drugi dan trideset hiljada godina, a za treći dan sto hiljada godina!'"* Ja rekoh: "O Allahov Poslaniče, da li je ova nagrada (*sevab*) samo za mene ili za sve ljude?", pa je Alejhiselam rekao: *"O Alija, Allah ti je dao ovu nagradu kao i onome ko bude radio nakon tebe kao i ti"*, pa sam ja rekao: "O Allahov Poslaniče, a koji su to dani?" Alejhiselam je rekao: *"To su Bijeli dani: trinaesti, četrnaesti i petnaesti (hidžretski)."*

'Antara kaže: "Pitao sam Aliju r.a.: 'Zbog čega su ovi dani nazvani bijelim?', pa je Alija ibn Ebu Talib r.a. rekao: 'Kada je Allah Adema a.s. spustio iz Dženneta na Zemlju, sunce ga je spržilo i koža mu je pocrnila, pa mu je došao Džibril a.s. i rekao: "O Ademe da li bi volio da ti pobijeli tijelo?", pa je on odgovorio: "Da!" Džibril reče: "Posti u mjesecu trinaesti, četrnaesti i petnaesti", pa je Adem a.s. postio prvi dan te mu je jedna trećina tijela pobijelila, zatim je postio drugi dan pa su mu pobijelile dvije trećine tijela, a zatim je postio i treći dan pa mu je pobijelilo cijelo tijelo. Zbog toga su nazvani bijeli dani"

Od Zerra ibn Hubejša r.a. se prenosi da je rekao: "Pitao sam Ibn Mesuda r.a. o Bijelim danima, pa je on rekao: 'Pitao sam Allahovog Poslanika a.s. o njima, pa mi je rekao:

"Kada se Adem a.s. nije pokorio i pojeo (voćku) sa drveta, Uzvišeni Allah mu je objavio: 'O Ademe, odlazi iz Mog susjedstva! Tako mi Moje Veličine i Moje Siline, u Mom susjedstvu neće biti onaj koji Mi se ne pokorava!", pa je nastavio: *"Tako je on spušten na Zemlju i pocrnio, pa su meleki plakali i jecali i govorili su: "O Gospodaru, stvorio si Svoje stvorenje Svojom rukom, nastanio si ga u Svoj Džennet, naredio si melekima da mu sedždždu učine i radi jednog grijeha Ti si njegovu bjelinu pretvorio u crninu?!', pa je Uzvišeni Allah objavio: 'O Ademe, posti Meni ovaj dan!' - trinaesti, pa je on postio, te je jedna njegova trećina postala bijela. Zatim je Uzvišeni Allah objavio: 'O Ademe, posti ovaj dan!' - četrnaesti, pa je on postio, te su mu dvije trećine njegovog tijela postale bijele. Zatim je Uzvišeni Allah objavio: 'O Ademe posti ovaj dan!' - petnaesti, pa je on postio, te je sav postao bijel." Zato su ovi dani nazvani Bijeli dani."*

El-Kutubi u "Edebul-kitabu" kaže: "Arapi su nazvali te dane Bijelim danima zbog toga što su njihove noći bijele i osvijetljene u tim noćima mjeseca od prve do treće noći."

O postu cijelo vrijeme *(sijamud-dehr)* i sevap i nagrada za onoga koji ga posti

Obavijestio nas je Ebu Nasr od svoga oca, a on od Ebul-Hasana Alija ibn Ahmeda el Mukrija, a on od Ibrahima ibn Ahmeda el-Karmesinija, a on od el-Hasana ibn Sehla, a on od Jahja, a on od Ibrahima ibn ebul-Nedžaa, a on od Safvana ibn Selima, a on od Alkame ibn Ebu Alkame, a on od Omera ibnul-Hattaba r.a. da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Najbolji post je Davudov post, a onaj ko posti cijelo vrijeme on je sebe (nefsehu) poklonio Uzvišenom Allahu."

Od Ebu Musa el-Ešarija r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko posti cijelo vrijeme, njemu će se (ulaz u) Džehennem ovako stijesniti" – pa je napravio čvor na užetu.

Od Šuajba se prenosi, a on od Sada ibn Ibrahima da je rekao: "Aiša r.a. je postila cijelo vrijeme"

Od Ebu Idrisa 'Aizillaha se prenosi da je rekao: "Ebu Musa el-Ašari r.a. je postio sve dok nije postao (tanak) kao polumjesec, pa sam mu rekao: "O Ebu Musa, zašto se malo ne popraviš?", odnosno olakšaš svome nefsu, pa on reče: "Pa i popravljam nefsa, jer sam vidio i da jahač svome konju ne daje da se udeblja."

Od Ebu Ishaka ibn Ibrahima se prenosi, a on od Ammara Er-Rahiba da je rekao: "Vidio sam Sakinu ez-Zefrani u svome snu, a ona je prisustvovala sijelima Isa ibn Zadana sa nama u (gradu) Ebli, a koja je dolazila iz Basre da bi došla na to sijelo" Ammar je nastavio: "Rekao sam joj: 'O Sakina, šta je Isa uradio (pa mu posvećuješ toliku pažnju), pa se ona nasmijala i rekla: "Obučen mu je ogrtač dostojanstva, prinošeni su mu ibrici koje su nosili sluge, a zatim je okićen i rečeno mu je: 'O karijo, penji se! Života mi, blagoslovio te tvoj post", a Isa je toliko postio da je puno smršao i izgubio moć govora.

Od Enesa r.a. se prenosi da je rekao: "Ebu Talha nije postio u vrijeme Allahovog Poslanika a.s. radi bitaka u koje je išao, a kada je Allahov Poslanik a.s. preselio, niko ga nije vidio da jede osim u danima ramazanskog i kurbanskog bajrama."

Od Ebu Bekra ibn Abdurrahmana ibnul-Harsa ibn Hašima se prenosi da je rekao: "Pričao mi je onaj koji je vidio Allahovog Poslanika a.s. u vrelom ljetnom danu kako sipa vodu na glavu radi žestine vrućine i žeđi dok je postio."

Od Sufjana se prenosi, a on od Ebu Ishaka, a on od El-Harsa, a on od Alije r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je jedan dan postio, a drugi dan nije."

Preneseno je u hadisu Džabira r.a. da je rekao: "Kada je Omer r.a. pitao Allahovog Poslanika a.s.: 'O Vjerovjesniče Allahov, reci mi nešto o čovjeku koji cijelo vrijeme posti', on a.s. mu je rekao: *'Taj niti posti, niti ne posti'*" Ovo se odnosi na onoga koji posti cijelo vrijeme i ne prekida post u dva

bajramska dana niti u danima Tešrika. Ovo je stanovište Imama Ahmeda ibn Hanbela, Allah mu se smilovao. U slučaju da ne posti u ovim danima, a posti ostatak godine, u tome nema zabrane, već ima fadilete koje smo spomenuli.

O općenitoj koristi posta

O tome nas je obavijestio Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Amra ibn Reb'ia, a on od Selame ibn Kajsa r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko posti jedan dan tražeći Lice Uzvišenog Allaha (vedžhillahi te'ala), Allah će ga udaljiti od Džehennema onoliko koliko preleti gavran od kada poleti kao ptiče dok ne umre oronuo."

Neki su rekli da gavran živi i do petsto godina.

Od Ebud-Derdaa r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Ko posti jedan dan na Allahovom putu, Allah će između njega i Vatre načiniti hendek koji je širok koliko je između neba i Zemlje."

Od Ebu Se'ida el-Hudrija r.a. se prenosi da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Ko posti jedan dan na Allahovom putu, Allah će sa time udaljiti njegovo lice od Vatre sedamdeset jeseni (godina)'"

Od Aiše, Allah joj se smilovao, se prenosi da je rekla: "Čula sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

'Nema ni jednog roba koji osvane kao postač, a da mu se ne otvore kapije nebesa, njegovi organi čine tesbih, a stanovnici dunjalučkog neba za njega traže oprost sve dok se ne pokrije pokrivačem (za spavanje – o.p.). *Ako klanja jedan ili dva rekata dobrovoljnog namaza, nebesa ga obasjaju svjetlošću, a njegove žene od džennetskih hurija govore: "Allahu naš, uzmi ga i daj nama, jer čeznemo da ga vidimo. Ako izgovori la ilahe illallah ili subhanallah, njegove riječi dočeka sedamdeset hiljada meleka i veličaju ih sve dok se ne pokrije pokrivačem."*

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Vjerovjesnik a.s. je rekao:

'Za svako dobro djelo kojeg učini sin Ademov, on ima od deset do sto ili sedamsto dobrih djela, osim posta, jer je Uzvišeni Allah rekao u jednoj od Svojih knjiga: "Post je Moj i Ja sa njim nagrađujem. Zadah iz usta postača je kod Mene ljepši od mirisa miska."'"

Od Alije (ibn Ebu Taliba) r.a. se prenosi da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

'Koga post spriječi od hrane i pića za kojim on žudi, Allah će ga nahraniti džennetskim plodovima i napojiti Njegovim pićima.'"

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Svi koji rade određeno (dobro) djelo će imati jedna od džennetskih vrata na koja će biti pozvani radi tog djela, a postači će imati vrata sa kojih će biti pozvani a koja će se zvati er-Rejjan.' Ebu Bekr r.a. upita: 'Allahov Poslaniče, da li će iko biti prozvan sa svih tih vrata?', pa on a.s. reče: *'Hoće, a ja se nadam da ćeš i ti biti od njih, o Ebu Bekre.'"*

I rekao je a.s.:

"Svaka stvar ima svoju kapiju, a kapija ibadeta je post."

Enes ibn Malik r.a. je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Dat vam je post kako bi pročistili svoja srca.'"

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Post je pola strpljenja (sabura). Svaka stvar ima zekat, a zekat tijela je post.'"

Od Ebu Evfaa r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Spavanje postača je ibadet, njegova šutnja je tesbih, a njegovo djelo je primljeno."

Od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Postačima će se na Kijametskom danu prostrijeti sofra od zlata na kojoj će biti riba, pa će oni jesti sa nje, a ostali ljudi će gledati.'"

Od Ahmeda ibn Ebu el-Havarija se prenosi, a on od Ebu Sulejmana da je rekao: "Ebu Ali el-Essam mi je donio najljepši hadis koji sam čuo na Dunjaluku, a on glasi:

'Postačima će se prostrijeti sofra sa koje će jesti dok ljudi budu polagali račun, pa će reći: "O Gospodaru, zar mi polažemo račun, a ovi jedu?", pa će im On reći: "Oni su postili dok ste vi jeli. Oni su bdjeli dok ste vi spavali."'"

Od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je zaista rekao:

'Postačima će, kada budu izašli iz svojih grobova, iz njihovih usta mirisati misk, pa će biti dovedeni do sofre iz Dženneta i ješće sa nje, a biće u sjenci Arša.'"

Sufjan ibn Ujejne je rekao: "Obaviješten sam da postač neće biti pitan za ono čime se iftari."

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Allah, Azze ve Dželle, govori: "Post je Moj i Ja sa njim nagrađujem, on (postač) napušta svoje strasti, jelo i piće radi Mene." Post je štit. Postač ima dvije radosti: radost prilikom svoga iftara i radost kada sretne svoga Gospodara. Zadah kod njega je kod Allaha ljepši od mirisa miska.'"

Od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Post je štit sa kojim se rob štiti od Vatre.'"

Od Seida ibn Džubejra se prenosi, a on od Omera ibnul-Hattaba r.a. da je rekao: "Ne žalim ni za čim od Dunjaluka kojeg ću ostaviti iza sebe osim posta u popodnevnoj žezi i odlaska na namaz."

Od Mudžahida se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Kad bi čovjek postio radi Allaha jedan dan dobrovoljno, a zatim podijelio zlata koliko je teška čitava Zemlja, time se ne bi izjednačio sa nagradom za post, koju će dobiti na Dan polaganja računa.'"

Noćni virdovi i poticanje na bdijenje (*kijam*) u noći

Po ovom pitanju postoje hadisi koje se prenose u obje autentične hadiske zbirke (*sahihajn*), od kojih je ono što se prenosi od Šekika ibn Abdullaha r.a., da je rekao: "Kod Vjerovjesnika a.s. je spomenut neki čovjek i za njega

su rekli: 'Allahov Poslaniče, taj čovjek spava po noći i sve dok ne svane ne klanja', pa je Vjerovjesnik a.s. rekao:

'Tom čovjeku se šejtan pomokrio u uho.'"

Prenosi se u haberu:

"Kada čovjek zaspi, šejtan na njegovoj glavi zaveže tri čvora, ako (pri buđenju) sjedne i spomene Uzvišenog Allaha, odveže se jedan čvor; ako uzme abdest, odveže se drugi čvor; a ako klanja dva rekjata odvežu se sva tri čvora, pa će on osvanuti raspoložen i veseo, a u suprotnom će osvanuti neraspoložen i mrzovoljan."

U drugom haberu se prenosi:

"Zaista šejtan ima burmut - prah koji se ušmrkuje, sirup koji se pije, i prah za oči. Kada ga rob udahne njegovo ponašanje postane loše, kada ga rob okusi, on njegov jezik zatruje zlom, a kada mu oči zapraši, on prespava čitavu noć sve dok ne svane."

Čovjek treba da oduži stajanje (*kijam*) u noćnom namazu i da klanja po dva rekata, a da čini puno rukua i sedždi u dnevnom namazu, a ako hoće da ga klanja četiri rekata sa jednim selamom, i to je dozvoljeno.

Noćni namaz je u odnosu na Vjerovjesnika a.s. nafila, fadilet, bliskost (*kurbet*) i počast (*keramet*), a u odnosu na njegov ummet upotpunjenje i usavršavanje farzova.

Od Salima se prenosi, a on od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Kada bi neko za života Allahovog Poslanika a.s. nešto sanjao, to bi ispričao Allahovom Poslaniku a.s., pa sam i ja poželio da usnijem san koji ću ispričati Allahovom Poslaniku a.s., a tada sam bio golobradi mladić. I u doba Allahovog Poslanika a.s. sam jednom zaspao u džamiji i vidio sam u snu kako me dva meleka uzimaju i odvode ka Vatri, a koja je izgledala ukopana u rupu kao što se bunar ukopa u zemlju i imala je dva roga kao što i bunar ima dva roga (čekrka). Vidio sam ljude koje sam poznavao i počeo sam govoriti: 'Utječem se Allahu od Vatre! Utječem se Allahu od Vatre!...', pa smo naišli na drugog meleka koji mi je rekao: 'Ne bi me iznenadilo kada bi ti završio ovdje!' Ispričao sam to (svojoj sestri) Hafsi, Allah zadovoljan sa njom, a ona je to ispričala Vjerovjesniku a.s., pa je Allahov Poslanik a.s. rekao: *'Divan je čovjek Abdullah, samo da još klanja po noći.'"* Nakon toga on, Allah zadovoljan s njim, nije po noći spavao, osim malo.

Od Ebu Seleme se prenosi, a on od Abdullaha ibn Amra ibnul-'Asa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Rekao mi je Allahov Poslanik a.s.:

'Nemoj biti kao čovjek koji je bio noću budan, a napustio noćni namaz.'"

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ibn Šihaba da je rekao: "Obavijestio me je Ali ibn Husejn, a njega njegov otac El-Husejn ibn Ali, Allah zadovoljan obojicom, da ga je Alija ibn Ebu Talib r.a. obavijestio da je Allahov Poslanik a.s. jednom pokucao njemu i Fatimi, svojoj kćerki, Allah zadovoljan oboma, pa ih je našao da spavaju i pitao ih: *"Zar ne klanjate?"*, pa je Alija odgovorio: "O Allahov Poslaniče, naše duše su u Ruci Uzvišenog Allaha, pa ako htjedne da nas probudi, probudiće nas!", pa se Allahov Poslanik a.s. okrenu od njega, a on ga upita zašto, a on mu ništa ne odgovori, već je čuo da se Alejhisselam udario po bedru i rekao: **"Čovjek je, više nego iko, spreman da raspravlja."** (18:54)

Propovijedao nam je Ebu Nasr, prenoseći od svoga oca, sa njegovim senedom, od Sufjana es-Sevrija, a on od Ebuz-Zubejra, a on od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Dva rekata koja rob klanja u dubini noći su bolja od Dunjaluka i svega što je na njemu, i da se ne bojim da ću otežati svome ummetu, učinio bih im to farzom.'"

Pripovijedao nam je Ebu Nasr prenoseći od svoga oca, sa njegovim senedom, od Ebul-'Alije, a on od Ebu Muslima, da je on pitao Ebu Zerra r.a.: "Koji je noćni namaz najbolji?", pa mu je Ebu Zerr r.a. rekao: "Pitao sam za to Allahovog Poslanika a.s., pa mi je rekao: *'U dubini noći'* – ili je rekao *'u polovini noći' – 'a malo je onih koji ga obavljaju.'"*

U jednom od habera se prenosi da je Davud vjerovjesnik a.s. pitao svoga Gospodara, Azze ve Dželle: "Ilahi, volio bih da Ti naročito ibadet činim, pa koje je najbolje vrijeme za to?", te mu je Uzvišeni Allah objavio: "O Davude, nemoj bdijeti na početku noći, niti na kraju, jer onaj ko bdije na početku noći, spava na kraju, a onaj koji bdije na kraju noći ne bdije na početku. Već ti klanjaj u sredini noći kako bi se osamio sa Mnom, a i Ja sa tobom, pa onda uputi Meni svoje potrebe."

Od Jahja ibnul-Muhtara se prenosi, a on od El-Hasana (El-Basria), Allah mu se smilovao, da je rekao: "Rob ne može učiniti djelo ljepše za oko, lakše

za leđa, niti bolje za dušu od ustrajnog bdijenja u namazu u dubini noći ili dijeljenja imetka za Istinu (hakk)"

Ebu Derda r.a. je govorio: "O ljudi, ja sam vam savjetnik (*nasih*), ja sam prema vama brižan (*setik*), (pa vam kažem): klanjajte u noćnoj tmini da bi ste se pripremili za osamljenost u kaburu, postite na Dunjaluku da bi se sačuvali vreline na Dan proživljenja (*nušur*), dijelite sadaku da bi se očuvali straha na Teškom danu (*'asir*). O ljudi, ja vas savjetujem, ja sam prema vama brižan!"

Pripovijedao nam je Ebu Nasr, prenoseći od svoga oca, sa njegovim senedom, od Jahje ibn Ebu Kesira, a on od Ebu Džafera da je čuo Ebu Hurejru r.a. da govori: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Kada preostane trećina noći, Uzvišeni Allah se spušta na Dunjalučko nebo i govori: "Ima li iko da Me moli, pa da mu se odazovem? Ima li iko da traži oprosta od Mene, pa da mu oprostim? Ima li iko da od Mene traži opskrbu, pa da ga opskrbim? Ima li iko da od Mene traži da mu otklonim nevolju, pa da mu je otklonim?", sve dok ne svane zora.'"

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, prenoseći od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Naš Gospodar, Azze ve Dželle, se spušta svake noći na dunjalučko nebo u zadnjoj trećini noći i govori: "Ima li ko da traži oprost, pa da mu oprostim? Ima li ko da Me moli, pa da mu se odazovem? Ima li ko da nešto traži, pa da mu dadnem?"'"

Zbog toga su oni (velikani) najviše voljeli namaz pred kraj noći.

Od Ebu Umame r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je upitan: 'Kad se u noći najbolje čuje (dova)?', pa je on rekao: ***'Sredina zadnjeg dijela noći i nakon propisanih namaza.'"***

Od Abdullaha ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Najbolji post je post Davuda a.s. koji je jedan dan postio, a drugi dan nije. Najbolji namaz je namaz Davuda a.s. koji je spavao pola noći, a zatim je klanjao ostatak noći, a kada bi nastupila zadnja šestina noći, legao bi spavati.'"

U drugom tekstu hadisa kojeg prenosi Abdullah ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom, se kaže da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Najdraži namaz Allahu je namaz Davuda a.s. koji je spavao pola noći a zatim bi klanjao, potom bi legao spavati, i tako bi trećinu noći nakon njene polovine proveo u namazu."

Ebu Hurejre r.a. je rekao: "Ja sam podijelio noć na tri djela: jednu trećinu spavam, u drugoj klanjam, a u trećoj ponavljam hadise Allahovog Poslanika a.s."

Ibn Mesud r.a. je rekao: "Prednost noćnog salata nad dnevnim salatom je kao prednost tajne sadake nad javnom sadakom."

Amr ibnul-'As r.a. je rekao: "Jedan rekat po noći je bolji od deset po danu."

Allahov Poslanik a.s. je pitao Džibrila a.s.: ***"Kada se u noći najbolje čuje?"***, pa je on odgovorio: "Zaista se Arš zatrese u sehur."

Rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Na vama je bdijenje u noćnom namazu jer je to običaj dobrih (*salihin*) ***prije vas."***

Stajanje u noćnom namazu je blizina (*kurbet*) Uzvišenom Allahu, ono briše loša djela, spriječava grijehe i otklanja bolest iz tijela.

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od El-A'meša, a on od Ebu Sufjana, a on od Džabira r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'U noći je jedan momenat u kojem, ako rob nešto zamoli Uzvišenog Allaha, On će mu to i dati.'", a taj čas je u svakoj noći.

Rečeno je: "Ovo je navedeno kao što je navedeno i za čas u petak i da je Noć Kadr u zadnjih deset dana Ramazana."

Rečeno je: "U noći ima vrijeme u kojem se spava ili je nemarno sve što ima oči, osim Živog, Koji sve obdržava i Koji ne umire."

U hadisu Amra ibn Utbe r.a. se kaže:

"Na vama je namaz pred kraj noći jer se tada svjedoči (mešhudete) i onda ima prisutnih (mahdurete), a ti prisutni su meleki noći i meleki dana."

O salatima Allahovog Poslanika a.s. prenesenim u hadisima

Što se tiče salata Allahovog Poslanika a.s. u spomenutim *muttefekun alejh* hadisima, a kojeg prenosi Ebu Ishak i u kojem se kaže: "Došao sam kod El-Esveda ibn Jezida, a on je bio moj brat i prijatelj, pa sam mu rekao: 'O Ebu Amre, šta je tebi ispričala Aiša, Allah zadovoljan sa njom, o namazu Allahovog Poslanika a.s., pa mi je on rekao: "Rekla mi je ona, Allah zadovoljan sa njom: 'Alejhisselam je prvi dio noći spavao, a drugi oživljavao. Ako je imao potrebu za ženom, obavio je tu potrebu, a zatim nije doticao vodu sve dok ne bi zaspao. Kada bi se čuo prvi poziv (ezan) skočio bi...' – Ne, Allaha mi, nije rekla 'ustao bi' – '...i ja bih posula vodu po njemu...' – Ne, Allaha mi, nije rekla 'okupao bi se', a ja najbolje znam šta je htjela sa tim reći – '...a ako ne bi bio džunub, uzeo bi abdest za namaz i klanjao.'"

Od Kurejba, oslobođenog roba Ibn Abbasa, se prenosi da je Ibn Abbas (dok je još bio dijete –o.p.), Allah zadovoljan obojicom, jednom noćio kod Mejmune, majke vjernika, Allah zadovoljan sa njom, i o tome kaže: "Ja sam legao na postelji poprijeko, a Allahov Poslanik a.s. i njegova žena su legli uzduž. Allahov Poslanik a.s. je zaspao, pa kada je bila ponoć, ili malo prije, ili malo kasnije, on se probudio, sjeo i rukom obrisao san sa svoga lica, zatim je proučio deset završnih ajeta sure Ali Imran, a zatim je ustao i dohvatio mješinu koja je visila, pa je iz nje uzeo abdest, a to je bio najljepši abdest, i zatim je stao da klanja."

Ibn Abbas, Allah zadovoljan sa njim, kazuje: "I ja sam ustao i učinio sam isto što je učinio i Allahov Poslanik a.s., a zatim sam došao i stao pored njega. Allahov Poslanik a.s. je stavio svoju desnu ruku na moju glavu, zatim me je uzeo za desno uho i savio ga. Klanjao je dva rekata, pa još dva rekata, pa još dva rekata, a zatim vitre. Potom je legao sve dok nije došao mujezin, a zatim je ustao i klanjao dva kratka rekata, a zatim je izašao i klanjao sabah."

Od Ebu Seleme se prenosi, a ona od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Nisam bila sa Vjerovjesnikom a.s. pred kraj sehura, a da on nije spavao kod mene", znači nakon vitre.

Od Mesruka se prenosi, a on od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Vjerovjesniku a.s. se najviše sviđalo djelo u kome se ustrajno." Mesruk je upitao: "Kada je u noći stajao u namazu?", pa je ona rekla: "Kada se čuje horoz (*sarih*)."

Od El-Hasana (El-Basrija), Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Klanjajte u noći, pa makar i četiri rekata, klanjajte pa makar i dva rekata. Nema nijedne porodice (ehli bejt) koji su poznati po namazu po noći, a da ih ne zovne Pozivač: 'O porodico, ustanite na svoj namaz!'"

Od Ebu Seleme se prenosi, a on od Ebu Hurejre ra da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Nema ničega što Allah voli da sluša kao što voli da sluša Vjerovjesnikov glas kada melodično uči Kur'an.'"

Od Urve se prenosi, a on od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Vjerovjesnik a.s. je jednom čuo čovjeka koji je u noći učio neku suru, pa je rekao Alejhiselam:

'Allah mu se smilovao, podsjetio me je na taj i taj ajet na koji nisam obratio pažnju iz sure te i te.'"

A što se tiče dužine njegovog a.s. namaza u noći, o tome nas obavještava šejh Ebu Nasr od svoga oca, a on od Muhammeda ibn Ahmeda ibn Ebul-Fevarisa, a on od Ahmeda ibn Jusufa, a on od Ahmeda ibn Ibrahima ibn Milhana, a on od Ebu Bekra, a on od Lejsa, a on od Ibn Ebu Habiba, a on od 'Arraka, a on od Urve, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Aiša, Allah zadovoljan sa njom, me je obavijestila da Allahov Poslanik a.s. klanjao u noći trinaest rekata i dva rekata (sunneta) u sabah."

Prenosi se da je Alejhiselam klanjao u noći dvanaest rekata, a zatim bi klanjao vitre sa jednim rekatom, a rečeno je i da je klanjao deset rekata a da bi vitre klanjao sa jednim rekatom.

Posljednje poglavlje o noćnom namazu *(salatul-lejl)*

Allah Uzvišeni je spomenuo one koji bdiju u namazu po noći u Svojoj Moćnoj Knjizi, pa je rekao, 'Azze ve Dželle:

"Noću su oni malo spavali i u sehur oprost od grijeha molili." (51:17-18)

I rekao je Dželle ve A'la:

"Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni Gospodara svoga iz straha i želje mole." (32:16)

I rekao je Uzvišeni:

"Da li je onaj koji u noćnim časovima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga....?" (39:9)

Tebareke ve Te'ala je rekao:

"I oni koji provode noći pred Gospodarom svojim na sedždu padajući i stojeći" (25:64)

I rekao je Dželle ve A'la:

"I probdij dio noći u namazu, to je nafila za tebe; Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati." (17:79)

Rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Kada Allah okupi prijašnje i kasnije** (generacije) **na Kijametskom danu, pozivač će povikati: 'Neka ustanu oni čiji su se bokovi postelja lišavali i koji su Gospodara svoga iz straha i želje molili!', pa će ustati, a biće ih malo. Zatim će se vratiti i povikati: 'Neka ustanu oni koje kupovina i prodaja nije odvratila od spominjanja Allaha!', pa će ustati, a biće ih malo. Zatim će se vratiti i povikati: 'Neka ustanu oni koji su slavili Allaha, Azze ve Dželle, i u blagostanju i u teškoćama!', pa će ustati, a biće ih malo. Zatim će ostali ljudi mimo njih polagati račun."

I rekao je Alejhiselam:

"Pomozite se jelom u sehur za post po danu, i spavanjem poslije podne za bdijenje u noći. Zaista će spavalica doći kao siromah, a onaj ko spava čitavu noć, njemu se šejtan pomokrio u uši."

Često je Allahov Poslanik a.s. ponavljao ajete sve dok ne bi svanulo.

Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je spavao po noći tako da je njegova koža bila priljubljena uz moju kožu, a zatim bi rekao: ***'O Aiša, imam li izuna da ibadetim svome Gospodaru večeras?'***, pa bi ja odgovorila: 'Allaha mi, ja najviše volim tvoju blizinu, ali ću slijediti tvoju volju.' Alejhiselam bi ustao i učio Kur'an, i plakao bi sve dok suze ne bi pokvasile ramena. Zatim bi sjeo i učio i plakao sve dok mu suze ne bi pokvasile pas i stegna. Zatim bi legao i učio sve dok mu suze ne bi pokvasile ono što je bilo na zemlji. Jednom je došao Bilal r.a. i pitao ga: 'Tako mi moje majke i moga oca, zar ti Allah nije oprostio?', pa je Alejhiselam rekao: ***'O Bilale, zar da ne budem zahvalni rob?! Večeras mi je objavljeno:*** **"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene** *(ulul-elbab)*, **za one koje i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; slavljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!'"** (3:190-191)

Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je rekla: "Nisam vidjela da je Allahov Poslanik a.s. klanjao sjedeći noćni namaz – osim kada je zašao u godine, kada je (većinom) klanjao sjedeći – a kada mu je ostalo od sure trideset ili četrdeset ajeta, ustao bi, proučio bi ih, a zatim učinio ruku' s.a.v.s."

Rekao je Ja'mur ibn Bišr: "Došao sam na vrata Abdullaha ibnul-Mubareka nakon jacije i našao sam ga da klanja i uči: **'Kada se nebo rascijepi...'** (82:1) sve dok nije došao do: **'O čovječe, nemoj da te obmane to što je Gospodar tvoj plemenit?'** (82:6), i zastao je na tom mjestu, ponavljajući to sve dok nije prošao dobar dio noći. Vratio sam se pred svitanje zore, a on je još to ponavljao, a kada je vidio da je zora svanula, prekinuo je govoreći: 'Koliko si Ti blag, a ja neznalica?! Koliko si Ti blag, a ja neznalica?!...', pa sam se okrenuo i ostavio ga."

Rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Zima je mu'minovo proljeće: njeni dani su kratki pa ih on posti, a noći duge, pa ih on na kijamu provodi."

Ibn Mesud r.a. je rekao: "Potrebno je da se učač Kur'ana prepoznaje po svojim noćima kada ljudi spavaju, svojim danima (posteći) kada ljudi ne poste, po svome plaču kada se ljudi smiju, po svojoj opreznosti (*vera'*) kada ljudi neoprezno zamjenjuju (halal za sumnjivo ili haram), po svojoj skrušenosti kada se ljudi samoističu, po svojoj tuzi kada se ljudi raduju, po svojoj šutnji kada ljudi brbljaju."

O fadiletu namaza između akšama i jacije

Pripovjedao nam je Ebu Nasr od svoga oca prenoseći od Ebul-Fetha Muhammeda ibn Ahmeda ibn Ebul-Fevarisa el-Hafiza, a on od Bišra, a on od Muhammeda ibn Sulejmana el-Mesisija, a on od Zejda ibnul-Habbaba, a on od Omera ibn Abdullaha ibn Hes'ama, a on od Jahje ibn Ebu Kesira, a on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja šest rekata nakon akšama i ne progovara između tog dvoga, to mu je jednako ibadetu dvanaest godina.'"

U hadisu Zejda ibnul-Habbaba se kaže: *"...i ružno ne govori između toga dvoga..."*

Rečeno je: "Preporučeno (*mustehabb*) je da se na prva dva rekata prouči: **"Kul ja ejjuhel-kafirun"** i **"Kul huvallahu ehad"**, da bi se požurilo s njima, jer je rečeno: "Njih dva se dižu sa akšam namazom", a onda će klanjati ostatak i može ga odužiti koliko hoće.

U hadisu Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko klanja četiri rekata nakon akšama prije nego progovori sa bilo kime, biće mu uzdignuti u najviše sfere (ilijjin), i biće kao onaj koji je proveo Noć Kadr u Mesdžidul-aksau, i to mu je bolje od stajanja u namazu pola noći."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Tarika ibn Šihaba, a on od Ebu Bekra Es-Siddika r.a. da je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika a.s. da govori:

'Ko klanja akšam, a zatim nakon njega klanja četiri (rekata), kao da je obavio hadž nakon hadža.' pitah: 'A ako klanja šest?', pa on reče: *'Oprostiće mu se grijesi pedeset godina.'"*

Od Seida ibn Džubejra se prenosi, a on od Sevbana r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko uđe u itikaf između akšama i jacije u mesdžidu u kojem se džematile klanja, i ne progovara osim u namazu ili Kur'anu, ima pravo (hakk) kod Allaha da mu izgradi dva dvorca u džennetu, a dužina svakog dvorca je sto godina. Biće mu zasađena oranica između njih, na koju da stanu svi stanovnici Dunjaluka, opet bi im bila široka."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Hišama ibn Urve, a on od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla:

"Allahov Poslanik a.s. je rekao: 'Nema dražeg namaza Allahu od akšam-namaza, sa njim rob otvara svoju noć i zatvara svoj dan, njega ne skraćuje ni musafir ni onaj koji je kod kuće. Ko ga klanja, a zatim klanja iza njega četiri rekata, s time da ne progovara dok sjedi (između njih), Allah će mu izgraditi dva dvorca ukrašena biserima i rubinima, između kojih su dženneti kakve ne poznaje niko osim Njega. Ako klanja akšam

pa nakon toga šest rekata, s time da ne progovara dok sjedi (između njih), biće mu oprošteni grijesi četrdeset godina.'"

Ebu Hurejre r.a. bi klanjao između akšama i jacije dvanaest rekata.

Od Hišama ibn Urve se prenosi, a on od svoga oca, a on od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja između akšama i jacije dvanaest rekata, Allah će mu izgraditi kuću u Džennetu.'"

Prenosi se da je Enes ibn Malik r.a. klanjao između akšama i jacije i govorio: "To je vrijeme kada nastupa noć (*našietel-lejl*)."

Od Abdurrahmana ibnul-Esveda se prenosi, a on od svoga amidže da je rekao: "Nikad nisam došao kod Abdullaha ibn Mesuda između akšama i jacije, a da ga nisam našao da klanja.".

I govorio je: "To je vrijeme nemarnosti (*gafleta*)." Rečeno je da o tome objavljen ajet: **"Bokovi njihovi se postelja lišavaju"** (32:16)

Od Abdullaha ibn Ebu Evfa, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko nakon akšama prouči **"Elif-lam-mim. Tenzil..."** (suru Es-Sedžda) *i* **"Tebarekellezi bijedihil-mulk"** (suru El-Mulk) *na Kijametskom danu će doći, a lice će mu sijati poput punog mjeseca i on je dao hakk (pravo) toj noći."*

Ovi rekati o kojima govore haberi podrazumijevaju da to nisu dva rekata sunneta i podrazumijevaju da budu uz njih.

Dva rekata prije akšama

Što se tiče dva rekata prije akšama (*salatul-magrib*), odmah poslije ezana, o tome je upitan Ahmed ibn Hanbel, Allah mu se smilovao, pa je rekao: "Ja ih ne klanjam, a ako čovjek hoće da ih klanja, u tome nema ništa loše."

Ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom, je upitan o ta dva rekata, pa je rekao: "Nisam nikoga u vrijeme Allahovog Poslanika a.s. vidio da ih klanja", ali ih Ibn Omer nije ni zabranio.

Prenosi se od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Mi smo u vrijeme Allahovog Poslanika a.s. nakon zalaska sunca, a prije akšam namaza klanjali dva rekata." (Ravija kaže:) "Pitao sam: 'Da li ih je Allahov Poslanik

a.s. klanjao?', pa je on rekao: "Allahov Poslanik a.s. nas je vidio kako ih klanjamo, pa nam ih nije ni naredio ni zabranio."

Ibrahim en-Neh'i, Allah mu se smilovao, je rekao: "U Kufi su boravili odabrani ashabi Allahovog Poslanika a.s., Alija ibn Ebu Talib, Abdullah ibn Mesud, Huzejfe ibnul-Jeman, Ammar ibn Jasir, Ebu Mesud el-Ensari i drugi, Allah zadovoljan s njima svima, i nikoga od njih nisam vidio da klanja prije akšama, a ta dva rekata nisu klanjali ni Ebu Bekr, ni Omer, niti Osman, Allah zadovoljan s njima."

Šta se prenosi o onome što se radi između akšama i jacije, te da će onaj ko to radi usniti Vjerovjesnika a.s., sa bereketom toga djela, i o drugim sevapima radi toga?

Od Abdurrahmana ibn Habiba el-Harisija el-Basrija se prenosi, a on od Seida ibn Sa'da ibn Ebu Tiba Kereza ibn Vebre el-Harisija, Allah mu se smilovao, a koji je bio od ebdala, da je rekao: "Došao mi je moj brat iz Šama, darovao mi hediju i rekao mi: 'Primi od mene ovu hediju, o Kerez, jer je to divna hedija.' Upitah ga: 'Brate moj, ko je tebi podario ovu hediju?', pa on reče: 'Darovao mi je Ibrahim et-Tejmi, Allah Uzvišeni mu se smilovao.' Upitah ga: 'Jesi li pitao Ibrahima ko je njemu darovao ovaj dar?', a on reče: 'Jesam.

Rekao mi je: "Sjedio sam naspram Kabe i činio tehlil (*la ilahe illallah*), tesbih i tahmid, pa mi je prišao čovjek, poselamio me i sjeo sa moje desne strane, a ja u svome životu nisam vidio nikog ljepšeg lica, niti ljepše odjeće, niti prijatnijeg mirisa, niti bjeljeg od njega, pa sam ga pitao: 'Allahov robe, ko si ti, odakle si došao i šta si ti?' On mi reče: 'Ja sam Hidr, došao sam sa selamom za tebe, i ljubavlju prema tebi radi Allaha. Kod mene je hedija koju želim da ti poklonim.' Ja rekoh: 'Pa poduči me toj hediji, šta je ona?'

Hidr a.s. je rekao: 'Prije nego što sunce izađe i prostre se po zemlji i prije nego što zađe prouči suru **"El-hamdu lillah"** sedam puta, **"Kul e'uzu bi rabbin-nas"** sedam puta, **"Kul e'uzu bi rabbil-felek"** sedam puta, **"Kul huvallahu ehad"** sedam puta, **"Kul ja ejjuhel-kafirun"** sedam puta, Ajetul-kursiju sedam puta, zatim reci: *"Subhanallah, vel-hamdulillah, ve la ilahe illallah, vallahu ekber"* sedam puta, donesi salavat na Vjerovjesnika a.s. sedam puta, traži oprost za sebe, svoje roditelje, mu'mine i mu'minke sedam puta, a nakon istigfara reci:

Allahu naš, Gosodaru, učini sa mnom i sa njima, i sada i kasnije u Vjeri, i na Dunjaluku i na Ahiretu, ono što si Ti u stanju, a ne učini sa nama, o Gospodaru, ono za što smo mi. Ti, zaista, opraštaš, blag Si, darežljiv, plemenit, dobročinitelj, samilostan Si i milostiv!	*Allahumme, rabbi-f'al bi ve bihim, 'adžilen ve adžilen fid-dini ved-dunja vel-ahirete ma ente lehu ehl, ve la tef'al bina, ja mevlana, ma nahnu lehu ehl. Inneke gafurun halimun dževadun kerimun birrun reufun rahim*

sedam puta." I gledaj da to ne ispustiš ni po noći ni po danu, jer onaj koji mi je to dao, rekao mi je: "Izreci to makar jednom u svome životu!"

Rekao sam: "Volio bih da mi kažeš ko je tebi dao ovu hediju", pa on reče: "Dao mi je Muhammeda a.s." Rekao sam Hidru a.s.: "Poduči me nečemu što ću izgovoriti i vidjeti Vjerovjesnika a.s. u svome snu, pa da ga pitam da li ti je on dao ovaj poklon!", a on me upita: "Zar sumnjaš u mene?' Rekoh: "Ne, ali bi volio da to čujem od Allahovog Poslanika a.s."

On mi reče: "Ako želiš da vidiš Vjerovjesnika a.s. u svome snu, znaj da kada klanjaš akšam, moraš klanjati sve do jacije bez da progovoriš i sa kim od Ademovih potomaka, već se usmjeri na namaz koji klanjaš. Preselami nakon svaka dva rekata i na svakom rekatu prouči **"El-hamdu lillah"** jednom i **"Kul huvallahu ehad"** sedam puta. Potom klanjaj večernji namaz (jaciju) u džematu i ne progovaraj ni sa kim dok ne dođeš kući, zatim klanjaj vitre, a kada htjedneš spavati klanjaj dva rekata, a na svakom rekatu prouči **"El-hamdu lillah"** i **"Kul huvallahu ehad"** sedam puta. Nakon namaza učini sedždu i na svojoj sedždi traži oprost od Uzvišenog Allaha sedam puta i reci: *"Subhanallah, vel-hamdu lillah, ve la ilahe illallahu, vallahu ekber, ve la havle ve la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim"* sedam puta, a zatim se podigni sa sedžde i ostani sjedeći, pa digni svoje ruke i reci:

O Živi, o Koji sve održavaš, o Posjedniče Uzvišenosti i Počasti, o Bože i prvih i posljednjih, o Milostivi i Samilosni Dunjaluka i Ahireta, o Gospodaru, o Gospodaru, o Gospodaru, o Allahu, o Allahu, o Allahu!	*Ja Hajju, ja Kajjumu, ja Zel-dželali vel-ikram, ja ilahel-evveline vel-ahirin, ve ja Rahmaned-dunja vel-ahireti ve Rahimehuma, ja Rabb, ja Rabbi, ja Rabb, ja Allah, ja Allah, ja Allah*

Zatim ustani i prouči to isto na svome stajanju, a zatim učini sedždu i na sedždi to isto prouči, zatim podigni glavu i zaspi kad hoćeš ili lezi gdje

hoćeš, okreni se prema Kibli, donoseći salavate na Vjerovjesnika a.s. sve dok te san ne savlada."

Rekao sam mu: "Volio bih da mi kažeš od koga si čuo ovu dovu", pa me on upita: "Zar sumnjaš u mene?", a ja rekoh: "Tako mi Onoga koji je poslao Muhammeda a.s. sa Istinom, ja u tebe ne sumnjam."

Rekao mi je on a.s.: "Bio sam sa Muhammedom a.s. kada me je podučio ovoj dovi, ona mu je objavljena kada sam ja bio kod njega, i tako sam podučen od Onoga koji je njega podučio.'"

Rekao je Ibrahim: 'Rekao sam mu: "Obavijesti me o sevapu za tu dovu."

Hidr a.s. mi je odgovorio: "Kada susretneš Muhammeda a.s. pitaj ga za njen sevap."'

Rekao je Ibrahim: 'Uradio sam kao što mi je rekao Hidr a.s., i stalno sam donosio salavat dok sam bio u svojoj postelji, a san mi je otišao sa očiju od silnog uzbuđenja radi onog što me je Hidr a.s. podučio, i radi nade da ću se sresti sa Vjerovjesnikom a.s. Osvanuo sam u tome halu i otišao sam klanjati sabah, pa sam sjedio u svome mihrabu sve dok nije svanuo dan, pa sam klanjao duha-namaz i rekao sam u sebi: "Ako dočekam noć, uradiću što sam uradio prošle noći", i tada me savladao san. Dođoše mi meleki, ponesoše me i uvedoše u Džennet. Vidio sam dvorce od crvenog rubina, dvorce od zelenog krizolita i dvorce od bijelog bisera, vidio sam rijeke od meda, mlijeka i vina, vidio sam u jednom od tih dvoraca robinju koja mi je počast odala i vidio sam kako njeno lice sija jače, a pramenovi njene kose padaju na zemlju sa vrha dvorca. Pitao sam meleke koji su me uveli: "Čiji je ovo dvorac i čija je ovo robinja?", pa mi oni rekoše: "Onoga koji bude radio kao što si i ti uradio." Nisu me izveli iz tih dženneta sve dok me nisu nahranili njihovim plodovima i napojili tih pića. Potom su me izveli i odveli na mjesto na kojem sam bio. Tada mi je došao Allahov Poslanik a.s., a sa njime sedamdeset vjerovjesnika i sedamdeset safova meleka, a svaki saf se protezao od istoka do zapada. Poselamio me je i uzeo me za ruku, a ja rekoh: "O Allahov Poslaniče, Allahov Salat i Selam su na tebi, Hidr me je obavijestio da je čuo od tebe ovaj hadis", pa mi Vjerovjesnik a.s. reče: "Istinu je rekao Hidr, i sve što je ispričao je istina. On je alim stanovnika Dunjaluka, on je predvodnik (*reis*) ebdala, on je od Allahove vojske na Zemlji." Ja upitah: "Allahov Poslaniče, šta je nagrada za onog ko uradi ovo djelo, mimo ovoga što sam vidio?", a on a.s. mi reče: "A koja je to nagrada bolja od one koju si vidio i koja ti je data. Vidio si svoje mjesto u Džennetu,

jeo si njegove plodove, pio si njegova pića, vidio si meleke i vjerovjesnike sa mnom, i vidio si hurije?!" Pitao sam: "O Allahov Poslaniče, ko radi ono što sam i ja radio, a ne vidi ono što sam ja vidio u snu, hoće li dobiti nagradu kao što sam i ja dobio?", pa Vjerovjesnik a.s. reče: "Tako mi Onoga koji me je poslao kao Vjerovjesnika sa Istinom, biće mu oprošteni svi veliki grijesi (*kebair*) koje je počinio, sa njega će Allah podignuti Svoju srdžbu i Svoj prezir. Tako mi Onoga koji me je poslao kao Vjerovjesnika sa Istinom, onaj ko tako bude radio, ovo će dobiti, pa makar i ne vidio Džennet u svome snu, kao što si ti dobio." Pozivač povika sa neba: "Allah je oprostio ko ovako bude uradio, svima od njegovog a.s. ummeta, mu'minima i mu'minkama, od istoka do zapada. Naredio je Lijevom meleku da nikome od njih ne piše ništa od loših djela do sljedeće godine." Upitao sam: "Tako mi moga oca i moje majke, tako mi Onoga Koji mi je dao da vidim tvoju ljepotu i da vidim Džennet, da li će on imati ove sevape i koristi?", pa reče Alejhiselam: "Da, sve to će mu biti dato." Upitao sam: "O Allahov Poslaniče, da li će onome ko ovo uradi biti dato nešto drugo mimo ovoga?", pa Vjerovjesnik a.s. reče: "Tako mi Onoga koji me je poslao kao Vjerovjesnika sa Istinom, onaj ko ovako učini jednu noć, sa svakom kapi koja se spusti od onda kada je Allah stvorio Dunjaluk do dana kada će se puhnuti u Sur, njemu se pišu dobra djela, a za svako zrno koje je poniklo iz zemlje mu se obriše loše djelo, i za svakog onoga ko bude ovo radio od mu'mina i mu'minki, od prijašnjih i potonjih (generacija)."

Od El-A'redža se prenosi da je Ebu Hurejre r.a. rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanju u noći uoči petka dva rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige, Ajetul-kursiju i petnaest puta "Kul huvallahu ehad" i na kraju svog namaza hiljadu puta kaže: "Allahumme salli ala Muhammedin in-nebijjil-umijj", zaista će me vidjeti u svojoj noći, i neće se okončati sljedeća džuma, a da me on neće vidjeti. A onaj ko me vidi, njemu pripada Džennet i oprošteno mu je ono što je radio od grijeha, i što će uraditi'", što je spomenuto u hadisu.

Namaz nakon jacije

O tome nas obavještava Ebu Nasr prenoseći od svoga oca, sa njegovim senedom od Abdullaha ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je

rekao: "Ko klanja nakon jacije četiri rekata, kao da je dočekao Noć Kadra u Mesdžidul-haramu."

Također se prenosi od Ka'ba el-Ahbara: "Ko klanja nakon jacije četiri rakata lijepo učeći, imaće nagradu kao što je ona za Noć Kadra."

Obavijestio nas je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Sabita el-Benanija, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja nakon jacije dva rekata, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i dvadeset puta* "Kul huvallahu ehad", *Allah će mu izgraditi dva dvorca u Džennetu, na koji će mu ukazivati stanovnici Dženneta.'"

Za vitre je najbolje vrijeme kraj noći

Što se tiče vitara, najbolje je da se klanjaju na kraju noći, kao što je prethodno navedeno za namaz na kraju noći.

Prenosi se od Nafia, a on od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, a on od Vjerovjesnika a.s., pa kaže: "Došao je čovjek da ga pita o noćnom namazu, pa je on rekao: ***'Dva po dva. A kada se pobojiš da će svanuti, klanjaj jedan, čime ćeš učiniti neparno (vitr) ono što si klanjao.'"***

Omer el-Faruk r.a. je klanjao vitre na kraju noći, a Ebu Bekr es-Siddik r.a. je klanjao vitre na početku noći, pa ih je Vjerovjesnik a.s. pitao o tome, te je rekao Ebu Bekru r.a.: ***"Kada klanjaš vitre?"***, a on je rekao: "Na početku noći, prije nego legnem spavati", i pitao je i Omera r.a.: ***"Kada klanjaš vitre?"***, a on mu je rekao: "Na kraju noći." O Ebu Bekru r.a. je rekao: ***"Ovaj je oprezan"***, a o Omeru r.a. je rekao: ***"Ovaj je jak."***

Prenosi se od Omera r.a. da je rekao: "Oštroumni klanjaju vitre na početku noći, a jaki klanjaju vitre na kraju noći, a ovo zadnje je bolje."

Rečeno je: "Naprotiv, početak noći je bolji, jer je tako radio Ebu Bekr r.a." Od Osmana r.a. se prenosi da je rekao: "Što se mene tiče, ja klanjam vitre na početku noći, pa kada se probudim klanjam još jedan rekat, da uparim neparan broj rekata, pa ga tako učinim kao izostalu devu koju pridružim njenim sestrama, a potom ponovo klanjam vitre na kraju svog namaza."

A poznato je da on r.a. radio tako da je provodio cijelu noć u jednom rekatu u kojem je učio hatmu Kur'ana, i to je bio njegov vitr.

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Oporučio mi je moj prijatelj Ebul-Kasim a.s. troje: vitre prije spavanja, post tri dana svakog mjeseca i dva rekata duha-namaza." Naročito za onoga ko se boji da neće ustati prije svitanja zore je preče da klanja vitre prije spavanja.

Rekao je Alija r.a.: "Vitre se klanjaju na tri načina: ako hoćeš klanjaj vitru na početku noći, poslije farza i sunneta po dva rekata. Ako hoćeš klanjaj vitre jednim rekatom, a kada se probudiš upari ga sa još jednim rekatom, a zatim na kraju noći opet klanjaj vitre. A ako hoćeš ostavi vitre sve dok ne završiš sa svojim namazom."

Od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan sa obojicom, se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko se boji da se neće probuditi pred kraj noći neka klanja vitre na početku noći, a zatim neka legne. A ko želi da ustane na kraju noći, neka odgodi jer klanjanje na kraju noći je zaštita i to je bolje."

Od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, se prenosi da je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je klanjao vitre na kraju noći, pa ako je imao potrebe za svojim ženama, 'približavao' im se, a ako nije opružio bi se na mjestu gdje je klanjao sve dok mu ne bi došao Bilal r.a. i proučio ezan za namaz."

Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je rekla: "Tokom noći Allahov Poslanik a.s. je klanjao vitre: nekada na početku, nekada na sredini, a nekada bi na kraju noći klanjao vitre, pred sehur."

U haberu se prenosi: "Allahov Poslanik a.s. je klanjao vitru prilikom ezana, a dva rekata je klanjao prilikom ikameta."

Ashabi Allahovog Poslanika a.s. bi obavili jaciju, a zatim bi klanjali dva rekata, zatim četiri, pa ko je htio da klanja vitre klanjao je, a onaj ko je htio da spava, otišao bi spavati.

Dva stava o ranim vitrima i njihovom ponavljanju

Ko hoće da klanja vitre na početku noći, a zatim ustane na noćni namaz (*tehedždžud*), da li će ponoviti vitre ili će klanjati kako hoće bez da ih ponavlja? O tome imaju dva rivajeta od Imami Ahmeda, Allah mu se smilovao: jedan je da ih neće ponavljati, a u drugom rivajetu el-Fadl ibn Zijad kaže: "Vitr na kraju noći je bolji" Pa ako se čovjek boji da će prespavati,

neka klanja vitr na početku noći, pa kada ustane na kraju noći neka klanja po dva rekata bez vitara, a po drugom rivajetu će učiniti suprotno.

El-Fadl ibn Zijad je rekao: "Pitao sam Ahmeda (Ibn Hanbela): 'Da li smatraš da treba ponoviti vitre?', pa je on rekao: 'Ne, ali ako ponovi, nema nikakve štete.'" Tako su radili Omer, Alija, Usame, Ibn Omer, Ibn Abbas i Ebu Hurejre, Allah zadovoljan sa svima njima.

Što se tiče poništavanja vitri i njihovog nadopunjavanja, ono se sastoji u tome da se kada čovjek, naprimjer, klanja vitr na početku noći sa jednim rekatom, a zatim legne spavati, pa ustane u toku noći da klanja, klanjaće jedan rekat sa nijetom da poništi svoj prethodni vitr i da ga upari (kao i ostale namaze) i na tome će preselamiti, tako da su svi rekati koje je do tada klanjao upareni. Nakon toga klanja koliko hoće po dva rekata, a zatim klanja vitr sa jednim rekatom prije svitanja zore.

Ovakav postupak nam je otkrio Osman ibn Affan r.a., a koji smo ranije spomenuli, tako da on nije ostavio prvi vitr kakav jeste, a potom klanjao drugi vitr, jer je Vjerovjesnik a.s. rekao: ***"Nema dva vitra u jednoj noći"***, a ako ih (prve vitre) čovjek ne poništi, već klanja kako hoće, dopuštenost toga smo već objasnili.

O dovi na vitri

Ona se sastoji u tome da se kaže kada se podigne glava sa rukua na zadnjem rekatu vitre:

Allahu naš, molimo Te za pomoć, molimo Te za uputu, molimo Te za oprost, u Tebe vjerujemo, na Tebe se oslanjamo, Tebi pripisujemo svako dobro i slavimo Te zbog toga, zahvaljujemo Ti i nismo Ti nezahvalni, a odbacujemo i napuštamo onoga ko je Tebi neposlušan.	*Allahumme inna neste'inuke, ve nestehdike, ve nestagfiruke, ve nu'minu bike, ve netevekkelu 'alejke, ve nusni 'alejke hajre kullehu, neškuruke ve la nekfuruke, ve nahleu ve netruku men jefdžuruke*

Allahu naš, Tebi robujemo, sa Tobom se vežemo, Tebi sedždu činimo, Tebi težimo i žurimo, nadamo se Tvojoj milosti a strahujemo od Tvoje kazne, jer Tvoja je kazna teška i stići će nevjernike.	*Allahumme ijjake na'budu ve leke nusalli ve nesdžudu, ve ilejke nes'a ve nahfidu, nerdžu rahmeteke ve nahša 'azabeke, inne 'azabekel-džidde bil-kuffari mulhik*
Allahu naš, uputi me među one koje si uputio, obriši mi grijehe među onima kojima si grijehe obrisao, učini me prijateljem među onima koje si Svojim prijateljima učinio, podari mi bereket u onome što mi dadneš, sačuvaj me zla onoga što si odredio. Zaista Ti određuješ, a Tebe ništa ne određuje; onaj koga Ti za prijatelja uzmeš neće biti ponižen, niti će Tvoj neprijatelj imati ikakve moći; Tebi, Gospodaru naš, pripada bereket i uzvišenost.	*Allahumme-hdini fimen hedejt, ve 'afini fimen 'afejt, ve tevelleni fimen tevellejt, ve barik li fimen 'atajt, ve ki ni šerre ma kadajt, inneke takdi ve la jukda 'alejk, innehu la jezillu men valejt, ve la je'izzu men 'adejt, tebarekte rabbena ve te'alejt*
Allahu naš, ja se utječem Tvome zadovoljstvu od Tvoje srdžbe, Tvome oprostu od Tvoje kazne, utječem se Tebi od Tebe. Hvalu Tebi ja ne mogu iskazati, jer Ti Si onakav kao što Si Sam Sebe pohvalio.	*Allahumme inni e'uzu bi ridake min suhtike, ve bi 'afvike min ukubetike, ve e'uzu bike minke, la ahsi senaen 'alejke, ente kema esnejte 'ala nefsik*

Ako se šta više prouči mimo toga, to je dozvoljeno. Zatim diže ruke u visini lica, po jednom od rivajeta, a po drugome do prsa. Ako je imam u mjesecu Ramazanu, onda će to izgovarati u množini sa *nunom* i *elifom*: *ihdina* i *'afina*, i tako dalje sve do kraja dove.

Ako čovjek klanja u noći a nadvladava ga pospanost, preče je da legne spavati

Ovo je na osnovu predaje u oba "Sahiha" (Buharija i Muslim) od Aiše, Allah zadovoljan s njom, u kojoj je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ako se nekome od vas prispi dok je u namazu, neka prilegne dok od njega ne ode san, jer ako klanja pospan, umjesto da traži oprost, može sebe proklinjati.'"

Od Abdulaziza ibn Suhejba se prenosi, a on od Enesa r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je ušao u džamiju, a između stubova je bilo razapeto uže, pa je on upitao: *'Šta je ovo?'*, na što su mu rekli: 'Ovo je da bi Zejneb klanjala, jer kada se izmori i malaksa, prihvati se za njega.' Alejhiselam na to reče: ***'Odvežite to! Neka svako klanja dok je sposoban, a kada se izmori i malaksa, neka sjedne.'"***

Od 'Urve se prenosi da je prenio da je kod Aiše, Allah zadovoljan s njom, jednom bila žena iz Beni Eseda, pa je Allahov Poslanik a.s. ušao i pitao: *'Ko je ova?'*, pa je ona rekla: 'To je ta i ta koja ne spava po noći.' Vjerovjesnik a.s. je na to rekao: ***'Na vama je da radite ono što ste u mogućnosti od djela, jer, Allaha mi, to neće dosaditi Allahu, Azze ve Dželle, dok vama ne dosadi.'"***

Ona je rekla: "Najdraže djelo Uzvišenom Allahu je ono na kojem čovjek ustraje pa makar bilo i malo, jer kada bi Allahov Poslanik a.s. ashabima naredio ono što su bili u mogućnosti uraditi, (neki) bi rekli: 'O Allahov Poslaniče, mi nismo tvojih sposobnosti, jer tebi je Allah, Azze ve Dželle, oprostio i prethodne i naredne grijehe.' Tada se on rasrdio da se to vidjelo na njegovom licu. Sunnet je da onaj koga nadvlada san i spriječava ga od namaza, spava sve dok od njega ne ode teret sna, pa da onda ustane na ibadet i da razumije ono što govori.

Prenosi se da je Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, prezirao spavanje sjedeći.

U haberu se prenosi:

"Ne pretvarajte noć u patnju!"

Od salihina je bilo onih koji su se opružali spavajući da bi se time ojačali za noćne sate, a bilo je i onih koji su prezirali spavanje naslonjeni i nisu spavali sve dok ih ne bi san savladao.

Govori se da Vehb ibn Munebbeh el-Jemani, Allah mu se smilovao, trideset godina nije legao na tlo, već je imao kožnu vreću na koju se naslanjao prsima kada bi ga nadvladao san, pa bi spavao u kratkim razmacima, a zatim bi ustao da klanja.

Govorio je: "Draže mi je da vidim u svojoj kući šejtana, nego da vidim jastuk", radi toga što on poziva na spavanje.

Neko od njih je upitan za osobine ebdala, pa je rekao: "Njihovo jelo je samo da prežive, njihov san je kada ih on prevlada, njihov govor je samo u nuždi, njihova šutnja je mudrost, a njihovo znanje je moć (*kudret*)."

Neko od njih je upitan o osobinama onih koji se boje Allaha (*haifin*), pa je rekao: "Njihovo jelo je jelo bolesnika, a njihov san je san davljenika."

Ali ne treba gledati u halove salihina, već u ono što je preneseno od Poslanika a.s., i učvrstiti se u tome, sve dok rob ne zadobije hal koji će ga razlikovati od ostalih.

Od Ebu Seleme se prenosi da je Aiša, Allah zadovoljan s njom, rekla: "Allahov Poslanik a.s. je upitan: 'Koje djelo je najbolje?', pa je on odgovorio: ***'Ono u kome se ustrajno, pa makar bilo i malo.'"***.

Od 'Alkame se prenosi da je Aiša, Allah zadovoljan s njom, rekla: "Salat Allahovog Poslanika a.s. je bio stalan (*daim*)." Zbog toga je Allahov Poslanik a.s. provodio na kijamu u noćnom namazu (*kijamul*-lejli) nekad pola noći, nekad trećinu noći, nekad pola i još šestinu noći, nekad samo četvrtinu noći, a nekad ne više od šestine noći, a sve to je spomenuto u suri el-Muzemmil.

Prenosi se da je Alejhiselam rekao:

"Klanjaj u noći, pa makar onoliko koliko treba da se pomuze ovca."

To je vjerovatno dužina četiri rekata, a može biti i dva rekata.

I rekao je Alejhiselam:

"Dva rekata koja klanja rob u dubini noći je bolje od Dunjaluka i svega što je na njemu, a da neće biti teško mom ummetu, ja bih im to učinio naređenim (farzom)."

Sve ovo ima svrhu da se njegovom ummetu olakša stajanje u noćnom namazu i ibadet, a da im ne bude teško, te da ne bi tako zamrzili ibadet i da im on ne postane naporan i dosadan. Zbog toga Alejhiselam upućuje na noćni namaz spominjući njegove fadilete i sevape, da se ljudi ne bi ograničili samo na obavljanje farzova i sunneta.

Preporučeno je (*mustehabb*) da se na noćnom namazu stoji trećina noći, a najmanji period za to je šestina noći, jer Vjerovjesnik a.s. nije nikada proveo čitavu noć u namazu sve dok ne bi svanulo, a nije ni spavao čitavu noć dok ne bi svanulo, već je provodio u namazu onoliko koliko smo ranije objasnili.

Rečeno je: "Namaz na početku noći je za one koji po noći klanjaju (*mutehedždžidin*), u sredini noći je za predane (*kanitin*), na kraju noći je

za klanjače – one koji salat obavljaju (*musallin*), a namaz sa sabaha je za nemarne (*gafilin*)."

Od Jusufa ibn Mehrana se prenosi da je rekao: "Preneseno mi je da je ispod Arša melek u liku horoza, pandže su mu od bisera, a mamuza mu je od zelenog krizolita. Kada prođe prva trećina noći on udari svojim krilima i zakukuriče, a potom kaže: 'Neka ustanu oni koji će da stoje na namazu!' Kada prođe polovina noći on udari svojim krilima i zakukuriče, a potom kaže: 'Neka ustanu oni koji klanjaju noćni namaz (*tehedždžud*)!' Kada prođe dvije trećine noći on udari svojim krilima i zakukuriče, a potom kaže: 'Neka ustanu predani (*kanitin*)!' Kada svane zora on udari svojim krilima i zakukuriče, a potom kaže: 'Neka ustanu nemarni, i neka njihovi tereti budu sa njima!"

Neki od arifa je rekao: "Uzvišeni Allah u sehuru gleda u srca onih koji su budni, pa ih ispunjava svjetlostima, stavlja u njihova srca razne koristi pa ona zablistaju, pa se onda iz njihovih srca šire ti noćni pokloni na srca nemarnih."

Prenosi se da je Uzvišeni Allah objavio jednom od iskrenih (*siddikina*): "Ja imam robove među Mojim robovima koji vole Mene i koje Ja volim, koji za Mnom čeznu i za kojim Ja čeznem, koji Mene spominju i koje Ja spominjem, koji u Mene gledaju i u koje Ja gledam. Ako ti pođeš njihovim putem i tebe ću zavoljeti, a ako skreneš od njih, Ja ću te prezrijeti." On upita: "O Gospodaru, koji su njihovi znaci?", pa Allah reče: "Prave hladovinu po danu baš kao što pastir pravi hlad najdražoj ovci u svome stadu. Raduju se zalasku sunca kao što se ptica raduje svojim roditeljima kada se vrate u gnijezdo. Pa kada ih prekrije noć, tmine se pomiješaju, prostru se postelje, porodica su umori, i svako se od svog voljenog odvoji, oni se usprave na svoje noge, pa spuste svoja lica na zemlju, šapuću Mi (*munadžat*) sa Mojim govorom (Kur'anom), umiljavaju Mi se sa Mojim blagodatima. Uvidjeće se u Mome oku onaj koji doziva u pomoć i koji plače, uvidjeće se onaj koji uzdiše i onaj koji jeca, uvidjeće se onaj koji stoji i onaj koji sjedi, uvidjeće se onaj koji je na ruku'u i onaj koji je na sedždi, u Mome oku i šta su sve podnosili radi Mene, i u Mome sluhu i šta su sve pretrpjeli radi Moje ljubavi. Prvo što ću im dati je da ću uliti Svoga Nura u njihova srca, pa će biti obaviješteni (imati habere) o Meni kao što sam i Ja obavješten o njima. Drugo, i da sedam nebesa i Zemlja sa svime što je na njoj bude na njihovim mizanima (loših djela), Ja ću njihovu težinu beznačajnom učiniti.

Treće, okrenuću se Svojim Plemenitim Licem prema njima, pa će svaki onaj prema kojem budem usmjerio Moje Plemenito Lice znati šta hoću da mu dadnem."

Stajanje u noćnom namazu

Stajanje u noćnom namazu (*kijamul-lejl*) je djelo jakih, kojima je Pomoć (*'inajet*) od Njega još ranije stigla određena, nad kojima je stalna zaštita (*ri'ajet*), čija srca je obuhvatila podrška (*tevfik*) i nur Veličanstvenosti (*dželala*) a zatim Ljepote (*džemala*), pa je njima noćni namaz poklon (*mevahib*) i najbolje što imaju, i to im njihov Gospodar (*mevlahum*), Azze ve Džele, neće uzeti sve do sastanka.

Prenosi se da je Osman ibn Affan r.a. oživljavao noć sa jednim rekatom u kojem bi proučio hatmu – čitav Kur'an, a o tome smo prethodno govorili.

Spominje se da je četrdeset ljudi od tabi'ina oživljavalo čitavu noć, i da su klanjali sabah namaz sa abdestom od jacije po četrdeset godina, a te predaje o njima su sahih i poznata. Od njih su bili Se'id ibn Džubejr, Safvan ibn Selim, Ebu Hazim i Muhammed ibnul-Munkedir od stanovnika Medine, Fudajl ibn Ijjad i Vehb ibnul-Verd od stanovnika Mekke, Tavus i Vehb ibn Munebbih od stanovnika Jemena, Er-Rebi' ibn Hajsem i el-Hakem od stanovnika Kufe, Ebu Sulejman ed-Darani i Ali ibn Bekkar od stanovnika Šama (Damaska), Ebu Abdullah el-Havvas i Ebu Asim od stanovnika Abadana, Habib Ebu Muhammed i Ebu Džaiz es-Sulejmani od stanovnika Perzije, Malik ibn Dinar, Sulejman et-Tejmi, Jezid er-Rukaši, Habib ibn Ebu Sabit i Jahja el-Beka od stanovnika Basre, i još mnogi drugi čije bi se spominjanje oteglo, Allahova milost i Njegovo zadovoljstvo na svima njima.

A onaj ko je potpuno zapao u nemarnost, koga su opkolile njegove greške, koga su njegova poskliznuća i grijesi vezali i onemogućili da stoji u noćnom namazu, a volio bi da klanja u noći, da uđe u skupinu predanih (*kanitin*) i onih koji u sehur oprost traže, neka tri puta zatraži oprost od Uzvišenog Allaha kada legne spavati i kada god legne da se odmara, a zatim prouči "*Bismillahir-rahmanir-rahim*", a zatim prouči deset prvih ajeta i deset zadnjih ajeta iz sure el-Kehf, zatim prouči: "**Amener-resulu**" i "**Kul**

ja ejjuhel-kafirun", i Uzvišeni Allah će ga probuditi i učiniti sposobnim za noćni namaz sa Njegovom sveobuhvatnom blagodati, prostranim oprostom i Njegovom sveopćom pažnjom prema mu'minima među Njegovim robovima.

I također treba reći:

Allahu naš, probudi me u Tebi najdražem času, zaposli me sa Tebi najdražim djelom koje će me približavati Tebi, a udaljiti me od Tvoje srdžbe. Ja Ti tražim, pa mi dadni; ja oprost od Tebe molim, pa mi oprosti; i obraćam Ti se sa dovom, pa mi se odazovi. Allahu naš, ne daj da se osjećam sigurnim od Tvoje spletke (*mekr*), ne prepusti me drugome mimo Tebe, ne podiži sa Mene Tvoju pokrivku, nedaj da zaboravim spominjanje Tebe i ne učini me jednim od nemarnih.

Allahumme ejkizni fi ehabbis-sa'ati ilejke, ve-sta'milni bi ehabbil-a'mali ledejkel-leti takribuni ilejke zulfa, ve tub'duni min suhtike bu'da. Es'eluke fe tu'tijeni, ve estagfiruke fe tagfireli, ve ed'uke festedžibe li. Allahumme la tu'minni mekreke, ve la tuvellini gajreke, ve la terfa' 'anni sitreke, ve tunsini zikreke, ve la tedž'alni minel-gafilin

Rečeno je: "Ko ove riječi izgovori kada htjedne spavati, Allah, Azze ve Dželle, će za njega spustiti tri meleka (*emlak*) koji će ga probuditi na namaz, pa ako on bude klanjao i molio, oni će aminati na njegovu dovu, a ako ne ustane, meleki će činiti ibadet (u zraku), pa će njemu biti upisani sevapi za njihov ibadet.

Neka također kaže ono što je preneseno od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Kome je teško da se probudi u noći, neka kaže kada krene spavati:

Allahu naš, probudi (proživi) me iz moje postelje da Te zikir činim, da Ti zahvaljujem, da Ti salat činim, da Te za oprost molim, da učim Tvoju knjigu i da Ti kako treba ibadet obavljam.

Allahumme-b'asni min maddže'i li zikrike ve šukrike ve salatike vestigfarike ve tilaveti kitabike ve husni ibadetike

a zatim neka kaže subhanallah trideset tri puta, elhamdulillah trideset tri puta i Allahu ekber trideset i četiri puta."

A ako više voli može reći dvadeset pet puta: *"Subhanallah vel-hamdu lillah ve la ilahe illallahu vallahu ekber"*, što je lakše za njega, a zbir toga je stotinu, kao što je slučaj i sa prvim.

Prenosi se od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Posljednje što bi Allahov Poslanik a.s. rekao kada bi krenuo spavati stavljajući desnu ruku pod obraz – a uvijek je smatrao da će umrijeti baš te noći – bilo je:

Allahu naš, Gospodaru sedam nebesa i Gospodaru Velikog Arša, Gospodaru naš i Gospodaru svake stvari, Ti si objavio Tevrat, Indžil i Furkan, Ti daješ da sjemenke i koštice proklijaju, utječem se Tebi od zla svake stvari koju ti držiš za perčin (sa kojom upravljaš). Allahu naš, Ti si Prvi i nema prije Tebe ništa, Ti si Posljednji i nema nakon Tebe ništa. Ti si Vidljivi i nema iznad Tebe ništa, Ti si Unutrašnji i nema mimo Tebe ništa. Oslobodi me mog duga i obogati me a ne osiromaši.

Allahumme rabbes-semavatis-seb'a ve rabbel-'aršil-'azim, rabbena ve rabbe kulli šej', munezzilet-tevrati vel-indžili vel-furkan, falikul-habbi ve neva. E'uzu bike min šerri kulli šej'in ente ahizun bi nasijetih. Allahumme entel-evvelu fe lejse kableke šej'un, ve entel-ahiru fe lejse ba'deke šej'un, ve entez-zahiru fe lejse fevkake šej'un, ve entel-batin fe lejse duneke šej'un. Akdi 'annid-dejn ve agnini minel-fakr

Treba ustrajati u noćnom namazu

Kome je data blagodat da obavlja noćni namaz i obavlja razne nafile, treba se truditi da na tome bude ustrajan.

To je radi onoga što se prenosi od Aiše, Allah zadovoljan s njom, a ona od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko Allahu, Slavljen je On, čini ibadet, a potom ga napusti zato što mu je dosadilo, Uzvišeni Allah ga prezire."

I rekla je Aiša, Allah zadovoljan s njom:

"Kada bi Allahovog Poslanika a.s. savladao san ili bi bio bolestan pa ne bi klanjao u toj noći, on bi klanjao dvanaest rekata sljedeći dan."

U haberu se prenosi:

"Najdraže djelo Allahu je ono u kome se ustrajno, pa makar ono bilo i malo."

Šta se kaže kada se ustane na tehedždžud namaz

Preporučeno je (*mustehabb*) za onoga ko ustane u noći da klanja tehedždžud da kaže:

Hvala Allahu, Onome Koji me je proživio nakon što me je usmrtio, i kod Njega ćemo se okupiti.	*El-hamdu lillahil-lezi ahjani be'dema teveffani ve ilejhin-nušur*

I treba proučiti deset zadnjih ajeta sure Alu Imran, a zatim očistiti zube misvakom i uzeti abdest, a potom reći:

Slavljen Si Ti i hvaljen Si Ti, nema Boga osim Tebe, molim Te za oprost i od Tebe tevbu tražim. Oprosti mi i primi moje pokajanje, jer Ti pokajanje primaš i milostiv si. Allahu naš, učini me jednim od onih koji se kaju, učini me od onih koji se čiste, učini me strpljivim i zahvalnim, učini me od onih koji Te puno spominju i koji Te slave ujutro i navečer.	*Subhaneke ve bi hamdike, la ilahe illa ente, estagfiruke ve es'eluket-tevbe, fagfirli ve tub 'alejje, inneke entet-tevvabur-rahim. Allahumme-džalni minet-tevvabine vedžalni menel-mutetahhirin, ve-džalni saburen šekura. Allahumme-džalni mimmen jezkuruke kesiren ve jusebbihuke bukreten ve esila)*

a zatim će podignuti glavu prema nebu i reći:

Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jednog, Koji nema suparnika, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. Utječem se Tvom prašatanju od Tvoje kazne, Tvome zadovoljstvu od Tvoje srdžbe, utječem se Tebi od Tebe. Ne može se prebrojati pohvala Tebi, jer Ti si Onakav kako Si pohvalio Sam Sebe. Ja sam Tvoj rob i sin Tvoga roba, moj perčin je u Tvojoj ruci. U meni teče Tvoja presuda i pravedna je prema meni Tvoja odredba. Ovo su moje ruke kojima radim i ovo je moj nefs sa kojim griješim. Nema Boga osim Tebe, slavljen Si Ti, a ja sam prema sebi zulum učinio. Činio sam zlo i zulum prema sebi počinio, pa oprosti mi moj veliki grijeh. Ti si moj Gospodar, a zaista niko ne može oprostiti grijehe osim Tebe, nema Boga osim Tebe, o Allahu.	*Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu. E'uzu bi afvike min 'ikabike, ve e'uzu bi ridake min suhtike, ve e'uzu bike minke, la ahsa senaun 'alejke, ente kema esnejte ala nefsik. Ene 'abduke ve-bnu abdike, nasijeti bi jedike, džari fijje hukmeke, 'adele fijje kadaeke, hazihi jedaje bima kesebet, ve hazihi nefsi bime-džterehat. La ilahe illa ente subhaneke inni kuntu minez-zalimin, 'amiltus-suen ve zalemtu nefsi, fa-gfirli zenbil-'azim, inneke ente rabbi, innehu la jagfiruz-zunube illa ente, la ilahe illa ente, ja Allah*

Kada stane na namaz i okrene se (prema Kibli), treba reći:

Allah je najveći. I hvaljen je Allah mnogostruko. I slavljen je Allah i ujutro i naveče	*Allahu ekber kebira, vel-hamdu lillahi kesira, ve subhanallahi bukreten ve esila*

a potom neka kaže *subhanallah* deset puta, *elhamdulillah* deset puta, *la ilahe illallah* deset puta i *Allahu ekber* deset puta, i neka kaže:

Allah je najveći, On je posjednik Džeberuta i Melekuta, i Veličanstvenosti i Veličine.	*Allahu ekber, zul-melekuti vel-džeberut, vel-kibrijai vel-'azame, vel-dželali vel-kudreti*

A ako hoće može izreći sljedeće riječi koje su prenesene, a koje je Allahov Poslanik a.s. učio na svome stajanju u Tehedždžudu:

Allahu naš, Tebi pripada hvala, Ti si Nur nebesa i Zemlje. Tebi pripada hvala, Ti si ljepota nebesa i Zemlje. Tebi pripada hvala, Ti si ukras nebesa i Zemlje. Tebi pripada hvala, Ti obdržavaš nebesa i Zemlju i ono što je u njima i ono što je na njima. Ti si istina, od Tebe je istina, susret sa Tobom je istina,	*Allahumme, lekel-hamdu, ente nurus-semavati vel-erdi, ve lekel-hamdu, ente behaus-semavati vel-erdi, ve lekel-hamdu, ente zejnus-semavati vel-erdi, ve lekel-hamdu, ente kajjumus-semavati vel-erdi ve men fihinne ve man 'alejhinne. Entel-hakk, ve minkel-hakk, ve likaukel-hakk, vel-džennetu hakk,*

Džennet je istina, Vatra je istina, vjerovjesnici su istina, Muhammed s.a.v.s. je istina. Allahu naš, Tebi se pokoravam i u Tebe vjerujem, na Tebe se oslanjam, radi Tebe se borim, radi Tebe se (s ljudima) prepirem, pa oprosti mi ono što sam uradio i što ću uraditi, ono što krijem i ono što javno iznosim. Ti si Predpočetni i Onaj koji je nakon kraja, nema boga osim Tebe. Allahu naš, podaj mojoj duši njen takvaluk i očisti je, jer Ti je najbolje možeš očistiti, Ti si njen posjednik i Gospodar. Allahu naš, uputi me na najbolja djela, jer na njih niko ne može uputiti osim Tebe; i odstrani od mene njeno (dušino) zlo, jer niko ne može otkloniti njeno zlo osim Tebe. Tražim od Tebe kao što traži bijedni prosjak i molim Te molbom ugroženog siromaha, pa ne učini da sa svojom dovom, Gospodaru, ostanem nesretan; budi sa mnom blag i milostiv, o Ti koji si Najbolji od onih od kojih se traži i koji si Najplemenitiji od onih što daju.

ven-naru hakk, ven-nebijjune hakk, ve Muhammedun sallallahu alejhi ve sellem hakk. Allahumme leke eslemtu, ve bike amentu, ve 'alejke tevekkeltu, ve bike hasemtu, ve ilejke hakemtu, fa-gfirli ma kaddemtu ve ma ehhartu, ve ma esrertu ve ma a'lentu, entel-mukaddim vel-muehhir, la ilahe illa ente. Allahumme ati nefsi takvaha ve zekkiha, ente hajrun men zekkaha, ente velijjuha ve mavlaha. Allahumme-hdini li ahsenil-a'mal, fe innehu la jehdi li ihsaniha illa ente, va-srif 'anni sejjieha fe innehu la jasrifu sejjieha illa ente. Es'eluke mes'eletel-baisil-miskin, ve ed'uke du'ael-muftekariz-zelil, fe la tedžalni bi du'aike rabbi šekijjen, ve kun bi reufen rahimen, ja hajrel-mes'uline ve ekremel-mu'tin

Obavijestio nas je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Jahja ibn Ebu Kesira, a on od Ebu Seleme ibn Abdurrahmana, da je rekao: "Pitao sam Aišu, Allah zadovoljan sa njom, što je nakon tekbira i početka namaza Vjerovjesnik a.s. učio u svome namazu kada bi ustajao u noći, pa je ona rekla: "Donio bi tekbir i započeo namaz, a zatim bi rekao:

Allahu naš, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Poznavatelju skrivenog i javnog, Ti ćeš presuditi između svojih robova u onome u čemu su se oni razilazili. Uputi me ka Istini u kojoj su se oni razilazili, sa Tvojom dozvolom, jer Ti upućuješ onoga koga hoćeš na Pravi put.

Allahumme, rabbi Džibrile ve Mikaile ve Israfil, fatires-semavati vel-erdi, 'alimel-gajbi veš-šehadeti, ente tahkumu bejne 'ibadike fima kanu fihi jahtelifun, ihdini lima-htelefu fihi minel-hakki bi iznike, inneke tehdi men tešau ila siratin mustekim

Kako treba pristupiti noćnom namazu

Preporučeno (*mustehabb*) je da neko, kada ustane na noćni namaz, svoj salat otvori sa dva kratka rekata i da ne uzima ništa od jela i pića sve dok ne završi ono sa čime mu je Allah blagodat ukazao, odnosno namazom i tesbihom. To je zbog toga što kada se probudi iz sna, njegovo srce je zagrijano, slobodno od briga, pa kada pojede nešto, njegovo srce se promjeni iz tog svoga stanja i potamni. Zbog toga mu je preče da odgodi jelo i piće. Osim u slučaju da ga glad nadvlada (njegovu koncentraciju), ili u slučaju da se boji da ne ogladni po danu u mjesecu Ramazanu, a strahuje da ne svane zora; tada je proporučeno da prvo jede.

O preporučenom broju ajeta koje treba proučiti

Preporučeno je i da ne legne ponovo spavati sve dok ne prouči tri stotine ajeta, i tako uđe u skupinu abida (*zumretul-'abidin*) i time izbjegne da bude upisan kao nemaran. Može proučiti suru el-Furkan i eš-Šu'ara jer je u njima tristo ajeta, a ako ih ne zna dobro, može proučiti suru el-Vaki'a, Nun, el-Haka i suru el-Vaki', odnosno "**Se'eles-sailu**" i el-Mudessir. Ako ni njih ne zna dobro, neka prouči od sure et-Tarik do kraja Kur'ana, jer to iznosi tristo ajeta. Ako prouči hiljadu ajeta, to je bolje i potpunije po pitanju fadileta, upisaće mu se *kantar* nagrade, biće upisan među predane (*kanitin*), a hiljadu ajeta je od sure "**Tebarekel-lezi bijedihil-mulku**" do kraja Kur'ana, a ako taj dio ne zna dobro, može proučiti dvjesto pedeset puta "**Kul huvallahu ehad**" sa bismilama, što ukupno iznosi hiljadu ajeta.

On ne bi smio da propusti da svake noći prouči četiri sure: "**Elif-lam-mim. Tenzil**", suru Ja sin, Ha mim, ed-Duhan i Tebareke (el-Mulk), a ako uz nji prouči i suru Mezemmil i el-Vaki'a, to je bolje za njega.

Vjerovjesnik a.s. nije nikad legao spavati a da nije proučio suru Es-Sedžda i Tebarekel-lezi bijedihil-mulku – el-Mulk, a po drugom haberu suru Beni Israil i ez-Zumer, a po trećem haberu sure el-Musebbihat (17.,57., 59., 61., 62., 64. i 87. sura) . Rečeno je da je u njima ajet koji je vrijedniji od hiljadu ajeta.

Ono čime se čovjek pomaže za noćni namaz

Od stvari sa kojima se čovjek pomaže za noćni namaz je halal jelo, ustrajnost na pokajanju, zebnja radi strašne prijetnje i žudnja za obećanom nagradom. Od toga je i izbjegavanje jela sumnjivih stvari i uporno činjenje grijeha, otklanjanje prevlasti brige za Dunjalukom, usmjeravanje srca prisjećanjem na smrt, te razmišljanje o povratku i onome što nas čeka nakon smrti.

Neki čovjek je pitao el-Hasana, Allah mu se smilovao: "O Ebu Se'ide, ja zanoćim zdrav, imam želju da ustanem da klanjam u noći i legnem čist (pod abdestom), pa zašto onda ne mogu da ustanem?", pa mu je on rekao: "Zavezali su te tvoji grijesi."

Es-Sevri, Allah mu se smilovao, je rekao: "Noćni namaz mi je bio zabranjen pet mjeseci radi jednog grijeha koji sam počinio", pa ga upitaše: "Kojeg?", a on odgovori: "Vidio sam čovjeka koji je plakao, pa sam rekao u sebi: 'Ovaj se pretvara (da ga drugi vide).'"

El-Hasan, Allah mu se smilovao, je rekao: "Rob počini grijeh, pa mu je zbog njega zabranjen noćni namaz i post po danu."

Rečeno je: "Koliko je jela spriječilo noćni namaz i koliko je zabranjenih pogleda zabranilo učenje sura?!" Rob pojede neku hranu ili učini neko djelo pa ga to spriječi od obavljanja sunneta. Sa preciznim preispitivanjem se može raspoznati ono što koristi od onoga što šteti, a i mali grijesi se trebaju podvrgnuti preispitivanju.

Ebu Sulejman, Uzvišeni Allah mu se smilovao, bi govorio: "Niko ne propusti namaz u džematu, osim radi grijeha", a i govorio je: "Strastveni snovi (*ihtilam*) u noći su kazna, a džunupluk je udaljavanje."

Od toga (pomoći za noćni namaz) je i malo jela i pića, te oslobođenost stomaka od njih, jer se prenosi da je 'Avn ibn Abdullah, Allah mu se smilovao, rekao: "Među Beni Israilom su bili neki ljudi koji su ibadet činili, pa kada bi im se iznijela hrana (za iftar), jedan od njih bi ustao i rekao: 'Ne jedite puno, jer ako budete puno jeli, puno ćete spavati, a ako budete puno spavali, malo ćete klanjati.'"

Rečeno je i da je puno spavanja radi puno pijenja vode.

Rečeno je: "Sedamdesetorica iskrenih (*siddikin*) se složilo u stavu da je puno spavanja rezultat puno pijenja vode."

Od toga je i da čovjek obaveže svoje srce na brigu, žalost, tugu i stalnu budnost, pa će s time oživjeti srce. Treba stalno da razmišlja o Carstvu (*melekut*), da odspáva poslije podne, da puno ne umara svoje tijelo u dunjalučkim poslovima. Može odabrati da klanja u prvom dijelu noći, sve dok ga san ne savlada, pa legne spavati, te ustane kada se probudi, pa opet legne spavati kada ga san savlada, a potom ustane na kraju noći, pa tako kod njega u noći bude dva spavanja i dva ustajanja. Ovako provođenje noći je vrlo zamorno i to je jedno od najtežih djela i to je hal posjednika prisutnosti (*ehli hudur*), budnosti, razmišljanja i prisjećanja. Rečeno je da je to ahlak Allahovog Poslanika a.s. Ako hoće, abid može i da više puta ustaje da klanja i da spava u jednoj noći. Stajanje u namazu i san su bili ujednačeni i istovjetni samo kod Vjerovjesnika a.s., jer je njegovo srce bilo u stalnoj budnosti, a imao je i Objavu (*vahj*) od Allaha Subhanehu, koji mu je naređivao, zabranjivao, budio ga, uspavljivao, preokretao i pokretao, pa je to stanje samo za njega za razliku od ostalih stvorenja.

Preporučeno (*mustehab*) je za onoga ko klanja u noći da odspava pri kraju noći

Ovo se preporučuje iz dva razloga:

Prvi je to što ovakav postupak otklanja pospanost u rano jutro, a spavanje rano ujutro je pokuđeno (*mekruh*). Zbog toga su oni (velikani) naređivali onome ko je pospan da odspava poslije sabah-namaza, a zabranjivali su prije. Prenosi se i da je Allahov Poslanik a.s. imao običaj kratko odspavati nakon sabah-namaza.

Drugi razlog je taj što san na kraju noći otklanja blijedilo lica, a onome ko nije spavao po noći i ne odspava tada, blijedilo će se zadržati na licu.

Čovjek se mora pričuvati toga, jer je to slijepa ulica, a ona je prikriveni prohtjev i prikriveni širk, pošto će se na takvog čovjeka upirati prstima, i smatraće se da je on od dobrih, da bdije, posti i boji se Allaha, Azze ve Dželle, a sve zbog tog blijedila na njegovom licu. Allahu se utječemo od skrivenog širka i rijaluka, kao i svakog putokaza koji vodi ka njima.

Neophodno je da umanji pijenje vode po noći, što smo već ranije naveli, jer to uzrokuje spavanje, a od toga dolazi i do blijedila lica, naročito na kraju noći i prilikom buđenja iz sna. U haberu se navodi: "Kada bi Vjerovjesnik a.s. klanjao vitre pred kraj noći, legao bi na svoju desnu stranu i kratko odspavao dok ne bi došao Bilal r.a., a zatim bi sa njim otišao na namaz."

Ispravni prethodnici (*selef*) su ovaj kratki san nakon vitri preporučivali, kao i prije sabah-namaza, pa su čak neki rekli da je to sunnet. Jedan od njih je i Ebu Hurejre r.a. i oni koji su ga slijedili u tome.

Oni su to preporučivali jer je u tome pomoć posjednicima osvjedočenja i prisutnosti (*ehlul-mušaheda vel-hudur*), pošto oni dobivaju otkrovenja iz Melekuta i osvjetljavaju ih razna znanja iz Džeberuta, podučavaju se skrivenim profinjenostima mudrosti i znanja, otkriva im se ono što im je inače sakriveno: njihovi udjeli i pripadajući djelovi, kao i ono što im je Gospodar stvorenja pripremio, iz Skrivenog svijeta (*alemul-gujub*). Onima koji čine djela ibadeta i koji su u stalnoj borbi (*mudžaheda*) pripada i vrijeme odmora i mirovanja, pa je radi toga Allahov Poslanik a.s. zabranio namaz nakon svitanja zore do izlaska sunca, te nakon ikindije namaza do zalaska sunca, da bi se u njima odmorili oni koji uče virdove u noći i danu.

Radi toga je i preporučeno da se noćni namaz razgodi sa sjedenjima na kojima se prouči sto puta *suhbanallah*, da bi to bila pomoć za namaz i odmor za tijelesne organe, umirivanje mrzovolje nefsa radi stajanja u namazu, da bi mu se omilio tehedždžud i namaz. Ovo je u saglasnosti sa Njegovim, Azze ve Dželle, govorom:

"I noću Ga veličaj i kad se zvijezde gube." (52:49) i riječima Njega Uzvišenog: **"I veličaj Ga noću i poslije obavljanja sedždi."** (50:40), odnosno nakon namaza.

Ako čovjeku prođe noćni namaz radi sna ili zauzetosti, nadoknadiće ga u vremenu od izlaska sunca do zevala i klanjaće ga kao što bi ga klanjao u noći

Ovo je prema predaji koju nam prenosi Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Abdullaha ibn Ganema, a on od Omera ibnul-Hattaba r.a. da je čuo Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Četiri rekata prije podne namaza, a nakon što sunce pređe polovinu neba (zeval) je u istoj vrijednosti kao i četiri rekata u sehur."

U drugom izrazu od Omera r.a. se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko prespava svoj dio učenja (hizb) u noći ili ga zaboravi, neka ga prouči između sabah-namaza i podne-namaza, pa kao da ga je proučio u noći."

Od jednog od Selefa se prenosi da je rekao: "Muhammedova a.s. porodica (*Ali Muhammed*) se složila u stavu da onaj ko prije zevala klanja i prouči svoj vird koji je propustio u noći, to mu je isto kao da je klanjao u noći." Ako nije to u mogućnosti, onda će ga nadoknaditi između podne i ikindije. Uzvišeni Allah kaže: **"On čini da se noć i dan smjenjuju, ta je pouka za onoga koji hoće da razmisli i želi da bude zahvalan."** (25:62), odnosno, On je dao da se smjenjuju jedno iza drugog po fadiletima, tako da jedno zamjenjuje drugo.

O pet virdova tokom noći

Iz svega navedenog proizilazi da ima pet noćnih virdova:

Prvi je između akšama i jacije.

Drugi je iza jacije do vremena kada se ide na spavanje.

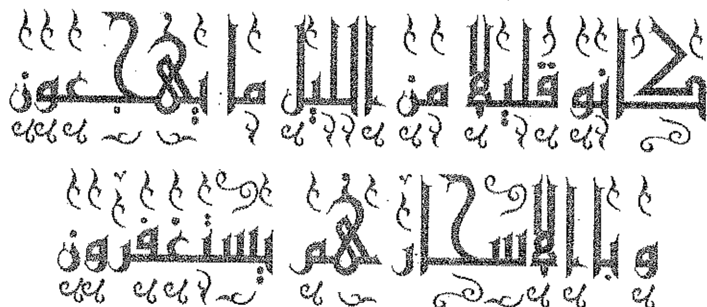
Treći je u sredini noći.

Četvrti je zadnja trećina (noći).

Peti je od kraja sehura do izlaska druge zore, a u njemu se uči Kur'an (*kiraet*), donosi istigfar, razmišlja se i uzima pouka, a ne obavlja se namaz, pošto nije dobro da u svome namazu dočeka svitanje zore, jer je to vrijeme u kojem je zabranjen namaz, te je radi toga Alejhiselam rekao:

"Noćni namaz je po dva rekata, a kada se pobojiš da bi mogla svanuti zora, klanjaj vitre sa jednim rekatom, pa će to za tebe biti sa onim prije neparno."

Allahu naš! Jedino ako prespava vitre i svoj vird, klanjaće ih u ovom vremenu (pred svitanje zore), na osnovu onoga što smo prethodno objasnili u poglavlju o vitru.

Poglavlje

O DNEVNIM VIRDOVIMA

Pet dnevnih virdova

Dnevnih virdova, isto tako, ima pet.

Prvi je u vremenu od izlaska druge zore do izlaska sunca.

Drugi je duha-namaz i sve što je uz njega do zevala.

Treći je četiri rekata nakon nakon zevala (vremena kada se sunce počinje kretati sa sredine neba) u kojima se lijepo uči (*bi kiraeti nasameti*) i koji imaju jedan selam. Rečeno je da se ovom namazu otvaraju nebeske kapije.

Četrvti je ono što je između podne i ikindije.

Peti je nakon ikindije do akšama.

Prvi dnevni vird

Što se tiče prvog dnevnog virda, preporučeno je da se sjedi nakon sabah namaza do izlaska sunca i da se tada spominje Uzvišeni Allah (*jezkurullahe te'ala*), bilo sa učenjem Kur'ana, tesbihom, razmišljanjem (*tefekkur*), dosjećivanjem (*tezekkur*), podučavanjem ili sjedenjem pred alimom, isto tako i nakon ikindije-namaza do zalaska sunca, jer su to dva vakta u kojima su zabranjeno nafilu činiti salatom. Isto tako nas o tome obavještava šejh Ebu Nasr od svoga oca, a on od Ebu Ali el-Hasan ibn Ahmed ibn Šazan, a on od Ebu Alija Ismaila ibn Muhammeda ibn Ismaila el-Hattija, a on od Muhammeda ibn Ja'kuba, a on od Hudejbe ibn Halida el-Kajsija, a on od Hammada ibn Seleme, a o od Alija ibn Zejda, a on Eš-Ša'bija, a on od Ebu Emame r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Da sjedim sa ljudima i zikir činim Uzvišenog Allaha od sabah-namaza do izlaska sunca i izgovaram 'Allahu ekber' (ukebbiru) i 'La ilahe illallah' (uhelilu) mi je draže nego da oslobodim dva roba. A da spominjem Allaha, Azze ve Dželle, nakon ikindije-namaza do zalaska sunca i izgovaram 'Allahu ekber' i 'La ilahe illallah' mi je draže nego da oslobodim četiri roba od Ismailovog potomstva."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao Allahov Poslanik a.s.: *'Nemojte prespavati traženje svojih opskrba"*, pa je neko upitao: "O Enese, šta znače riječi Allahovog Poslanika a.s. *'Nemojte prespavati traženje svojih opskrba'*?", te je on rekao: "Kada klanjate sabah recite trideset tri puta *elhamdulillah ve subhanallah ve la ilahe illallahu vallahu ekber."*

U drugom hadisu se prenosi:

"Trideset tri puta subhanallah, trideset tri puta elhamdulillah, trideset tri puta Allahu ekber, i to zaključite sa

Nema boga osim Allaha, On je Jedan i nema sudruga, Njemu pripada Vlast i Hvala, On oživljava i usmrćuje, a On je Živi koji ne umire, u Njegovoj Ruci je dobro i On je nad svakom stvari moćan.	*La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, juhji ve jumitu,ve huve hajjun la jemut, bi jedihil-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadir*

Ovako je radio nakon ikindije i prije spavanja.

I pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Urveta ibn Zubejra, a on od svoga oca, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Osvanuti i zanoćiti na Allahovom putu je bolje od Dunjaluka i svega što je na njemu", pa je neki čovjek upitao: "O Allahov Poslaniče, a onaj ko nije sposoban za vojne pohode?", a on je rekao: *"Ko klanja akšam i ostane sjediti spominjući Uzvišenog Allaha sve dok ne klanja jaciju, njegovo sjedenje je kao da je zanoćio na Allahovom putu, a ko klanja sabah i ostane sjediti spominjući Uzvišenog Allaha sve dok ne izađe sunce, njegovo sjedenje je kao da je osvanuo na Allahovom putu."*

Pripovijedao nam je Ebu Nasr, prenoseći od njegovog oca, sa njegovim senedom od Ebu Umame r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Nema ni jednog roba koji iza jutarnjeg (sabah) namaza kaže:

Nema boga osim Allaha, On je Jedan i nema suparnika, Njemu pripada Vlast i Hvala, On oživljava i usmrćuje, u Njegovoj ruci je dobro, i On je u svakoj stvari moćan.	*La ilahe illallahu vehdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, juhji ve jumitu, bi jedihil-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadir*

deset puta, a da mu Allah neće za to upisati deset dobrih djela, izbrisati mu deset loših, sa njima ga uzdignuti deset deredža. (Te riječi) su jednake desetorici oslobođenih robova i tog dana mu neće naškoditi niti jedan grijeh, osim širka.

Nema ni jednog roba koji lijepo uzme abdest i opere lice kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, a da Allah neće skinuti sa njega svaki grijeh u kojeg su gledale njegove oči, i koji je izgovorio njegov jezik. I nema ni jednog roba koji opere svoje ruke kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, a da Allah neće skinuti sa njega svaki grijeh kojeg su uradile njegove ruke. I nema ni jednog roba koji potare svoju glavu i svoje uši, a da Allah neće skinuti sa njega svaki grijeh kojeg su slušale njegove uši. I ako, nakon toga, opere svoje noge kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, a da Allah neće sa njega skinuti svaki grijeh u koji je išao sa svojim nogama, sve dok ne ustane na namaz. Taj namaz će mu biti fadilet. I nema ni jednog roba koji zaspi čist čineći zikr, pa čim se probudi, šta god zamoli biće mu udovoljeno. Nema ni jednog roba koji odapne strijelu na Allahovom, Azze ve Dželle, putu, pa i ako ona pogodi ili promaši, a da za to neće biti nagrađen nagradom oslobađanja roba. I nema ni jednog roba čija jedna dlaka osijedi na Allahovom putu, a da mu za nju neće biti dato svjetlo na Kijametskom danu. Ko oslobodi roba, on će mu biti otkup od džehennemske vatre, svaki dio tijela (roba) za njegov dio tijela."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od njegovog oca, sa njegovim senedom od El-Hasana ibn Alija, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori: "

Ko klanja sabah u svojoj džamiji, a zatim sjedne spominjati Uzvišenog Allaha sve dok ne izađe sunce[1], a kada izađe zahvali se Allahu i ustane klanjati dva rekata, Allah će mu dati za svaki rekat po hiljadu hiljada dvoraca u Džennetu, u svakom dvorcu po hiljadu hiljada hurija, sa

[1] Poslije 45 minuta od izlaska (o.p.)

svakom hurijom hiljadu hiljada sluga, a kod Allaha će biti od onih koji su Mu se vratili – iskreno pokajali (evvabin)."

A od Nafi'a se prenosi, a on od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik a.s. klanjao sabah ne bi se micao sa svoga mjesta sve dok se ne bi moglo klanjati (nakon izlaska sunca o.p.), i rekao je, a.s.:

'Ko klanja sabah i ostane sjediti na svome mjestu sve dok se ne bude moglo klanjati, to mu je na stepenu primljenog hadža i umre.'

I Ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom, je sjedio od sabah namaza do izlaska sunca, pa je upitan: "Zašto to radiš?", a on je odgovorio: "Hoću da ispunim sunnet."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja sabah u džematu, a zatim bude u itikafu do izlaska sunca, a onda klanja četiri uzastopna rekata, učeći na prvom rekatu Fatihu Knjige, Ajetul-kursiju tri puta i **"Kul huvallahu ehad"** *sedam puta; na drugom rekatu Fatihu Knjige jednom i* **"Veš-šemsi ve duhaha"**; *na trećem rekatu Fatihu Knjige i* **"Ves-semai vet-tarik"**; *i na četvrtom Fatihu Knjige jednom, Ajetul-kursiju jednom i* **"Kul huvallahu ehad"** *tri puta, Uzvišeni Allah će mu poslati sedamdeset meleka, sa svakog neba deset meleka, koji će nositi džennetske poslužavnike i džennetske mahramice, a onda će taj namaz staviti na te poslužavnike i uzdići se s njima. Neće proći ni pored jedne skupine meleka a da oni neće tražiti oprosta za onog koji ga je obavio, a kada ga donesu ispred Silnog (el-Džebbar), Uzvišeni Allah će reći: "Robe Moj, Meni si klanjao i Meni si robovao, pa nastavi sa svojim djelom, Ja sam ti već oprostio."'*"

Ovaj hadis je tumač hadisa kojeg prenosi Vjerovjesnik a.s. od svoga Gospodara, Azze ve Dželle, koji je rekao:

"O sine Ademov, klanjaj mi četiri rekata na početku dana, biće ti dovoljno do njegovog kraja."

Neki smatraju da se ovo odnosi na sunnet i farz sabah-namaza, ali je ispravno ono što smo mi spomenuli.

Drugi vird: duha-namaz

Što se tiče drugog virda, duha-namaza, to je namaz onih koji se vraćaju Allahu (*evvabin*). Na pitanje da li je preporučeno stalno klanjanje ovog namaza ili nije, naši učitelji odgovaraju na dva načina.

Osnova u tome je ono što nam prenosi Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Jahja ibn Ebi Kesira, a on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre r.a. da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Duha-namaz je namaz onih koji se vraćaju Allahu (evvabin)."

Sa istim senedom prenosi da je Alejhiselam rekao:

"Duha-namaz je od namaza najviše klanjao Davud a.s."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Ebu Hurejre r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Postoje jedna vrata od džennetskih vrata koja se zovu Duha, pa kada bude Kijametski dan, pozivač će povikati: 'Gdje su oni što su stalno klanjali duha-namaz? Uvedite ih u Džennet sa Allahovom milošću!'"

U doba Vođa mu'mina Omera ibnul-Hattaba i Alije ibn Ebu Taliba, Allah zadovoljan obojicom, ljudi su klanjali sabah u džamiji, a zatim su čekali vrijeme u kojem se klanja duha-namaz, pa su ga klanjali u džamiji.

Od Ed-Dahhaka ibn Kajsa se prenosi, a on od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Nekada nam nije bilo jasno na šta se odnosi ajet **"Hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije pošto grane"** (38:18) sve dok nismo vidjeli ljude kako klanjaju duha."

Ibn Ebu Melike, Allah mu se smilovao, je rekao: "Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, je upitan o duha-namazu, pa je rekao: "On je u Knjizi Uzvišenog Allaha", a zatim je proučio:

"U džamijama koje se Allahovom voljom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime – hvale Njega, ujutro i naveče." (24:36)

Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, je klanjao dva rekata duha-namaza, ali ne stalno, pa kada je Ikrime bio upitan o duha-namazu Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, rekao je: "On ga je jedan dan klanjao, a deset nije."

En-Neha'i, Allah mu se smilovao, je rekao: "Oni (selefi salih) nisu voljeli da stalno klanjaju duha-namaz, tako da su ga nekad klanjali a nekad nisu, da ne bi postao kao naređeni (farz) namazi."

O broju rekata duha-namaza

Najmanji broj rekata duha-namaza je dva, srednji je osam rekata, a najveći je dvanaest rekata.

O dva rekata nas obaviještava šejh Ebu Nasr od njegovog oca, sa njegovim senedom od Abdullaha ibn Burejde, od njegovog oca r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"U čovjeku je tristo šezdeset zglobova, a njegova je dužnost da za svaki zglob svaki dan dadne sadaku." (Ashabi) su upitali: "A šta je sa onim ko to ne može podnijeti, o Allahov Poslaniče?", pa je on a.s. rekao: ***"Neka ukloni ispljuvak koji vidi u džamiji i zakopa ga, ili ukloni stvar koja smeta na putu. A ako ne može, neka klanja dva rekata duha-namaza, to će mu biti dovoljno."***

U hadisu od Ebu Hurejre r.a. se prenosi: "Oporučio mi je moj prijatelj Ebul-Kasim a.s. troje: vitre prije spavanja, post tri dana svakog mjeseca i dva rekata duha-namaza."

U drugoj predaji stoji četiri rekata, a to je hadis u ovom poglavlju koji je prije hadisa Ikrime od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, kojeg prenosi od Vjerovjesnika a.s.

(O tome govori) i hadis kojeg prenosi Mu'az od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, u kome kaže: "Vjerovjesnik a.s. je klanjao duha-namaz sa četiri rekata, a potom šest rekata."

Od Hamida et-Tavila se prenosi, a on od Enesa r.a. da je Vjerovjesnik a.s. klanjao duha-namaz šest rekata, a potom osam rekata."

Od Ikrime ibn Halida se prenosi, a on od Ummi Hane kćerke Ebu Taliba, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Kada je Allahov Poslanik a.s. krenuo u osvajanje, pa osvojio Mekku, spustio se u najviši dio Mekke i klanjao osam rekata. Upitala sam ga: 'O Allahov Poslaniče, koji je to salat?', pa je Alejhiselam odgovorio: ***'Salatud-duha'"*** Ahmed ibn Hanbel, Allah mu se smilovao, je rekao: "Ovaj hadis je potvrđen."

Kod posjednika znanja (*ehlul-ilm*), Allah im se smilovao, preovladava mišljenje o osam rekata.

Također se to prenosi od Ebu Se'ida r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. I od Aiše, Allah joj se smilovao, se prenosi da je klanjala duha-namaz sa osam rekata.

El-Kasim ibn Muhammed, Allah mu se smilovao, je rekao: "Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je klanjala osam rekata i dugo bi ih klanjala. I kada bi ga klanjala zaključavala bi vrata. Ako bi htjela, nekad je klanjala i deset, a nekad i dvanaest." To je najefdalnije, na osnovu hadisa kojeg nam je pripovijedao Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Hamze ibn Musa ibn Enes ibn Malika el-Ensarija, a on od svoga amidže Semame ibn Enesa, a od njegovog djeda Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

'Ko klanja salati duha sa dvanaest rekata, Allah će mu izgraditi zlatni dvorac u Džennetu.'

Pipovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom, od Ummi Habibe, Allah zadovoljan s njom, da je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja dvanaest rekata po danu, Allah će mu izgraditi kuću u Džennetu.'"

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Ibrahima et-Tejmija, a on od svoga oca, a on od Ebu Zerra r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'O Ebu Zerre, dan ima dvanaest sati, pa pripremi za svaki njegov sat jedan rekat i dvije sedžde, to će odstraniti od tebe grijehe koji su u njemu. O Ebu Zerre, ko klanja dva rekata, neće biti od nemarnih (gafilin); ko klanja četiri rekata, biće upisan u zakire (zakirin); ko klanja šest rekata, od prestupa u tom njegovom danu ga ništa neće stići, osim širka; ko klanja dvanaest rekata, biće mu izgrađena kuća u Džennetu.'" Upitao sam: "O Allahov Poslaniče, sve rekate zajedno ili (može i) odvojeno?", a on a.s. je rekao: ***"O tome ne moraš voditi računa."***

Vrijeme duha-namaza

Duha namaz ima dva vremena: dozvoljeno (*džaiz*), a to je nakon izlaska sunca do podne-namaza, i preporučeno (*mustehabb*), a to je kada mlade kamile, tek odvojene od majke, budu opržene suncem, a to je približno vremenu kad je sunce na sredini neba (*zeval*).

Dokaz da je u ovom vremenu preporučeno njegovo klanjanje je hadis koji se prenosi od Zejda ibn Erkama r.a., da je vidio da neki ljudi klanjaju

duha-namaz u džamiji Kuba', pa je rekao: "Da znaju da je namaz u drugom vremenu mimo ovog efdalniji, jer je Allahov Poslanik a.s. rekao:

'Namaz onih koji se vraćaju Allahu (evvabin) je kada mlade kamile, tek odvojene od majke, budu opržene suncem."

Dozvoljeno je da se klanja također i nakon prelaska sunca preko sredine neba, na osnovu predaje Avfa ibn Malika r.a. u kojoj kaže: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Čas za slavljenje Allaha (subhat) je kada se sunce spusti sa sredine neba", a to je namaz skrušenih (*muhbitin*).

Najbolje je da se klanja po velikoj žezi, pa ako ga ne uspije klanjati zato što mora klanjati podne, njegovo naklanjavanje je preporučeno.

Šta se uči na duha-namazu?

Prenosi se od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Salatu duha se klanja sa **'Veš-šemsi ve duhaha'** *i* **'Ved-Duha'**.*"*

Od Amra ibn Šu'ajba se prenosi, a on od svoga oca i od svog djeda r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko klanja dvanaest rekata duha-namaza i na svakom rekatu prouči Fatihu Knjige jednom, Ajetul-kursijju jednom i tri puta **"Kul huvallahu ehad"**, *sa svakog neba će mu se spustiti sedamdeset hiljada meleka i nosiće bijele listove i pera od nura, pa će mu pisati dobra djela sve dok se ne puhne u Sur. A kada bude Kijametski dan, doći će mu meleki, a svaki će nositi ukrase i poklone, pa će stati pored njegovog kabura i govoriti: "O ti koji si u kaburu, ustani sa Allahovom, Azze ve Dželle, dozvolom, jer ti si od onih koji su sigurni!"'"*

O tome šta je mekruh u duha-namazu

Prenosi se i da je bilo nekih ashaba, radijallahu 'anhum, koji nisu odobravali duha-namaz.

O tome govori Inbul-Munadi prenoseći od naših učenjaka, sa njegovim senedom od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Nisam

klanjao duha-namaz od kad sam primio Islam, osim kada sam bio u tavafu oko Bejta, jer je to bid'at ali je lijep bid'at. I to je jedan od najljepših bid'ata koje su ljudi uveli."

Ibn Mesud r.a. je govorio o duha-namazu: "O Allahovi robovi, ne opterećujte ljude onim čime ih Allah nije opteretio, a ako baš insistirate na tome, klanjajte ga u svojim kućama."

Sve ovo ne opovrgava ono što smo naveli od prenesenim fadiletima za njegovo obavljanje, već su oni htjeli da se on ne dovede u vezu sa farz namazima i da ljudi ne pomisle da je on obavezan. Nisu svi ljudi isti u privrženosti ibadetima, tako da su oni za njih tražili olakšanje, i da im olakšaju pokornost (*ta'at*). U tom smislu je i ono što se prenosi od 'Utbana ibn Malika r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je klanjao u svojoj kući duha-namaz, pa su oni koji su tu bili ustali i klanjali za njim."

Aiša, Allah zadovoljan s njom, je kada bi htjela da ga klanja, zaključavala vrata, a Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, ga je jedan dan klanjao, a deset nije.

Treći vird: namaz prije podne-namaza i poslije njega

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Ummi Habibe, Allah zadovoljan sa njom, da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Ko klanja četiri rekata prije podne-namaza i četiri nakon njega, Uzvišeni Allah će zabraniti njegovo meso Vatri."

Rečeno je: "Kapije nebesa i Dženneta se otvaraju nakon prelaska sunca sa polovine neba do kad se klanja podne", pa je zbog toga rečeno: "Dove se primaju u tom času", te je, stoga, preporučeno obavezivanje na ibadet, dovu i zikr u njemu. U hadisu koji se prenosi od Ebu Ejjuba el-Ensarija r.a. se kaže: "Vjerovjesnik a.s. je stalno klanjao četiri rekata prije podnevskog farza, te je upitan o tome i rekao je:

'Kapije Dženneta se otvaraju nakon prelaska sunca sa polovine neba i ne zatvaraju se sve dok se ne otpočne sa (farz) namazom, pa ja volim da im pristupim."'

Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je upitana: "Koji je namaz Allahov Poslanik a.s. najviše volio i bio ustrajan u njemu?", pa je ona, radijallahu

'anha, rekla: "Klanjao je četiri rekata prije podnevskog farza i odužio bi stajanje u njima, i uljepšavao je ruku' i sedždu u njima."

Četvrti vird: ono što se obavlja između podne i ikindije

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, a on od Ebu Muhammeda, a on od Omera ibn Ahmeda, a on od Abdullaha ibn Muhammeda, a on od Saliha ibn Malika, a on od Džafera ibn Omera, a on od Junusa ibn Ebu Umreta, a on od Ata'a, a on od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Ko oživi vrijeme između podne i ikindije, i između akšama i jacije, biće mu oprošteno i šefa'at će za njega činiti dva meleka.'"

Od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je on oživljavao vrijeme između podne i ikindije, a od Ibrahima el-Neha'ia, Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao: "Oni (ashabi) su izjednačavali namaz imeđu akšama i jacije, kao i između podne i ikindije sa noćnim namazom." Bio je i običaj mnogih abida da klanjaju svoje virdove između podne i ikindije, pa su se osamljivali od stvorenja i posvećivali se Hakku u tom periodu, a to je vrlo pohvaljen period za osamu sa Gospodarom, Azze ve Dželle, i za spominjanje Njega. To je namaz (protiv) nemarnosti (*gafleta*).

Preporučuje se itikaf u džamiji između podne i ikindije radi namaza i zikra, tako da se spoji itikaf i iščekivanje namaza, jer je to bio običaj selefi-saliha. Ako je čovjek propustio da odspava prije podneva, neka odspava u ovom periodu da bi se ojačao za noćni namaz, pošto je spavanje prije podneva radi prethodne noći, a spavanje nakon podneva za narednu noć.

Nije preporučeno spavati više od osam sati, a rečeno je da je spavanje manje od osam sati štetno za tijelo, jer je san hrana tijelu i njegov odmor.

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Suhejla, a on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko klanja dvanaest rekata u svakom danu, Allah će mu izgraditi kuću u Džennetu: dva prije sabaha, četiri prije podneva, dva nakon podneva, dva prije ikindije i dva nakon akšama."

Od Seida ibnul-Musejjeba se prenosi, a on od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Oni koji klanjaju četiri rekata prije ikindije neće ni završiti sve dok im Allah ne oprosti potpunim oprostom.'"

Hadisi o nafilama u ovim vremenima

Postoji i općeniti hadis o nafilama u ovim periodima, a njega prenosi Ebu Nasr od svoga oca, a on od Muhammeda ibn Ahmeda el-Hafiza, a on od Muhammeda ibn Bedra el-Hamamija, a on od Hammada ibn Mudrika, a on od Osmana ibn Abdullaha eš-Šamija, a on od Muhammeda ibn Ibrahima, a on od Abdullaha ibn Ebu Seida, a on od Tavusa, a on od Abdullaha ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekaoAllahov Poslanik a.s.:

'Ko klanja nakon akšama četiri rekata prije nego progovori i sa kim, biće uzdignut u Ilijjin, i biće kao onaj koji je bio prisutan za Noć Kadr u Mesdžidul-aksau.'"

To znači: u Mesdžidu u Svetoj Kući (*bejtul-makdis* – Jerusalem), a to je bolje od "klanjanja pola noći", i o tome govore Allahove, Tebareke ve Te'ala, riječi: **"Noću su malo spavali"** (51:17), i riječi Uzvišenog Allaha: **"Bokovi njihovi se postelja lišavaju"** (32:16), i riječi Uzvišenog Allaha: **"I on uđe u grad dok su njegovi stanovnici nemarni bili."** (28:15).

I rekao je Allahov Poslanik a.s.:

"Ko klanja četiri rekata nakon jacije, biće kao onaj ko je proveo Noć Kadr u Mesdžidul-haramu."

"Ko klanja četiri rekata prije podneva i četiri nakon njega, Allah će zauvijek zabraniti Vatri da pojede njegovo tijelo."

"Ko klanja četiri rekata prije jacije biće mu napisan oslobađajući ferman (beraet) od Vatre."

Od Nafi'a se prenosi, a on od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Dva rekata sabaha su mi draža od Dunjaluka i svega što je na njemu."

Pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom od Alije, Allah učinio plemenitim njegovo lice, da je upitan o dobrovoljnim (*tetavvu'*) namazima Vjerovjesnika a.s., pa je rekao: "Ko to može da podnese, neka sačeka dok sunce sa njegove lijeve strane ne dostigne visinu kao što

je sa njegove desne strane u ikindiju, pa neka klanja dva rekata. Kada bude na njegovoj lijevoj strani kao što je na njegovoj desnoj strani u podne, neka klanja četiri. Kada sunce prođe sredinu neba, neka klanja četiri i nakon podneva dva rekata i prije ikindije četiri."

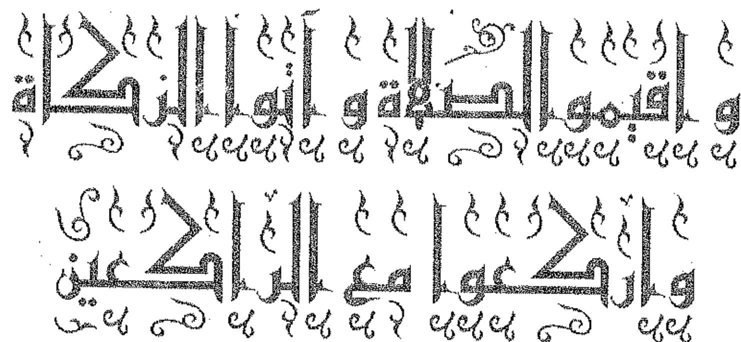
Gledano uopćeno, rob će se okoristiti namazom između ezana i ikameta, kao i dovom i poniznim moljenjem, jer je to period u kome se nadamo odazivu na dovu, kao što smo ranije rekli.

Peti vird: učenje nakon ikindije-namaza do zalaska sunca

To je zikr u vidu tesbiha i tehlila (*la ilahe illallah*), istigfara, razmišljanja o Melekutu, te učenja Kur'ana, pošto je nafila namaz zabranjena u tom vaktu. Treba proučiti prije zalaska sunca **"Veš-šemsi ve duhaha..."**, **"Vel-lejli iza jagša..."**, mu'avizzetejn (sure El-Felek i En-Nas) i tako završiti svoj dan, a otpočeti svoju noć sa Kur'anom i traženjem utočišta.

Prenosi se od El-Hasana r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao o onome što je spomenuo od milosti svoga Gospodara, Azze ve Dželle:

"Uzvišeni Allah je rekao: 'O sine Ademov, spominji me nakon sabah-namaza sat vremena i nakon ikindije sat vremena, to će ti biti dovoljno za ono što je između njih.'"

Poglavlje

O PET NAMAZA, TE OBJAŠNJENJE NJIHOVIH VAKTOVA, BROJA REKATA, SUNNETA I FADILETA

Propisanih namaza je pet:

Sabah, dva rekata; podne, četiri rekata; ikindija, četiri rekata; akšam, tri rekata; jacija, četiri rekata; što ukupno iznosi sedamnaest rekata.

U noći Israa i noći Miradža Vjerovjesnika a.s., je bilo stavljeno u obavezu pedeset namaza, a zatim je smanjeno na pet, sa mudrošću od Allaha, Azze ve Dželle, čime je objelodanjeno olakšanje i lahkoća u onome što je preostalo i čega su oslobođeni Njegovi robovi mu'mini. Slično je i olakšano po pitanju obaveze suprotstavljanja u borbi jednog desetorici mušrika do obaveze suprotstavaljanja jednog dvojici. Tako im je i dokinuta zabrana jela, pića i spolnog odnosa nakon spavanja u noćima posta, sa Njegovim riječima: **"Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore"** (2:187), nakon što im je to bilo zabranjeno.

Osnova naređenosti namaza

Osnova naređenosti namaza su Njegove, Azze ve Dželle, riječi:

"Namaz obavljajte i zekat dajite i zajedno sa onima koji ruku' obavljaju i vi obavljajte!" (2:43)

Osnova objašnjenja njihovih vaktova su ajeti i haberi

Ajeti su:

Njegov, Azze ve Dželle, govor:

"Pa, slavljen neka je Allah kad god omrknete i kad god osvanete. Njemu neka je hvala i na nebesima i na Zemlji, - i predveče i u podne!" (30:17-18)

"Pa, slavljen neka je Allah" (*fe subhanallah*) znači: klanjajte Allahu, **"kad god omrknete"** na akšamu i jaciji, **"i kad god osvanete"** na sabahu, **"predveče"** na ikindiji i **"u podne"** na podnevu.

I rekao je On, Azze ve Dželle:

"Vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju." (4:103)

I rekao je Uzvišeni:

"Obavljajte namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći!" (11:114)

I rekao je Uzvišeni:

"Obavljaj namaz kad se Sunce spušta" (17:78), to jest, kada zalazi. Rečeno je i da je to *zeval* – kada sunce krene sa polovine neba.

I rekao je On, uzvišena je Njegova veličina:

"I slavi Gospodara svoga hvaleći Ga, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova, i u noćnim časovima Ga slavi, i na krajevima dana, - da bi bio zadovoljan" (20:13)

Katade, Allah mu se smilovao, je rekao: "Prije izlaska sunca je sabah-namaz, prije njegovog zalaska je ikindija-namaz, u noćnim časovima su akšam i jacija, a na krajevima dana je podne-namaz."

Haberi su:

Prenosi se od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Džibril a.s. mi je bio imam u namazu kod Bejta, pa je klanjao sa mnom podne kada je sunce prešlo polovinu neba koliko je kaiš na obući, zatim je klanjao sa mnom ikindiju kada je sjena svake stvari bila duple veličine te stvari, zatim je klanjao sa mnom akšam kada se iftare postači, zatim je klanjao sa mnom jaciju kada je nestalo večernje crvenilo, zatim je klanjao sa mnom sabah kada je hrana i piće zabranjena postaču, zatim je klanjao sa mnom podne kada je sjena svake stvari bila veličine te stvari, zatim je klanjao sa mnom ikindiju kada je sjena svake stvari bila iste veličine kao

ta stvar, zatim je klanjao sa mnom akšam kada se iftare postači, zatim je klanjao sa mnom jaciju kada je prošla prva trećina noći, a zatim je klanjao sa mnom sabah kada zora sviće, a zatim se okrenuo prema meni i rekao: 'O Muhammede, ovo su vaktovi vjerovjesnika prije tebe, Allahov salavat na svima njima, i sve ono što je između ova dva vakta."

Ovaj haber je osnova određenja svih vaktova, a po ovom pitanju postoje mnogi hadisi čije se značenje svodi na ovaj hadis, pa ih nećemo spominjati.

Pomen onih koji su klanjali ove namaze prije našeg Vjerovjesnika a.s.

Prenosi se u nekim haberima da je jedan od ensarija upitao Vjerovjesnika a.s. ko je prvi klanjao sabah-namaz, pa je on rekao:

"Prvi koji ga je klanjao je bio Adem a.s., podne je klanjao Ibrahim a.s. kada ga je Allah Uzvišeni izbavio od Nemrudove vatre, ikindiju je klanjao Jakub a.s. kada ga je Džibril a.s. obavijestio da se Jusuf a.s. spasio, akšam je klanjao Davud a.s. kada mu je Allah oprostio, jaciju[2] *je klanjao Junus ibn Metta a.s. kada ga je Allah izbavio iz utrobe kita i kada je bio kao pile koje nema perja, pa mu je došao Džibril a.s. i rekao mu: 'Uzvišeni Allah ti naziva selam i govori ti: "Stidim se tebe, kako sam te kaznio na Dunjaluku, pa da li si ti zadovoljan sa Mnom?", te je on ustao i klanjao četiri rekata, pa rekao: "Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom, ja sam zadovoljan svojim Gospodarom."*

Prvi vaktovi kojima je obavezan naš Vjerovjesnik a.s.

Prvo što je stavljeno u dužnost od namaza i čije je vršenje naređeno našem Vjerovjesniku a.s. su bili sabah i akšam namaz, pa je Alejhiselam klanjao dva rekata ujutro i dva rekata naveče. O tome govore Njegove, Azze ve Dželle, riječi: **"I Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali!"**(40:55), a kada je Alejhiselam uzdignut na nebo u Noći Mi'radža, stavljano mu je u dužnost pet namaza, kao što smo to ranije pojasnili. Sabah-namaz je prvi dnevni namaz, a zatim je podne.

[2] Salatul-'atame – još jedno ime za jaciju, znači namaz prve četvrtine noći

Učenjaci počinju pojašnjavanje svojstava namaza za podnevom slijedeći sunnet, jer je on a.s. tako rekao u hadisu kojeg prenosi Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom: ***"Imamio mi je Džibril kod Bejtullaha, pa je klanjao sa mnom podne..."*** do kraja hadisa, i sa njime je počeo pojašnjenje njegovog vakta. Tako je podne prvo čiji je vakat naveden jer je on i prvi naređen. Pojasnili smo ranije da je sabah prvi namaz kojeg je klanjao Adem a.s., a on je prvi vjerovjesnik koji je poslan na Zemlju od ljudi, tako da je to općenito prvi namaz koji je naređen.

Vrijeme sabah-namaza

Prvi njegov vakat je kada naglo svane druga zora, koja pokazuje svjetlost na krajnjem istoku kako prelazi sprijeda prema pozadi sve dok se ne uzdigne i obuhvati čitav horizont, pa se raširi po vrhovima planina i visokih dvoraca, a posljednji vakat je pojavljivanje jače svjetlosti koja prelazi u pojavljivanje sunčevih zraka. Vrijeme koje je između ova dva perioda je dugačko.

Preporučeno je da se ovaj namaz naziva *salatus-subh* ili *salatul-fedžr*, a da se ne naziva *salatul-gada* (jutarnji namaz), jer Uzvišeni Allah kaže:

"...i namaz u zoru *(kur'anel-fedžr)* **jer namazu u zoru mnogi prisustvuju."** (17:78), tj. salatul-fedžr prisustvuju meleki noći i meleki dana, tako da on dospije na posljednju stranicu noćnih meleka i prvu stranicu dnevnih meleka, alejhimus-selam.

Najbolje je da se klanja dok je još mrak, nasuprot stavu Imama Ebu Hanife koji kaže da je korisnije klanjati kada se razvidi.

To kažemo radi predaje koja se prenosi od Aiše, Allah zadovoljan s njom, da je rekla: "Žene su u vrijeme Allahovog Poslanika a.s. izlazile klanjati sabah sa njim, a zatim su se vraćale zagrnute svojim ogrtačima, i nisu se mogle raspoznati u mraku."

Od našeg imama Ahmeda, Allah mu se smilovao, se prenosi i drugi rivajet koji kaže da ovo zavisi od hala džematlija (me'mumin)[3], pa ako više vole klanjati kada se razvidi, onda je to bolje, da bi se povećao džemat i sevapi.

[3] Arapska riječ me'mum, množina me'mumun, označava one koji klanjaju za imamom – džematlije o.p.

Prva zora se ne dovodi u pitanje, pošto po tom pitanju nema ni zabrane ni naredbe, a prema onome što se prenosi od Ibn Abbasa r.a. da je rekao: "Dvije su zore, jedna je ona u kojoj je dozvoljen namaz, a zabranjeno jelo i piće, a druga je ona koja se širi po vrhovima planina." I rekao je: "Dvije su zore, jedna je ona koja zasvijetli po nebu i o njoj nema ništa, niti dozvole, niti zabrane. A ona koja se širi po vrhovima planina, ona je zabranjena."

Neki od poznavalaca Allaha, Azze ve Dželle (*ulema billah*) je opisao dvije zore i ograničio ih sa dvije granice:

"Prva zora je pojava vladavine sunčevih zraka kada se pojave iza pete zemlje i njegova svjetlost obasja sredinu neba i presječe ga onoliko koliko traje prva zora. Ta svjetlost koja se pojavi na nebu u zadnjoj trećini noći je prva zora, a zatim se vrati mrklina noći kao što je i bila, pošto sunce zalazi u najnižem i nama najbližem svijetu (*felek*) i zaklanja ga šesta zemlja, tako da svjetlost koja se nalazi na nebu odlazi.

Druga zora je raspršivanje rumenila sunca, a to je pojava njegove bjeline koja je prije crvenila, i to je drugo rumenilo. I tada ono prvi put preovladava nakon kraja noći i nakon njega dolazi do pojave sunčevog kruga. To znači da se sunce pojavljuje na licu dunjalučke zemlje koja je sedma zemlja, pa njegovi zraci probijaju iz najnižeg svijeta (*felek*). To je zadnji dio neba čiji stvarni izgled prikrivaju planine, mora i visoke oblasti. Tada se sunčevi zraci rasprostiru po sredini neba ravno i uzdužno."

Prva je nazvana poprečnom jer se pojavi na sredini neba poprečno, a zatim nestane, a druga se pojavi ravno i uzdužno, te zahvati čitav horizont i sve strane neba. A sunce ima dva rumenila prilikom zalaska i dva rumenila prilikom svitanja – izlaska.

Podne

Prvi vakat podneva je kada sunce krene sa sredine neba, a posljednji je kada sjenka svake stvari postane kao i ona. Najefdalnije je da se požuri sa podnevom, osim kada su velike vrućine, i kada je oblačno, a radi onih koji hoće da izađu da klanjaju u džematu, jer Vjerovjesnik a.s. kaže:

"Odgodite dok ne zahladni da klanjate podne, jer je žestina vrućine od džehennemske buktinje."

Prenosi se od Bilala r.a. da je rekao: "Proučio sam ezan Allahovom Poslaniku a.s. za podne namaz, pa je on rekao: ***"Sačekaj da zahladni!"***, potom sam proučio ezan drugi put, pa je on rekao: ***"Sačekaj da zahladni!"*** Zatim sam proučio treći put, a on je rekao: ***"Sačekaj da zahladni!"***, sve dok nisam vidio sjenku od brda na tlu, a onda je rekao: ***"Žestina vrućine je od džehennemske buktinje, pa kada upekne malo odgodite."***

Pojašnjenje toga kako ćemo znati kada je *zeval* je to da kada sunce stane na nebu, to je period prije *zevala*, a kada se krene makar malo spuštati, to je vrijeme podne-namaza.

U hadisu se navodi:

"Kada sunce krene sa sredine neba makar koliko je i remen na obući, to je vakat podneva.", a kada sjenka svake stvari postane kolika je i ta stvar, to je kraj podneva i početak vakta ikindije.

Ako hoćeš da znaš kada je taj vakat, izmjeri sjenku tako što ćeš zabosti štap ili stati uspravno na mjestu koje je ravno. Potom označi gdje se završava sjenka tako što ćeš zakoračiti do tog mjesta, a zatim posmatraj da li se sjenka smanjuje ili povećava. Ako vidiš da se smanjuje, znaj da se sunce još nije počelo spuštati, a ako stoji i ne povećava se niti smanjuje, to znači da je njegov kijam i polovina dana i da tada nije dozvoljen namaz. Ako se sjenka povećava to znači da je sunce počelo da se spušta (*zeval*). Izmjeri zatim granicu povećanja sjenke sa visinom tog predmeta, pa ako je dosegla njegovu dužinu to znači da je kraj podnevskog vakta, a ako je imalo prešlo tu dužinu, onda je to znak da se ušlo u ikindijski vakat. A kada dužina sjenke bude duplo veća od visine predmeta, to znači da je to kraj ikindijskog vakta, a ono što je preostalo je vakat za nuždu koji traje sve do zalaska sunca.

Tako ćeš isto postupiti ako mjeriš svoju sjenku stajanjem, i ako se smanjuje znači da *zeval* još nije nastupio, ako stoji to znači da je to polovina dana, a ako se povećava, onda je to *zeval*.

A kada hoćeš da saznaš kada je tvoja sjenka ista kao tvoja visina, pretpostavimo da je tvoja visina sedam stopa, mimo stopala na kojima stojiš, pa ako stojiš okrenut prema suncu, naredićeš nekom čovjeku da obilježi mjesto gdje se tvoja sjenka završava sa nekim znakom, a zatim mjeri ispred sebe do tog znaka. Ako dužina bude kraća od sedam stopa, tada znaš da si u podnevskom vaktu i da ikindijski vakat još nije nastupio, a kada se sjenka poveća preko sedam stopa, tada znaš da si ušao u ikindijski vakat.

Različita dužina sjenke zimi i ljeti

Sve ovo što smo spomenuli po pitanju mjerenja stopama i postavljanja štapa se razlikuje ljeti i zimi, jer se sjenka povećava i smanjuje. Povećanje se događa zimi jer je sunce stoji nasuprot osobe i pošto se kreće po ivici neba i ne penje se na sredinu. Smanjenje se dešava ljeti jer se sunce pomjera ka sredini neba i stoji iznad glava ljudi. U prvoj fazi njegovog uzdizanja sunce se diže sa krajeva neba i uzrokuje da sjenke budu dugačke. Kako se ono penje sjenka se smanjuje, sve dok ono ne završi penjanje i dostigne krajnju tačku na zenitu, i to je stanje sunčevog stajanja (*kijam*), a kada nastavi svoje putovanje, odnosno spuštanje ka svome zalasku, sjenka se počne izduživati, i to je *zeval*.

To se, opet, razlikuje o dmjesta do mjesta, pa ono što je ispod centra svijeta, kao što je Mekka i okolna mjesta, sjenku u njima sunce skraćuje sve dok se sjenka osobe potpuno ne izgubi. A ono što je odaljeno od centra svijeta, kao što je Horosan i ostale provincije, sjenka se u njima produžuje i ljeti i zimi, te je zimi i ljeti dužina sjenke različita, pa se *zeval* u tim oblastima mjeri na osnovu jedne stope.

Poznavanje mjerenja stopama

Znaj da je najmanja sjena u *zevala* sunca, po onome što spominju stariji učenjaci u ovoj oblasti, u junu (*haziran*) dvije stope, a najveća sjena u *zevalu* u decembru (*kanunul-evvel*) je osam stopa. U septembru (*ejlul*) je pet stopa, u oktobru (*tišrinul-evvel*) je šest stopa, u novembru (*tišrinul-ahir*) je sedam stopa, u decembru osam stopa i tada je period kratkog dana i duge noći, i tada je najveća sjenka u *zevalu* sunca, a nakon toga se sjenka povećava a dan se produžava. U januaru (*kanunul-ahir*) se smanjuje na sedam stopa, u februaru (*šubat*) na šest stopa, u martu (*azar*) na pet stopa, i tada se izjednačavaju noć i dan. Sjenka u *zevalu* je nakon toga u aprilu (*nisan*) četiri stope, u maju (*ejar*) tri stope, u junu dvije stope, i tada se završava produžavanje dani i skraćivanje noći, i tada je najkraći *zeval* sunca, te dan traje petnaest sati a noć devet sati. U julu sjenka *zevala* iznosi tri stope, u avgustu četiri stope, a u septembru pet stopa, kada se ponovo izjednačavaju noć i dan.

Od Sufjana es-Sevrija[4], Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao: "Najveća sjenka u zevalu sunca iznosi sedam stopa, a najmanja je jedna stopa."

Od Abdullaha ibn Mesuda r.a. se prenosi da je rekao: "Naš podne-namaz sa Allahovim Poslanikom a.s. je ljeti bio (sa sjenkom u zevalu) od tri do pet stopa, a zimi od pet do šest stopa."

Drugi opis sjenke u zevalu

Drugi učenjaci spominju drugi opis ovoga, pa kažu: "Sunce u *zevalu* devetnaestog marta iznosi tri stope čovjekove sjenke, tako i svaka stvar koja se postavi uspravno, pa sunce bude u zevalu, sjenka te stvari iznosi tri sedmine njene dužine. Zatim se sjenka smanjuje za stopu sve dok ne dođe period dugog dana i kratke noći devetnaestog juna, i onda kada je sunce u *zevalu* čovjekova sjenka iznosi pola stope i to je sunčev *zeval* kada je sjena najmanja. Nakon toga se sjenka povećava za stopu sve dok se ne okonča produživanje dana i skraćivanje noći devetnaesetog marta, jer se tada sunce spušta, i sjenka čovjeka je pola stope, što je najmanja sjenka u sunčevom zevalu. Kada prođe tridesetšest dana, sjenka se poveća na stopu, sve dok se noć i dan ne izjednače devetnaestog septembra, kada prilikom sunčevog *zevala* sjenka iznosi tri stope. Nakon toga se sjenka povećava i kada prođe devetnaest dana kada se sjenka poveća za stopu do perioda kada se završi produžavanje dana i skraćivanje noći, a to se dešava devetnaestog decembra, kada sunčev *zeval* iznosi sedam i po stopa, i to je najveća sjenka u *zevalu*. Potom kada prođe četrnaest dana sjenka se smanjuje za stopu, sve do devetnaesetog marta, kada se izjednačavaju noć i dan i sunčev *zeval* iznosi tri stope i taj dan označava ulazak u ljeto. Povećanje i smanjivanje sjenke koje smo spomenuli se dešava svakih tridesetšest dana po jednu stopu u proljeće i ljeto, a povećava se svakih četrnaest dana po jednu stopu u jesen i zimu.

[4] Ebu Abdullah Sufjan ibn Said Sevri je rođen u Kufi 97./715. godine. Osnovao je vjerski pravac, mezheb koji je opstojao dva stoljeća nako njegovog preseljenja 161./778. godine.

Stav jednog od naših šejhova po ovom pitanju

Jedan od naših šejhova ima sljedeći stav po tom pitanju pa kaže: "*Zeval* sunca u čitavom junu iznosi tri stope, a stopa je sedmina svakog uspravljenog čovjeka. Početak ikindijskog vakta u njemu je devet i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom julu je četiri stope, a ikindije deset i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom avgustu je pet stopa, a početak ikindije je jedanaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom septembru je šest stopa, a ikindije dvanaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom oktobru je sedam stopa, a ikindije trinaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom novembru je osam stopa, a ikindije četrnaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom decembru je deset i po stopa, a ikindije je sedamnaest stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom januaru je devet stopa, a ikindije petnaest stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom februaru je sedam i po stopa, a ikindije četrnaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom martu je šest stopa, a ikindije dvanaest i po stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom aprilu je četiri i po stope, a ikindije jedanaest stopa. Početak podnevskog vakta u čitavom maju je tri i po stope, a ikindije deset stopa. Ovo su mjere sjenki u sunčevom *zevalu* u svim mjesecima čitave godine, a Allah najbolje zna ono do čega naša čula ne dopiru, i ono što je izvan domašaja našeg znanja."

Poznavanje *zevala* na osnovu ovih svojstava i ograničenja nije konačna naredba po tom pitanju, već je to samo jedan od načina poznavanja *zevala*. Ove stvari ne može svako znati, već kada kod čovjeka prevlada njegovo mišljenje i uvjerenje da je nastao sunčev *zeval*, obavezno je za njega da obavi podne-namaz.

Ljudi se po pitanju vaktova dijele na tri vrste:

- Onaj koji je potpuno ubjeđen u tačnost vremena, a to je onaj koji zna minute i sahate, kao i kretanje zvijezda, pa na osnovu toga ima sigurno znanje tačnog vremena.

- Onaj koga obavezuje slobodna procjena (*idžtihad*) u obavljanju nekog djela, ili slijeđenje drugog u tom djelu, a to je postupak onih koji ne poznaju tačno vrijeme. Ako oni procjenjuju i određuju na osnovu vremena za određena djela, kao na primjer pekar koji zna da obično do podne ispeče dvije ili tri pogače, ili mlinar koji samelje pekarski ujam do podne, pa

nakon tog vremena klanja podne. U oblačnim danima je vrijeme otežano odrediti radi zaklonjenosti sunca, i može se desiti da čovjek zanemari vakat ili bude zauzet nečim drugim, pa kada čuje ezan onoga ko poznaje vrijeme, on slijedi njegov ezan i klanja ako je siguran da ovaj dobro poznaje vrijeme, ili ne ezani bez dozvole onoga koji ga dobro poznaje.

- treći je onaj koji odabire i odgađa vrijeme na osnovu vlastite prosude o ulasku u vakat, a to je čovjek koji je zatvoren ili izoliran pod zemljom ili u zatvorenoj prostoriji u kojoj ne može znati sa sigurnošću o vaktu, niti ima obavijesti, niti čuje ezana. Ovo je na osnovu riječi Vjerovjesnika a.s.:

"Kada vam naredim nešto, obavljajte to koliko ste u mogućnosti."

Pouzdano poznavanje *zevala* je precizno i komplikovano znanje

Prenosi se u hadisu da je Vjerovjesnik a.s. pitao Džibrila a.s.: ***"Da li je sunce u zevalu?"***, pa je on rekao: "Ne, da!" Alejhiselam ga upita: ***"Kako to?"***, a on reče: "Dok sam ti rekao: 'Ne, da!', sunce se je prostiralo po svijetu (*felek*) na pedeset hiljada *fersaha*", pa kao da je to Vjerovjesnikovo a.s. pitanje o sunčevom zevalu, bilo pitanje vezano za znanje kojeg jedino Uzvišeni Allah zna.

Međutim, kada se okreneš prema Kibli i sunce ti dolazi sa desne obrve ljeti, to je siguran znak da je u *zevalu*, pa možeš klanjati podne, a kada sjenka svake stvari postane njene visine onda je vakat ikindije. Ako ti sunce ljeti dolazi sa lijeve obrve a ti si okrenut prema Kibli, znaj da još nije nastupio zeval; a kada ti bude tačno ispred očiju, onda je ono na sredini neba na svome kijamu, ali je moguće da je u zevalu ako je početak zime i kada je dan kratak.

Ako ti dolazi početkom zime sa desne obrve, onda je sigurno u zevalu, jer to ljeti pokazuje da je početak podnevskog vakta, a zimi pokazuje da je to kraj podnevskog vakta. Kada bude sa tvoje lijeve obrve zimi, moguće je da je u zevalu, jer je dan kratak na početku zime, ali nije moguće na početku ljeta jer je tada dan duži. Kada ti zimi bude ispred očiju, sigurno je da je u zevalu, a kada ti dođe sa desne strane to je znak kraja podnevskog vakta. Ovo važi za stanovnike područja Iraka i Horosana koji klanjaju prema Crnom uglu i Vratima Kuće u smjeru Kabe, a stanovnici Jemena, Magriba i ostalih područja će postupiti suprotno, jer oni klanjaju prema Jemenskom Uglu i zadnjoj strani Kabe, pa je zbog toga ova odrednica suprotna.

Kako odrediti Kiblu?

Kada znaš da je nastupio zeval i hoćeš da saznaš gdje je Kibla, stani tako da ti je sjenka sa lijeve strane, pa ćeš biti okrenut prema Kibli. Tako ćeš to saznati jednostavno i bez zamaranja.

Govor o poznavanju zevala se malo odužio jer je poznavanje vaktova problematično i vrlo precizno, a navedena je i predaja o poznavanju stopa u haberu od Ibn Mesuda r.a., a opreznost u poznavanju toga je navedena i ranije, a Allah najbolje zna.

Ikindija

Što se tiče ikindijskog vakta, njen početak je, kako što smo ranije naveli, povećanje visine sjene nekog predmeta kolika je visina tog predmeta, a kraj njenog vakta je kada sjena postane duple visine tog predmeta. Vrijeme u nuždi slijedi iza toga i traje do pred zalazak sunca, a to smo ranije pomenuli kao i da požuri sa njenim klanjanjem.

Akšam

Akšam-namaz se klanja kada zađe sunce, to jest, kada se izgubi najviša tačka sunčevog luka (obrve), odnosno kada se izgubi iz vida, tada nastaje njegov vakat. Akšam ima dva vakta: jedan od njih je zalazak, a drugi je nestanak sunčevog rumenila, odnosno crvenila, po pouzdanijem rivajetu od dva rivajeta.

Jacija

Kada nestane rumenila ulazi se u vakat jacije (*'išaul-ahar*), i najefdalnije vrijeme traje do trećine noći, po jednom od rivajeta, a po drugom do polovine noći. Vakat u nuždi i vakat za one sa opravdanim razlogom se nastavlja do svitanja druge zore.

Jacija ima dva imena: *'atame* – noćna tama i *el-'išaul-ahire* – kraj večeri, jer je Vjerovjesnik a.s. rekao: ***"Nadvladali su vas beduini u imenu ovog***

vašeg salata nazivajući ga imenom 'atame", odnosno nadvladali su ime *el-'išaul-ahire*, jer su beduini zvali ovaj namaz *'atame*, pa su se i ostali složili po tom pitanju s njima. Najefdalnije je da se odgodi pod kraj njenog vakta, a to je prva trećina ili polovina noći, kao što smo već spomenuli. Najbolje kada možeš klanjati je kada nestane zapadne bjeline i nastane tama na njenom mjestu, a to je drugo rumenilo. Može se odgoditi do četvrtine, trećine ili polovine noći, a sve to pod uslovom da musalija ne zaspi prije nego što klanja, jer je pokuđeno (*mekruh*) spavati prije jacije. Ko se boji da će ga san savladati, bolje je da klanja pa da legne spavati, te je zbog toga kod Šafije, Allah mu se smilovao, najefdalnije klanjati u prvom vaktu.

Mi (Hanbelijska škola) smo rekli da je bolje da se malo odgodi jer je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Sačekajte da se dobro smrači za jaciju (I'temu bil-'atame)."

Alejhiselam je jedne noći izašao kada je noć bila dobro zašla u tamu, pa je rekao: ***"Da se ne bojim da ću otežati svome ummetu, naredio bih im da je** (u ovom periodu) **klanjaju"***, i tako ju je Vjerovjesnik a.s. odgodio i preporučio da se odgodi.

Pritvrđeni sunneti uz ovih pet namaza

Što se tiče pritvrđenih sunneta (*es-sunenur-ratibe*) koji se klanjaju uz ovih pet namaza, ima ih trinaest rekata: dva rekata prije sabah-namaza, dva rekata prije podneva, dva rekata nakon njega, dva rekata nakon akšama, dva rekata nakon jacije i vitr sa tri rekata. Ovo se ostavlja na izbor hoće li se klanjati sa jednim selamom kao akšam-namaz, ili će se razdijeliti, pa se preda selam nakon dva rekata i nakon posljednjeg trećeg, što je efdalnije. Na prvom od tri rekata se uči nakon Fatihe **"Sebbih-isme rabbikel-e'ala..."**, a na drugom **"Kul ja ejjuhel-kafirun..."**, a na trećem **"Kul huvallahu ehad..."**. Preporučeno je da se (ovi namazi) obavljaju u svojoj kući, a zatim da se izađe, i preporučeno je da se čovjek zaokupi spominjanjem Uzvišenog Allaha i da ostavi govor osim ako to bude neophodno sve do iza klanjanja farza. Učenje na dva rekata nakon akšama je poput učenja na dva rekata sabaha, a prenosi se od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. više od dvadeset puta da se na dva rekata nakon akšama uči **"Kul ja ejjuhel-kafirun..."** i **"Kul huvallahu ehad..."**."

Prenosi se od Tavusa, Allah mu se smilovao, da je na prvom od njih učio **"Amener-resulu..."** a na drugom **"Kul huvallahu ehad..."**.

Preporučeno je i da se ubrzaju, jer Huzejfe r.a. prenosi od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ubrzajte dva rekata nakon akšama da bi se oni uzdigli zajedno sa propisanim namazima", pa je radi toga preporučeno i da se skrate.

U drugom hadisu je Alejhiselam rekao:

"Ko klanja dva rekata nakon akšama prije nego što progovori, njegov će se salat uzdići do Najviših svjetova (ilijjin)."

Također je prenesen i hadis koji govori o pohvaljenosti produživanja ova dva rekata, a njega prenosi Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je oduljivao učenje na dva rekata nakon akšama sve dok se ljudi iz džamije ne bi razišli."

Od Huzejfe r.a. se također prenosi da je rekao: "Došao sam kod Allahovog Poslanika a.s. i klanjao sa njim akšam-namaz, a zatim je on ustao i klanjao sve do jacije, a nakon toga je otišao u svoju sobu."

Također se prenosi i da je preporučeno da se oni obavljaju kod kuće, a to se prenosi od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, koja je rekla: "Vjerovjesnik a.s. je klanjao dva rekata koja su nakon akšama u svojoj kući", a isto se prenosi od Ummi Habibe, Allah zadovoljan sa njom.

Prenosi se od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nije klanjao dva rekata nakon akšama osim u svojoj kući."

Prenosi se da je Sehl ibn Sa'd es-Sa'idi rekao: "Bio sam prisutan u doba Osmana ibn Affana r.a., i kada bi on preselamio na akšamu, nisam vidio niti jednog čovjeka da ih klanja, ta dva rekata, u džamiji, već bi požurili na vrata džamije da izađu i da ih klanjaju kod svojih kuća."

O fadiletima pet namaza

Prenosi se od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Šta mislite kada bi ispred vrata nekog od vas bila rijeka u kojoj bi se prao pet puta na dan svakog dana, da li bi na njemu ostalo imalo

prljavštine?', pa su (ashabi) rekli: 'Ne bi', a on je nastavio: ***'Takav je slučaj i sa pet (dnevnih) namaza, Uzvišeni Allah sa njima briše grijehe.'"***

Od Ebu Sa'lebe el-Kurezija se prenosi da je rekao: "Čuo sam Omera ibnul-Hattaba r.a. da govori: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Ljudi griješe** (čine djela za Vatru)**, pa kada klanjaju sabah, namaz spere ono što je bilo prije toga; a zatim ponovo griješe, pa kada klanjaju podne, namaz spere ono što je bilo prije njega, a kada nastupi ikindija ona opere sve što je bilo prije nje...', i spomenuo je Alejhiselam svih pet namaza."

Od Harsa, oslobođenog roba Osmana ibn Affana, Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao: "Osman ibn Affan r.a. je sjedio, a zatim je zatražio da mu se donese voda za abdest, a potom rekao: 'Vidio sam Allahovog Poslanika a.s. da se ovako abdesti, a potom je rekao: ***"Ko uzme abdest kao što sam ja uzeo, a zatim ustane pa klanja podne, oprošteno mu je sve što je između njega i sabaha; a ko ustane i klanja ikindiju-namaz, oprošteno mu je sve između njega i podneva; ko klanja akšam, oprošteno mu je sve između njega i ikindije; ko klanja jaciju oprošteno mu je sve između nje i akšama; možda zanoći i uprlja svoju noć, a ako klanja sabah oprošteno mu je sve između njega i jacije.*** **Zaista dobra djela uklanjaju loša.** (11:114)" (Ashabi) upitaše: "Samo ova dobra djela (namazi), a šta su ostala dobra djela[5]?", pa on reče: ***"Subhanallah, vel-hamdu lillah, ve la ilahe illallahu vallahu ekber, ve la havle ve la kuvvete illa billahil-alijjil-azim"***

Od Džafera ibn Muhammeda se prenosi, a on od svoga oca, od njegovog djeda r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Salat je zadovoljstvo Gospodara, ljubav meleka, sunnet vjerovjesnika - Allahov salavat na njima, svjetlo Spoznaje, temelj Imana, odaziv na dovu, primanje djela, bereket u opskrbi, rahatluk za tijelo, oružje protiv neprijatelja, prezir šejtana, zagovornik za onog ko ga obavlja kod Gospodara nebesa, svjetiljka u kaburu i prostirka pod njegovim bokovima, odgovor Munkiru i Nekiru, prisni prijatelj posjetilac sa čovjekom u njegovom kaburu do Kijametskog dana. A kada nastupi Kijametski dan namaz će biti sjenka iznad njega, tadž na njegovoj glavi, odjeća na njegovom tijelu, nur koji sija ispred njega, zapreka između njega i Vatre, dokaz mu'minima pred Gospodarom, Azze ve Dželle, težina na Mizanu, propusnica na Siratu, ključ za Džennet, jer je salat slavljenje

[5] Bakijatus-salihatu – spomenuta u ajetima 18:46 i 19:76

- tesbih, hvaljenje - tahmid, pripisivanje svetosti - takdis, veličanje, učenje i moljenje, a najbolje od svih djela je salat u svome vaktu.'"

Od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Pet namaza su stup Dina, i Allah ne prima Iman osim sa salatom - namazom."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, koliko je Allah, Azze ve Dželle, naredio (*iftereda*) farz-namaza Svojim robovima?", pa je Alejhiselam rekao: ***"Pet namaza,"*** Čovjek upita: "Da li je išta prije njih i iza njih?", a Alejhiselam odgovori: ***"Allah je Svojim robovima naredio pet farzova namaza i ništa prije njih i nakon njih."*** Tada se čovjek zakle: "Allaha mi, ja na to neću ništa ni dodati niti oduzeti", pa Allahov Poslanik a.s. reče: ***"Ako je istinu rekao, ući će u Džennet."***

Od Temima ed-Darija r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Prvo za što će rob polagati račun na Kijametskom danu je njegov salat, pa ako ga bude upotpunio i upisaće mu se potpun, a ako ga on ne bude upotpunio, Allah, Azze ve Dželle, će reći melekima: "Pogledajte da li ima kod Moga roba dobrovoljnih namaza** (tetavvu')**, pa upotpunite ono što nedostaje od ovoga."'.

Od Enesa ibn Hakima ed-Dabija se prenosi da je rekao: "Ebu Hurejre r.a. mi je rekao: 'Kada odeš svojoj porodici, reci im da sam ja čuo Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Prvo za što će rob polagati račun na Kijametskom danu je propisani salat, pa ako ih je upotpunio** (dobro je)**, a ako nije pogledaće se da li ima dobrovoljnih namaza** (tetavvu')**, te će se sa njima upotpuniti farzovi, a potom će se isto postupiti i sa ostalim djelima."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

'Prvo za što će rob polagati račun je salat, i prvo što je Uzvišeni Allah naredio ovom ummetu je namaz.'"

O odlasku u džamiju, fadiletu džemata i skrušenosti *(hušu')* u namazu

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Kada rob uzme abdest, a zatim pođe u džamiju, Allah, Azze ve Dželle, mu za svaki korak upiše dobro djelo, i obriše mu loše djelo, podigne mu deredžu, i Uzvišeni Allah se njemu obraduje kao što se obraduje onaj koji je dugo izbivao od kuće kada se vrati svojoj porodici.'"

Od Ibn Osmana el-Hindija se prenosi, a on od Selmana (Farisija) r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Allah, Azze ve Dželle, kaže: "Ko uzme abdest u svojoj kući, a lijepo i potpuno ga uzme, a zatim me posjeti u jednoj od Mojih kuća, zaista je Mene posjetio, a dužnost posjećenog je da počasti posjetioca."'

Od Salima ibn Abdullaha se prenosi, a on od svoga oca, a on od Omera ibnul-Hattaba r.a. da je rekao: "Došao je Džibril Vjerovjesniku, na obadvojici je selam, i rekao: "Obraduj one koji pješače po mrkloj noći do džamija sa potpunim svjetlom na Kijametskom danu."

Od Ebud-Derdaa r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnik a.s. da je rekao:

"Ko pješači po mrkloj noći do džamije, Uzvišeni Allah će mu dati potpuno svjetlo na Kijametskom danu."

Od Ebu Seida el-Hudrija r.a. se prenosi da je čuo Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Namaz u džematu je efdalniji on namaza nasamo za dvadeset i pet stepeni (deredža)."

Od Nafi'a se prenosi, a on od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Između namaza u džematu i namaza nasamo je dvadeset sedam stepeni.'"

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'O Osmane sine Ma'zuna, ko klanja sabah u džematu, on ima mebrur hadž i kabul umru. O Osmane, ko klanja podne u džematu, on ima dvadeset pet namaza kao što je taj namaz, i još sedamdeset deredža u Džennetul-Firdevsu. O Osmane, ko klanja ikindiju u džematu, a zatim spominje

Allaha sve dok ne zađe sunce, kao da je oslobodio grupu robova koji su Ismailovo potomstvo, a sa svakim čovjekom od njih dvanaest hiljada (drugih ljudi). O Osmane, ko klanja akšam u džematu, ima dvadeset i pet namaza kao što je taj namaz, i sedamdeset deredža u Džennetu Adn. O Osmane, ko klanja jaciju u džematu, kao da je u ibadetu proveo Noć Kadr."

Preporučeno je da, kada se čovjek približi džamiji, učini to sa strahom, zebnjom, poniznošću i skrušenošću, da bude smiren i dostojanstven, promjeni u sebi razmišljanje i ponašanje koji je imao do tada, a prije svega dunjalučke halove i zauzetost sa njim, da izađe iz kuće sa žudnjom i zebnjom, poniznošću, pokornošću i skrušenošću, bez samodopadljivosti, kibura i ponosa što ga vide ljudi i stvorenja. Sa time treba zanijetiti upućivanje ka Allahu, Azze ve Dželle, i jednoj od Njegovih kuća koje se **"Allahovom dozvolom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime – hvale Njega, ujutro i naveče ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju."** (24:36-37)

Ono što od namaza čovjek stigne, klanjaće sa džematom, a što propusti naklanjaće. Tako se navodi u hadisu Ebu Hurejre r.a. u kojem je rekao Allahov Poslanik a.s.:

'Kada neko od vas dođe, a namaz se već počeo klanjati, neka pristupi polahko i neka klanja ono što stigne, a neka naklanja ono što je propustio.'"

U drugom tekstu hadisa se kaže: *"...neka pristupi sa smirenošću i dostojanstvom..."*

Čovjek treba da se pričuva samodopadljivosti radi stalnih ibadeta i ustrajnosti u njima, jer ga to obara u Oku Allaha, Azze ve Dželle, udaljava ga iz Njegove blizine, zasljepljuje ga po pitanju njegovog hala, ukida nur njegovog besireta i slast koju je osjećao prije u ibadetima, prlja čistoću svoje spoznaje (*ma'rifet*), i može se desiti da mu njegovo djelo bude vraćeno i bude udaren s njime, jer se prenosi da On, Tebareke ve Te'ala, ne prima djela onih koji su oholi sve dok se ne pokaju.

Prenosi se u hadisu:

"Ibrahim, Allahov prijatelj, a.s. je jednom oživio noć ibadetom i kada je svanulo zadivio ga je njegov namaz u noći (kijamul-lejli), pa je rekao: 'Divan li je gospodar Ibrahimov Gospodar, i divan je rob Ibrahim!', a

kada se razdanilo nije našao nikoga da jede sa njim, a on a.s. je volio da kada jede još neko bude sa njim. Tada je iznio svoju hranu na put ne bi li naišao neko da jede sa njim. Onda su se spustila dva meleka sa neba i krenuli su prema njemu, pa ih je Ibrahim a.s. pozvao da jedu, a oni su mu se odazvali. On im reče: 'Bujrum, uđite sa nama u ovu bašču, u njemu je izvor vode kraj kojeg ćemo jesti.' Kada su ušli u bašču vidješe da je izvor presušio i da vode nema u njemu, pa to Ibrahima a.s. začudi i postidi se onoga što je maloprije rekao, jer nije bilo vode u izvoru. Dvojica meleka mu rekoše: 'O Ibrahime, uputi dovu svome Gospodaru i zamoli ga da vrati vodu u izvor!", pa on zamoli Allaha, Azze ve Dželle, ali se ništa unutra ne pojavi, i Ibrahimu postade još teže, pa im reče: 'Uputite vi Allahu dovu!' Kada je prvi uputio dovu voda se vratila u izvor, a kada je drugi to učinio, voda poteče iz izvora. Oni mu tada rekoše da su oni meleki i da je njegova zadivljenost svojim namazom u noći bila uzrok odbijanja dove i zato mu nije odgovoreno."

Pa kad je ovako On, Azze ve Dželle, postupio sa Svojim prijateljem Ibrahimom a.s., pa kako će postupiti sa drugima? Rob treba da čvrsto vjeruje (*ja'tekidu*) da su sve njegove pokornosti i njegova težnja za njima sa podrškom (*tevfik*) od Allaha, Njegova blagodat, dobrota, milost i dobročinstvo. Zbog toga treba pred Njega, Azze ve Dželle, da stane pun strahopoštovanja, poniznosti i skrušenosti, kao da Ga posmatra (*jušahiduhu*), kao što je rekao Vjerovjesnik a.s.:

"Robuj Allahu kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi."

U hadisu se prenosi:

"Allah, Azze ve Dželle, je objavio Isau sinu Merjeminom, na njima oboma selam: 'Kada staneš pred Mene, stani sa strahom i poniznošću, kudeći svoj nefs, jer je on najpreči da ga kudiš, a kada Mi dovu upućuješ, neka ti tijelo drhti!'"

Također se prenosi da je Uzvišeni Allah isto objavio i Musau a.s.

Prenosi se da bi kod Ibn Sirina, Allah mu se smilovao, kada bi stao na namaz, nestalo krvi iz njegovog lica od straha i bojazni od Allaha, Azze ve Dželle.

Muslim ibn Jesar, Allah mu se smilovao, kada bi stao na namaz (salat), ne bi čuo ni jedan glas (ljudski) niti išta drugo, radi zauzetosti sa namazom i radi straha od Allaha, Azze ve Dželle.

Amir ibn Abdu Kajs je rekao: "Draže mi je da mi zabodu hanžar među plećke nego da razmišljam o bilo čemu od dunjalučkih stvari dok sam u salatu."

Sa'd ibn Mu'az r.a. je rekao: "Kada god sam klanjao namaz, a moj nefs mi došaptavo o nečemu od dunjalučkih stvari, ja bih prekinuo namaz."

Mudžahid, Allah mu se smilovao, je rekao: "Ibn Zubejr bi se tresao kao prut iz straha od Allaha kada bi stao na namaz."

Vehb Ibnul-Verd, Allah mu se smilovao, kada bi stao da klanja izgledao je kao neko ko ide u Džehennem.

Sa 'Utbe el-Gulama, Allah mu se smilovao, bi curio znoj kada bi stao na namaz u sred zime, pa su ga pitali o tome, a on je rekao: "Stid od Allaha, Azze ve Dželle."

Muslim ibn Jesar, Allah mu se smilovao, je klanjao a požar je izbio u njegovoj kući dok je on bio u jednoj od soba, te su stanovnici Basre stali da ga gase sve dok ga nisu ugasili, a Muslim nije bio svjestan toga sve dok nisu ugasili požar.

Rečeno je, također, i da je on klanjao u džamiji kada se je džamijski stub srušio kraj njega, i svi ljudi na pijaci su se uspaničili, a on toga nije bio ni svjestan.

Od 'Ammara ibnuz-Zubejra, Allah mu se smilovao, se prenosi da je klanjao a papuče su stajale ispred njega, i pošto je kaiš na papučama bio nov, on je skrenuo pogled da ga pogleda. Kada je završio namaz bacio je svoje papuče i nikada ih više nije obukao sve do smrti, Allah mu se smilovao.

Prenosi se da je er-Rebi' ibn Hajsem, Allah mu se smilovao, klanjao dobrovoljni namaz dok je njegov konj koji je vrijedio dvadeset hiljada dirhema bio ispred njega. Tada je došao lopov, odvezao konja i otišao sa njim, te su ljudi sutradan došli da mu izjave saučešće, a on je rekao: "Ja sam vidio ko ga je odvezao, ali sam bio u nečemu što mi je draže od konja." Kasnije u toku dana se pojavio konj i vratio se baš ispred njega.

Prenosi se se od Vjerovjesnika a.s. da je klanjao u crnom ogrtaču koji je bio prošiven crvenim koncem, pa kada je preselamio, rekao je: ***"Ovaj mi je konac odvukao pažnju od moga namaza."***

I Uzvišeni Allah je opisao one koji su skrušeni u namazu u Njegovim riječima:

"Oni koji su u svojim namazima skrušeni." (23:2)

Ez-Zuhri, Allah mu se smilovao, je rekao (za skrušenost – *hušu'*): "To je smirenost čovjeka u njegovom salatu." Rečeno je: "To je kada čovjek ne zna ko mu je sa desne ni ko mu je sa lijeve strane, usljed zaokupljenosti sa namazom." Radi toga je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Zaista je u namazu zaokupljenost(njim)."

O čuvanju namaza i ono što se prenosi o kazni za onoga ko ga zapostavi

Prenosi El-A'meš od Šekika ibn Seleme, a on od Ibn Mesuda r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Kada rob klanja u prvom vaktu (namaz) se diže do nebesa, on svjetli nurom sve dok ne dospije do Arša, on traži oprost za onoga koji ga je klanjao do Kijametskog dana i govori: "Neka te Allah čuva kao što si ti čuvao mene."A kada rob klanja (namaz) mimo njegovog vakta, on se uzdiže do neba bez svjetlosti, i kada dospije do neba odbaci se kao što se odbaci izderana odjeća, udari se sa njim u klanjačevo lice, i on kaže: "Zapostavio te Allah kao što si ti mene zapostavio."'"

U hadisu 'Ubade ibnus-Samita r.a. se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko u potpunosti uzme abdest, a zatim stane da klanja namaz i upotpuni njegove ruku'e, sedžde i kiraet, namaz rekne: 'Allah te čuvao kao što si ti mene čuvao!', a zatim se uspne do neba noseći svjetlost i nur, pa mu se otvore vrata nebesa sve dok ne skonča kod Allaha, Azze ve Dželle, pa čini šefa'at za onoga koji ga je klanjao. A ako zapostavlja njegove ruku'e, sedžde i kiraet, namaz rekne: 'Zapostavio te Allah kao što si ti mene zapostavio!', a zatim se uzdigne na njemu je tmina sve dok ne dospije do neba, pa mu se zatvore pred njim vrata nebesa, a potom biva odbačen kao što se odbaci izderana odjeća, i sa njim se udari po licu onog ko ga je klanjao."

Od Ibn Mesuda r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je upitan koje je djelo najbolje, pa je rekao:

"Namazi u svojim vaktovima, dobročinstvo prema roditeljima i džihad na Allahovom, Azze ve Dželle, putu."

Od Ibrahima ibn Ebu Mazhure el-Muezzina se prenosi, a on od svoga oca, i svoga djeda da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Prvi vakat je Allahovo zadovoljstvo (ridvanullah), sredina vakta je Allahova milost (rahmetullah), a posljednji vakat je Allahov oprost ('afvullah).'"

Uzvišeni Allah je rekao:

"A teško li se klanjačima koji su prema svojim namazima zaboravni." (107:4-5), a Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, za ove ajete kaže: "Allaha mi, ovo nije za one koji (namaze) napuštaju, već za one koji ih odlažu mimo njihovih vaktova."

Sa'd r.a. je rekao: "Upitao sam Vjerovjesnika a.s. o riječima Njega, Azze ve Dželle: **"...koji su prema svojim namazima zaboravni."**, pa je Alejhiselam rekao: *"To su oni koji ogdađaju namaz mimo njegovog vakta."*

Od Beraa ibn 'Aziba, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je za riječi Uzvišenog: **"oni namaz napustiše i za požudama pođoše; oni će se sigurno u zabludi (*gajj*) naći"** (15:59) on rekao: "To je dolina u Džehennemu." A Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom je rekao: "U nju neće ući niko osim onih koji su zanemarivali vaktove svojih namaza."

Od Abdullaha ibn Amra ibn 'Asa, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je Allahov Poslanik a.s. jednog dana spomenuo namaz, pa je rekao:

"Ko ga čuva, on će mu biti nur, dokaz i spas na Kijametskom danu, a onaj ko ga ne čuva neće imati ni nura, ni dokaza ni spasa od Vatre, a na Kijametskom danu će biti sa Karunom, Faraonom, Hamanom i Ubejj ibn Halefom."

Od El-Harsa se prenosi, a on od Vođe mu'mina Alije ibn Ebu Taliba r.a., a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko je nemaran prema svome namazu, zaista će ga Allah, Azze ve Dželle, kazniti sa petnaest kazni:

Šest od njih prije smrti, tri prilikom smrti, tri u kaburu i tri prilikom izlaska iz kabura.

Što se tiče šest prije smrti, prva od njih je da će sa njega biti uklonjeno ime ispravnih (salihin), druga je da će sa njega biti uklonjen bereket života, treća je da će sa njega biti uklonjen bereket opskrbe, četvrti je da od njega neće biti primljeno ni jedno dobro djelo sve dok ne upotpuni

namaz, peta je da mu se neće odazvati na njegovu dovu, a šesta je da neće imati udjela (nasib) u dovama Dobrih.

Što se tiče tri stvari prilikom umiranja, prva je da će umrijeti žedan i da se u njegovo grlo saspe sedam mora ne bi žeđ ugasio, druga je da će umrijeti iznenada, treća je da će njegov vrat i pleća biti opterećena težinom svog dunjalučkog željeza, drveća i kamenja.

Što se tiče tri stvari u kaburu, to je da će mu se stjesniti njegov kabur, druga je da će mu kabur biti mračan, a treća je da neće moći govoriti.

Što se tiče tri stvari prilikom izlaska iz kabura, prva je da će susresti Allaha, Azze ve Dželle, a On će biti srdit na njega, druga je da će imati teško polaganje računa, a treća je da će biti vraćen ispred Allaha, Azze ve Dželle, i bačen u Vatru, osim ako mu Allah grijehe ne pobriše."

Značaj i važnost namaza

Značaj namaza je velik, njegova važnost je ogromna, njega je Allah, Tebareke ve Te'ala, naredio Svome Poslaniku Muhammedu a.s. Prvo što je Allah objavio je Vjerovjesništvo, a zatim namaz prije svakog drugog djela, prije svih drugih farzova, u mnogim ajetima:

Između ostalih su riječi Njega Uzvišenog:

"Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavaljaj namaz."(29:45)

I kaže Azze ve Dželle:

"Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno."(29:45)

I kaže Dželle ve A'la:

"Naredi čeljadi svojoj da obavlja molitvu i istraj u tome! Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti!" (20:132)

On se obraća svim mu'minima i naređuje im da pomoć traže u cjelokupnoj pokornosti Njemu sa strpljenjem i salatom:

"O vi koji vjerujete, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obvaljanju namaza! Allah je doista sa strpljivima."(2:153),

"Selam je na Ibrahimu..." (21:69) do Njegovih riječi: **"i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim..."** (21:72), do Njegovih riječi: **"i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da zekat daju."** (21:73)

Spominjanje svih dobrih djela je općenito i to predstavlja sveukupnu pokornost sa izbjegavanjem svih nepokornosti, a namaz je posebno pomenut, i on je oporučen zasebno.

Namaz je i Vjerovjesnik a.s. oporučio svome ummetu kada je odlazio sa dunjaluka, rekavši: ***"Allahom, Allahom, Allahom vas zaklinjem za namaz i za one koji su u vašem vlasništvu"***, i to je bio njegov posljednji vasijet.

U hadisu se prenosi:

"On (namaz) je posljednji vasijet svakog vjerovjesnika svome ummetu i on je posljednji zavjet njima prilikom njegovog odlaska sa dunjaluka."

Namaz je prva naredba (farz) koja je naređena njemu a.s. i njegovom ummetu, posljednje što je on oporučio svome ummetu i posljednje što će biti povučeno od Islama, prvo za što će od djela biti pitan rob na Kijametskom danu, on je stub Islama i nakon njegovog povlačenja neće biti ni vjere ni Islama.

Prenosi se u hadisu od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Prvo što ćete izgubiti od vaše vjere je povjerenje (emanet), a posljednje što ćete izgubiti je namaz, tako da će klanjati ljudi koji će biti prezreni."

Onaj ko napusti namaz počinio je kufr (*jukeffir*), po našem imamu Ahmedu, Allah mu se smilovao, ako ga je napustio negirajući njegovu obaveznost, obaveza je (*vadžib*) njegovo ubijanje, i u tome nema razmimoilaženja u njegovom mezhebu. A ako ga napusti iz nemarnosti i lijenosti, uz to da čvrsto vjeruje da je on obavezan, biće pozvan da ga počne obavljati, i ako ga ne bude obavio do kraja vakta trenutnog namaza, postaje kafir i ubija se sabljom radi svoga kufra. U oba slučaja daje mu se tri dana da se za to pokaje isto kao i u slučaju *murteda* (otpadnika od vjere). Njegov imetak se zapljenjuje i prebacuje u blagajnu (*bejtul-mal*) muslimana, ne klanja mu se dženaza niti se sahranjuje u muslimanskom groblju. Od Imami Ahmeda se još prenosi da nije obavezno da se ubije zbog nemarnosti (prema namazu) sve dok ne napusti tri namaza a prolazi mu četvrti vakat, a potom se ubija radi velikog prestupa (*hadd*), slično oženjenom bludniku (zinalučaru), i njegov pravni slučaj je slučaj muslimana koji je ubijen, te se njegov imetak nasljeđuje od strane njegovih nasljednika muslimana.

Imam Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, kaže: "Ne ubija se, već se stavlja u pritvor sve dok ne počne klanjati i pokaje se, ili dok ne umre u zatvoru."

Imam Šafija, Allah mu se smilovao, kaže: "Ubija se sabljom, ali radi velikog prestupa, a ne radi kufra", a dokaz njegovog kufra smo već naveli u ajetima i haberima.

Ovome ćemo još dodati i predaju od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Između čovjeka i kufra i širka nije ništa drugo do napuštanje namaza."

Prenosi se od Abdullaha ibn Zejda, a on od svoga oca r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. jer rekao:

"Između nas i njih je napuštanje namaza, pa ko ga napusti postao je kafir."

Prenosi se od Džafera ibn Muhammeda, a on od njegovog oca r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je posmatrao čovjeka koji je klanjao kao da je gavran koji nešto kljuca, pa je rekao: *"Da ovaj sada umre, umro bi mimo vjere Muhammedove a.s."*

Od 'Atije el-'Avfija se prenosi, a on od Ebu Seida el-Hudrija r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Kada čovjek namjerno napusti svoj namaz, njegovo ime bude zapisano na vrata Džehennema kroz koja će on ući."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko zaspi prije jacije namaza i ne klanja je, meleki kažu: 'Ne zaspale ti oči i ne smirile se, zadržao te Allah između Dženneta i Vatre, kao što si ti nas zadržavao!'"

Četrdeset i pet pokuđenih stvari

Prenosi se od Hasana el-Basrija, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Učenjaci među ashabima Allahovog Poslanika a.s. su govorili: 'Četrdeset i pet stvari su pokuđene i zabranjene u farz-namazu.

To su: namjerno iskašljavanje, namjerno bavljenje radnjama koje ne spadaju u namaz, namjerno kihanje, dizanje glave prema nebesima, jer se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. podigao svoj pogled prema nebesima, pa je objavljeno: **"...oni koji su u svojim namazima skrušeni"** (23:2), pa je Allahov Poslanik a.s. pogeo glavu, tako da je preporučeno da čovjekov

pogled ne prelazi mjesto gdje obavlja sedždu (*musalla* – mjesto koje je dovoljno da se obavi namaz).

Od toga je još i priljubljivanje brade uz prsa, igranje sa odjećom, protezanje, duboko uzdisanje, zatvaranje očiju, osvrtanje i razgledanje u namazu, jer se prenosi od 'Ukbe ibn 'Amira r.a. da je za riječi Njega Uzvišenog: **"...i oni koji su u svojim namazima stalno."** (70:23) rekao: "To su oni koji kada klanjaju ne osvrću se ni desno ni lijevo."

Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je rekla: "Upitala sam Allahovog Poslanika a.s. o osvrtanju čovjeka u njegovom namazu, pa je on rekao: *"To je trik kojim šejtan pokušava nešto ukrasti od robovog namaza."*

Rečeno je da je Talha, odnosno Ibn Musrif, došao kod Abduldžebbara ibn Vaila dok je bio među svijetom, prišao mu a zatim se okrenuo i otišao, pa je Abduldžebbar rekao: "Znate li šta je rekao? Rekao je: 'Vidio sam te juče kako se osvrćeš dok si klanjao, a u hadisu od Allahovog Poslanika a.s. se prenosi:

"Kada rob započne svoj namaz, Allah se prema njemu usmjeri Svojim Licem i ne okreće ga sve dok se rob ne okrene ili osvrne desno ili lijevo."'"

U drugom hadisu se prenosi:

"Sve dok je rob u svome namazu, on ima tri stvari: dobro (birr) koje ga obasipa sa oblaka na nebu padajući na razdjeljak na njegovoj glavi, meleke koji kruže od njegovih stopala do nebeskog horizonta, i pozivača koji uzvikuje: 'Da musalija zna s kime razgovara (munadži), ne bi se obazirao...", odnosno osvrtao i okretao, jer je osvrtanje vrlo pokuđeno (*mekruh džidden*). Rečeno je: "To je prekidanje namaza i u njemu je omalovažavanje svetosti - hurmeta namaza i njegovih adaba."

Od tih radnji je i naslanjanje na leđa prilikom sjedenja u namazu, neslijeđenje imama, priljubljivanje laktova uz zemlju na sedždama, prislanjanje prsa na koljena na sedždama, prislanjanje laktova uz bokove na sedždama, jer se oni moraju razdvojiti i ne smiju se priljubljivati, pošto se prenosi od Vjerovjesnika a.s. da je on obavljao sedždu tako da kada bi i malo janje htjelo da prođe ispod njegovih laktova, uspjelo bi, jer je on puno izdizao svoje nadlaktice.

Prenosi se u drugom hadisu da je Allahov Poslanik a.s. kada bi činio sedždu, ostavljao veliki prostor između svojih nadlaktica.

Od tih radnji je i razdvajanje prstiju na sedždi jer ih, naprotiv, treba sakupiti, zatim stavljanje svojih dlanova na mjesto mimo koljena na rukuu, prekrštanje stopala jedno preko drugog, njihovo odizanje od zemlje, razvezivanje *izara* (ogrtača oko pasa) i šalvara, čačkanje zuba, oblizivanje usana, gutanje hrane veličine jednog ili dva zrna, povratiti hranu i ponovo je progutati, izbacivanje pljuvačke jezikom i puhanje na sedždi, micanje naprijed-nazad, podizanje glasa kada sjediš na tešehhudu, zatim da znaš ko je sa tvoje lijeve, a ko sa desne strane, klimanje i drijemanje (*ima'*), pokazivanje nečega išaretom ili gestovima licem, gutanje onoga što se podrigne ili što izađe iz grla, iskašljavanje, useknuti se, pljuvanje, zagledanje u odjeću, brisanje prašine sa čela prije nego se završi sa namazom i uklanjanje kamenčića više od jednog puta, čišćenje rukom mjesta sedžde, dova nakon tešehhuda ako si imam, sjedenje u mihrabu nakon selama, već se treba pomaći sa svoga mjesta ulijevo, zatim vezivanje ruku ispreplitanjem prstiju u namazu, igranje sa bradom i odjećom, jer se prenosi od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Allah ne gleda u namaz čovjeka u kojem njegovo srce nije prisutno sa tijelom."

Allahov Poslanik a.s. je posmatrao čovjeka koji se igrao sa svojom bradom u namazu i rekao:

"Da je srce ovog čovjeka skrušeno, bilo bi mu i tijelo skrušeno."

El-Hasan (El-Basri), Allah mu se smilovao, je gledao čovjeka koji se igrao sa kamenčićima i govorio: "Allahu naš, oženi me sa jednom od hurija!", pa mu je rekao: "Ružan je prosac koji prosi (djevojku) a igra se."

Prenosi Abdurrahman ibn Abdullah od Abdullaha (Ibn Mesuda) r.a. da je rekao: "Ili će ljudi prestati da dižu svoje poglede u nebesa ili im se pogledi neće vratiti", znači u namazu.

El-Evza'i, Allah mu se smilovao, je rekao: "Dva čovjeka su u namazu, a između njih dvojice je razlika kao što je rastojanje između neba i Zemlje: jedan je svojim srcem okrenut Uzvišenom Allahu, a drugi je nemaran i nezainteresovan."

Ima i sahih haber od njega a.s. da je rekao:

"Među musalijama ima i onih koji od svoga namaza imaju polovinu...", pa je nabrojao sve do desetine, što znači onoliko koliko razmišlja o njemu i koliko mu je srce prisutno u njemu.

U drugom hadisu se navodi da je Alejhiselam rekao:

"Musalija može da ima četiri stotine namaza, musalija može da ima i dvjesto namaza, musalija može da ima sto pedeset namaza, musalija može da ima sedamdeset namaza, namaz od pedeset namaza, namaz od dvadeset sedam namaza, namaz od deset namaza, i namaz kao jedan namaz.

Onaj kome se piše četiri stotine namaza je onaj ko klanja u Mekki u Bejtul-haramu sa imamom u džematu, a da ne propusti prvi tekbir.

Onaj kome se piše dvije stotine namaza je imam koji predvodi ljude u namazu nakon što je spoznao propise namaza (ja'rifu ahkame-salati).

Onaj kome se piše stotinu pedeset namaza je muezzin.

Onaj kome se piše sedamdeset namaza je onaj ko očisti zube misvakom, propisno uzme abdest i klanja u džamiji u džematu.

Onaj kome se piše pedeset namaza je čovjek koji klanja u džamiji za imamom u džematu, a propustio je početni tekbir.

Onaj kome se piše dvadeset sedam namaza je čovjek koji propisno uzme abdest i klanja u mesdžidu u džematu, i ne propusti početni tekbir.

Onaj kome se piše deset namaza je čovjek koji pristigne u džemat ali je propustio početni tekbir.

Onaj kome se piše jedan namaz je onaj ko klanja sam mimo džemata.

A onaj ko nema nikako namaza je onaj koji brzo klanja kao što kljuca horoz i ne upotpunjuje ruku'e i sedžde. Njegov namaz će se odbaciti kao što se odbacuju izderana odjeća i sa njim će se udariti po licu onaj koji ga je tako klanjao, a i biće mu rečeno: 'Allah te ne čuvao kao što ni ti nisi čuvao svoj namaz!'"

O nijetu

Neophodno je za svakog musaliju da nijet prethodi njegovom namazu, da zamisli Kabu u Bejtul-haramu ispred sebe, te da pogled usmjeri (ispred sebe) kao što smo objašnjenje za to naveli na početku poglavlja. Zatim da bude ubijeđen (*jetejekan*) da stoji ispred Uzvišenog Allaha i da nema nikakve sumnje u to da je on postavljen ispred Allahovog Oka (*bi 'ajnillahi*)

tako da ga On gleda, jer On Uzvišeni kaže: "**...Koji te vidi kada stojiš i sa ostalima sedždu obavljaš.**" (26:218-219)

Poslanik a.s. je rekao:

"Robuj Allahu kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi."

Zanijetiće farz-namaz i da će ga u potpunosti obaviti (*edaen*) kao obavezu ili nadoknaditi (*kadaen*) što propusti, i to se prvo radi, a zatim će podići prste do dna ušiju ili vrha ramene, a opis toga smo iznijeli na početku poglavalja.

Postoje dva rivajeta o tome da li se tada prsti drže sakupljeni ili se razdvajaju. Kada se ruke podignu i donese tekbir, kao da on podiže zastor između njega i Uzvišenog Allaha, te on dospjeva na mjesto na kojem nije dopušteno osvrtanje i bavljenje nečim drugim, radi toga što musalija treba da zna da je on pred Okom koje vidi svaki njegov pokret, i zna šta u sebi razmišlja, pred Njim je otvorena njegova tajna i njegovo srce, tako da on treba da gleda u mjesto svoje sedžde i ne obazire se ni lijevo ni desno, niti podiže svoju glavu prema nebesima.

Kada kaže: "Allahu naš, Slava i Hvala pripadaju Tebi, mubarek je Tvoje ime, uzvišena je Tvoja veličina, nema boga osim Tebe (*Subhanekellahumme ve bi hamdike, ve tebareke-smuke, ve te'ala džedduke ve la ilahe gajruke)*", treba da zna da se obraća Onome ko ga sluša, Onome ko je prema njemu okrenut i Koji gleda u njega, Kome nije skriven ni položaj svake njegove dlake, niti bilo koji pokret njegovog tijela.

Kada kaže: "**Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na ispravni put.**" (1:5-6), treba da razmišlja o onome što govori i da bude svjestan kome se obraća ovim govorom. Uz to, on ne smije da zaboravi na skrušenost, da se dobro pazi i čuva toga da ga ne obuzme zaborav u onome što radi i onome što to djelo predstavlja. Treba da izgovori jedanaest *tešdida* u Fatihi, i da se pazi pogrešnog izgovora koji bi mogao izmijeniti značenja u njoj, jer je njeno učenje farz, i ona je sastavni dio (*rukn*) namaza sa čijim se propuštanjem kvari namaz. Uz to treba da vidi sebe kao da stoji na Siratu, da je Džennet sa njegove desne strane sa svim svojim ljepotama, a Džehennem sa njegove lijeve strane sa svime što je u njemu. Da će on sa svojim namazom dobiti ono što je Allah, Azze ve Dželle, obećao od džennetskih nagrada, ako mu namaz bude ispravan, ili

biti zarobljen sa njim sa Allahovom prijetnjom i patnjom u Vatri (ako ne bude ispravan). Sve ovo treba biti sa ubjeđenjem njegovog srca i prisustvom njegovog razuma, da vjeruje da klanja svoj namaz kao zalog, i da nema sumnje da će on biti predočen Allahu Uzvišenom, i da će od njega biti ispravno jedino ono što bude ispravno kod Allaha. Potom će učiti ono što mu je lahko od cjelih sura, i to je preče od učenja dijelova sure sa kraja ili njene sredine, i treba da pomno sluša ono što uči i da pokuša razumijeti ono što izgovara i uči (*jelfezu ve jetlu*) od Kur'ana.

Također će, ako klanja za imamom, pomno slušati imamovo učenje Kur'ana, razmišljati o njemu, te uzimati pouku iz njegovih savjeta i prijetnji i prihvatiti izvršavanje njegovih naredbi, i sve tako dok se ne završi sura.

Kada završi sa učenjem, umiriće se stojeći sve dok ne povrati dah, a prije nego učini ruku', neće spajati kiraet sa tekbirom za ruku'. Potom će donijeti tekbir i podići ruke do dna ušiju ili vrha ramena, kao što smo objasnili na početku poglavlja.

Kada završi sa tekbirom spustiće ruke, a zatim će se spustiti sa kijama na ruku', i obuhvatiti čašice svojih koljena i razdvojiti prste, učvrstiće svoje nadlaktice i butine, ispraviće svoja leđa i neće dizati glavu, niti će je spustiti tako da je obori, jer se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. tako činio ruku', da kada bi mu ne leđima bila kap vode, ne bi se pomjerila sa svoga mjesta.

Također se prenosi od njega a.s. da je on činio ruku' tako, da kada bi mu se na leđa stavila posuda sa vodom, ne bi se pomjerila sa svoga mjesta.

Tako je Alejhiselam ispravljao svoja leđa i obavljao svoj ruku', i govorio je na njemu: "Slavljen je moj Veličanstveni Gospodar" (*Subhane rabbijel-'azim*) tri puta, i to je najmanje za upotpunjavanje (ruku'a).

El-Hasan el-Basri, Allah mu se smilovao, je rekao: "Potpuni tesbih je sedam puta, srednji je pet, a najmanje je tri tesbiha."

Potom će podići svoju glavu govoreći: "Allah čuje onog ko ga hvali" (*Semi'alllahu limen hamideh*), i potpuno se ispraviti i smiriti, spuštenih ruku, a potom će se spustiti na zemlju počevši od svojih koljena, zatim će spustiti ruke, zatim čelo, a zatim nos. Čvrsto će se namjestiti na zemlji i smiriti se na svojoj sedždi, usmjeren svim svojim organima i dijelovima tijela prema Kibli.

U hadisu od Vjerovjesnika a.s. se prenosi:

"Naređena mi je sedžda sa sedam kostiju."

U drugom hadisu se prenosi:

"Rob čini sedždu sa sedam djelova tijela, i koji god dio on zanemari na sedždi, taj dio će ga neprestano proklinjati."

Na svojoj sedždi treba biti čvrst, a ne opružiti se po zemlji, ne smije spustiti svoje laktove i spavati na njima, već treba da spusti prste svojih ruku na zemlju u visini ušiju ili ramena, na mjestu na kojem je preporučeno dizanje ruku prilikom tekbira kada je na kijamu. Zatim da ih ne prislanja uz glavu, već da sakupi prste i da ih usmjeri prema Kibli, da razdvoji nadlaktice od svojih bokova i bedra od listova na nogama, kao i stomak od zemlje, a to smo već ranije objasnili.

Reći će na svojoj sedždi: "Slavljen je moj Uzvišeni Gospodar" (*Subhane rabbijel-a'la*) tri puta, kao i na ruku'u, a zatim će podići glavu donoseći tekbir, i sjesti na lijevu nogu a potkopaće desnu, a zatim reći: "Gospodaru, oprosti mi" (*Rabbi-gfirli*) tri puta gledajući u vrhove prstiju, a zatim će učiniti drugu sedždu isto tako, a potom će podići glavu sa zemlje donoseći tekbir, zatim ruke, a zatim koljena, oslanjajući se na koljena i uspinje se preko sredine stopala, i ne smije se prije osloniti na jedno stopalo jer je to mekruh. Rečeno je da to prekida namaz jer se tako prenosi od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom. I na drugom rekatu će postupiti kao i na prvom, a kada sjedne na prvi tešehhud sješće na lijevu nogu, a potkopaće desnu nogu usmjeravajući prste prema Kibli. Staviće lijevu ruku na lijevo bedro, a desnu ruku na desno bedro, zatim će išaret učiniti sa kažiprstom, a spojiti palac sa srednjim prstom, dok će mali i domali prst skupiti. Pogled oka će mu biti na prstu od početka tešehhuda do njegovog kraja, jer se prenosi od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Kada neko od vas bude u namazu, neka sjedi i ne igra se ni sa čim, jer je on u prisnom razgovoru (munadžat) sa svojim Gospodarom. On treba staviti svoju lijevu ruku na lijevu butinu, a desnu ruku na desnu butinu, a njegovo srce i pogled trebaju biti usmjereni na njegov prst jer je on štap za odbranu od šejtana. Zatim neka donese tešehhud govoreći:

Čast, namazi i dobra djela pripadaju Allahu. Selam je na tebi, o Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegovi Bereketi. Selam na nas i na Allahove dobre robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik	*Et-tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibat. Es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuh. Es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu*

Zatim će ustati donoseći tekbir i proučiti samo Fatihu, a potom učiniti ruku'u i sedžde kao i prije. Nakon toga će klanjati i četvrti rekat isto tako, a potom će sjesti na tešehhud i obaviti onako kao što smo pomenuli.

Kada dođe do "...abduhu ve resuluhu", reći će:

Allahu naš, Tvoj salavat je na Muhammedu i na Muhammedovom alu, kao što je Tvoj salavat na Ibrahimu. Ti si, zaista, Hvaljeni i Slavljeni. Tvoj bereket je na Muhammedu i na Muhammedovo alu, kao što je bereket na Ibrahimu. Ti si, zaista, Hvaljeni i Slavljeni.	*Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed, kema salejte 'ala Ibrahim, inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed, kema barekte 'ala Ibrahim, inneke hamidun medžid*

Od našeg imama Ahmeda se prenosi i drugi rivajet: "Kada se spomene Ibrahim treba se spomenuti i njegova porodica, pa će se reći: 'Na Ibrahima i na Ibrahimovu porodicu" (*'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahim*), i to je kraj tešehhuda.

Preporučeno je i da se traži utočište od četvero, pa će reći:

Allahu naš, utječem Ti se od džehennemske kazne, od kaburske kazne, smutnje Mesiha Dedžala i smutnje u življenju i umiranju.	*Allahumme inni e'uzu bike min 'azabi džehennem, ve min 'azabil-kabri, ve min fitnetil-mesihil-dedždžal, ve min fitneti-mahja ve memat*

Zatim će učiti dovu:

Allahu naš, ja Te molim svako dobro, ono što znam i ono što ne znam; i utječem Ti se od svakog zla, onog što znam i onog što ne znam. Allahu naš, ja Te molim za dobro za koje te mole Tvoji ispravni robovi i utječem Ti se od zla od kojeg Ti se utječu tvoji ispravni robovi.	*Allahumme, inni eseluke minel-hajri kullihi ma 'alemtu minhu ve ma lem a'lem, ve e'uzu bike mineš-šerri kullihi ma 'alemtu minhu ve ma lem a'lem. Allahumme, inni eseluke min hajri ma seeleke 'ibadukes-salihun, ve e'uzu bike min šerri me-ste'azeke minhu 'ibadukes-salihun*

Allahu naš, ja Te molim za Džennet i za ono što njemu približava od govora i djela, i utječem se Tebi od Vatre i onoga što njoj približava od govora i djela. **"Gospodaru naš, daj nam na Dunjaluku dobro i na Ahiretu dobro i sačuvaj nas od patnje u Vatri."** (2:201) **"Gospodaru naš, oprosti nam naše grijehe i pređi preko naših loših djela i usmrti nas među dobročiniteljima. Gospodaru naš, i daj nam ono što si nam obećao preko Tvojih poslanika i ne ožalosti nas na Kijametskom danu, jer Ti, zaista, ne kršiš obećanje."** (3:193-194)

Allahumme inni eselukel-džennete ve ma karrebe ilejha min kavlin ve 'amel, ve e'uzu bike min-nari ve ma karrebe ilejha min kavlin ve 'amel. Rabbena atina fid-dunja haseneten ve fil-ahireti haseneten ve kina 'azaben-nar. Rabbena fa-gfir lena zunubena ve keffir 'anna sejjiatina ve teveffena me'al-ebrar. Rabbena ve atina ma ve'adtena 'ala rusulike ve la tuhzina jevmel-kijameti, inneke la tuhliful-mi'ad

A ako šta doda tome, to je dozvoljeno, osim ako je imam, pa da ne oduži onima koji klanjaju za njim. Preporučljivo je da se to skrati radi pažnje prema njihovim srcima, jer među njima može biti neko ko ima neku potrebu. Nakon toga će preselamiti i učiniti dovu sebi, svojim roditeljima i muslimanima. On u svemu ovome mora bitu u strahu od konačnog ishoda kod Allaha, Azze ve Dželle, Onoga koji nas je pozvao na njega, naredio njegovo obavljanje, Onoga koji nas nagrađuje za njega i koji nas kažnjava za njega ako je loše urađen. Kada ga konačno završi, on mora izvršiti njegovo preispitivanje po znanju.

Ako se osvjedoči da mu je namaz zdrav i na sigurnom položaju, zahvaliće Allahu Uzvišenom i slaviće Ga jer ga je učinio sposobnim za to, a ako nađe nedostataka i mahana u namazu pokajaće se Allahu, Azze ve Dželle, i tražiti oprost od Allaha, pripremiti se i truditi se da čuva one namaze koji dolaze nakon toga.

Za primljen namaz postoje jasni znaci, a i za odbačen također postoje jasni znaci. Znaci primljenog namaza su to da on onoga ko ga obavlja odvraća od ružnih i grješnih djela i potiče ga da čini dobro, zatim na obnavljanje njegovog nijeta u namazu, na povećanje pokornosti i dobrih djela, potiče ga na djela za koja će biti nagrađen, kao i na odbacivanje loših i pokuđenih djela i grijeha, jer Allah, Azze ve Dželle, kaže:

"Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno, a Allahov zikr je najveći." (29:45)

Sve ono što smo spomenuli odnosi se na imama, na one koji ga slijede i na onoga koji klanja sam. A što se tiče uslova (šartova) namaza i njegovih vadžiba i sunneta, to smo već spomenuli na početku knjige.

Posebne dužnosti koje se tiču imama

Čovjek ne bi smio biti imam sve dok ne bude posjedovao svojstva koja ćemo spomenuti.

Od toga je i to da ne voli da bude predvodnik jer smatra da nije dorastao tome. Zatim da ne staje ispred onoga ko je bolji od njega, jer se u hadisu od Vjerovjesnika a.s. prenosi da je rekao:

"Kada ljudima imami čovjek iza kojeg stoji neko ko je bolji od njega, oni će stalno biti u poniženju."

Omer ibnul-Hattab r.a. je rekao: "Da budem zarobljen i da me sabljom posjeku po vratu, a da me to ne približava grijehu, draže mi je nego da stanem ispred ljudi među kojima je Ebu Bekr es-Siddik r.a.."

Imam treba i da dobro uči Allahovu knjigu, da je učen (*fekihen*) u Allahovoj vjeri, da postupa po sunnetu Allahovog Poslanika a.s., jer se prenosi u hadisu:

"Prepuštajte poslove vaše vjere vašim učenima, a neka vam imami budu vaši učači"

I rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Neka vam imame vaši najbolji jer su oni vaša delegacija kod Allaha, Azze ve Dželle."

Alejhisselam ih je tako istakao jer su oni posjednici vjere, dobrote, znanja o Allahu, Azze ve Dželle, straha od Uzvišenog Allaha, pošto On gleda u njihov namaz i namaz onih koji su iza njih, strahuju radi onoga čime su obavezani od svoga tereta i tereta onih koji su iza njih ako zgriješe u svome namazu. Ono što je Alejhiselam podrazumijevao pod učačima su jedino hafizi Kur'ana koji rade po njemu, jer Alejhiselam pod tim podrazumjeva praktičare Kur'ana uz to što ga znaju napamet, jer je spomenuto u hadisu:

"Onaj ko je najpreči ovome Kur'anu je onaj koji radi po njemu, pa makar ga i ne učio."

Ima i onih koji znaju Kur'an napamet a ne rade po njemu, ne vode brigu o čuvanju Allahovih granica, onoga što je u njemu Allah obavezao da se radi i onome što je u njemu zabranio. Mi o takvima ne vodimo brigu niti im kakvu počast ukazujemo. Vjerovjesnik a.s. je rekao:

"Ne vjeruje u Kur'an onaj koji dozvoljava ono što je on zabranio."

Ljudima nije dozvoljeno da stave za imama u svome namazu nikoga do onog ko najviše od njih zna o Allahu i najviše Ga se boji, a ako mu se usprotive i stave nekog drugog, biće u poniženju, biće odbačeni i manjkavi u svojoj vjeri, te udaljeni od Uzvišenog Allaha, Njegovog zadovoljstva i Njegovog Dženneta.

Allah se smilovao ljudima koji vode računa o svojoj vjeri i svojim namazima, pa stave ispred sebe najbolje među sobom, i time slijede sunnet svoga Vjerovjesnika a.s., tražeći sa time blizinu svome Gospodaru, Tebareke ve Te'ala.

Neophodno je za imama da čuva svoj jezik da ga ljudi ne bi ogovarali i spominjali ga, osim po dobru; mora da naređuje dobra djela i da ih sam čini, da zabranjuje loša i da ih sam izbjegava, da voli dobro i one koji ga čine, da mrzi zlo i one koji ga čine, da poznaje vaktove namaza i da ih čuva, da bude predan svome zaduženju, da mu stomak i polni organ budu časni i čestiti, da je uzdržane ruke od harama, da se ni za šta puno ne zalaže osim za ono u čemu je zadovoljstvo Allaha, Azze ve Dželle; da je dostojanstven, da podnosi i bude strpljiv na uznemiravanjima, da ne gleda zlo i da izbjegava onoga ko govori o njemu, da je strpljiv prema onome ko njega zanemaruje, da čini dobro onome ko je loš prema njemu, da odvraća svoje organe od harama; ako vidi kakvu sramotu, pokriće je; ako vidi loše djelo, pokopaće ga; izbjegavaće neznalice i govoriće im: "Allahu naš, selam!" Ljudi su od njega mirni, a on je svojim nefsom zaokupljen, trudi se da oslobodi svoj vrat (od džehenemskih okova o.p.), ustrajan da se oslobodi svoga nefsa; i treba da zna da je iskušan sa velikom, uzvišenom i opasnom stvari čija je važnost ogromna.

On treba da je zabrinut što je zadužen ogromnom važnošću imameta, čija je veličina i dobro koje ono donosi zastrašujuća; treba da vrlo malo govori, osim o onome što ga se tiče, pošto on ima svoj hal, a ljudi svoj hal; kada stane

u mihrab treba da zna da stoji na mjestu (mekamu) vjerovjesnika i halife Predvodnika poslanika (*sejjidul-murselin*), i da razgovara sa Gospodarom svjetova.

Treba da stalno vodi brigu o svojoj borbi da upotpuni namaz; treba da selam prenosi na one koji su iza njega, koji slijede njegov imamet; da u potpunosti olakša namaz, tako da klanja kao što najslabiji od njih klanjaju; da vidi sebe mimo njih kako je on iskušan time da ih predvodi, i da će Uzvišeni Allah da ga pita o njegovom obavljanju farzova, kao i njihovom.

On prije svih treba da plače nad svojim grijesima, da se kaje za ono što je prije propustio u prošlim danima, za ono što mu je prošlo od vremena, da se ne oholi nad onima koji su iza njega, da se ne uzvisuje nad onima koji su ispod njega (po položaju), da se ne srdi da bi opravdao sebe kada mu se kaže nešto od njegovih mahana ili nešto od čega je on čist; ne treba da voli da ga oni hvale, niti da prezire kada ga oni kude, već džemat treba da kod njega u oba slučaja bude isti; od njega ne smije poteći ni jedna laž; treba da jede čistu hranu, da oblači čistu odjeću, da bude skroman u svome odijevanju i skrušen kada sjedi; ne treba da bude kriv po islamskom zakonu (*mahdud*), ljudi ne smiju u njega sumnjati, ne smije svoga brata klevetati kod sultana (vlasti), ne smije otkrivati tajne i istraživati zlo, provocirati svoga brata, ne smije iznevjeriti ono što mu je on povjerio, ono čime ga je zadužio u trgovini i njegovoj imovini. Ne smije istupati naprijed ako mu je nečasna hrana i zarada, ne smije istupati naprijed ako čezne za imametom, ne smije istupati naprijed ako zna da je u njemu zavist, nepravičnost, mržnja, neprijateljstvo, zloba i želja za osvetom (*sa'r*), ne smije pomagati svoga nefsa, na nekome iskaljivati svoj bijes, istraživati mahane čovjeka muslimana, niti učiniti zlo ikome od Ummeta Muhammedova a.s.

Ne smije govoriti o fitnetu, raditi na njemu i ojačavati ga, već treba podržavati one koji zastupaju istinu (*ehlul-hakk*) protiv posjednika neistine (*ehlul-batil*) svojom rukom, svojim jezikom i svojim srcem. Treba da govori istinu pa makar i gorka bila; da radi za Allaha i da se ne obazire na kritike drugih; ne smije voljeti pohvale ljudi o njemu, niti mrziti ako ga oni kude, ne smije samo za sebe dovu učiti, već treba da je ista dova i za njih i za njega, kada uči dovu iza namaza sa njima. Ako bi samo za sebe nešto tražio, to bi bila njegova izdaja njih. Među ljudima trebaju da prednjače samo oni koji su predvodnici u znanju, kao što i Vjerovjesnik a.s. kaže:

"Neka su naprijed kod mene oni koji su obdareni razumijevanjem i suzdržljivi."

Ovakvi trebaju biti oni koji stoje iza njegovih leđa (u namazu). Ne smije približavati bogate a udaljavati siromašne. Također ne smije stati ispred ljudi među kojima ima neko ko prezire njegov imamet, a ako među njima ima onaj ko ga mrzi i kome je mrsko i da ga gleda, i ako ih je više takvih, on se treba odvojiti od mihraba i ne približavati mu se. Ovo je u slučaju ako je njihov prezir prema njemu zasnovan na znanju i istini, a ako je njihov prezir na osnovu neznanja i zablude, nefsanske zatupljenosti, mezhebskog fanatizma ili radi prohtjeva, on se ne treba obazirati na njihov prezir, i ne treba napuštati namaz radi njih, osim ako se boji fitneluka među ljudima radi njih. U tom slučaju će se povući i napustiti mihrab sve dok se ne izmire i budu zadovoljni. On se ne smije raspravljati, ne smije se kleti i proklinjati, zalaziti na loša mjesta i ona koja su sumnjiva, ne smije prezirati nikoga i ne smije se miješati sa ljudima, osim sa dobrima. Ni u kom slučaju ne treba biti imam ako voli fitneluk i one koji ga šire, ako voli ekstremizam i one koji ga šire, ako voli vlast i one koji je posjeduju. Treba da bude strpljiv na uznemiravanju ljudi i treba da ih voli, da traži za njih korist, da se trudi da ih savjetuje. Ne smije da se lakta za imamet, da se bori za njega protiv onog ko je dostojan veličini njegovog zadatka.

Prenosi se od velikana među onima koji su prethodili, od Selefi salihina, da oni nisu voljeli da budu imami i da su proturali one koji nisu ni blizu njima po časti i pobožnosti, jer su im htjeli dobro i olakšanje, i jer su se bojali zbog manjkavosti koja bi ih mogla zadestiti.

Neophodno je da kada kod imama dođe neko od predstavnika vlasti, on ne izlazi pred njega u namazu bez njegove dozvole, niti da sjeda bez njegove dozvole. Kada dođe u neko selo, grad, mahalu, ili područje arapskih nastambi, on im ne smije biti imam bez njihove dozvole, a kada se nađe u nekoj karavani na putu ili nekom društvu, ne smije im imamiti bez njihove dozvole.

Imam ne smije oduljivati namaz, već ga skratiti ali da ga klanja u potpunosti, kao što se prenosi od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Kada neko od vas bude imam neka skrati, jer iza njega stoje mali, stari i oni koji imaju neke potrebe, a kada klanja sam, neka odulji koliko hoće.'"

Također se prenosi od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je od svih ljudi najkraće obavljao namaz kada je bio imam ljudima, a najduže ga je obavljao kada je bio sam."

O imamovom nijetu, uputama džematu i o njegovom halu u mihrabu

Neophodno je da imam ne pristupa na namaz i da ne donosi tekbir sve dok ne zanijeti imamet svojim srcem, a ako to izgovori jezikom na glas, to je bolje. Treba da se osvrne desno i lijevo i poravna safove govoreći:

Poravnajte se, Allah vam se smilovao. Popunite safove, Allah zadovoljan sa vama!	*Istevu rahimekumullahu, va'tedilu radijallahu 'ankum.*

Zatim treba da naredi da se popune praznine, da se izravnaju ramena i da se ljudi toliko približe jedni drugima dok im se ramena ne budu dodirivala, pošto odvojenost ramena i iskrivljenost safova, čine namaz manjkavim, dovode do prisustva šejtana koji staju u safove između ljudi, kao što se prenosi u hadisu da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Učvrstite safove, izravnajte ramena i popunite praznine, da među vas ne bi stali oni koji su kao mladunčad hazefa", odnosno crna mladunčad ovce ili koze bez repa, to jest šejtani.

Vjerovjesnik a.s. ne bi nikad donio tekbir kada bi stao na svoje mjesto prilikom namaza, a da se nije osvrnu desno i lijevo i rekao:

"Ne razdvajajte se da vam se srca ne bi razišla."

Prenosi se da je jednog dana u safu bio čovjek čija su prsa izašla van safa, pa je Alejhiselam rekao:

"Ili ćete izravnati vaša prsa ili će Allah unijeti razdor među vaša srca."

U hadisu kojeg prenose i Muslim i Buharija, Allah im se obojici smilovao, se prenosi od Salima ibn Ebul-Dža'da, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Slušao sam en-Nu'mana ibn Bešira r.a. da je rekao da je čuo Vjerovjesnika a.s. da govori:

'Ili ćete poravnati vaše safove ili će Allah Uzvišeni unijeti razdor među vaša lica.'"

U drugom hadisu od Katade se prenosi, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

Poravnajte vaše safove, jer u poravnatosti safova je potpunost namaza.	*Sevu sufufekum, fe inne tesfijjetes-sufufi min temamis-salah*

(ovaj hadis mnogi imami izgovaraju prije početka namaza – o.p.)

Prenosi se od Omera ibnul-Hattaba r.a. da on nikada kada bi ustao na mjesto imama nije donio tekbir, sve dok ne bi prišao čovjek kojeg je on ranije zadužio da poravna safove i obavijestio ga da su safovi poravnati. Tek tada bi donio tekbir. Tako je postupao i Omer ibn Abdul'aziz, Allah mu se smilovao.

Prenosi se da je Bilal Muezzin r.a. izravnavao safove i udarao ljude po tetivama nekom vrstom biča zvanim *dirreh*, dok se ne bi izravnali.

Jedan od uleme je rekao: "Ovaj hadis jasno pokazuje da je on tako radio u vrijeme Allahovog Poslanika a.s. kada bi učio ikamet prije početka namaza. Poznato je da Bilal r.a. nije nikom mujezinio nakon Vjerovjesnika a.s., osim jednog dana kada se vratio iz Šama u doba Ebu Bekra es-Siddika r.a. Tada je on to učinio zbog Ebu Bekrove molbe i molbe ashaba, Allah zadovoljan sa njima, iz žudnje da se prisjete Allahovog Poslanika a.s. i njegovog vremena. Kada je Bilal r.a. došao do riječi: "Ešhedu enne Muhemmeden resulullah", zastao je i nije mogao nastaviti, već je pao u nesvijest iz ljubavi prema Vjerovjesniku a.s. i žudnje prema njemu. Tada je u Medini odjeknuo plač Muhadžira i Ensarija, pa su i žene izašle iza svojih zastora plačući iz žudnje za Vjerovjesnikom a.s. Taj događaj dokazuje da je udaranje ljudi po tetivama bilo prisutno i u vremenu Allahovog Poslanika a.s."

Imam ne smije ulaziti potpuno u mihrab i tako zagradi pogled na njega onima koji su iza njega, već treba da malo izađe iz mihraba.

Kod našeg imama Ahmeda, Allah mu se smilovao, postoji drugi rivajet koji kaže da je preporučeno (*mustehab*) da se stoji u njemu.

Nije dopušteno da imam stoji na uzdignutijem mjestu od onog na kojem klanjaju ostali, a da li to kvari imamov namaz, o tome postoje dva različita mišljenja.

Kada preselami u namazu, nije dopušteno imamu da se zadržava u mihrabu, već treba ustati i izmaknuti se u svoju lijevu stranu, a svoju nafilu

treba obavljati izmaknut iz mihraba, jer se prenosi od el-Mugire ibn Šu'be[6] r.a. da je rekao: "Vjerovjesnik a.s. je rekao:

"Imam ne smije obavljati dobrovoljni namaz na mjestu na kojem je ljudima klanjao propisani namaz", a onom koji klanja za imamom je to dozvoljeno, i on može birati ako hoće da klanja na istom mjestu ili će se malo povući.

Neophodno je da imam napravi dvije pauze u kojima će šutjeti (*sekte*): pauza prilikom otpočinjanja namaza i pauza kada završi sa kiraetom prije ruku'a, kada treba da odahne, smiri se i stiša se njegovo učenje. Ne smije spajati kiraet sa tekbirom za ruku', jer se zabrana toga prenosi od Vjerovjesnika a.s. u hadisu Semure ibn Džundeba r.a.

Kada klanja prema *sutri* (pregradom ispred klanjača) ne smije joj se previše približiti niti ostaviti do nje preveliki prostor, da tuda ne bi prošao crni pas, stoka, magarac ili žena, jer se sa time njegov namaz prekida, po našem imamu Ahmedu, Allah mu se smilovao. A u drugom rivajetu od njega se prenosi da kada žena ili magarac tuda prođu, u tome nema smetnje.

Neophodno je da kada učini ruku' izgovori tri tesbiha, kao što smo već spomenuli, i da to uradi polahko i bez žurbe, te da upotpuni svoj izgovor staloženo i smireno, jer kada brzo izgovori tesbihe, oni koji su iza njega ga neće stići, pa to dovodi do različitih postupaka usljed brzine onih koji klanjaju iza njega, što im kvari namaz, a taj njihov teret se vraća na imama.

Također kada podigne glavu sa ruku'a mora reći "Semi'allahu limen hamideh" i ostati smiren i staložen, a zatim reći: "Gospodaru, Tebi hvala (*Rabbena ve lekel-hamd*)" bez žurbe u izgovoru, da bi ga mogli i oni koji klanjaju iza njega sustići. Ako na to doda "...onoliko koliko zapremaju nebesa, koliko zaprema Zemlja, i koliko zaprema sve što Ti hoćeš (*mil'us-semavati ve mil'ul-erdi ve mil'u ma ši'te min šej'in*)" tad to je dozvoljeno, jer se tako prenosi i od Vjerovjesnika a.s.

[6] El-Mugire ibn Šu'ba r.a. čiji je poznati nadimak Mugiretur-re'j (oštrouman, brze misli) koji je stekao po svojoj opštepoznatoj dovitljivosti. On je tvrdio da je bio posljednji sa Vjerovjesnikom a.s. i običavao bi reći: "Uzeo sam svoj prsten i pustio da padne u mezar, a onda sam rekao: 'Ispao mi je prsten!' Ali ja sam ga ustvari bacio kako bi mogao dohvatiti Vjerovjesnika a.s. i bio posljednji od ljudi u kontaktu sa njim. U vrijeme kada je preselio, 49. h. godine, obavljao je važnu dužnost u Vladi Kufe.

Prenosi se i od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik a.s. podigao glavu sa ruku'a ostao bi stajati toliko da bi ljudi rekli: 'Zaboravio je (šta treba dalje).'"

Isto tako će se smiriti i na sedždama i na sjedenju između sedždi da bi ga na tom ruknu mogli sustići oni koji su iza njega.

Ne treba se obazirati na riječi onih koji govore: "Ako tako radi, onaj koji klanja za njim će ga preteći i tako će pokvariti svoj namaz, ako to stalno ponavlja." U takvom mišljenju je smutnja (*fesad*), jer kada ljudi vide da imam duže ostaje na ruknovima i da stalno tako radi, oni će sigurno znati da je to njegov običaj i neće ništa raditi prije njega, a imamu se može reći: "Za tebe je preporučeno da prije stupanja u namaz upozoriš ljude, i da im zaprijetiš da ne smiju kretati prije tebe na ruknove", jer smo to spomenuli u poglavlju prije ovog. Ovakav postupak ne dovodi do pometnje već do cjelokupnog poboljšanja i potpunosti namaza sviju prisutnih, jer se prenosi u hadisu:

"Svaki musalija je pastir i biće odgovoran za svoje stado."

Rečeno je da je imam pastir onima koji klanjaju za njim, tako da imam mora posavjetovati one koji klanjaju iza njega i zabraniti im da kreću prije njega na ruku'e i sedžde, te da oni vode računa o svome ponašanju pošto je on njihov pastir koji će sutra biti pitan za njih. On treba da upotpuni namaz, uljepša ga i propisno izvrši, da bi imao nagradu sličnu onome ko klanja iza njega, jer će u suprotnom na njemu biti njihov teret ako pogriješi i uskrati dio namaza.

Obaveze džematlija i onih koji sami klanjaju

Za onog koji klanja za imamom je obaveza da zanijeti slijeđenje imama, da stane sa desne strane imama, a ne da stane ispred njega ili sa njegove lijeve strane. Ako je u pitanju džemat, sunnet je da stanu iza njega. Ako onaj ko je sa njegove desne strane donese tekbir, a zatim dođe drugi, i on će donijeti tekbir sa njim i formirati saf sa njim, a zatim će se izmaknuti iza imama. A ako drugi donese tekbir, imam će ih svojom rukom skloniti unazad, a on se neće pomjerati naprijed sa svoga mjesta, osim ako iza njega nije tijesno. Ako neko prispije u džemat i nađe prazninu u safu, popuniće je, a ako ne nađe, staće sa desne strane imama, a neće nikog povući iz saffa

i stati sa njim, jer to dovodi do pometnje, smutnje, ljutnje i neprijateljstva, pošto time dovodi do kvarenja namaza onog koga je povukao[1], jer time postaje *fezz* – pojedinac istupajući iz saffa. To kod nas (hanbelija) kvari namaz. Naprotiv, on treba da se progura sa svojim ramenima u saff, donese tekbir i stupi u namaz, a zatim se sa jednim od njih povuče iza saffa. Kada uđe u džamiju, a imam bude na ruku'u, donijeće dva tekbira: jedan početni, a drugi za ruku'; a ako donese jedan, a zanijeti oba, to je dozvoljeno. Ako uđe, a imam sjedi na posljednjem tešehhudu, za njega je preporučeno da zanijeti namaz, donese tekbir i sjedne sa imamom, da bi dosegao fadilet džemata, a kada imam preselami, donijeće tekbir i nastaviti klanjati.

Hadisi o džematliji - me'mumu

Neophodno je za onog ko klanja za imamom da ne pretiče imama u tekbiru, niti pri ruku'u, niti pri sedždi, niti pri dizanju sa njih, te da se toga dobro čuva. Zbog toga treba da svu svoju pažnju usmjeri i svim snagama nastoji da svi njegovi postupci u namazu budu nakon postupaka njegovog imama.

O tome se prenosi dosta hadisa od Vjerovjesnika a.s. i od ashaba, Allahovo zadovoljstvo na svima njima.

Između ostalih je i hadis od Vjerovjesnika a.s. u kojem kaže:

"Zar se ne boji onaj ko podiže svoju glavu prije imama, da Allah njegovu glavu neće pretvoriti u glavu magarca."

U drugom hadisu od Alejhiselama se prenosi da je rekao:

"Imam čini ruku' prije vas, čini sedždu prije vas i diže se prije vas."

Prenosi se od el-Beraa ibn 'Aziba, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Mi smo klanjali iza Vjerovjesnika a.s., i kada bi on krenuo sa stajanja na sedždu, niko od nas ne bi pomjerio svoja leđa dok čelo Allahovog Poslanika a.s. ne bi dotaklo zemlju." Tako su ashabi Allahovog Poslanika a.s. ostajali iza njega stojeći kada bi se Vjerovjesnik a.s. nageo, donio tekbir i spustio svoje čelo na zemlju, i tek bi ga onda slijedili."

Od ashaba, Allah zadovoljan sa njima, se prenosi da su govorili: "Allahov poslanik a.s. bi se ispravio na kijam, a mi smo još uvijek bili na sedždi."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

[1] ovo je po hanbelijskom mezhebu, dok je kod nas praksa da se zadnji lijevi u saffu potapše po leđima, i da se on povuče korak unazad da bi onaj ko je pristigao stao sa njim u saff

'Zar se ne boji onaj ko podiže svoju glavu prije imama da će mu Allah njegovu glavu pretvoriti u glavu magarca ili glavu svinje?!"

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Čuo sam Ebul-Kasima a.s. da govori:

'Zar se ne boji onaj ko podiže svoju glavu prije imama da će mu Allah njegovu glavu pretvoriti u glavu magarca?!"

Prenosi se od Ibn Mesuda r.a. da je vidio čovjeka koji je učinio nešto prije imama, pa mu je rekao: "Niti si sam klanjao, niti si imama slijedio, a onaj koji ne klanja sam i koji ne slijedi imama, to je onaj koji i nema namaza."

Također se prenosi da je Ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom, vidio čovjeka koji je učinio nešto prije imama, pa mu je rekao: "Niti si klanjao sam, niti si klanjao sa imamom!", a potom ga je udario i naredio mu da ponovi namaz.

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

'Imam vam je dat da ga slijedite, pa kada on donese tekbir i vi ga donesite, kada učini ruku' i vi ga učinite, kada podigne glavu i vi podignite svoje glave, kada on kaže: "Semi'allahu limen hamideh", vi svi recite: "Allahumme rabbena lekel-hamd." Kada učini sedždu i vi je učinite, ali je ne činite prije nego je on učini, kada podigne glavu i vi podignite svoje glave, i ne dižite svoje glave prije nego se on podigne. A ako on klanja sjedeći, svi klanjajte sjedeći."

Prenosi naš imam Ebu Abdullah Ahmed, Allah mu se smilovao, u jednoj svojoj risali, sa svojim senedom od Ebu Musa el-Eš'arija r.a., ashaba Allahovog Poslanika a.s., da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nas je naučio našem namazu i podučio nas je šta ćemo u njemu govoriti. Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

'Kada imam donese tekbir i vi ga donesite, kada uči vi šutite, kada kaže: "...gajril-magdubi 'alejhim ve led-dalin", vi recite: "Amin", i Allah će vam se odazvati; kada donese tekbir i vi ga donesite, kada učini ruku' i vi ga učinite, kada podigne glavu i kaže: "Semi'allahu limen hamideh", i vi podignite glave i recite: "Allahumme rabbena lekel-hamd", pa će vas Allah saslušati; kada donese tekbir i učini sedždu i vi donesite tekbir i učinite sedždu, a kada podigne glavu i donese tekbir i vi podignite vaše glave i donesite tekbir."

I rekao je Allahov Poslanik a.s.:

"Jedno za drugim, a kada budete na sjedenju, neka svako od vas kaže: 'Ettehijjatu lillah ves-salavatu vet-tajjibat...', dok ne završite sa tešehhudom."

Rekao je imam Ebu Abdullah Ahmed ibn Muhammed ibn Hanbel eš-Šejbani, Allah mu se smilovao, nas usmrtio na njegovom putu – mezhebu, po njegovim osnovama i njegovim ograncima, i da nas proživi u njegovoj skupini: "Riječi Vjerovjesnika a.s.: *'Kada imam donese tekbir i vi donesite tekbir...'* znače sačekajte da imam donese tekbir i da završi sa svojim tekbirom, te da njegov glas završi, a onda vi nakon njega donesite tekbir, a ljudi griješe po pitanju ovog hadisa i zanemaruju ga, pošto većina njih olakšavaju sebi pitanje namaza i poigravaju se sa njim. Nekad imam donese tekbir, a oni istovremeno sa njim donose tekbir, a to je greška, jer oni ne smiju da donose tekbir prije nego što imam završi sa tekbirom i njegov glas se završi. Zbog toga je Vjerovjesnik a.s. rekao: *'Kada imam donese tekbir i vi donesite tekbir...'*, pošto imam nije donio tekbir dok ne izgovori "Allahu ekber", jer da imam kaže "Allahu", a zatim ušuti, on nije donio tekbir dok ne izgovori potpuno "Allahu ekber", a ljudi će donijeti tekbir tek nakon što on izgovori "Allahu ekber". Istovremeno donošenje tekbira sa imamom je greška i napuštanje Vjerovjesnikovih riječi, jer da ti nekome kažeš: "Kada taj i taj klanja razgovaraj sa njim", značenje toga je da taj sačeka dok on klanja i završi sa svojim namazom, a zatim da razgovara sa njim, a ne da razgovaraš sa njim u toku namaza. Takvo značenje imaju i riječi Vjerovjesnik a.s.: *"'Kada imam donese tekbir i vi donesite tekbir...'* Može se desiti da imam oduži tekbir ako nije baš učen, pa onaj ko donosi tekbir sa njim može s time poraniti i završiti tekbir prije nego što imam završi, tako da bi donio tekbir prije imama, a ko donese tekbir prije imama, on nema namaza, jer je započeo namaz prije imama, tj. donio tekbir prije imama, tako da nema namaza.

Riječi Vjerovjesnika a.s.: *" ...kada donese tekbir i vi ga donesite, kada učini ruku' i vi ga učinite..."* znače da trebaju pričekati imama dok ne donese tekbir, ode na ruku' i prekine mu se glas, i da stoje, a zatim da ga slijede.

Riječi Vjerovjesnika a.s.: *"... kada podigne glavu i kaže: "Semi'allahu limen hamideh", vi podignite glave i recite: "Allahumme rabbena lekel-hamd"..."* znače da trebaju sačekati imama dok su na ruku' da on podigne

svoju glavu i kaže: "Semi'allahu limen hamideh", te da mu se prekine glas, oni trebaju da su još uvijek na ruku'u, pa tek nakon toga da ga slijede i podignu svoje glave govoreći: *"Allahumme rabbena lekel-hamd".*

Njegove riječi: ***"... kada donese tekbir i učini sedždu i vi donesite tekbir i učinite sedždu..."*** znače da treba da ostanu stajati kada on donese tekbir i ode na sedždu, te njegovo čelo dotakne zemlju, pa tek onda da ga slijede. Tako je došlo od El-Berra'a ibn 'Aziba, Allah zadovoljan sa obojicom, i sve ovo se slaže sa riječima Vjerovjesnika a.s.: ***"Imam čini ruku' prije vas, čini sedždu prije vas i podiže se prije vas."***

Njegove riječi: ***"... a donese tekbir i kada podigne glavu i vi podignite vaše glave i donesite tekbir"*** znače da ostanu na sedždi dok on podigne glavu i donese tekbir, i kada se prekine njegov glas, oni će ga slijediti i podići svoje glave.

Riječi Vjerovjesnika a.s.: ***"Jedno za drugim"*** znači: "Morate ga čekati na kijamu dok ne donese tekbir i učini ruku', pa tek ga onda slijediti; morate ga čekati na ruku'u dok ne podigne glavu i kaže: "Semi'allahu limen hamideh" vi ste na ruku'u, a kada kaže: "Semi'allahu limen hamideh" i njegov glas se prekine a vi još stojite na ruku'u, onda ga slijedite i podignite svoje glave i recite: "Rabbena lekel-hamd".

Riječi Vjerovjesnika a.s.: ***"Jedno za drugim"*** znači: "Na svakom podizanju i spuštanju, i u tome je potpunost namaza, pa razmislite o tome, razumite to i postupajte po tome, i znajte da dosta ljudi na Kijametskom danu neće imati namaza radi preticanja imama na ruku'u, sedždama, dizanju i spuštanju. U hadisu se prenosi:

"Doći će ljudima vrijeme kada će klanjati, a neće klanjati.", a čini se da je to ovo naše vrijeme, jer većina ljudi pretiče imama i ne ispunjava ruknove namaza, njegove vadžibe, sunnete i radnje koje ga čine potpunim.

Preporučeno je posavjetovati onoga ko ne upotpunjava namaz

Obaveza za onoga ko vidi nekoga da skraćuje od svoga namaza, propušta njegove erkane, vadžibe i adabe, da ga posavjetuje, poduči i preporuči mu da se popravi u namazima koji su mu preostali, a da se pokaje za one koji su prošli, jer ako to ne učini biće njegov saučesnik u tome, i na njemu će biti njegov teret i grijeh. U hadisu od Vjerovjesnika a.s. se prenosi da je rekao:

"Teško onome ko zna od onoga koji ne zna, zato što ga nije podučio."

Da je podučavanje džahila od strane alima obaveza, nužnost i farz, ne bi mu Alejhiselam zaprijetio u slučaju ako mu prešuti, jer prijetnju zaslužuje samo onaj ko napusti obavezu (*vadžib*) i farz, ali ne i nafile.

U predaji od Bilala ibn Sa'da se prenosi da je rekao: "Grijeh koji se sakrije će nauditi samo onome ko ga je učinio, a ako se pokaže i ne bude uklonjen on ima opću štetu. To je zbog toga što ljudi napuste obavezu da uklone i preziru grijehe koji se pokazuju i što ih prešute. Kada prešute, situacija se pogorša i ima zle posljedice za sve, zato što dobročinitelj (muhsin) učestvuje sa onim koji čini zlo u njegovom zlu, ako mu to ne zabrani i ne posavjetuje ga."

Prenosi se od Ibn Mes'uda r.a. da je rekao: "Ko vidi nekog da loše obavlja namaz i ne spriječi ga u tome, učestvovaće sa njim u njegovom teretu i sramoti. On postaje saučesnik prokletom šejtanu, pošto on i želi da ovaj ništa ne govori o tome, da napusti međusobno pomaganje u dobročinstvu i takvaluku, a što je Allah Uzvišeni i preporučio u Svojim, Azze ve Dželle, riječima: **"Pomažite se međusobno u dobročinstvu i takvaluku."** (5:2), te da napuste savjetovanje (*nasihat*) jedni drugih. On (šejtan) želi da vjera iščezne i Islama nestane i da sva stvorenja budu griješnici. Zbog svega ovoga se pametan čovjek ne smije pokoravati šejtanu, jer Allah, Azze ve Dželle, kaže:

"O sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo." (7:27)

I kaže Dželle ve A'la:

"Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa se pričuvajte neprijatelja! On poziva pristaše svoje da budu stanovnici u Vatri." (35:6)"

Znaj da sve što se javlja od neispravnosti kod namaza, zekata i ostalih ibadeta, javlja se radi šutnje posjednika znanja i fikha, koji su to prešućivali, napustili savjetovanje, podučavanje i odgajanje. Prvo su to uveli oni koji ne znaju, a zatim se to proširilo na one koji znaju i njima se to pripisuje.

Čudna je situacija, naprimjer, da čovjek ako vidi nekoga da krade i jedno zrno ili pogaču od jevreja ili muslimana, neće se suzdržati a da ne vikne na njega, da ga prekori i spriječi ga u tome. A kada vidi da se kradu ruknovi namaza, da se propuštaju njegovi vadžibi i pretiče se imam, on će to prešutjeti i neće ni progovoriti, niti će ga prekoriti, podučiti, i to će potcjenjivati.

Prenosi se da je Allahov Poslanik a.s. rekao:

"Najgori kradljivac među ljudima je onaj koji krade od svoga namaza", pa ga upitaše: "O Allahov Poslaniče, kako će neko krasti od svoga namaza?" Alejhiselam reče: *"Ako ne upotpunjuje ruku'e i sedžde svog namaza."*

Od el-Hasana el-Basrija, Allah mu se smilovao, se prenosi da je rekao Vjerovjesnik a.s.:

'Hoćete li da vas obavijestim ko je najgori kradljivac među ljudima?', pa oni rekoše: 'Hoćemo! Ko je on, Allahov Poslaniče?' Alejhiselam reče: *"Onaj ko ne upotpunjuje ruku' i sedždu na namazu."*

Selman el-Farisi r.a. je rekao: "Namaz je vaga: ko ga potpuno podmiri i on će biti podmiren, a ko ga zakine, već znate šta je Allah Uzvišeni rekao o onima koji zakidaju."

Od Abdullaha ibn Alija ili Alija ibn Šejbana r.a. se prenosi, a on je bio u delegaciji koja je išla kod Allahovog Poslanika a.s., da je rekao: "Vjerovjesnik a.s. je rekao:

'Allah ne gleda u namaz roba koji ne ispravi svoju kičmu na svome ruku'u i sedždi.'"

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi da je rekao: "Ušao je neki čovjek u džamiju dok je u njoj sjedio Allahov Poslanik a.s., i stao da klanja. Potom je prišao Allahovom Poslaniku a.s. i poselamio ga, a on mu je odgovorio na selam i rekao: *'Vrati se i klanjaj, jer nisi klanjao!'* Pa je on klanjao kako je i klanjao (prvi put), pa se vrati i nazva selam, a Allahov Poslanik a.s. mu reče: *'Vrati se i klanjaj, jer nisi klanjao!'* i tako je uradio tri puta, pa onda reče: "Tako ti Onoga ko te je poslao sa Istinom, poduči me kako da klanjam bolje od ovoga." Allahov Poslanik a.s. reče:

'Kada staneš na namaz donesi tekbir, zatim prouči ono što ti je lahko od Kur'ana, zatim učini ruku' i da se smiriš na ruku'u, zatim se podigni dok se potpuno ne ispraviš i smiriš, zatim učini sedždu i da se smiriš na sedždi, zatim se podigni i da se smiriš na sjedenju, zatim učini sedždu i da se smiriš na sedždi, zatim se podigni i da se smiriš na sjedenju, a zatim postupaj tako u čitavom svom namazu."

U drugom hadisu se prenosi od Rifa'a ibn Rafi'a r.a. da je rekao: "Jednom smo sjedili oko Allahovog Poslanika a.s. kada je ušao neki čovjek, okrenuo se prema Kibli i klanjao, a kada je završio sa namazom, prišao je i nazvao selam Vjerovjesniku a.s. i njegovim ljudima. Allahov Poslanik a.s. mu je

rekao: *'Vrati se i klanjaj, jer nisi klanjao'*, i to mu je naredio dva ili tri puta, pa (na kraju) čovjek reče: "Upotrijebio sam sve svoje mogućnosti, i opet ne znam šta sam pogriješio u svome namazu." Allahov Poslanik a.s. reče:

'Namaz ni jednog od vas neće biti potpun sve dok u potpunosti ne uzme abdest kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, pa opere svoje lice, ruke do laktova, potare se po glavi i opere noge do članaka, a zatim donese tekbir veličajući Uzvišenog Allaha i hvaleći Ga, zatim prouči od Kur'ana ono što može (doslovno: "ono što mu je lahko" – o.p.), zatim donese tekbir i stavi svoje dlanove na koljena i smiri se i opusti svoje zglobove, a zatim kaže: "Semi'allahu limen hamideh", a potom se ispravi u stojeći položaj dok mu se ne ispravi kičma, i svaki organ ne zauzme svoje mjesto; zatim donese tekbir i učini sedždu i učvrsti svoje lice, sve dok mu se ne smire i opuste zglobovi, a zatim donese tekbir i uspravi se u sjedeći položaj i ispravi se njegova kičma...', zatim je opisao namaz od četiri rekata na ovaj način sve dok se ne završi, a zatim je rekao: *"Namaz nikog od vas neće biti potpun dok ne postupi ovako."*

Vjerovjesnik a.s. je naredio upotpunjenje namaza, ruku'a i sedžde, i obavijestio nas da namaz neće biti primljen osim na ovaj način. On a.s. nije šutio kada je vidio čovjeka da nepotpuno obavlja namaz, a da je dozvoljeno odgađanje objašnjenja mimo vremena kada je ono potrebno, kao i napuštanje prijekora onog koji ne zna i njegovo podučavanje, Vjerovjesnik a.s. bi to prešutio i prešao preko toga, te ovlastio za to one koji su tu prisustvovali od ashaba, Allah zadovoljan sa njima. Ali pošto je on to spriječio i podučio ga ispravnom, to ukazuje na obaveznost takvog postupka, jer je time Alejhiselam upozorio prisutne ashabe, Allah zadovoljan sa njima, da moraju postupati tako kada vide nekog da na ovakav način obavlja namaz kao što je to uradio ovaj čovjek. On je podučio svoje ashabe, a oni su podučili svoje ashabe, a ovi svoje načinu obavljanja šerijatskih propisa, i sve tako dok ne nastupi Sudnji Čas.

O mujezinu i njegovom učenju ezana i ikameta

Za mujezina je obaveza da ispravno govori kako ne bi pogrešno izgovorio dva šehadeta, da poznaje vaktove, da ne mujezini osim nakon nastupanja vakta, izuzev sabaha posebno. On treba svojim ezanom da traži

jedino Allahovo Lice, da za svoj ezan ne uzima nagradu (ovosvjetsku); da se okrene prema Kibli svojim licem prilikom učenja tekbira i dva šehadeta, a da okrene svoje lice na desno i lijevo kada poziva na namaz (da se okrene malo udesno kada uči *hajje 'ales-salah*, a malo ulijevo kada uči *hajje 'alel-felah* – o.p.). Kada ezani za akšam namaz sješće kratko između ezana i ikameta. Pokuđeno je (*mekruh*) da mujezini ako je džunup ili bez abdesta, i nije nužno da se gura kroz saffove kada završi sa ikametom da bi stao u prvi saff.

On bi trebao da stoji na mjestu na kojem je davao ezan, osim ako mu to nije problem, kao u slučaju da je ezanio na munari. Tada treba da stane na mjesto gdje se obavlja namaz i da prouči ikamet ili na mjesto koje je zgodno za njega.

O neophodnosti poniznog i skrušenog pristupanja namazu

Allah se smilovao onome ko pristupi svome namazu ponizan, skrušen i pokoran Allahu, Azze ve Dželle, u strahu, svjestan, u nadi, prestrašen, u žudnji, u iščekivanju; koji usmjeri svu svoju težnju na namaz svome Uzvišenom Gospodaru, na razgovor (*munadžat*) s Njime, da se postavi pred Njega stojeći, sjedeći, na ruku'u i sedždi, da tome posveti svoje srce (*kalb*) i srž svoga srca (*semretu fuadihi*), da se trudi da ispuni njegove farzove, jer on ne zna da li će uopće klanjati namaz poslije ovoga u kome je sad, i da li će ga stići smrt prije toga. Tako će stati pred svoga Gospodara, Azze ve Dželle, tužan i sa žudnjom se nadajući da će mu namaz biti primljen, a strahujući da ne bude odbijen. Ako bude primljen, sretnik je, a ako bude odbijen, nesretnik je. Šta ima veću vrijednost, o mu'mine okićen svjetlostima islama, od ovog namaza i ostalih tvojih djela. Šta te je spriječilo od zabrinutosti, tuge, straha i zebnje po pitanju namaza i drugih djela koja su ti naređena. Ti ne znaš da li će od tebe biti primljen ijedan namaz ili dobro djelo, ili neće; da li ti je oprošteno loše djelo ili nije. A ti se, i mimo toga, smiješ, raduješ, nemaran si i uživaš u životu. Kako to, a došla ti je pouzdana obavijest od Pouzdanog, Koji je iskren da ćeš dospjeti u Vatru, jer je Dželle ve A'la rekao: **"I nema nikog od vas, a da u nju neće dospjeti..."** (19:71), a nije ti došla sigurna garancija da ćeš izaći iz nje. Pa ko je preči da dugo plače i tuguje od tebe, sve dok Allah ne primi od tebe. Pored toga, ti ne znaš da li ćeš osvanuti kada zanoćiš i da li ćeš zanoćiti kada osvaneš, da

li ćeš biti obradovan Džennetom, ili ćeš biti 'obradovan' Vatrom. Sigurno je ispravno da se ne raduješ ni porodici, ni djeci, ni imetku. Najveće od svih čuda je to što se otegla tvoja nemarnost, što se otegao tvoj zaborav prema ovoj ogromnoj stvari. A ti i dalje svoje tjeraš i žuriš se u svakom danu i noći, u svakom času i treptaju oka. Razmisli o svome edželu i ne zanemaruj ovu opasnu i ogromnu opasnost koja se nad tebe nadvila, jer sigurno je da ćeš okusiti smrt i susresti se sa njom. Može biti da ti dođe u tvome jutru ili tvojoj noći kada najmanje budeš spreman da je dočekaš, a ti si od svega ovoga odsutan. Pa može te baciti ili u Džennet ili u Vatru, koja se više i ne može opisati, malo je riječi da se iskaže, malo je priča da se ispriča stvarnost njenih svojstava, da se spozna njena moć i vrste njenih kazni, i nemoguće je sveobuhvatno te o njoj obavijestiti.

Jedan dobri rob (*el-'abdus-salih*), Allah mu se smilovao, je rekao: "Čudim se kako spava onaj koji tvrdi da bježi od Vatre i kako spava onaj koji tvrdi da žudi za Džennetom." Allaha mi, ako nisi u stalnom bježanju i žudnji, potpuno i zasigurno si propao, ogromna je tvoja nesreća, odužiće se tvoja tuga i plač sutra kada budeš sa nasretnicima koji se kažnjavaju. Ako tvrdiš da bježiš i da žudiš, neka te ne obmanu sigurnost i zadivljenost onim čime si ukrašen (od pobožnosti – o.p.) pa da napustiš trud i borbu. Čuvaj se nefsa i šejtana, jer su njihove provalije skoro neprimjetne, okovratnici skoro nesalomivi, a spletke vrlo prefrigane. Čuvaj se Dunjaluka, da te ne bi obuzeli njegovi ukrasi, obmanule te njegove laži i neistine, njegovo zelenilo i njegova zrelost.

Došla je do nas predaja od Sejjida el-Bišra: "Dunjaluk obmanjuje, zagorčava i škodi." Allah, Azze ve Dželle, kaže:

"Neka vas nikako život na Dunjaluku ne zavara i neka vas u Allaha obmanitelj ne zavara." (31:33 i 35:5), a obmanitelj je prokleti šejtan. Allaha ti, Allaha ti, i opet Allaha ti, čuvaj se propasti i poniženja. Čuvaj namaz i ostale naredbe, prekini sa činjenjem svih zabrana, napusti grijeh i vanjski i skriveni, prepusti svome Gospodaru sve odredbe po pitanju tebe i po pitanju drugih. Veži se za svoga Gospodara sa pokornošću Njemu u onome što ti je naredio i što ti je zabranio, ne bježi od Njega sa činjenjem onoga što ti je zabranio, ne srdi Ga okretanjem leđa Njemu u onome što ti je odredio, napuštanjem tvoga zadovoljstva sa Njim u onome što ti je namijenio od tvojih dijelova i opskrbe, u onome što On sa tobom radi, onome čija ti je korist pokazana a čija ti je posljedica sakrivena, jer će ti se kasnije pokazati

najljepši i najkorisniji plodovi toga. Govori Najuzvišeniji od onih koji govore:

"Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. – A Allah zna, a vi ne znate." (2:216)

Budi uvijek pokoran svome Gospodaru (*mevla*), zadovoljan sa Njegovom odredbom, strpljiv na belajima od Njega, zahvalan na Njegovim blagodatima, moli Ga sa Njegovim esmatima, spominji Njegove darove i ajete, složi se sa Njegovim djelima i Njegovim htijenjem, ne optužuj Ga za ono što je odredio tebi i Njegovim stvorenjim, i sve tako dok ti ne dođe smrt, pa ćeš umrijeti sa dobrima, biti proživljen sa vjerovjesnicima i ući ćeš u Džennete Blagodati (*džennatun-nei'm*), sa milošću Gospodara svjetova i voljom Boga prvih i posljednjih (*ilahul-evveline vel-ahirin*)

Namaz odabranih (*salatul-hassah*)

Što se tiče posebnog namaza za budne, ponizne i one koji su svjesni (*murakabin*), čuvara srca, onih koji sjede sa Milostivim, Allahovo zadovoljstvo i Njegov selam na njima, njegova svojstva su sljedeća:

Prenosi se od Jusufa ibn 'Isama da je jednom otišao u jednu horosansku džamiju i vidio u njoj ogromnu halku, kada je pitao za nju, rekli su mu: "To je halka Hatimova, u njoj govori o zuhdu, suzdržljivosti (vera'), strahu i nadi." On reče svojim drugovima: "Ustanite sa nama da ga pitamo o namazu, pa ako nam odgovori o tome, sješćemo kod njega." On mu priđe, poselami ga i reče: "Allah ti se smilovao, imam pitanje", a on odgovori: "Pitaj!" "Moje je pitanje o namazu", pa mu Hatim reče: "Da li me pitaš o njegovoj spoznaji ili o njegovim adabima? To onda postaju dva pitanja, i nužno je da imaju dva odgovora." Jusuf reče: "Pitam te o adabima", a Hatim mu odgovori: "To je da ustaneš sa naredbom, da ideš sa promišljanjem, da uđeš sa nijetom, da doneseš tekbir sa veličanjem, da učiš po pravilima (*tertil*), da ruku' činiš sa skrušenošću (*sidk*), da sedždu činiš sa poniznošću, da budeš na tešehhudu sa iskrenošću, i da preselamiš sa milošću (*rahmet*)."

Jedan od Jusufovih drugova reče: "Pitaj ga o njegovoj spoznaji", pa ga on upita, a Hatim odgovori: "To je da postaviš Džennet sa svoje desne strane, Vatru sa svoje lijeve strane, Sirat ispod svojih nogu, Vagu ispred svojih očiju, a Gospodara, Azze ve Dželle, kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On

tebe vidi." Jusuf ga upita: "Mladiću, od kada klanjaš ovakav namaz?", pa mu on reče: "Već dvadeset godina." Jusuf reče svojim drugovima: "Ustanite da obnovimo namaz svih pedeset godina", a zatim se okrenu prema njemu i reče: "Odakle ti ovo znanje?" On mu odgovori: "Iz tvojih knjiga, koje si nam ti diktirao."

Predaja od Ebu Hazima el-A'redža, Allah mu se smilovao, priliči da se ispriča o ovoj temi, pa ćemo je spomenuti. Bilo je to kada je Ebu Hazim, Allah mu se smilovao, rekao: "Sreo me je jedan od ashaba Allahovog Poslanika a.s. dok sam bio na obali mora, pa upita: 'O Ebu Hazime, da li lijepo obavljaš namaz?', pa ja rekoh: 'Kako da ga lijepo ne obavljam kada vodim računa o farzovima i onome što je u sunnet ostavio Allahov Poslanik a.s.?'

On me upita: 'O Ebu Hazime, šta ti je farz prije nego što stupiš u namaz?', a ja rekoh: 'Šestoro.' On upita: 'Šta to?', pa ja rekoh: 'Čistoća, pokrivenost, odabir mjesta za namaz, stajanje na namaz, nijjet i okretanje prema Kibli.' On mi reče: 'O Ebu Hazime, sa kojim nijjetom izlaziš iz svoje kuće u džamiju?', pa ja rekoh: 'Sa nijjetom zijareta.' On upita: 'O Ebu Hazime, sa kojim nijjetom ulaziš u džamiju?', pa ja rekoh: 'Sa nijjetom ibadeta.' On upita: 'O Ebu Hazime, sa kojim nijjetom obavljaš ibadet?', pa ja rekoh: 'Sa nijjetom robovanja (*ubudijjet*) potvrđujući Gospodstvo (*rububijjet*).'

On mi priđe i reče: 'O Ebu Hazime, sa čime se okrećeš prema Kibli?', a ja rekoh: 'Sa tri farza i sunnetom.' On me upita: 'Koji su to?', pa ja rekoh: 'Okretanje prema Kibli je farz, nijjet je farz, prvi tekbir je farz, a dizanje ruku je sunnet.' On me upita: 'Koliko ti je tekbira farz, a koliko sunnet?', pa ja rekoh: 'Ja klanjam sa devedeset i četiri tekbira, od toga je pet farz, a svi ostali su sunnet.'

On me upita: 'Sa čime otpočinješ namaz?', a ja rekoh: 'Sa tekbirom.' On upita: 'Šta je njegov dokaz (*burhan*)?', pa ja rekoh: 'Njegov kiraet.' On upita: 'Šta je njegova bit (*dževher*)?', pa ja rekoh: 'Njegovi tesbihi.' On upita: 'Šta je njegovo oživljenje?', pa ja rekoh: 'Skrušenost u njemu.' On upita: 'Šta je skrušenost?', a ja rekoh: 'Gledanje u mjesto sedžde.' On upita: 'Šta je dostojanstvenost u njemu?', pa ja rekoh: 'Smirenost.' On upita: 'Šta označava njegovu svetost (*tahrim* – označava da je sve mimo radnji namaza zabranjeno u njemu – o.p.)?', pa ja rekoh: 'Tekbir.' On upita: 'Sa čime se on završava?', pa ja rekoh: 'Sa selamom.' On upita: 'Šta je njegov znak?', pa ja rekoh: 'Tespih kada se okonča.'

On upita: 'Šta je ključ svega toga, o Ebu Hazime?', pa ja rekoh: 'Abdest.' On upita: 'Šta je ključ abdesta?', pa ja rekoh: 'Spominjanje Allahovog Imena

(*tesmijje*).' On upita: 'Šta je ključ spominjanja?', pa ja rekoh: 'Nijjet.' On upita: 'Šta je ključ nijjeta?', pa ja rekoh: 'Ubjeđenje (*jekin*).' On upita: 'Šta je ključ ubjeđenja?', pa ja rekoh: 'Tevekkul.' On upita: 'Šta je ključ tevekkula?', pa ja rekoh: 'Strah (*havf*).' On upita: 'Šta je ključ straha?', pa ja rekoh: 'Nada.' On upita: 'Šta je ključ nade?', pa ja rekoh: 'Strpljenje (sabur).' On upita: 'Šta je ključ strpljenja?', pa ja rekoh: 'Zadovoljstvo (*rida*).' On upita: 'Šta je ključ zadovoljstva?', pa ja rekoh: 'Pokornost.' On upita: 'Šta je ključ pokornosti?', pa ja rekoh: 'Priznanje (*i'tiraf*).' On upita: 'Šta je ključ priznanja?', pa ja rekoh: 'Priznavanje Vahdanijjeta i Rububijjeta.'

On upita: 'Sa čime si sve to stekao?', pa ja rekoh: 'Sa znanjem.' On upita: 'Sa čime si stekao znanje?', pa ja rekoh: 'Sa učenjem.' On upita: 'Sa čime si stekao učenje?', pa ja rekoh: 'Sa umom (*'akl*).' On upita: 'Sa čime si stekao um?', pa ja rekoh: 'Dvije su vrste uma: um koji jedino Allah daje bez učešća Njegovih stvorenja i um koji čovjek stiče sa odgajanjem i spoznajom (edeb i marifet). Kada se njih dva ujedine, svaki od njih ojača onog drugog.' On upita: 'Sa čime si stekao sve to?', pa ja odgovorih: 'Sa Podrškom (*tevfik*), da Allah i tebe i nas podrži u onome što On voli i čime je zadovoljan.'

On zatim reče: 'Allaha mi, ti si upotpunio ključeve za Džennet. Šta je farz za tebe, šta je farz farza, šta je farz koji dovodi do farza, šta je sunnet koji uvodi u farz, a šta je sunnet sa kojim se upotpunjuje farz?'

Ja rekoh: 'Farz je namaz, farz farza je čistoća, farz koji dovodi do farza je da uzmeš vodu u desnu ruku i saspeš je u lijevu, sunnet koji uvodi u farz je da se vodom opere između prstiju, a sunnet kojim se upotpunjuje farz je sunećenje.' On reče: 'Nisi ostavio ni jedan dokaz protiv sebe, o Ebu Hazime.

Koliko ima farzova za tebe kada jedeš hranu?' Ja upitah: 'Zar u jedenju hrane ima farzova i sunneta?', a on reče: 'Ima: četiri farza, četiri sunneta i četiri počasti.

Farzovi su: Bismillah, hvala (*hamd*), zahvala (*šukr*) i spoznaja da te je Allah nahranio.

Sunneti su: da se osloniš na svoje lijevo bedro, da jedeš sa tri prsta, da se dobro sažvaće i da se obližu prsti.

Počasti su: pranje ruku, uzimanje manjeg zalogaja, jedenje onoga što je ispred tebe i da što manje gledaš u one koji sjede s tobom. Ovako je radio Allahov Poslanik a.s.'

بسم الله الرحمن الرحيم

Poglavlje

UKRATKO O DŽUMA NAMAZU, DVA BAJRAMA, NAMAZU ZA KIŠU, NAMAZU PRI POMRAČENJU, NAMAZU U STRAHU, O SKRAĆIVANJU NAMAZA, NAMAZU U DŽEMATU I DŽENAZE NAMAZU

Džuma namaz

Osnova njegove naređenosti su riječi Uzvišenog:

"O vi koji vjerujete, kada se u petak na namaz pozove, kupoprodaju ostavite i pođite da Allaha spominjete." (62:9)

I riječi Vjerovjesnika a.s.:

"Allah vam je naredio da obavljate džumu petkom."

I riječi Vjerovjesnika a.s.:

"Ko napusti džumu tri puta bez opravdanog razloga, Allah će mu zapečatiti srce."

Svako kome je obaveza pet dnevnih namaza, obaveza mu je džuma, ako je u svojoj domovini, i ako boravi u nekom gradu ili selu u kojem se nalazi džamija u kojoj klanja četrdeset pametnih, punoljetnih i slobodnih ljudi (obavezan je džumi – o.p.).

Ako selo nema četrdeset ljudi, a čuje se poziv iz drugog sela ili grada do kojeg je udaljenost jedan *fersah* (oko sedam kilometara), obavezan je da se odazove. Čovjek se ne smije oglušiti na džumu, osim ako ima opravdan razlog da ne može da ode na nju, radi kojeg ne ide u džemat na ostalih pet namaza. Naprimjer, ako je bolestan, ili ako ima imetak za koji se boji da bi mogao propasti, ili bližnjeg za kojeg se boji da bi mogao umrijeti, ili se ne može suzdržati od jedne od dvije fiziološke potrebe, ili ako mu je postavljena hrana, a on ima potrebu za njom; ili se boji da ga vlasti ne bi uhapsile, zajmodavca koji će ga napasti a on nema ništa da mu dadne,

ili ako je putnik koji se boji da mu karavana ne ode, ili se boji da mu ne propadne imovina, ili se nada da će naći mjesto gdje će živjeti ako izostane sa džume ili iz džemata, ili ga nadvlada san pa mu prođe vakat, ili se boji da će mu nauditi kiša, blato ili žestok vjetar.

Sastoji se od dva rekata koja se klanjaju nakon hutbe sa imamom, a ako čovjeku prođe džuma, klanjaće četiri rekata podneva, ako hoće sam ili ako hoće u džematu.

Njegov vakat je od prije *zevala* u vaktu u kojem se klanja bajram namaz. Neki od naših učenjaka kažu: "Obavlja se u petom satu iza toga."

Uslov za njegovo obavljanje je prisustvovanje četrdeset ljudi kojima je džuma obavezna, u drugom rivajetu pedeset, a u trećem tri čovjeka.

Sunnet je da se na džumi uči naglas, da se sura el-Džumu'a uči nakon Fatihe na prvom, a sura el-Munafikin na drugom rekatu.

Na pitanje da li je uslovljena dozvolom Imama imamo dva oprečna rivajeta.

Jedan od uslova džume su dvije hutbe. Prije nje se ne klanjaju sunneti, a nakon nje se klanja najmanje dva rekata, a najviše šest rekata. O tome se prenosi hadis Ebu Hurejre r.a. od Vjerovjesnika a.s.

Neki od znalaca Allaha, Azze ve Džellę, kažu: "Preporučeno je da se prije džuma-namaza klanja dvanaest rekata, a nakon farza džume šest rekata."

Obavezno je napustiti kupovinu i prodaju nakon ezana kod minbera, radi riječi Uzvišenog: **"Kada se u petak na namaz pozove, kupoprodaju ostavite i pođite da Allaha spominjete"**(62:9), a to je ezan koji je bio u vrijeme Allahovog Poslanika a.s., i on je kod nas vadžib, a mimo ovog namaza je *farzi-kifaje*, a po nekim predajama se prenosi da je sunnet.

Ezan sa minareta (prvi ezan – o.p.) je naredio Osman ibn 'Affan r.a. u svome vremenu radi opće koristi, radi obznane onima koji su odsutni iz gradova i sela, i kupoprodajni ugovori u tom trenutku nisu neispravni.

Preporučeno je da klanja kada uđe u džamiju, ako ima dovoljno vremena, četiri rekata na kojima će proučiti **"Kul huvallahu ehad..."** dvjesto puta, pedeset puta na svakom rekatu, jer se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko postupi ovako, neće umrijeti sve dok ne vidi svoje mjesto u Džennetu, ili dok ne bude oslobođen." Ovo prenosi Ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom.

Kada uđe u džamiju, neće sjedati dok ne klanja dva rekata, a onda će sjesti. A već ranije smo spomenuli fadilete džume i način odlaska u džamiju, te sve što je s time povezano.

Bajram namazi

Oni su *farzi alel-kifaje*, to jest, ako ga obavi grupa stanovnika, te odgovornost spada sa ostalih, a ako se oni slože da ga treba napustiti, Imam će se boriti protiv njih sve dok se ne pokaju.

Prvi njegov vakat je kada se sunce podigne, a zadnji je kada krene sa sredine neba. Preporučeno je da se sa kurban-bajramom požuri radi kurbana, a da se malo odgodi sa ramazanskim zato što nema kurbana.

Njegovi uslovi su: boravak u mjestu prebivališta, dovoljna brojnost i dozvola Imama, kao što je slučaj sa džumom. Kod našeg Imama Ahmeda postoji i drugi rivajet koji kaže da ništa od ovoga nije uslov, a to je i mezheb Imama Šafije, Allah mu se smilovao.

Preporučeno je da se na bajram porani, da se obuče dostojanstvena odjeća i da se namiriše, kao što smo to ranije rekli i za džumu.

Preče je da se obavi u pustinji (na otvorenom – o.p.), a pokuđeno je da se obavlja u džamiji osim u nuždi. Nema smetnje da bajramu prisustvuju žene. Preče je da se izađe hodajući, a da se vrati drugim putem, a razlog za to smo spomenuli u fadiletima bajrama. Na bajram se poziva riječima: "Es-salatu džami'a" (zajednički namaz)

Sastoji se od dva rekata. Na prvom se donose tekbiri nakon početnog tekbira i dove sa šest tekbira, a na drugom nakon ustajanja sa sedžde pet tekbira. Dižu se ruke na svakom tekbiru i izgovara se:

"Allah je zaista najveći, mnoge zahvale pripadaju Allahu, slavljen je Allah ujutro i navečer, Allahovi salavati i selami su na našem sejjidu Muhammedu, Vjerovjesniku i njegovoj porodici	*Allahu ekber kebira, vel-hamdu lillahi kesira, ve subhanallahi bukreten ve esila, ve salavatullahi 'ala sejjidina Muhemmedin in-nebijj ve alihi ve selleme teslima*

Kada se završi sa tekbirima, prouči se *isti'aza* i prouči se Fatiha, a zatim se prouči **"Sebbih isme rabbikel-a'la..."** i na drugom **"Hel etake hadisul-gašije..."**

Ako prouči na prvom **"Kaf. Vel-kur'anil-medžid..."**, a na drugom **"Ikterebetis-sa'atu ve-nšekkal-kameru..."** i to je prihvaćeni rivajet od strane našeg imama Ahmeda, Allah mu se smilovao, a ako nešto drugo prouči, i to je dozvoljeno.

Također imaju dva rivajeta o tome da li se otvaranje namaza (*istiftah*) odgađa do kiraeta.

Po jednom rivajetu otvara se odmah nakon početnog tekbira, a po drugom, odgađa se sa *isti'azom* do kiraeta.

Kada se klanja bajram, ne treba se baviti nafilama od namaza, niti se klanja prije bajrama, već se vraća svojoj porodici, i oni se svi okupljaju u njegovom prisustvu. Tada se on na najbolji način odnosi prema svojoj porodici, trudi se da ih obimno opskrbi jer je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Dani bajrama su dani jela, pića i njegovanja porodičnih veza."

Ovo općenito važi za dan oba bajrama i dane tešrika, a ako se oni klanjaju u mesdžidu, to je dozvoljeno.

Kada uđe u džamiju ne treba sjedati sve dok ne klanja dva rekata iz poštovanja prema džamiji (*tehijjetul-mesdžid*), jer Vjerovjesnik a.s. kaže:

"Kada neko od vas uđe u džamiju, neka ne sjeda sve dok ne obavi dva rekata..."

Ovo općenito važi za oba bajrama, a i za ostale prilike.

Naš imam Ahmed zagovara zabranu klanjanja nafila na musalli, jer se prenosi preko više seneda da Vjerovjesnik a.s. nije to klanjao ni prije i poslije, a o tome govore Omer, Abdullah ibn 'Abbas i Ibn Omer, Allah zadovoljan sa svima njima.

Namaz Vjerovjesnika a.s. je bio na musalli na ravnici (Džebbana – mjesto blizu mezarja), a da je bio u džamiji, Alejhiselam ne bi propustio *tehijjetul-mesdžid*.

Ako mu prođe čitav bajram-namaz, preporučljivo je da ga naklanja, i on može birati da li će ga klanjati sa četiri rekata, kao duha-namaz, bez tekbira, ili će ga klanjati onako kao što se klanja, te će sakupiti svoju porodicu i drugove da zajedno sa njim klanjaju, i on će radi toga imati mnogo fadileta.

Namaz za kišu

Ovaj namaz je sunnet koji se treba obavljati, i radi njega će izaći Imam, kao što izlazi na dva bajrama, izjutra, i on se klanja kao bajram-namaz, sa svim njegovim svojstvima, mjestom i propisima.

Preporučeno je da se oni koji ga obavljaju za njega operu i očiste od svih prljavština i smetnji, ali nije preporučeno da se namirišu, jer je to situacija poniznosti, skrušenosti i traženja potrebe. Radi toga je preporučeno da se izađe u skromnoj odjeći uz poniznost, skrušenost, smirenost, slomljenosti i tuge, da sa ljudima izađu stari, nemoćni, djeca i sakati; izaći će oni kojima je zulum učinjen, čija su prava narušena otimačinom ili slično tome; Allahu, Azze ve Dželle, će se dati zavjet, zekjat i kefarete, povećaće se sadake i post, obnoviće se pokajanje, i čvrsto se odlučiti na čuvanje tevbe sve do smrti. Ne smije se pred Gospodara, Slavljen je On, izaći ni sa velikim ni sa malim grijehom, i treba se stidjeti Njega, Azze ve Dželle, u osami, mada od Njega nema osame, jer Njemu nije ništa skriveno ni na Zemlji ni na nebu, i On poznaje tajne i ono što se krije.

Također je preporučljivo da ljudi čine *tevessul* (približenje) sa zahidima, salihinima, posjednicima znanja, časti i vjere, jer se prenosi da je Omer ibnul-Hattab r.a. izašao da moli za kišu, pa je uzeo za ruku El-Abbasa r.a., sa njim se okrenuo prema Kibli i rekao: "Allahu naš, ovo je amidža Tvoga Vjerovjesnika, došli smo da se sa njim nastojimo približiti Tebi (*netevesselu ilejke*), pa nas napoji radi njega", i nisu se odatle ni vratili, a kiša je pala.

Uskraćivanje kiše i njen nedostatak je kazna i naknada za zlo nepokoravanja sinova Ademovih.

"Kada umre kafir i bude sahranjen, dođu mu Munkir i Nekir i počnu ga ispitivati o njegovom Gospodaru, njegovom vjerovjesniku, njegovoj vjeri, a on neće biti u stanju odgovoriti. Oni ga tada udare maljem, a on vrisne vriskom kojeg čuju sva stvorenja, osim ljudi i džinna. Tada sve njega proklinje, pa čak i ovca za klanje i nož na njenom grlu, i govore: 'Allah prokleo onoga radi kojeg nam je bila uskraćena kiša!'"

O tome govore riječi Njega, Azze ve Dželle:

"Njih Allah proklinje i na njima je kletva onih koji proklinju." (2:159)

Kada čovjek čini smutnju (*fesad*), njegova smutnja se odrazi na sva živa biće, a kada čini dobro, njegova dobrota se odrazi na svaku stvar. Njegova smutnja je neposlušnost svome Gospodaru, a njegova dobrota je pokornost Njemu, Azze ve Dželle.

Imam ili njegov zamjenik će klanjati dva rekata bez ezana i ikameta, šest puta će donijeti tekbir, ne računajući početni tekbir, a na drugom rekatu pet tekbira ne računajući tekbir prilikom ustajanja sa sedžde, kao što smo to pomenuli za bajram, a i spominjaće Allaha, Azze ve Dželle, između svaka dva tekbira. Kada se klanja, imam će ima održati hutbu, a ako održi hutbu prije namaza, to je dozvoljeno, po jednom od rivajeta (od imami Ahmeda), a po drugom on može birati kada će držati hutbu.

Prenosi se od njega, Allah mu se smilovao, da nije sunnet da se održi hutba za taj namaz, već se samo prouči dova, a imam će uraditi ono što mu je lakše. A ako drži hutbu, otpočeće je sa tekbirom kao što se čini na bajramskoj hutbi, i donosiće puno salavata na Allahovog Poslanika a.s., i proučiće u svojoj hutbi:

"i govorio sam: 'Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta; On će vam kišu obilnu slati." (71:10-11)

Kada završi sa hutbom, okrenuće se prema Kibli, okrenuće (zamijeniti) svoj ogrtač učinivši da ono što mu je bilo na desnom ramenu bude na lijevom, a ono što je bilo na lijevom bude na desnom, a neće ga izvrtati, a i ljudi će tako učiniti. Oni će ostaviti tako svoju odjeću dok se ne vrate svojim porodicama, kada ga mogu skinuti kada i ostalu odjeću. Ovako će postupiti u nadi da će se vrijeme promijeniti, i zato što je to sunnet koji su praktikovali prethodnici, a to prenosi 'Ubbad ibn Temim, od svoga amidže r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je izašao sa ljudima da moli za kišu, klanjao je sa ljudima dva rekata i naglas je na njima učio, a zatim je okrenuo svoj ogrtač, učio dovu i molio za kišu okrenut prema Kibli."

Zatim će imam podići ruke, okrenuti se prema Kibli, i proučiti Vjerovjesnikovu a.s. dovu:

Allahu naš, napoji nas kišom spasonosnom, pitkom, ugodnom, hranjivom, plodnom, obilnom, sveobuhvatnom; napoji nas kišom koja zaljeva cijelu zemlju,

Allahumme-skina gajsen mugisen merien henien meri'an gadekan mudžellelen, ve reva mudžellelen 'amen tabekan sehhan daima. Allahumme-skinel-gajse ve la

postepeno, potpuno, obimno i stalno. Allahmme, napoji nas kišom i ne učini nas od očajnika. Allahu naš, daj da kiša bude milost, a da ne bude kazna, propast, belaj, uništenje i poplava. Allahu naš, na zemlji među robovima i stvorenjima ima onih koji traže milost, koji su u belajima, teškoćama, koji su nemoćni i ne mogu se požaliti nikome osim Tebi. Allahu naš, daj da nam niknu usjevi, da nabubre vimena, napoji nas od nebeskog bereketa, i daj da nikne zemaljski bereket. Allahu naš, podigni sa nas nevolju, glad i golotinju, otkloni od nas belaje koje ne može otkloniti niko osim Tebe. Allahu naš, mi Te molimo za oprost jer Ti, zaista, opraštaš, pa nam pošalji sa nebe obilnu kišu.

tedž'alna minel-kanitin. Allahumme sukjen rahmeten la sukjen 'azabin, ve la belain ve la hedemin ve la garek. Allahumme inne bil-biladi vel-'ibadi vel-halki minel-evai vel-džuhdi vel-danki ma la ješki illa ilejk. Allahumme enbit lenez-zer'a ve edri lened-dar'a ve-skina min bereketis-semai ve enbit lena min berekatil-erdi. Allahumme-rfa' 'annel-džuhde vel-džua' vel-'ara ve-kšif'anna minel-belai ma la jekšifu gajruk. Allahumme inna nestagfiruke inneke kunte gaffara fe ersilis-semae 'alejna midrara.

Zatim će proučiti:

Allahu naš, Ti Si nam naredio da Te molimo i obećao Si da ćeš se odazvati. Evo mi molimo kao što Si nam Ti naredio, pa nam se odazovi kao što Si obećao

Allahumme inneke emertena bi du'aike ve ve'adtena idžabetek. Fekad de'avna kema emertena fe-stedžib lena kema ve'adtena

Postoje neka mišljenja da se tokom hutbe treba okrenuti prema Kibli i završiti je okrenut prema Kibli, a nakon toga treba proučiti dovu. Međutim, preče je, kako smo naveli, da se tek nakon završene hutbe treba okrenuti prema Kibli, jer je hutba upućivanje savjeta, upozoravanje i zastrašivanje, a to se postiže kada se hatib okrene prema ljudima, da bi sve to doprlo do njihovih ušiju i njihovih srca. A ako je okrenut prema Kibli, onda je ljudima okrenuo leđa, kao što je bio slučaj kada im je klanjao ispred njih.

Namaz pri pomračenju (*salatul-kusuf*)

Ovaj namaz je pritvrđeni (*muekkede*) sunnet, a njegov vakat je od kada nastanu prvi znakovi pomračenja do vremena kada ono nestane i pojavi se njihovo svjetlo, a sa ovim podrazumijevamo pomračenje sunca i pomračenje mjeseca. Kada se tmina počne pojavljivati i nestane svjetlosti, tada se ulazi u vakat ovog namaza i traje sve dok to ne prođe, a kada prođe, prošlo je i vrijeme namaza.

Sunnet je da se klanja u džamiji na mjestu gdje se klanja džuma, a na njega se poziva povikom: "Zajednički namaz obavljamo (*es-salatu džami'a*)". Imam sa ljudima klanja dva rekata, počinje sa prvim tekbirom, otvaranjem namaza i *isti'azom*, a potom uči Fatihu, potom suru el-Bekare, a zatim ide na ruku' i oduži boravak na ruku'u učeći na njemu *tesbih* u dužini sto ajeta, a zatim diže glavu učeći *"Semi'allahu limen hamideh"*. Potom uči Fatihu i suru Ali Imran, potom ide na ruku' različit od prvog ruku'a, potom ide na dvije sedžde učeći na svakoj od njih *tesbih* u dužini stotinu ajeta. Zatim ustaje na drugi rekat i uči Fatihu, zatim suru en-Nisa, potom ide na ruku' i oduži boravak na njemu, a potom se podiže i uči Fatihu i el-Maide.

Ako ne poznaje dobro ove sure, učiće druge sure Kur'ana onoliko koliko iznosi broj ajeta pomenutih sura, a ako ne poznaje dobro ništa osim **"Kul huvallahu ehad..."** proučiće ga u istom tom broju. Njegovo učenje na drugom stajanju će biti u dužini dvije trećine učenja na prvom stajanju; na trećem stajanju, to jest kada se podigne sa sedžde će biti kao pola učenja na prvom stajanju; a na zadnjem, četvrtom stajanju će biti u dužini dvije trećine trećeg stajanja, odnosno onoga prije njega. Što se tiče tesbiha, ono je u trajanju dvije trećine učenja na svakom stajanju, a potom čini ruku' nakon toga bez razlike, a zatim će preselamiti, tako da će biti četiri ruku'a i četiri sedžde, na svakom rekatu će dodati po jedan ruku'. Ako se pojave (sunce ili mjesec) a ljudi budu još u namazu, preporučeno je da se skrati a ne da se prekida namaz. Ako čovjek hoće da klanja sam u svojoj kući ili sa svojom porodicom, to je dozvoljeno, ali je preče onako kao što smo naveli.

Osnova namaza pri pomračenju je ono što se prenosi od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Sunce se pomračilo za vrijeme Allahovog Poslanika a.s., pa je Vjerovjesnik a.s. došao na musallu i donio tekbir i ljudi su donijeli tekbir, a potom je glasno učio Kur'an i odužio je stajanje u namazu, potom je učinio ruku' i odužio je boravak na njemu, zatim je podigao glavu

i rekao: *"Semiallahu limen hamideh"*, a zatim je učio i odužio je učenje. Potom je otišao na ruku' i odužio boravak na njemu, a potom je podigao glavu, zatim je učinio sedždu, pa podigao glavu, pa ponovo učinio sedždu. Nakon toga je ustao i uradio na drugom rekatu kao i na prvom, a zatim je Alejhisselam rekao:

"Zaista su sunce i mjesec dva znaka od Allahovih znakova (ajeta) i oni se ne pomračuju zbog nečije smrti ili nečijeg života, pa kada ih vidite tako tražite utočište u namazu."

Namaz u strahu

Ovaj namaz je dozvoljeno klanjati pod četiri uslova:

Prvi: da je u blizini neprijatelj protiv kojeg je dozvoljeno ratovati;

Drugi: da se oni ne nalaze u pravcu Kible;

Treći: da se nije sigurno od njegovog napada;

Četvrti: da je dovoljan broj ljudi tako da se mogu podijeliti na dvije skupine, pa makar u svakoj skupini bilo po tri čovjeka. Jedna skupina će istupiti prema neprijatelju, a druga će biti iza imama. Imam će toj skupini klanjati jedan rekat, a kada ustane na drugi, skupina će se odvojiti od njega i klanjati rekat zasebno nijeteći odvajanje od imama, pošto onome koji klanja za imamom nije dozvoljeno da se odvoji od imama osim sa nijjetom. Zatim će preselamiti i krenuti prema neprijatelju, a druga skupina će doći i započeti namaz iza imama, te sa njim klanjati rekat. Potom će imam sjesti a ova skupina će ustati i klanjati prvi rekat, a potom će sjesti i proučiti tešehhud, a imam će im preselamiti. Imam neće odužiti učenje na drugom rekatu više od vremena koliko treba prvoj skupini da završe drugi rekat i da odu na mjesta svojih drugova, a da druga skupina dođe i započne namaz sa njim. On će odužiti tešehhud radi druge skupine sve dok oni ne završe rekat koji klanjaju sami i stignu ga na tešehhudu, pa će im preselamiti. Tako će oni postići fadilet selama sa imamom, a prva skupina fadilet otpočinjanja namaza sa imamom. Ovako je ovaj namaz klanjao Allahov Poslanik a.s. sa muslimanima u bici kod Zatur-rikka'a.

U hadisu Sehla ibn Ebu Hajsema r.a. se prenosi da je Alejhiselam rekao:

"Imam staje i saff iza njega, a saff ispred njega. On klanja sa onima koji su iza njega jedan rekat i dvije sedžde, a zatim ustaje, dok oni klanjaju

drugi rekat sami. Potom ovi dolaze na mjesto drugih, a oni dolaze na mjesto ovih prvih, pa on sa njima klanja rekat i dvije sedžde. Potom on sjeda dok oni ne završe drugi rekat, a zatim sa njima preselami."

Od našeg imama, Allah mu se smilovao, se prenosi predaja koja ukazuje na to da je dozvoljeno da se odgodi namaz u slučaju neizbježne borbe i neprijateljskog napada, sve dok ne mine, te u toku borbe sve dok se ne završi.

Ovo što smo spomenuli je opis namaza u strahu kod sabah-namaza i četverorekatnih namaza koji se skraćuju na putu.

Što se tiče akšama, prva skupina klanja dva rekata, a druga jedan rekat, i od njega se ništa ne oduzima jer se on ne skraćuje.

Po pitanju da li se na prvom sjedenju odvaja prva skupina ili kada se ustane na treći, postoje dva mišljenja. Po pitanju namaza u strahu kod boravka kod kuće, kada dvije skupine klanjaju dva rekata, a potom nasamo dva rekata, ako se podijele na četiri skupine, da li je ispravan namaz imama i treće i četvrte skupine, i da li se kvari namaz prve dvije skupine, i po tome postoje dva oprečna mišljenja.

Sve ovo što smo spomenuli se odnosi na situaciju kada je neprijatelj u suprotnom smjeru od Kible, sa njene lijeve ili desne strane. Ako se neprijatelj nalazi u pravcu Kible i jedni druge jasno vide, i nema opasnosti od zasjede, dozvoljeno je da se klanja namaz u strahu, tako što će napraviti dva ili tri saffa, zavisno je li ih puno ili malo i svi će zajedno donijeti prvi tekbir. Tako će klanjati prvi rekat, a kada htjednu učiniti sedždu, svi će je učiniti osim prvog saffa koji je iza njega, tako da će oni stajati i čuvati ih, sve dok ne ustanu na drugi rekat, pa će ovi učiniti sedždu i sustići ih na kijamu. Kada imam učini sedždu na drugom rekatu, prvi saff će ostati na stajanju, onaj saff koji je učinio sa njim sedždu na prvom rekatu, i čuvaće stražu dok imam ne sjedne na tešehhud, a zatim će ga oni sustići na tešehhudu i nastaviti ga slijediti. Potom će sa svima preselamiti, jer se tako prenosi od Vjerovjesnika a.s. da je na ovaj način klanjao kod Usfana (mjesto blizu Mekke).

Ako se prvi saff povuče nazad na drugom rekatu i drugi saff nastupi na mjesto prvog da ih čuvaju, to je dozvoljeno.

Ako je povećan strah i mogućnost borbe, klanjaće u džematu ili zasebno, zavisno od situacije u kojoj se svako nalazi, bilo na nogama ili jašući, okrenuti prema ili mimo kible, išaretom ili bez išareta. Po pitanju da

li moraju otpočeti namaz okrenuti prema Kibli ili ne moraju postoje dva oprečna mišljenja.

Ako se uspostavi sigurnost i neprijatelj bude razbijen klanjaće svoje namaze, spustiće se sa svojih jahalica i okrenuće se prema Kibli. U slučaju da su započeli namaz u sigurnosti, pa se iznenada poveća strah od napada, uzjahaće na jahalice i završiće "namaz u strahu", spremni da krenu udarati, probadati, napadati i povlačiti se.

Ovaj namaz je dozvoljen svakom ko se boji od neprijatelja, kao i od zvijeri, poplava, razbojnika na putu i slično ovome.

Također ako bude proganjao neprijatelja i boji se da mu ne umakne ako zastane, klanjaće ga po jednom od dva rivajeta.

Skraćivanje namaza (*kasrus-salat*)

Ovo je dozvoljeno kada se prođe van kuća svoga naselja ili šatora svoga plemena, pa se četverorekatni namazi skraćuju na dva rekata ako je put dugačak, i iznosi šesnaest *fersaha* ili četiri *berida*. To je četrdeset osam hašimijskih milja, a jedan *berid* iznosi četiri *fersaha*. Skraćivanje se čini i u odlasku i u povratku.

Ako dođe u naselje ili selo u kojem planira obaviti dvadeset i dva namaza, skraćivanje se okončava, i njegov status je status domaćeg. A ako planira obaviti dvadeset i jedan namaz, o njegovom statusu imaju dvije oprečne predaje, a ispod toga se skraćuje.

Ako dođe u neko naselje i ne zna kada će ga napustiti, i nema određenog nijeta po tom pitanju i ne zna da li će krenuti danas ili sutra, skraćuje namaz, jer se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. boravio u Mekki osamnaest dana, a u drugom rivajetu petnaest dana, a skraćivao je namaz."

U hadisu 'Imrana ibnul-Husajna, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi: "Bio sam sa Allahovim Poslanikom a.s. prilikom Osvajanja Mekke (*feth*) i on je klanjao samo po dva rekata, a rekao je stanovnicima grada: ***'Klanjajte četiri, jer mi smo skupina koja putuje.'"***

Alejhiselam je boravio na Tebuku dvadeset dana skraćivajući namaz, a tako su postupili i ashabi, Allah zadovoljan njima.

Enes ibn Malik r.a. je rekao: "Ashabi Allahovog Poslanika a.s. su boravili u Ramhurmuzu sedam mjeseci skraćivajući namaz."

Prenosi se od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, da je boravio u Azerbejdžanu šest mjeseci klanjajući dva rekata.

Ako započne namaz dok je kod kuće, a potom postane putnik, kao kada je na jahalici u pograničnim naseljima svoga grada, ili na njegovoj granici, ili unutar njegovih zidina ili ograda, a potom sa jahalicom izađe van njegovih granica, obaveza mu je da upotpuni namaz.

Isto tako, ako započne namaz dok je na putu, a zatim dospije u svoj grad, ili počne klanjati za onim ko je kod kuće, ili za onim za koga sa sigurnošću ne zna da li je putnik ili je kod kuće, a nije zanijetio skraćivanje prilikom otpočinjanja namaza, obavezno mu je da ga upotpuni u svim navedenim situacijama.

Nije dozvoljeno da se skraćuje namaz kada ga naklanjava, jer se on u osnovi obavlja potpuno, tako da put ne utiče na to, osim u posebnim situacijama.

Kada započne namaz sa nijetom skraćivanja, a potom zanijeti da ostane u tom mjestu, mora ga upotpuniti. Tako isto, kada započne namaz dok je kod kuće, a potom zanijeti put, upotpuniće ga. Ako je njegov put u svrhu grijeha, igre ili zabave, nisu mu dozvoljene olakšice puta, tako da to nije dozvoljeno osim ako putuje radi obaveze, kao što su hadž ili džihad, ili dozvoljene stvari, kao što je trgovina ili traženja dužnika, ili slično. Ako bi dozvolili griješniku olakšice puta, sa time bi ga pomogli u nepokoravanju njegovom Gospodaru i ubijanju samog sebe, jer je njegova propast u griješenju svome Gospodaru, a njegov opstanak i dobit je u pokornosti Njemu, tako da ga nećemo jačati u tome, nećemo ga pomagati, već ćemo ga sprječavati i udaljavati od toga.

Skraćivanje na putu je po našem imamu Ahmedu, Allah mu se smilovao, bolje od upotpunjavanja, jer je to za njega kao što je post i prekidanje posta - iftar, te je napuštanje izigravanja strpljivosti unatoč olakšice od Allaha, Azze ve Dželle, i slijeđenje Njegove olakšice i samilosti preče.

Da u upotpunjenju namaza i postu na putu nije viđenje sebe, zadivljenosti i zanesenosti sobom, kao i veličanje toga, a u skraćivanju i prekidanju posta nije ponižavanje nefsa, njegovo slamanje i poniženje radi napuštanja upotpunjivanja ibadeta i osnovnih naredbi, onda se ne bi moglo reći da je skraćivanje i prekidanje posta preče. Kako i ne bi bilo kada se zna Alejhiselamova izreka, kada je upitan o skraćivanju namaza: "Zašto

skraćujemo, kada smo na sigurnom?", pa je on rekao: ***"To je sadaka koju je Allah udijelio Svojim robovima, pa prihvatite Njegovu sadaku."***

I rekao je Alejhiselam:

"Allah voli da se prihvati Njegova olakšica, kao što voli i da se prihvaća osnovni oblik ibadeta Njemu."

Najviše se, opet, treba čuditi onome ko upotpunje namaz ili posti na putu, te napušta olakšicu, a čini velike grijehe, bilo da je to jedenje harama, pijenje opojnih pića, oblačenje svile, blud ili homoseksualizam, pogrešno mu je temeljno vjerovanje, i ostale zablude u osnovnim ibadetima.

Spajanje dva namaza

Spajanje dva namaza je dozvoljeno za podne i ikindiju, te akšam i jaciju na putu, pod uslovom da je put dugačak, odnosno, da iznosi šesnaest *fersaha*, kao što smo ranije pojasnili. To nije dozvoljeno na kratkom putu, a to je sve ispod toga. Može se birati između odgađanja prvog dok ne nastupi drugo ili prijevremenog klanjanja drugog u vaktu prvog.

Preporučeno je da se odgodi prvi namaz dok ne nastupi drugi, tako da se klanja u prvom vaktu drugog namaza, a ako se klanja u prvom vaktu prvo se klanja prvi pa drugi namaz. Nijeti se spajanje prilikom otpočinjanja prvog namaza, i ne razdvajaju se duže od vremena koliko traje ikamet ili da se uzme abdeset ako se izgubi abdest. Ako se između njih klanjaju sunneti, spajanje je pokvareno, po jednom od rivajeta, a po drugom nije pokvareno. Preče je da se sunneti odgode nakon okončanja farza, i da se namazi ničim ne razdvajaju. Ako spaja u drugom vaktu, njegov nijet u prvom vaktu je dovoljan. Tako ne mora zanijetiti spajanje u početku prvog vakta ili kada u njemu preostane dovoljno vremena za njegovo obavljanje. Ako mu prođe prvi vakat a on nije zanijetio spajanje, nije dozvoljeno njihovo spajanje. Kada bude spajao u drugom vaktu, treba učiniti da mu prethodi prvi namaz po redu, a zatim drugi namaz, kao što bi ih klanjao i u prvom vaktu. Uslov za to je da se dva namaza ne razdvajaju sa sunnetom i drugim namazima, po jednom od dva suprotna mišljenja. Neki od sljedbenika naše škole kažu da za spajanje i skraćivanje nije potreban poseban nijjet, a jedan od njih je Ebu Bekr[7], Allah mu se smilovao.

[7] Ebu Bekr el-Hallal je zaslužan za sakupljanje i sistematizaciju pravnog učenja Imama Ahmeda ibn Hanbela, Allah mu se smilovao. Ebu Bekr je preselio 311/923 ili 924 godine – o.p.

Spajanje radi kiše je dozvoljeno kod akšama i jacije, a što se tiče pitanja da li je dozvoljeno kod podne i ikindije, po tome ima dva različita mišljenja.

Također, po pitanju blatnjavog vremena bez kiše ili veoma hladnog vjetra, i da li je radi toga dozvoljeno spajanje, po tome postoje dva oprečna mišljenja.

Ako spajamo namaz u prvom vremenu radi kiše, podrazumijeva se da kiša pada prilikom otpočinjanja prvog namaza, prilikom završetka njegovog vakta, kao i prilikom otpočinjanja drugog. Ako bi on obavio spojeni namaz u drugom vremenu, i to je dozvoljeno, bez obzira da li kiša još uvijek pada ili je prestala, s obzirom da je prvi vakat prošao radi opravdanog razloga. Na to ne utiče prestanak te zapreke, pošto je taj vakat prošao i završio i to se ne može nadoknaditi niti dosegnuti.

Ako savjetujemo neke osobe da je spajanje namaza dozvoljeno, mi to radimo zato što prepoznajemo poteškoće koje se javljaju ljudima kod kišovitog vremena. Pošto su njihova odjeća, obuća i torbe postale mokre i natopljene, a njih je potpuno neudobno da ulaze i izlaze iz vrata (kućnih do džamijskih), jer je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Kada se umokri obuća, klanja se kod kuće."

Ovaj hadis se prenosi u oba Sahiha.

Kod nas je, isto tako, propis za bolesnika kao i propis za putnika po pitanju spajanja, jer ih je Uzvišeni Allah spojio i spominje ih u jednom govoru, pa kaže On, Azze ve Dželle:

"A onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana..." (2:184)

Povod ovome je olakšica vezana za slabost i poteškoću, tako da se ovo odnosi više na bolesnika jer je on više spriječen, radi toga što putnik može biti u blagostanju, bezbrižan, radostan, snažan i energičan na putu više nego što je kod kuće, radi svoga bogatstva, ako je vladar ili jedan od moćnika, a uz sve to mu je dozvoljena olakšica. Bolesnik je s druge strane u potpuno različitom stanju od njega, pa je preče da on ima olakšicu prije putnika.

Dženaze namaz

Dženaza je kolektivna obaveza (*farzi alel kifaje*) i najpreče je, po našem mezhebu, da je obave nasljednici umrlog, zatim vladar, zatim bliža rodbina.

Imam će stati naspram prsa umrlog, ako je u pitanju muškarac, a naspram pasa ako je u pitanju žena. Ako bude više mejtova (istog spola) poravnaće im se glave,. Ako oni budu različiti, poredaće ih po prioritetu, tako da će oni koji se najviše razlikuju biti najbliži imamu. Kao na primjer, ako budu muškarci, žene, robovi, dvospolci i djeca, prvo će stati muškarci, zatim robovi, zatim djeca, zatim dvospolci, a zatim žene. Postoji i predaja da djeca idu ispred robova.

Potom se gleda na različitost među njima, pa se iza imama postavlja u svakoj vrsti najbolji od njih po pitanju znanja, poznavanja Kur'ana, vjere i pobožnosti.

Rečeno je da kada se klanja dženaza i muškarcu i ženi zajedno, ženin pâs se postavi u visini muškarčevih prsa.

Kada imam stane da klanja namaz, osvrnuće se desno i lijevo i izravnati safove, kao što čini i u ostalim namazima, zatražiće oprost od Uzvišenog Allaha, pokajaće se za svoje grijehe, prisjetiti se svog smrtnog časa i Ahiretskog boravišta, biće uvjeren da je smrt čaša koja se mora ispiti, da će i do njega doći i da ga neće mimoići, učiniće svoje srce svjesnim, a svoje tijelo skrušenim, da bi se njegovoj dovi udovoljilo, a zatim će klanjati nad mejjitom.

Treba reći: "Klanjam ovom mejjitu farzi kifaje (*usalli 'ala hezel-mejjiti farden 'alel-kifaje*)", a nema potrebe da spominje da li je muško ili žensko. Donosi četiri tekbira, i nakon prvog će proučiti Fatihu, jer se prenosi od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nam je naredio da na dženazi proučimo Fatihu Knjige." U drugom tekstu hadisa se navodi da je sam Vjerovjesnik a.s. učio Fatihu Knjige na dženazi.

Iza drugog tekbira se donosi salavat na Vjerovjesnika a.s., kao što se to čini i na tešehhudu (u drugim namazima). O tome govori predaja od Mudžahida, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Pitao sam osamnaestoricu od ashaba Allahovog Poslanika a.s. o dženaze namazu, pa mi je svaki od njih rekao: 'Donesi tekbir, potom prouči Fatihu Knjige, zatim donesi tekbir, pa donesi salavat na Vjerovjesnika a.s., zatim donesi tekbir i prouči dovu za mejjita iza trećeg tekbira i moli ono što najbolje znaš i što ti je lahko od dova, za sebe, svoje roditelje i muslimane.

Pored toga je preporučeno (*mustehab*) da se kaže:

Allahu naš, oprosti našim živima i našim mrtvima, našim prisutnima i našim odsutnima, našim mlađima i našim starijima, našim muškarcima i našim ženama. Allahu naš, koga od nas poživiš, poživi ga u Islamu i Sunnetu, a koga od nas usmrtiš, usmrti ga u njima (Islamu i Sunnetu). Ti, zaista, poznaješ naše ishodište (munkaleb) i boravište, i Ti si nad svakom stvari moćan.

Allahu naš, ovo je Tvoj rob i sin Tvoga roba, odlazi Tebi a Ti si najbolji od onih kojima se odlazi, a mi (o njemu) znamo samo dobro.

Allahu naš, ako je bio dobročinitelj, nagradi ga za njegovo dobročinstvo, a ako je bio nepokoran, pređi mu preko toga.

Allahu naš, mi smo Ti došli kao zagovornici za njega, pa primi naš zagovor za njega, sačuvaj ga od kaburske patnje i kazne u Vatri, oprosti mu, u uljepšaj mu njegovo boravište, zamijeni mu njegovu kuću boljom kućom, njegov komšiluk boljim komšilukom, i postupi tako sa nama i sa svim muslimanima. Allahu naš, ne uskrati nam njegovu nagradu i ne dopusti da padnemo u smutnju nakon njega.

Allahumme-gfir li hajjina ve mejjitina ve šahidina ve gaibina ve sagirina ve kebirina ve zekerina ve unsana. Allahumme men ahjejtehu minna fa-hjihi 'alel-islami ves-sunne, ve men teveffejtehu minna feteveffihi 'alejhima, inneke ta'lemu munkalebuna ve mesvana, ve ente 'ala kulli šejin kadir.

Allahumme innehu 'abduke ve-bnu 'abdike, nezele bike ve ente hajru menzulun bihi, ve la na'lemu illa hajra.

Allahumme in kane muhsinen fe džazhu bi ihsanihi ve in kane musien fe tedžavez 'anhu.

Allahumme inna dži'nake šufe'ae lehu fe šefa'na fihi, ve-kihi min fitnetil-kabri ve 'azabin-nari, va'fu 'anhu ve ekrim mesvahu, ve ebdilhu daren hajren min darihi ve dživaren hajren min dživarihi, ve-f'al zalike bina ve bi džemi'il-muslimin. Allahumme la tahrimna edžrehu ve la teftinna ba'dehu

Iza četvrtog tekbira se kaže:

"Rabbena atina fid-dunja haseneten ve fil-ahireti haseneten ve kina 'azaben-nar." (2:201)

Neki od naših učitelja kažu: "Malo će zastati i neće govoriti ništa, pa će

preselamiti jednom na desnu stranu, a ako preselami sa dva selama, i to je dozvoljeno." Ovo je mezheb imama Šafije, Allah mu se smilovao.

Da preselami sa jednim selamom, to je stanovište našeg imama Ahmeda, koji, Allah mu se smilovao, kaže: "Prenosi se od šestorice ashaba, Allah zadovoljan s njima, da su oni na dženazi donosili samo po jedan selam. Oni su: Alija ibn Ebu Talib, Abdullah ibn Abbas, Ibn Omer, Ibn Ebu Evfa, Ebu Hurejre i Vasila ibnul-Eska', Allah zadovoljan sa njima."

Prenosi se također od Vjerovjesnika a.s. da je on klanjao dženazu i preselamio samo na desnu stranu.

Ako neko bude htio proučiti neku dovu mimo ovih, neka prouči sljedeće:

Hvala Allahu koji usmrćuje i oživljava. Hvala Allahu koji oživljava mrtve, Njemu pripada veličina, ponositost, vlast, moć i hvala i On je nad svakom stvari moćan.

Allahu naš, Ti si salavatom vezan sa Muhammedom i sa Muhamedovom porodicom, kao što si vezan i kao što je Tvoja milost i Tvoji bereketi na Ibrahimu i porodici Ibrahimovoj, Ti si, zaista, Hvaljen i Slavljen.

Allahu naš, on je Tvoj rob, sin Tvoga roba i Tvoje ropkinje. Ti si ga stvorio i Ti si ga opskrbio. Ti si ga usmtio i Ti ćeš ga oživjeti, i Ti znaš njegovu tajnu. Mi smo došli kao zagovornici za njega, pa primi naš zagovor.

Allahu naš, mi za njega molimo "uže" (vezu) Tvoga susjedstva njemu. Ti si, zaista, Vlasnik sigurnosti i zaštite.

Allahu naš, sačuvaj ga od kaburske patnje i džehennemske kazne.

El-hamdu lillahil-lezi emate ve ahja, vel-hamdu lillahil-lezi juhjil-mevta, lehul-'azametu vel-kibrijau vel-mulku vel-kudretu ves-senau ve huve 'ala kulli šejin kadir.

Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed kema salejte ve rahimte ve barekte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahim, innek hamidun medžid.

Allahumme innehu 'abduke ve-bnu 'abdike ve-bnu emetike, ente halektehu ve rezaktehu ve ente emettehu ve ente tahjihi ve ente ta'lemu bi sirrihi, dži'nake šufe'ae lehu fe šefi'na fihi.

Allahumme inna nestedžiru bi habli dživarike lehu, inneke zu vefai ve zimme.

Allahumme-khi min fitnetil-kabri ve min 'azabi džehennem.

Allahu naš, oprosti mu, smiluj mu se, daj mu sigurnost i pobriši mu grijehe. Učini časnim njegovo boravište i učini širokim njegov ulaz. Operi ga vodom, snijegom i ledom, prečisti ga od grešaka kao što se bijela odjeća prečisti od prljavštine. Uvedi ga u kuću bolju od njegove kuće, dadni mu ženu bolju od njegove žene, porodicu bolju od njegove porodice, uvedi ga u Džennet, a izbavi ga iz Vatre.

Allahumma-gfir lehu ve-rhamhu va 'afihi va'fu 'anhu, ve ekrim mesvahu ve vessi' madhalehu, va-gsilhu bi main ve seldžin ve bered, ve nekkihi minel-hataja kema junkas-sevbul-ebjedu mined-denesi, ve enzilhu daren hajren min darihi ve zevdžen hajren min zevdžihi ve ehlen hajren min ehlihi, ve edhilhul-džennete ve neddždžihi minen-nar.

Allahu naš, ako je bio dobročinitelj, nagradi ga za njegovo dobročinstvo, a ako je bio nepokoran, pređi mu preko toga.

Allahumme in kane muhsinen fe-džazhu bi ihsanihi ve in kane musien fe tedžavez 'anhu.

Allahu naš, on dolazi Tebi, a Ti si najbolji kome se dolazi. On je siromah ovisan o Tvojoj milosti, a Ti si neovisan od toga da ga kazniš.

Allahumme innehu kad nezele bike ve ente hajru menzulun bihi, ve huve fakirun ila rahmetike ve ente ganijjun 'an 'azabih.

Allahu naš, učvrsti njegov govor prilikom njegovog preispitivanja i ne iskušaj ga u njegovom kaburu sa onim što ne može podnijeti.

Allahumme sebbit 'inde meseletihi mintakahu, ve la tebtelihi fi kabrihibi ma la takate bihi

Allahu naš ne uskrati nam njegovu nagradu i ne stavi nas u iskušenje nakon njega.

Allahumme la tahrimna edžrehu ve la teftinna ba'dehu.

Ako je u pitanju žena, reći će se: "Allahu naš, ona je Tvoja robinja, kći Tvoga roba i Tvoje robinje..." (*Allahumme inneha emetuke ve-bnetu 'abdike ve emetike*), i završiće dovu (sve u ženskom rodu).

Po našem imamu Ahmedu, najpreči od ljudi da klanja dženazu je onaj kome je umrli čovjek oporučio da mu klanja, potom skrbnik (*vali*), potom najbliži rod po muškoj liniji, otac i više u uzlaznoj liniji, sin i niže u silaznoj liniji, ili najbliži po muškoj liniji.

Po pitanju da li je preči suprug ili sin postoje dva oprečna rivajeta.

Ashabi, Allah zadovoljan sa njima, su oporučivali ko će im klanjati, pa je tako Ebu Bekr r.a. oporučio da mu klanja Omer, a Omer r.a. je oporučio da mu klanja Suhejb r.a., a njegov sin Abdullah r.a. je bio prisutan. Ebu Šurejh je oporučio da mu klanja Zejd ibn Erkam, Ebu Mejsere je oporučio da mu klanja Šurejh, 'Aiša, Allah zadovoljan sa njom, je oporučila Ebu Hurejri r.a., Ummu Selema, Allah zadovoljan sa njom, je oporučila da joj klanja Se'id ibn Džubejr.

Što se tiče dove djetetu, treba proučiti:

Allahu naš, on je Tvoj rob, sin Tvoga roba i sin Tvoje robinje. Ti si ga stvorio i opskrbio, Ti si ga usmrtio i Ti ćeš ga oživjeti.

Allahumme innehu 'abduke ve-bnu 'abdike ve-bnu emetike, ente halektehu ve razaktehu ve ente emettehu ve ente tuhjihi.

Allahu naš, učini ga njegovim roditeljima predhodnikom, blagom, obilnom opskrbom i naknadom, sa njim otežaj njihovu Vagu i sa njim povećaj njihove nagrade, i ne uskrati nama niti njima njegovu nagradu, i ne dovedi nas niti njih u smutnju nakon njega.

Allahumme-džalhu li validejhi selefen ve zuhren ve feretan ve edžren, ve sekkil bihi mevazinehuma 'azzim bihi udžurehuma, ve la tahrimna ve ijjahuma edžrehu ve la teftinna ve ijjahuma ba'dehu.

Allahu naš, stavi ga u društvo najboljih od mu'mina u okrilju Ibrahima, zamijeni mu njegovu kuću boljom kućom, njegovu porodicu boljom porodicom, i sačuvaj ga od džehennemske patnje.

Allahumme elhikhu bi salihi selefil-mu'minine fi kefaleti Ibrahim, ve ebdilhu daren hajren min darihi ve ehlen hajren min ehlihi ve 'afihi min 'azabi džehennem.

Allahu naš, oprosti i našim precima i našim nasljednicima i onima koji su nas pretekli u imanu. Allahu naš, koga od nas poživiš, poživi ga u islamu, a koga usmrtiš od nas usmrti ga u imanu, oprosti mu'minima i mu'minkama, živim i mrtvim.

Allahumma-gfir li efratina ve eslafina ve men sebekana bil-iman.

Allahumme men ahjejtehu minna fe ahjihi 'alel-islam, ve men teveffejtehu minna fe teveffihi 'alel-iman, va-gfir lil-mu'minine vel-mu'minatil-ahjau minhum vel-emvat

Dženaza se klanja i nedonoščetu – pobačenom stvorenju i kupa se ako se prepoznaje kao ljudsko stvorenje, a ako je u pitanju komad mesa i na

njemu se ne raspoznaje ništa od čovjeka, ne treba se prati niti mu se klanja, već se zakopa.

Za one od ovih (djeca) za koje je šerijatski propisano da se gasule, ne pravi se razlika da li će ga gasuliti čovjek ili žena, jer se prenosi da je Ibrahim sin Vjerovjesnika s.a.v.s. preselio kada je imao osamnaest mjeseci, pa su ga ogasulile žene.

Poglavlje

KAKO SE POSTUPA SA ONIM KOME SE PRIBLIŽI SMRT, NAČIN NJEGOVOG KUPANJA, UMOTAVANJA U ĆEFINE, PRIPREMANJA ZA UKOP I UKOPA

Preporučeno je da se se svaki mu'min koji je ubijeđen da će umrijeti, koji je pametan i zna šta ga čeka, puno prisjeća smrti

Pored ovoga mu je preporučeno i da se priprema za nju, da bude pripravan na oprezu i da obnavlja pokajanje svaki čas, da sviđa račun sam sa sobom, te da se oslobađa dugova i nepravdi koje čini, da napiše konačan vasijet, da ne bude nemaran prema ovoj stvari (smrti) koja je opća i sveobuhvatna po pitanju svih stvorenja, u čije pristupanje i dolazak nema sumnje i čija se čaša mora ispiti.

Rekli smo da mu je ovo preporučeno radi predaje od Vjerovjesnika a.s. u kojoj on kaže:

"Povećajte sjećanje na ono što poništava uživanje."

U drugoj predaji se kaže:

"Povećajte sjećanje na smrt, jer ako je se budete sjećali u bogatstvu, zamutiće vam ga, a ako je se budete sjećali u nevolji, razgaliće vam je."

I rekao je Alejhiselam (ashabima):

"Znate li ko je od ljudi najpametniji i najoprezniji? Najpametniji je onaj koji se prisjeća smrti, a najoprezniji je onaj ko je najviše za nju pripremljen." (Ashabi) upitaše: "O Allahov Poslaniče, šta je znak toga?", pa on reče: ***"Odvratnost prema Kući obmane i usmjeravanje prema Kući vječnosti."***

Lukman a.s. je rekao svome sinu: "O sinko moj, ne odgađaj pokajanje za sutra, jer će ti smrt doći nenadano."

Rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Čovjek koji posjeduje imetak nema pravo zanoćiti dvije noći, a da kod sebe nema napisan svoj vasijet."

I navodi se u hadisu:

"Obračunajte sami svoj račun, prije nego što vam bude obračunat i izvagajte ga prije nego vam bude izvagan."

I rekao je Abdullah ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

'Radi za svoj Dunjaluk kao da ćeš vječno živjeti, a radi za svoj Ahiret kao da ćeš sutra umrijeti.'"

Razumni mu'min treba da se trudi da se oslobodi od zaduženja koje je obavezan riješiti prije smrti, po pitanju grijeha, nasilja i dugova, a ako tako ne postupi neka bude siguran da će za to sutra biti zarobljen, ščepan i kažnjavan u svome kaburu, kada ne bude imao snage, kada nestane moći i bogatstva, kada ga napuste porodica i komšije, kada se oko njegovog imetka budu otimali njegovi neprijatelji i prijatelji, muškarci, žene, djeca i rodbina. Ništa od onoga što je imao mu neće pomoći, osim izmirenja i traženje halala za dugove na Dunjaluku, pokajanja i pokornosti, ili ako ga Samilosni (*Er-Rahim*) ne pokrije sa Svojim sažaljenjem i Svojom milošću, jer je On od milostivih Najmilostiviji, pa će onima koji traže nadoknaditi onim što On hoće u Kući vječnosti i džennetima.

Od Semure ibn Džundeba r.a. se prenosi da je rekao: "Jednom smo bili sa Allahovim Poslanikom a.s. kada je klanjao dženazu, pa kada je završio, rekao je: ***'Ima li ovdje iko od porodice ovog čovjeka?'***, a neko reče: 'Imam ja.' Alejhiselam mu reče: ***'Ovog čovjeka su zarobili njegovi dugovi.'*** Tada sam vidio njegovu porodicu i prijatelje da su ustali i vraćali njegove dugove sve dok nije ostao niko koji bi nešto tražio." U drugom rivejtu se prenosi: ***"Ovaj čovjek je zaustavljen na vratima Dženneta radi svoga duga.'***

Od Alije r.a. se prenosi da je rekao: "Jedan čovjek od Ehli-soffe je umro, pa je rečeno: 'Allahov Poslaniče, ostavio je dinar i dirhem', pa Alejhiselam reče: ***'To su mu dva vatrena novčića, a vi klanjajte svome drugu.'***", jer možda ima nepodmirenih dugova.

U drugom hadisu se prenosi da je Allahov Poslanik a.s. došao na dženazu jednom od Ensarija, pa je upitao: ***"Ima li kakvog duga?"***, pa (ashabi) rekoše: "Ima", a on se vrati. Alija r.a. reče: "Ja sam garancija da će biti vraćeno ono što je dužan", pa se Alejhiselam vratio i klanjao mu. Zatim

je rekao: ***"O Alija, Allah oslobodio tvoj vrat kao što si ti oslobodio svoga brata muslimana. Nema nikog ko čovjeka oslobodi duga, a da ga Allah neće zbog toga osloboditi na Kijametskom danu."***

Alejhiselam je rekao:

"Sva će se prava izmiriti onome ko je oštećen na Kijametskom danu, pa čak i šukavoj ovci od strane rogate ovce."

I rekao je Alejhiselam:

"Čuvajte se nepravde (zulm) jer je ona tmina (zulumat) na Kijametskom danu. Čuvajte se razvrata, jer Allah ne voli razvrat. Čuvajte se pohlepe jer je ona uništila one prije vas, ona ih je tjerala na prekidanje veza sa svojima, pa su ih oni prekidali, a potom ih je tjerala na nasilje pa su oni nasilje činili."

Kada se razboli mu'min, preporučeno je da se posjeti

Kada ga posjeti njegov brat musliman, pogledaće u njegovo stanje, pa ako su izgledi da će se osloboditi svoje bolesti, proučiće mu dovu i ostaviti ga. Ako se boji da će umrijeti, poticaće ga na pokajanje od grijeha, i ostavljanje vasijeta u trećini svoga imetka za onoga kome ne pripada nasljeđe od siromašne rodbine među njima. Ako oni budu bogati, onda treba ostaviti fukarama i miskinima, posjednicima znanja, dobrote i vjere koji nisu u stanju da stiču imetak, koje je odricanje od imetka spriječilo da se radi njega pokreću. Oni su vidjeli da su povodi sticanja imetka (*esbab*) po njihovom ubjeđenju čovjekovi gospodari (*erbab*), pa su ih napustili i okrenuli se samo Gospodaru, Slavljen je On, ne pripisujući Njemu sudruga; prepustili su Njemu opskrbu, pa je njihov imetak postao pouzdanje u Hakka, Azze ve Dželle, i nenadanje za onim što je u rukama ljudi. Njihov tevhid je čist i njihovi udjeli opskrbe su im dodijeljeni čisti i besprijekorni bez opterećenja na Dunjaluku i kazne na Ahiretu. Pa blago onome ko im da neki poklon, ili ih daruje darom ili ih nečim počasti, ili im hizmeti jedan dan, ili amina na njihove dove u jednom času, ili najljepše govori o njima u nekom stanju, blago njemu, blago njemu. To je zbog toga što su oni Allahov ehl i Njegovi odabranici, pa da li iko ulazi kod cara osim njegovih odabranika, i da li iko prima nagrade od sultan osim putem njegove pratnje i slugara. Ko se sprijatelji sa njegovom pratnjom i slugama, ko dobro postupa prema njima

i služi njima, oni će ga predstaviti moćnom vladaru, dovesti do Najvećeg Cara, pa će svako od njih spomenuti njegove dobre osobine i djela, pa će ga Car obasuti dobrom od svega što vidi od Njegovih dobrota i počasti.

Kada bude sasvim jasno da će čovjek umrijeti, prepočeno je da u njegovo društvo dovedu onoga ko mu je bio najbliži, onoga čiji postupci i ahlak budu najbolji, koji se najviše bojao svoga Gospodara, da ga podsjeća na Allaha, Azze ve Džele, da ga potiče i napominje na sve ono što smo spomenuli od pokornosti. Čak treba u njegovo grlo da sipa vodu ili piće i da vlaži njegove usne sa tečnošću, te da ga potiče (*talkin*) da kaže *La ilahe illallah*, i to samo jednom, i da ne povećava preko tri puta, da se ne bi naveo na nezadovoljstvo i mrzovolju, pa da njegov ruh izađe a on prema tome osjeća odbojnost. Ako bi se talkin učinio, a on rekao nešto drugo, talkin se treba ponoviti da bi to bile njegove zadnje riječi.

Vjerovjesnik a.s. je rekao:

"Čije zadnje riječi budu 'La ilahe illallah', ući će u Džennet."

Talkin se treba obavljati blago i laskavo.

Kod mejita bi se trebalo proučiti Jasin da mu to bude pomoć i olakšanje prilikom izlaska ruha.

Kada ga napusti ruh, treba ga usmjeriti prema Kibli u ležećem položaju na leđima, tako, da kada bi se uspravio njegovo lice bi bilo okrenuto prema Kibli. Potom mu treba zatvoriti oči jer se prenosi od Šedada ibn Evsa r.a. da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Kada presele vaši mrtvi, zaklopite im oči, jer pogled prati ruh. I govorite samo dobro, pošto on amina na ono što govori njegova porodica, a potom mu se ukoče zjenice."

Taj postupak je prenesen u riječima Omera ibnul-Hattaba r.a., koji je rekao svome sinu Abdullahu r.a. kada mu se približila smrt: "Primakni mi se, pa kada primjetiš da mi je duša došla u grlo, stavi svoj desni dlan na moje čelo, a svoj lijevi dlan ispod moje brade i zaklopi mi oči." Zatim treba olabaviti mejitove zglobove tako da se saviju podlaktice i dopru do mišica i vratiti ih ponovo. Potom se podviju potkoljenice da dopru do butina, a butine da dopru do stomaka i ispraviti ih ponovo. Potom mu se skine odjeća, a obmota se odjećom koja će ga cijelog obuhvatiti, jer cijelo tijelo sa smrću postaje avret, pa je zbog toga vadžib da se cijelo tijelo umota u ćefine. Potom se stavi ogledalo ili sablja na njegov stomak, jer kada iz

mejita izađe ruh on se počne nadimati i napuhivati. Nakon toga se postavi na tenešir naget naniže prema nogama. Nakon svega toga se treba požuriti da se izmire njegovi dugovi, da se potpuno riješi dugova i ispuni vasijet da bi susreo sa svojim Gospodarom čist i osiguran od nasilništva, oslobođen od prava drugih ljudi i njihovih potraživanja.

Žurba u mejitovom kupanju, pripremi, umotavanju u ćefine i sahrani

Treba se požuriti u kupanju mejita, pripremi, umotavanju u ćefine i sahrani, osim ako je smrt nastupila iznenada, pa sa time treba sačekati sve dok se potpuno ne uvjeri da je umro, dok mu se ne opruže prsti ruke, omlitave noge, procuri nos i utonu sljepoočnice. Tada se treba požuriti sa navedenim poslovima.

Što se tiče načina kupanja, gasal treba početi od toga da potpuno otkrije mejita ali da ga pokrije od pupka do koljena, jer je tako najlakše i najpogodnije za njega do izvrši kupanje. On treba da otklanja svoj pogled sa njega kad kod je moguće, a naročito od avreta.

Rečeno je da je najbolje da se kupa u lagahnoj i širokoj haljini, a ako bude uska rascijepiće košulju ispod pazuha. Zatim će nježno savijati zglobove ako je to moguće lahko izvesti, a ako nije treba to pustiti, jer ako bi bio ustrajan moglo bi se desiti da puknu kosti, a Vjerovjesnik a.s. je rekao: ***"Lomljenje kostiju mrtvaca je kao lomljenje živom čovjeku"***, a potom će ga malo nageti da ga dovede skoro do položaja kao da sjedi, potom će polahko pritisnuti stomak. Nakon toga će obmotati oko dlana krpu i polahko brisati kako ne bi dotakao avret svojom rukom. Najbolje je koristiti grubu krpu za odstranjivanje nečistoće radi toga što je hrapava, a također je preporučeno da se ne dotiče ni ostatak tijela mejita osim sa krpom. Nakon toga se sipa voda na ruku i baca se krpa, a uzima se nova čista krpa, a tako isto i treći put, a potom se baca krpa i pere se ruka. Iza toga će ga oprati kao da uzima abdest za propisane namaze, zanijeti se i spomene Allahovo ime, a potom se prsti umoče i stave se između mejtovih usana i potaru se njegovi zubi, a tako se postupi i sa nozdrvama koje se očiste. Potom se sipa voda u njegova usta i nos, poput *madmade* i *istinšaka* (kod abdesta), bez da se sipa voda u nos i usta do kraja.

Kada završi sa time, počeće sa pranjem glave sa vodom i lotosom (mirisnim biljem), a potom brade, i neće mu trljati kosu. Potom će na njega sipati čistu vodu od glave do nogu i opraće mu desnu stranu, a potom će ga okrenuti nalijevo i oprati njegovu lijevu stranu. Tako će čitavo tijelo oprati sa vodom i lotosom u svim ovim pranjima, i potom posušiti nakon svakog pranja sa lotosom i čistom vodom. Ako mu bude trebala mješina za pranje nečistoće ili drvce za čišćenje onog što je pod noktima, upotrijebiće ih, a oko drvceta može obmotati pamuk i otkloniti iz nosa i ušiju nečistoću i ono što smeta. Zatim će se vratiti i nageti ga i ponoviti drugi abdest kao što smo spomenuli, i konačno će ga oprati sa vodom od kamfora i posušiti ga sa tkaninom.

Mejit se pere najmanje tri puta, a najviše sedam puta, to jest, ako se ne očisti sa tri pranja povećava se do sedam i ne prekida se osim sa neparnim brojem: tri, pet ili sedam puta.

Ako bi nešto izašlo iz njega, ponoviće kupanje do sedam puta, a ako nije u stanju to da spriječi napuniće ga pamukom i začepiće taj otvor vrućim mirisom.

Neki od naših učenjaka smatraju da se ne treba začepiti, jer je Imami Ahmed to smatrao mekruhom.

Rečeno je i: "Kada izađe nešto iz njega nakon završetka kupanja, neće se ponavljati pranje, već će se oprati samo mjesto te nečistoće, uzeće mu se abdest kao za namaz, umotati u ćefine i ponijeti."

Najpreče je da se prvi put opere sa vodom i lotosom, a ostala pranja sa čistom vodom kao kod kupanja od džunupluka, a sa kamforom zadnji put, a potom se posuši i umota u ćefine.

Što se tiče umotavanja ono se vrši sa tri ćefina, koji se obmotavaju u slojevima i oni moraju biti bijeli i ne mogu se koristiti košulja, ogrtač ili pantole niti išta šiveno, osim tkanina za ćefine koje se šiju ako su male ili uske. One se zamotavaju jedna iznad druge nakon što se mejit namiriše *'udom*, tamjanom i kamforom, a miris sa stavlja između svake dvije tkanine.

Neki kažu (imaju stav) da se mejit umotava u tri tkanine: *kamis* – košulja ili bluza, *mi'zar* – prekrivač i *lifaka*. *Mizar* ide odmah uz kožu, a *kamis* ne treba zakopčavati preko njega. Tri dijela tkanine su najbolja da se upotrebljavaju jer se prenosi od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla: "Allahov Poslanik a.s. je umotan u tri bijele jemenske tkanine, a one nisu bile ni košulja ni *'ammama* (omotač na turbanu)."

Imami Ahmed smatra hadis Aiše, Allah zadovoljan sa njom, vjerodostojnim i na njemu je izgradio stav njegovog mezheba po ovom pitanju.

Nakon toga se stavlja miris, a to je *hanut* (mješavina spremna za opremu mejta – balzam) ili kamfor, stavljaju u komad pamuka i stavlja se među zadnjicu a priveže se krpom na vrhu, a ostatak se stavlja na dijelove na kojima se sedžda čini, na mjestima gdje se koža pregiba kao što je između butina, ispod pazuha, na otvore na licu, ušne šupljine, obrve nos, čelo, koljena, dlanove i očne kapke, a ne stavlja se u oči. Ako se boji da će ono što je unutar izaći vani začepiće nos i uši pamukom i kafurom. Stavljanje kafura i sandala po cijelom tijelu je bolje nego po pojedinačnim mjestima.

Prenosi se od Nafi'a da je Ibn Omer, Allah zadovoljan sa njima obojicom, stavljao misk ispod mejitovog pazuha i na laktove.

Zatim se mejit donese i položi u platno. Jedna ivica najgornjeg platna se prebaci preko desne strane, a drugi preko lijeve strane i tako ga čitavog obmotati. Tako se postupa i sa drugom i sa trećom tkaninom, tako da je kod glave bio deblji sloj neko kod nogu. Zatim se gornje ivice zajedno naboraju kao što se naboraju na turbanu, i sve se ponovi preko lica i stopala, a ako se boji da će se razmotati, onda ih sveže. Zatim, kada se mejt položi u kabur, čvor se razveže, ali tako da se ćefin ne razdere.

Umotavanje ženskog mejta

Što se tiče žene, ona se umotava u pet tkanina: *izar* – mahrama, *dir'* – ženska kožulja,, *himar* – veo za glavu i lice i dvije *lifake* – dvije plahte, koji se postepeno stavljaju, a *izar* mora obuhvati čitavo tijelo.

Neki od naših učenjaka smatraju da se treba upotrijebiti tkanina sa kojom će se vezati butine, i da ona bude umjesto jedne od *lifaka*. Kosa joj se treba splesti u pletenicu sa tri pramena i postaviti da visi sa zadnje strane.

Ako se radi nečega ne može izvesti sve ovo što smo spomenuli, onda će biti dovoljna samo jedna tkanina.

Pranje i umotavanje muhrima

Što se tiče onoga ko je u ihramu, on će se oprati sa vodom i lotosom, a neće se mirisati i neće mu se pokrivati glava niti noge, i neće mu se oblačiti bilo šta šiveno, već će se umotati u ono u čemu je bio (ihramima), jer se prenosi da je Ibn Abbas, Allah zadovoljan obojicom, rekao: "Dok je jednom Allahov Poslanik a.s. stajao na Arefatu, jedan je čovjek pao sa svoje jahalice i slomio vrat. Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Okupajte ga sa vodom i lotosom, umotajte ga u njegovu odjeću i ne pokrivajte mu glavu, jer će ga Allah oživjeti na Kijametskom danu, a on će učiti Telbiju."

Opremanje nedonoščeta

Što se tiče nedonoščeta, ako je pobačeno starije od četiri mjeseca, kupa se i klanja mu se dženaza. Ako se ne može raspoznati da li je muško ili žensko, daće mu se ime koje odgovara i mušku i žensku. Što se tiče njegovog kupanja, to može obaviti i muško i žensko, jer su žene gasulile Ibrahima sina Vjerovjesnika a.s., a imao je osamnaest mjeseci, i to je spomenuto u hadisu Ummu 'Atijje, Allah zadovoljan sa njom.

Muškarac gasuli muškarca, a žena ženu

Muškarac gasuli muškarca, a žena ženu, a dozvoljeno je da žena gasuli svoga supruga, bez razmimoilaženja u našem mezhebu.

Da li muškarac gasuli svoju suprugu, o tome postaje dva oprečna mišljenja, kao i po pitanju da li majka gasuli svoje dijete. Prenosi se da je Alija gasulio Fatimu ez-Zahra, Allah zadovoljan sa oboma.

Plaćanje troškova za ćefine

Troškovi za ćefine imaju prednost u čovjekovom imetku ispred podmirivanja dugova i ispunjenja vasijeta. Ako nema imetka, onda to za

njega vrši onaj ko ga izdržava. Ako nema takve osobe onda se to plaća iz Bejtul-mala. Na isti način se tretira i opremanje žene, a za njenog čovjeka nije obaveza da on to izvrši.

Ukop

Najpreče je da se za ukop pobrine onaj ko se pobrinuo za kupanje.

Kabur treba da je dubok i kolika je čovjekova visina, dug tri aršina (lakta) i pedalj, a širok aršin i pedalj, kao što je Vjerovjesnik a.s. rekao Omeru ibnul-Hattabu r.a.:

"O Omere, šta ćeš kada bude pripremljeno za tebe u zemlji tri aršina i pedalj i širine aršin i pedalj, a tvoja porodica stane pored tebe i okupaju te, umotaju u ćefine, balzamuju te (*hanut* – pogledaj ranije objašnjenje – o.p.)***, a zatim te ponesu i stave u nju, a zatim te pokriju zemljom, a zatim se raziđu od tebe..."***

Preporučeno je da se mejit nagne tako da glava bude viša od nogu, a ako to predstavlja problem, onda uz stranu kabura ili kako je već najlakše, i to je rivajet od Imama Ahmeda, Allah mu se smilovao.

Što se tiče žene, za njen ukop su zadužene žene, kao što su bile zadužene za njeno kupanje, a ako je to problem, onda muškarci od bliže rodbine, a ako je i to problem, onda stariji ljudi koji joj nisu familija.

Preporučeno je da se ženin kabur prekrije nečim, za razliku od muškarca, jer je ona avret. Alija r.a. je prolazio pored ljudi koji su na kaburu muškarca raširili odjeću preko njega, pa ju je on povukao i rekao: "Tako se postupa sa ženama." Kada se mejit stavi u kabur okrenut prema Kibli po njemu se ravnomjerno rasporedi zemlja u tri pregršti, jer je tako po sunnetu, a zatim se zatrpa zemljom tako da je kabur uzdignut nad zemljom jedan pedalj, a zatim se pospe vodom, na njeg se stave kamenčići, a dozvoljena je i glina, dok je krečenje pokuđeno.

Sunnetom je preporučeno da se podigne humka na kaburu, a ne da se poravna, jer se prenosi od el-Hasana (el-Basrija), Allah mu se smilovao, da je rekao: "Vidio sam da je kabur Vjerovjesnika a.s. i njegovih ashaba bio uzdignut."

Kada se završi sa njegovim ukopom, sunnet je da se izvrši talkin (poticanje na izgovor *la ilahe illallah* – o.p.), jer se prenosi od Ebu Emame r.a. da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Kada neko od vas umre i vi ga zatrpate zemljom, neka jedan od vas stane pokraj vrha njegovog kabura i neka kaže: 'O ti, sine te i te', jer on čuje ali se ne može odazvati. Zatim će ponovo reći: 'O ti, sine te i te' po drugi put, a on se uspravi u sjedeći položaj. Zatim će reći: 'O ti, sine te i te', a on će odgovoriti: 'Uputi nas, Allah ti se smilovao!', ali vi to ne čujete. Zatim će reći:

Sjeti se onoga sa čime si izašao si iz Dunjalučkog. staništa, posvjedoči da nema boga osim Allaha, da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik, da si zadovoljan da ti je Allah Gospodar, sa Islamom kao vjerom, Muhammedom kao vjerovjesnikom, Kur'anom kao vođom

Uzkur ma haredžte 'alejhi min darid-dunja, šehadeten en la ilahe illallah, ve enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu, ve inneke redite billahi rabben, ve bil-islami dinen, ve bi Muhammedin nebijjen, ve bil-kur'ani imamen

Munkir i Nekir će reći: 'Šta mi radimo kod ovoga, ovaj je već iznio svoj dokaz?' Jedan čovjek upita: "O Allahov Poslaniče, šta ako ne znamo ime njegove majke?", pa on reče: ***"Njegovo porijeklo je od Have."***

Ako hoće može dodati da je zadovoljan mu'minima kao braćom, Ka'bom kao kiblom i drugim znakovima Islama, jer je to dozvoljeno.

بسم الله الرحمن الرحيم

Poglavlje

O FADILETIMA NAMAZA U DANIMA I NOĆIMA SEDMICE

Od onog što se prenosi o dnevnim namazima je i predaja koju prenosi Ebu Seleme od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Kada htjedneš izaći iz svoje kuće; klanjaj dva rekata koji će te spriječiti da izađeš u zlo, a kada uđeš u svoju kuću klanjaj dva rekata koji će spriječiti da uđeš u zlo."

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenose riječi Allahovog Poslanika a.s. o sabah-namazu:

"Ko uzme abdest i uputi se u džamiju, pa u njoj klanja namaz, za svaki korak će imati jedno dobro djelo, obrisaće mu se jedan grijeh, a dobro djelo se nagrađuje sa deset takvih. Kada klanja a zatim krene nakon izlaska sunca, Uzvišeni Allah će mu za svaku dlaku na njegovom tijelu upisati dobro djelo i vratiće se kao sa primljenog Hadža. Ako sjedi dok se ne počne klanjati Uzvišeni Allah mu za svako sjedenje upisuje hiljadu hiljada dobrih djela. Ko klanja jaciju, ima istu ovu nagradu i vratiće se kao sa primljene Umre."

Od Osmana ibn Affan r.a. se prenosi da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Ko klanja jaciju u džematu, kao da je u namazu proveo pola noći, a ko klanja sabah u namazu, kao da je u namazu proveo čitavu noć."

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Nema namaza težih za munafike od jacije i sabaha, a da znaju šta je u njima, dolazili bi na njih makar i pužući. Zaželim da naredim svojim mladićima da mi donesu drva pa da zapalim kuće onih koji ne prisustvuju sa nama, već su u svojim kućama."

Od 'Ata ibn Jessara se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko klanja četiri rekata nakon zevala sunca, i ispravno i dosljedno na njima uči, obavi ruku'e i sedžde, sa njim klanja sedamdeset hiljada meleka koji za njega mole oprost sve do noći."

Allahov Poslanik a.s. nikad nije napuštao četiri rekata nakon zevala, dugo ih je klanjao i govorio za njih: *"Kapije nebes[illegible] se otvaraju u ovom času, pa ja volim da se moje djelo uzdigne u njemu."* Neko upita: "O Allahov Poslaniče, da li ih selam dijeli (selam između rekata)?", pa Alejhiselam reče: *"Ne."*

Prenosi se od njega a.s. da je rekao:

"Allah se smilovao robu koji klanja četiri rekata prije ikindije."

Namaz u nedjelju

Od Ebu Hurejre r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Ko klanja u nedjelju četiri rekata, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i "Amener-resulu..." *jednom, Uzvišeni Allah će mu upisati dobrih djela onoliko koliko je kršćana i kršćanki, daće mu nagradu vjerovjesnika, upisaće mu Hadž i Umru, za svaki rekat će mu upisati hiljadu namaza, a zatim će mu Uzvišeni Allah u Džennetu za svaki harf koji prouči dati grad od najmirisnijeg miska."*

Od Alije ibn Ebu Taliba r.a. se prenosi, a on od Vjerovjesnika a.s. da je rekao:

"Potvrđujte Allahu jednistvo (tevhid) tako što ćete puno klanjati nedjeljom, jer je On Jedan i nema sudruga. Onaj ko klanja nedjeljom nakon podneva četiri rekata poslije farza i sunneta, učeći na prvom rekatu Fatihu Knjige i Tenzil (es-Sedžde), na drugom Fatihu Knjige i Tebareke (el-Mulk), a zatim obavi tešehhud i preselami, a potom ustane i klanja još dva rekata učeći na obadva Fatihu Knjige i suru el-Džumu'a, a potom zamoli za svoju potrebu, on ima pravo kod Uzvišenog Allaha da mu ispuni tu potrebu i oslobodi ga onoga u šta su zapali kršćani."

Namaz u ponedjeljak

Od Ebuz-Zubejra se prenosi, a on od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja ponedjeljkom kada svane dan dva rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom, Ajetul-kursiju jednom, "Kul huvallahu ehad..." *jednom, Mu'avizzetejn po jednom, a kada preselami zamoli Allaha za oprost deset puta, donese salavat na Vjerovjesnika a.s. deset puta, A[illegible]stiti sve grijehe."*

Od Sabita el-Bunanija se prenosi, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko ponedjeljkom klanja dvanaest rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i Ajetul-kursiju jednom, na Kijametskom danu će biti povikano: 'Gdje je taj i taj, sin tog i tog? Neka ustane da uzme svoju nagradu od Uzvišenog Allaha!' Prvo što će mu se dati od nagrade je hiljadu ogrtača, biće okrunjen sa krunom i biće mu rečeno: 'Uđi u Džennet!', prema njemu će krenuti sto hiljada meleka, a svaki melek će nositi hediju, i oni će ga pratiti na putu prema hiljadu dvoraca od blistajućeg svjetla."

Namaz u utorak

Od Jezida er-Rekašija se prenosi, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko klanja u utorak deset rekata podne..." A u drugom hadisu: *"... kada svane dan, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom, Ajetul-kursiju jednom i* "Kul huvallahu ehad..." *tri puta, neće mu se pisati grijeh sedamdeset dana, a ako umre prije isteka tih sedamdeset dana, umrijeće kao šehid i biće mu oprošteni grijesi sedamdeset godina."*

Namaz u srijedu

Od Ebu Idrisa el-Havlanija se prenosi, a on od Mu'aza ibn Džebela r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko srijedom klanja dvanaest rekata na početku dana, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i Ajetul-kursiju jednom, "Kul huvallahu ehad..." *tri puta i Mu'avizzetejn po tri puta, melek kod Arša će ga zovnuti: 'O Allahov robe, nastavi sa svojim djelom jer ti je oprošteno ono što si dosad grijeha učinio", a Allah će ga osloboditi kaburske kazne, njegove tjesnoće i tmine,*

podići će sa njega strahote Kijameta, i On će primiti njegov dnevni rad sa počastima koje ima rad Vjerovjesnika."

Namaz u četvrtak

Od Ikrime se prenosi, a on od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko u četvrtak između podne i ikindije klanja dva rekata učeći na prvom rekatu Fatihu Knjige jednom i Ajetul-kursiju sto puta, na drugom rekatu Fatihu jednom i sto puta "Kul huvallahu ehad...", *a nakon što završi na mene donese salavat sto puta, Uzvišeni Allah će mu dati nagradu onog ko je postio Redžeb, Ša'ban i Ramazan, imaće sevaba kao onaj ko je obavio hadž Kuće (el-bejt), i upisaće mu se onoliko dobrih djela koliko ima onih koji vjeruju u Uzvišenog Allaha i pouzdaju se u Njega."*

Namaz u petak

Od Alija ibnul-Hasana ibn Alija ibn Ebu Taliba, a on od svog oca, a on od njegovog djeda, Allahovo zadovoljstvo na svima njima, se prenosi da je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika a.s. da govori:

"Cijeli dan džume je salat (namaz), i nema ni jednog roba mu'mina koji kada sunce izađe i uzdigne se za visinu koplja ili više, pa on ustane i propisno i dosljedno uzme abdest, klanja jutarnji duha namaz od dva rekata sa Imanom, potpuno se posvetivši tome (iktisaden), a da mu Allah neće upisati dvije stotine dobrih djela i obrisati dvije stotine loših djela. Ko klanja četiri rekata, Uzvišeni Allah će ga uzdignuti u džennetu za četiri stotine deredža. Ko klanja osam rekata, Uzvišeni Allah će ga uzdignuti u džennetima za osamsto deredža, oprostiće mu sve grijehe. Ko klanja dvanaest rekata, Allah će mu upisati hiljadu i dvjesto dobrih djela, izbrisaće u hiljadu i dvjesto loših djela, i uzdignuće ga u Džennetu hiljadu i dvjesto deredža."

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja u džematu sabah u petak, a zatim ostane sjediti u džamiji spominjući Uzvišenog Allaha sve dok ne izađe sunce, u Firdevsu će dobiti

sedamdeset deredža, a između dvije deredže je razdaljina koju pređe konj u trku za sedamdeset godina. Ko klanja džumu u džematu imaće u Firdevsu pedeset deredža, a svaka je onoliko koliko pređe rasni konj za pedeset godina. Ko klanja ikindiju u džematu, kao da je oslobodio osamdeset robova od potomstva Ismailova. Ko klanja akšam u džematu, kao da je obavio hadž koji mu je primljen i umru koja mu je primljena."

Od Mudžahida se prenosi, a on od Ibn Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja petkom između podne i ikindije dva rekata na kojima prouči na oba rekata Fatihu Knjige jednom i Ajetul-kursiju jednom i dvadeset pet puta: "Kul e'uzu bi rabbil-felek...", *na drugom rekatu Fatihu Knjige jednom,* "Kul huvallahu ehad..." *jednom i* "Kul e'uzu bi rabbin-nas..." *dvadeset puta; pa kada preselami kaže: 'La havle ve la kuvvete illa billah' pedeset puta, neće otići sa Dunjaluka dok ne vidi svoga Gospodara, Azze ve Dželle, u snu, dok ne vidi svoje mjesto u Džennetu ili mu se ono ne pokaže."*

Prenosi se da je jedan beduin ustao ispred Vjerovjesnika a.s. i rekao: "O Allahov Poslaniče, mi smo u pustinji daleko od Medine i nismo u mogućnosti da ti dođemo svake džume, pa me uputi na djelo o kojem ću obavijestiti svoj narod kada im se vratim po pitanju petka', pa mu Vjerovjesnik a.s. reče:

"O arabijo, kada bude petak klanjaj dva rekata kada svane dan i prouči na prvom rekatu Fatihu Knjige i "Kul e'uzu bi rabbil-felek...", *na drugom rekatu Fatihu Knjige i* "Kul e'uzu bi rabbin-nas...", *a zatim idi na tešehhud i preselami. A potom sjedeći prouči sedam puta Ajetul-kursiju, a potom klanjaj osam rekata, dvaput po četiri, a na svakom rekatu prouči Fatihu Knjige,* "Iza džae nasrullahi..." *jednom i i dvadeset pet puta* "Kul huvallahu ehad..." *Kada završiš sa svojim namazom reci sedamdeset puta 'Nema snage ni moći bez Silnog i Uzvišenog Allaha (La havle ve la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim)'. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, nijedan mu'min ni mu'minka neće klanjati petkom ovaj namaz kao što sam rekao, a da im neće biti zagarantovan Džennet, i neće ustati sa svoga mjesta a da Allah neće oprostiti njima i njihovim roditeljima ako su bili muslimani, a Pozivač će povikati ispod Arša: 'O Allahov robe, nastavi sa svojim djelom, jer oprošteni su ti svi prethodni i naredni grijesi!'"*

O petku su spomenuti mnogi fadileti, čije bi se navođenje oduljilo, a i prethodno smo spomenuli druge fadilete u drugom namazu u kojem se

petkom prouči osamnaest puta "**Kul huvallahu ehad...**", pa ko hoće da ga klanja, neka ga klanja.

Namaz u subotu

Prenosi se od Se'ida, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko klanja subotom četiri rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom i "**Kul ja ejjuhel-kafirun...**" *tri puta, i kada završi sa svojim namazom i preselami, pa prouči Ajetul-kursijju, Uzvišeni Allah će mu za svaki harf upisati hadž i umru, za svaki harf će mu se podići nagrada kao kod onoga ko posti po danu a klanja po noći, Allah će mu za svaki harf dati nagradu šehida, i biće u hladu Njegovog Arša sa vjerovjesnicima i šehidima."*

POGLAVLJE O NOĆNIM NAMAZIMA

Namaz u noći uoči nedjelje

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori: "

Ko u noći uoči nedjelje klanja dvadeset rekata učeći na svakom rekatu "**El-hamdu lillah...**" *jednom,* "**Kul huvallahu ehad...**" *pedeset puta i El-mua'vvizetejn po jednom, zamoli Slavljenog Allaha za oprost stotinu puta, zamoli Allaha oprost za sebe i za svoje roditelje stotinu puta, donese salavat na Vjerovjesnika a.s. stotinu puta, oslobodi se od svoje moći i svoje snage (havlihi ve kuvvetihi) i potraži utočište u Allahovoj moći i Njegovoj snazi, a zatim kaže:*

Svjedočim da nema boga osim Allaha, svjedočim da je Adem Allahov izbor i čistoća – fitret, a Ibrahim Allahov, Azze ve Dželle, prijatelj, Musa sagovornik Uzvišenog Allaha, Isa Ruh Slavljenog Allaha, a Muhammed miljenik Allaha, Azze ve Dželle!	*Ešhedu en la ilahe illallah, ve ešhedu enne Ademe safvetullahi ve fitretuh, ve Ibrahime halilullahi azze ve džell, ve Musa kelimullahi te'ala, ve Isa ruhullahi subhaneh, ve Muhammeden habibullahi azze ve džell*

imaće nagradu i sevap onoliko koliko je onih koji Allaha, Azze ve Dželle, nazivaju "Sinom" i onih koji Ga ne nazivaju "Sinom"; Uvišeni Allah će ga na Kijametskom Danu proživjeti sa onim koji su sigurni, a njegovo pravo kod Uzvišenog Allaha je da ga On uvede u Džennet zajedno sa vjerovjesnicima."

Namaz u noći uoči ponedjeljka

Prenosi se od el-A'meša, a on od Enesa r.a. da je rekao Allahov Poslanik a.s.:

"Ko u noći uoči ponedjeljka klanja četiri rekata učeći na prvom rekatu "**El-hamdu lillahi...**" *jednom i* "**Kul huvallahu ehad...**" *deset puta, na drugom rekatu* "**El-hamdu lillahi...**" *jednom i* "**Kul huvallahu ehad...**" *dvadeset puta, na trećem rekatu* "**El-hamdu lillahi...**" *jednom i* "**Kul huvallahu ehad...**" *trideset puta, na četvrtom rekatu* "**El-hamdu lillahi...**" *jednom i* "**Kul huvallahu ehad...**" *četrdeset puta, a potom ode na tešehhud i preselami, pa prouči* "**Kul huvallahu ehad...**" *sedamdeset pet puta, zamoli Uzvišenog Allaha oprost za sebe i svoje roditelje sedamdeset pet puta, donese salavat na Vjerovjesnika a.s. sedamdeset pet puta, a potom zamoli za svoju potrebu, on ima pravo kod Uzvišenog Allaha da mu dadne ono što traži."*

Ovaj namaz se zove Namaz potrebe (*salatul-hadže*).

Od Ebu Umame r.a. se prenosi da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik a.s.:

"Ko klanja u noći uoči ponedjeljka dva rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom, "**Kul huvallahu ehad...**" *petnaest puta,* "**Kul e'uzu bi rabbil-felek...**" *petnaest puta,* "**Kul e'uzu bi rabbin-nas...**" *petnaest puta, i nakon što preselami prouči petnaest puta Ajetul-kursijju, zamoli Allaha, Subhanehu ve Te'ala, za oprost petnaest puta, Uzvišeni Allah će njegovo ime uvrstiti među pripadnike Dženneta pa makar bio od pripadnika Vatre, oprostiće mu i javne i tajne grijehe, za svaki proučeni ajet će mu upisati hadž i umru, a ako umre između dva ponedjeljka, umrijeće kao šehid."*

Namaz u noći uoči utorka

Od Vjerovjesnika a.s. se prenosi da je rekao:

"Ko klanja u noći uoči utorka dvanaest rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom i "Iza dža'e nasrullahi..." *pet puta, Uzvišeni Allah će mu izgraditi kuću u Džennetu, čija je dužina, širina i prostranost veća od Dunjaluka sedam puta."*

Namaz u noći uoči srijede

Od Vjerovjesnika a.s. se prenosi da je rekao:

"Ko klanja u noći uoči srijede dva rekata učeći na prvom rekatu Fatihu Knjige jednom i "Kul e'uzu bi rabbil-felek..." *deset puta, a na drugom rekatu Fatihu Knjige jedan puta i* "Kul e'uzu bi rabbin-nas..." *deset puta, sa svakog neba će se spustiti sedamdeset hiljada meleka pišući mu sevape do Kijamestskog dana."*

Namaz u noći uoči četvrtka

Od Ebu Saliha se prenosi, a on od Ebu Hurejre r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja u noći uoči četvrtka između akšama i jacije dva rekata učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom, Ajetul-kursiju pet puta, "Kul huvallahu ehad..." *pet puta, El-Mu'vvizetejn pet puta, a kada izađe iz svog salata zamoli od Uzvišenog Allaha oprost petnaest puta, pa sevape od toga pokloni svojim roditeljima, on je ispunio svoju dužnost prema njima (njihov hakk) pa makar im bio i neposlušan, a Allah, Subhanehu ve Te'ala će mu dati ono što daje siddicima i šehidima."*

Namaz u noći uoči petka

Od Džabira ibn Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko klanja u noći uoči petka između akšama i jacije dvanaest rekata, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige jednom i "Kul huvallahu ehad..." *deset puta, kao da je ibadet činio Uzvišenom Allahu dvanaest godina posteći po danu i klanjajući po noći."*

Prenosi se od Kesira ibn Seleme, a on od Seleme, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja u noći uoči džume jaciju u džematu, a zatim iza nje klanja dva rekata sunneta, a zatim nakon toga deset rekata učeći na svakom rekatu "El-hamdu lillahi..." *jednom,* "Kul huvallahu ehad..." *jednom i el-Mu'avvizetejn po jednom, a zatim klanja vitre od tri rekata, a zatim zaspi na svojoj desnoj strani, licem okrenut prema Kibli, to će mu biti kao da je 'oživio' (u ibadetu proveo) Noć Kadr."*

I rekao je Vjerovjesnik a.s.:

"Povećajte donošenje salavata na mene u Noći čežnje i Danu blistanja – noći uoči džume i danu džume."

Namaz u noći uoči subote

Od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko klanja u noći uoči subote između akšama i jacije dvanaest rekata, Uzvišeni Allah će mu izgraditi dvorac u Džennetu, i kao da je udijelio sadaku svakom mu'minu i mu'minki, oslobodio se od (grešaka) jevrejstva, i njegovo pravo kod Allaha je da mu oprosti."

U poglavlju o Tevbi, koje se nalazi u predhodnom (petom) dijelu knjige, spomenuli smo da zaokupljanje sa nafilama od namaza, posta, sadake i raznih drugih ibadeta, počinje tek nakon ispunjavanja propisa farzova i sunneta, a prije toga se ne treba ničim drugim zaokupljati, već treba zanijetiti da obavlja sve farz ibadete bilo koje vrste, i u ove namaze treba da obavlja u ovim noćima kao nadoknađivanje onoga što je propustio od farzova, pa da i tu korist zadobije, a Uzvišeni Allah će te dvije vrste namaza spojiti sa Svojom dobrotom, milošću i počašću. A kada ostvari to da ispunjava sve farzove, onda može da zanijeti svaku od ovih nafila.

Fadilet Tesbih-namaza

Pripovijedao nam je šejh Ebu Nasr od svoga oca, a on od Ebul Fadl Muhammeda ibn Ahmeda ibn Ebu Fevarisa i Ebu Muhammeda el-Hasana ibn Muhammeda el-Halala (trgovac sirćetom), a oni od Ebu Hafsa Omera ibn Ahmeda el-Va'iza, a on od Abdullaha ibn Muhammeda el-Begavija, a on od Ishaka ibn Ebu Israila, a on od Musa ibn Abdul'aziza, a on od el-Hakema ibn Ebana, a on od 'Ikrime, a on od Ibn 'Abbasa, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Zaista je Allahov Poslanik a.s. rekao El-'Abbasu ibn 'Abdulmuttalibu r.a.:

"O Abbase, o amidža moj, hoćeš li da ti darujem nešto, hoćeš li da ti počast ukažem, hoćeš li da ti od ljubavi nešto dadnem, da ti podarim deset stvari koje, ako ih budeš radio, Allah će ti grijehe tvoje oprostiti, i prve i zadnje, i stare i nove, namjerne i nenamjerne, velike i male, tajne i javne? To je da klanjaš četiri rekata, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i suru, pa kada završiš sa učenjem na prvom rekatu, dok si još na kijamu, kažeš: 'Subhanallahi vel-hamdu lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber' petnaest puta, zatim odeš na ruku' i kažeš to isto deset puta, a zatim podigneš svoju glavu sa ruku'a i kažeš to deset puta, zatim padneš na sedždu i kažeš to deset puta, zatim podigneš svoju glavu sa sedžde i kažeš to deset puta. To je ukupno sedamdeset pet puta na svakom rekatu, a tako prouči na sva četiri rekata. Ako si u mogućnosti da to klanjaš svaki dan jednom, učini tako; ako nisi u stanju, onda svakog petka jednom; ako nisi u stanju, onda svakog mjeseca jednom; ako nisi u stanju, onda svake godine jednom; a ako ni to nisi u stanju, onda makar jednom u svom životu."

U drugoj verziji hadisa se kaže da se na prvom rekatu prouči Fatiha Knjige i "**Sebbih isme rabbikel-a'la...**", na drugom Fatiha Knjige i "**Iza zulzileti...**", na trećem Fatiha Knjige i "**Kul ja ejjuhel-kafirun...**", a na četvrtom Fatiha Knjige i "**Kul huvallahu ehad...**".

I pripovijedao nam je Ebu Nasr od svoga oca, sa njegovim senedom da je Vjerovjesnik a.s. rekao Džaferu ibn Ebu Talibu r.a.: ***"Hoćeš li da ti darujem nešto, hoćeš li da ti ljubav ukažem, hoćeš li da ti od ljubavi nešto dadnem..."*** do kraja hadisa.

A prenosi se i da je Alejhiselam ovo rekao 'Amru ibnul-Asu r.a., i njemu se broj tesbiha na kijamu povećava za deset, a na ostalim se smanjuje. U

nekim verzijama hadisa se spominje da je ukupno tri stotine, to jest, da se ovaj tesbih sastoji od četvero. U drugoj verziji se spominje da je to hiljadu i dvjesto, kada se podijeli ovaj tesbih na četvero: *"Subhanallah"*, *"El-hamdu lillah"*, *"La ilahe illallah"* i *"Allahu ekber"*, pa kada se ovo pomnoži sa tri stotine dobije se hiljadu i dvjesto.

Neki od onih koji su spoznali Allaha, Azze ve Dželle (*ulema billah*), kažu: "Preporučeno je da se obavlja petkom dvaput, jednom u noći a drugi put po danu."

Istihare-namaz i njena dova za put i drugo

Od Muhammeda ibnul-Munkedira se prenosi, a on od Džabira ibn 'Abdullaha, Allah zadovoljan obojicom, da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. nas je podučio istihari u svakom poslu kao što nas je podučavao surama iz Kur'ana, i govorio je:

"Kada neko od vas želi da uradi nešto ili htjedne da izađe na put, neka klanja dva rekata mimo farzova i kaže:

Allahu naš, molim Te da mi pokažeš šta je najbolje sa Tvojim znanjem, molim Te da me ojačaš Tvojom Moći, , molim Te od Tvoje velike dobrote, jer Ti određuješ a ja ništa ne određujem, Ti znaš a ja ne znam, Ti najbolje poznaješ skriveno. Allahu naš, ako je u Tvome znanju da je ova stvar – i navede se potreba – dobra za mene u mom Dinu, mome Dunjaluku i mome Ahiretu, po svojoj posljedici, i prije i kasnije, odredi mi je i olakšaj mi je, a zatim mi daj bereket u njoj. A ako nije onda je otkloni od mene i olakšaj mi prihvatanje dobra onakvog kakvo je, učini me zadovoljnim sa Tvojom odredbom, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahumme inni estehiruke bi 'ilmike, ve-stakdiruke bi kudretike, ve eseluke min fadlikel-'azimi, fe inneke takdiru ve la akdir, ve ta'lemu ve la a'lem, ve ente 'allamul-gujub. Allahumme in kunte ta'lemu enne hazel-emre hajrun li fi dini ve dunjaje ve ahireti ve 'akibeti emri ve 'adžilihi ve adžilihi, fakdurhu li ve jessirhu li summe barik li fihi, ve illa fa-srifhu 'anni ve jessir lijel-hajru hajsu kane ma kuntu, ve raddini bi kadaike ja erhamer-rahimin.

Neophodno je da svako kada se odluči da krene na put radi trgovine ili hadža ili zijareta, kaže prije ova dva rekata:

Allahu naš, ja želim radi ovoga da putujem i ni u koga se drugog ne oslanjam osim Tebe, ne nadam se ni od koga osim od Tebe, nema nikakve snage na koju se oslanjam, ni u jednu se dolinu ne spuštam osim u potrazi za Tvojom dobrotom, podložan Tvome dobru i Tvojoj milosti, smiren u lijepom robovanju Tebi. Ti znaš ono što mi je predodređeno u Tvome znanju u pitanju ovoga, i ono što volim i ono što prezirem. Allahu naš, otkloni od mene sa Svojom moći određenje svakog belaja, odstrani od mene svaku teškoću i bolest, raširi iznad mene krila Tvoje milosti, blagost Tvoje pomoći, zaklon Tvoje zaštite i sve Tvoje zaštite.

Allahumme inni uridul-hurudže fi vedžhi haza bi la sikkate minni bi gajrike, ve la redžae illa bike, ve la kuvvete etevekkelu 'alejha, ve la hajlete eldžeu ilejha illa talebe fadlike, vet-te'arreda li ma'rufike ve rahmetike, ves-sukune ila husni 'ibadetike, ve ente a'lemu bi ma kad sebeka li fi 'ilmike fi vedžhi haza mimma uhibbu ve ekrehu. Allahumme fa-srif 'anni bi kudretike mekadire kulli bela, ve neffis 'anni kulle kurebi ve da', ve-bsut alejje kenefen min rahmetike ve lutfen min 'avnike ve hirzen min hifzike ve džemi'i mu'afatik

Nakon toga će natovariti prtljag i krenuti na put govoreći:

Gospodaru moj, Tvoje određenje za mene će se sigurno ostvariti, pa odstrani od mene opasnosti koje Ti bolje znaš od mene. Učini da ovo bude dobro po mene na mome Dunjaluku i mome Ahiretu. Molim te, o Gospodaru, da budeš moj namjesnik u onome što sam ostavio iza sebe, u mojoj porodici, mojoj djeci i bližnjima, na najbolji način na koji si Ti namjesnik odsutnim mu'minima, tako što ćeš ih štititi od svake sramote, čuvati od svake štete, biti dovoljan u svakoj potrebi, odstraniti sve pokuđeno, i upotpuni za mene sve ono sa čime ću se ujediniti od zadovoljstva i sreće na Dunjaluku i Ahiretu. I opskrbi me u svemu ovome sa zahvalnošću Tebi, spominjanjem Tebe i lijepim ibadetom Tebi, sve dok ne budeš zadovoljan sa mnom i uvedeš me u Svoj Džennet. Tako Ti Tvoje milosti, nakon zadovoljstva, o Ti od milostivih Najmilostiviji.

Ja rabbi, kadauke 'alejje hakikatu ahseni emeli, fe-dfe' 'anni ma ahziru mimma ente a'lemu bihi minni, vedž'al zalike hajren li fi dunjaje ve ahireti. Eseluke ja rabbi en tahlifni fima haleftu verai min ehli ve veledi ve karabeti bi ahseni ma halefte bihi gaiben minel-mu'minine fi tahsini kulli 'avretin, ve hifzen min kulli mudarretin, ve kifajete kulli muhimmin, ve sarfe kulli mekruhin, ve kemale ma tedžme'u li bihi miner-rida ves-sururi fid-dunja vel-ahireti, summe-rzukni fi zalike kullihi šukreke, ve zikreke ve husni 'ibadeteke, hata terda 'anni ve tedhulni dženneteke, bi rahmetike ba'der-rida ja erhamer-rahimin.

Potrebno je da na putu što više uči ovu dovu koju je i Vjerovjesnik a.s. često učio, a ona glasi:

Hvala Allahu koji me je stvorio, a bio sam nešto što nije vrijedno spomena. Allahu naš, pomozi me protiv nesreća Dunjaluka, od smutnje vremena i teškoća noći i dana. Budi mi dovoljan protiv (zaštiti me od) zla kojeg čine nasilnici. Allahu naš, na mome putu mi budi saputnik, u mojoj porodici mi budi namjesnik, u onome čime me opskrbiš daj mi bereket, učini me poniznim u meni, a u očima ljudi me uzvisi, u mome ahlaku me uzdigni, a Tebi me, o moj Gospodaru, učini milim. Utječem se Tvome Plemenitom Licu sa kojim si obasjao nebesa i rastjerao tmine, radi kojeg su jedino ispravna djela i prvih i posljednjih, da me ne izložiš Svojoj srdžbi, da na mene ne spustiš Svoj prezir. Tebi pripada povjerenje u svemu što sam u stanju da uradim i nema snage ni moći

El-hamdu lillahil-lezi halekani ve lem eku šejen mezkura, Allahumme a'ini 'ala ehavilid-dunja ve bevaikid-duhuri ve mesaibil-lejali ven-nehar, ve-kfini šerre ma ja'meluz-zalimun, Allahumme fi seferi fa-shabni, ve fi ehli fa-hlefni, ve fima rezakteni febarik li, ve fi nefsi fe zellilni, ve fi a'junin-nasi fe 'azzimni, ve fi huluki fe kumuni, ve ilejke ja rabbi fa-hbebni, e'uzu bi vedžhikel-kerimil-lezi ešrakte bihis-semavatu ve kešefte bihiz-zulumatu, ve saleha 'alejhi emrul-evveline vel-ahirin ella tehillu 'ala gadabike, ve la tenzil bi sahatuku, lekel-'utba fime-steta'tu, ve la havle ve la kuvvete illa bike, Allahumme inni e'uzu bike min vu'asais-seferi, ve keabil-munkalebi, ve minel-havri ba'del-kevri, ve da'vetil-mazlumi, Allahumme atvi lenel-erda ve hevvin 'alejnes-sefer, eseluke belagan jeblugu

osim s Tobom. Allahu naš, ja se Tebi utječem od teškoća putovanja i nevolje u povratku, od neimaštine nakon izobilja, od dove mazluma. Allahu naš, 'prostri' nam zemlju i olakšaj nam put, molimo te da nas uputiš na put na kojem ćemo doći do dobra, oprosta i Tvoga zadovoljstva. Molim te za svako dobro, jer ti si nad svakom stvari moćan

hajren ve magfireten ve ridvana, eselukel-hajre kullehu inneke 'ala kulli šejin kadir.

Neophodno je da kaže prilikom izlaska iz svoje kuće:

Sa imenom Allaha, na Allaha se oslanjam, nema snage ni moći osim sa Allahom

Bismillahi tevekkeltu 'alallah ve la havle ve la kuvvete illa billah

a u jednom haberu se navodi da se njemu (putniku) treba reći:

"Sačuvan i zaštićen bio (Vekkajte ve kefejte)."

On treba donijeti tri tekbira kada uzjaše svoju jahalicu i zahvaliti Allahu tri puta, pa da kaže:

Hvaljen neka je Onaj koji ja dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići.(43:13) ***Slavljen si Ti, nema boga osim Tebe, ja sam prema sebi nepravdu učinio, pa mi oprosti jer niko ne može oprostiti grijehe osim Tebe***

Subhanellezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrenin, subhaneke la ilahe illa ente zalemtu nefsi fa-gfirli innehu la jagfiruz-zunube illa ente

jer se to prenosi od Allahovog Poslanika a.s.

U hadisu od Ibn Omera, Allah zadovoljan obojicom, se prenosi: "Vjerovjesnik a.s., kada bi krenuo na put, govorio bi kada bi uzjahao:

Allahu naš, ja Te na ovom mom putovanju molim za takvaluk, za posao kojim si Ti zadovoljan. Allahu naš, olakšaj nam putovanje, učini da nam rastojanja izgledaju kratka. Allahu naš, Ti si prijatelj na putu i namjesnik u porodici. Allahu naš, budi nam prijatelj na našem putu i budi namjesnik u našoj porodici.

Allahumme inni eseluke fi seferi hazet-tuka, ve minel-'ameli ma terda, Allahumme hevvin 'alejnes-sefere, va-tvi lena bu'dil-erda, Allahumme entes-sahibu fis-seferi vel-halifetu fil-ehli, Allahumma-shabna fi seferina, va-hlifna fi ehlina

Ibn Džurejh kaže da se treba još reći:

Allahu naš, ja ti se utječem od teškoća puta, lošeg povratka i zaticanja loših stvari pri povratku porodici i imetku

Allahumme inni e'uzu bike min vu'asais-seferi, ve suil-munkalebi, ve keabeti-munzari fil-ehli vel-mal

Čovjek treba, kada hoće da uđe u neko selo ili grad, da kaže ono što se prenosi od Vjerovjesnika a.s.:

Allahu naš, Gospodaru sedam nebesa i onog što ona pokrivaju, Gospodaru sedam zemalja i onog što one nose, Gospodaru šejtana i onog čime oni u zabludu tjeraju, ja Te molim za dobro za mene ovog naselja, dobro od njegovih stanovnika i dobro onoga što je u njemu, a utječem ti se od njegovog zla, zla njegovih stanovnika i zla onoga što je u njeme, molim Te za ljubav onih koji su najbolji od njih i da me zaštitiš od zla onih koji su najgori od njih

Allahumme rabbis-semavatis-seb'a ve ma azlelne, ve rabbil-erdine-seb'a ve ma aklelne, ve rabbiš-šejatini ve ma adlelne, eseluke min hajri hazihil-karjeti ve hajri ehliha ve hajri ma fiha, ve e'uzu bike min šerriha ve šerri ehliha ve šerri ma fiha, eseluke meveddete hijarihim, ve en tedžnibni min šerri ešrarihim

O dovama za zaštitu musafira od svakog kradljivca, zvijeri i štetočine

Allahu naš, čuvaj nas sa Svojim okom koje ne spava, uzmi nas u Svoje okrilje koje se ne može mjeriti, smiluj nam se sa Tvojom moći nad nama da ne budemo uništeni, a Ti si naša nada, ako Allah Jedini tako hoće	*Allahumma-hrusna bi 'ajnikel-leti la tenam, ve-knifna bi ruknikel-lezi la juram, ve-rhamna bi kudretike 'alejna la nuhlik, ve ente redžauna in šaallahu vahdeh*

Od Osmana ibn 'Affana r.a. se prenosi da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika a.s. da govori:

"Ko kaže na početku noći:

Sa imenom Allaha, sa Čijim imenom ništa ne može naškoditi ni na Zemlji ni na nebu, a On sve čuje i zna'	*Bismillahil-lezi la jedurru me'asmihi šejun fil-erdi ve la fis-semai ve huves-semi'ul-'alim*

tri puta neće ga zadesiti iznenadna nesreća sve dok ne zanoći, a ko ovo prouči kada zanoći neće ga zadesiti nesreća sve dok ne osvane."

Od Ebu Jusufa el-Hurasanija se prenosi, a on od Ebu Se'ida Ibn Ebur-Revha da je rekao: "Zalutao sam na putu do Mekke jedne noći, pa sam čuo glas iza mene, te sam se prestravio. Čuo sam kako uči Kur'an, pa me je stigao i rekao mi: 'Da li si zalutao?', pa ja rekoh: 'Jesam.' On mi reče: 'Hoćeš li da te podučim nečemu koje kada izgovoriš, a izgubljen si naći ćeš put, kada si osamljen naći ćeš smirenje, kada patiš od nesanice moći ćeš zaspati?', a ja odgovorih: 'Hoću.' On mi reče: 'Reci:

Sa imenom Allaha, Posjednikom svega djelovanja, velikog dokaza, ogromne vlasti. Svakog dana On je u djelovanju. Utječem se Allahu od Šejtana. Ono što Allah hoće to bude. Nema snage ni moći osim sa Allahom.	*Bismillahi ziš-še'n, 'azimil-burhan, šedidis-sultan, kullu jevmin huve fi še'n, e'uzu billahi mineš-šejtan, ma šaallahu kane, la havle ve la kuvvete illa billah*

Ja sam to rekao i nađoh se nedaleko od svojih saputnika, i potražih ovog čovjeka ali ga nisam vidio." Ebu Bilal je rekao: "Na Mini sam jednom izgubio svoju porodicu i izgovorio sam ovo. Kada sam se okrenuo bio sam sa svojom porodicom."

Od Ebu Derdaa r.a. se prenosi da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko kaže svaki dan sedam puta:

Moj zaštitnik je Allah Koji je spustio Knjigu i on se o dobrima brine. Dovoljan mi je Allah, nema boga osim Njega, na Njega se oslanjam i On je Gospodar Veličanstvenog Arša	*Inne velijjijallahul-lezi nezelel-kitabe ve huve jetavelles-salihin, hasbijallahu la ilahe illa huve 'alejhi tevekeltu ve huve rabbul-'aršil-'azim*

Uzvišeni Allah će mu biti dovoljan u svakoj njegovoj brizi, bio on iskren ili neiskren** (u svojim riječima – o.p.) **ako Uzvišeni Allah htjedne."

U hadisu Vjerovjesnika a.s. se prenosi da je on rekao:

"Ko kaže u poteškoći:

Nema boga osim Allaha, Blagog i Plemenitog. Slavljen je Allah, Gospodar Arša Veličanstvenog. Hvala Allahu, Gospodaru svjetova	*La ilahe illallahul-halimul-kerim, subhanallahi rabbil-'aršil-'azim, el-hamdu lillahi rabbil-'alemin*

to će, sa Allahovom dozvolom, biti otklonjeno od njega."

Namaz dovoljne zaštite

Namaz dovoljnosti (*salatul-kifaje*) se sastoji od dva rekata koji se klanjaju u bilo kojem vremenu, i na svakom rekatu se uči **Fatiha Knjige** jednom i **"Kul huvallahu ehad..."** deset puta i **"i Allah će ti sigurno protiv njih biti dovoljan, jer On sve čuje i sve zna. (fe sejekfikehumullahu ve huves-semi'ul-'alim)"** (2:137) pedeset puta, a zatim preselami i prouči ovu dovu:

O Allahu, o Milostivi, o Darodavaoče, o Blagonakloni, o Ti Kojeg svaki jezik slavi, o Ti Čijim je Rukama dobro ispruženo, o Ti Koji	*Ja Allahu ja Rahmanu ja Mennanu ja Hannanu, ja musebbihan bi kulli lisan, ja men jedahu bil-hajri mebsutatan, ja kafi Muhammeden*

si Muhammedu a.s. bio dovoljan protiv udruženih neprijatelja, o Ti Koji si Ibrahimu a.s. bio dovoljan u vatri, o Ti Koji si Musau bio dovoljan protiv Faraona, o Ti Koji se Isau a.s. bio dovoljan protiv silnika, o Ti Koji si Nuhu a.s. bio dovoljan u Potopu, o Ti Koji si Lutu a.s. bio dovoljan protiv razvrata njegovog naroda, o Ti Koji si dovoljan u svakoj stvari, a pored Kojeg nijedna stvar nije dovoljna, o Ti Koji si bio dovoljan Aiši, Allah zadovoljan s njom, i Asiji, budi i meni dovoljan protiv svakog velikog belaja u svakoj stvari, tako da se ne bojim niti strahujem ni od čega sa Tvojim Imenom, najvećim od najvećih.

sallallahu 'alejhi ve sellemel-ahzab, ve ja kafi Ibrahime 'alejhis-selamun-niran, ja kafi Musa Fir'avn, ja kafi 'Isa 'alejhis-selamul-džebabire, ve ja kafi Nuhan 'alejhis-selamul-garek, ja kafi Lutan 'alejhis-selamu fahše kavmih, ve ja kafi min kulli šejin ve la jekfi minhu šej', ja kafi 'Aišete radijallahu 'anha ve asija, ikfini 'azimel-belai min kulli šejin hatta la ehafu ve la ahša me'a-smikel-'azimil-a'zami šej'a

zaista će mu On biti dovoljan protiv svih briga i zala nakon tog namaza.

Namaz protiv protivnika u sporu

Namaz protiv protivnika u sporu (*salatul-husama*) se sastoji od četiri rekata sa jednim selamom. Na prvom rekatu se uči **Fatiha Knjige** jednom i **"Kul huvallahu ehad..."** deset puta, na drugom se uči **Fatiha**, **"Kul huvallahu ehad..."** deset puta i tri puta **"Kul ja ejjuhel-kafirun..."**, na trećem se uči **Fatiha**, **"Kul huvallahu ehad..."** deset puta i **"Elhakumut-tekasur..."** jednom, i na četvrtom se uči Fatiha **"Kul huvallahu ehad..."** petnaest puta i Ajetul-kursija jednom, a zatim se sevapi od toga poklone svojim protivnicima (potražiocima), pa će Allah udovoljiti njihovim zahtjevima na Kijametskom danu, ako Uzvišeni Allah hoće. Ovaj se namaz klanja u sedam vaktova - vremena: u prvoj noći Redžeba, u srednjoj noći Ša'bana, posljednju džumu u Ramazanu, u dva dana Bajrama, na dan 'Arefata i dan Ašure.

Namaz oslobođenih u Ševvalu

Pripovijedao nam je Ebu Nasr ibnul-Bena od svoga oca, a on od Ebu 'Abdullaha el-Husejna ibn Omera el-'Allafa, a on od Ebul-Kasima el-Kadija, a on od Muhammeda ibn Ahmeda ibn Sadika, a on od Ja'kuba ibn 'Abdurrahmana, a on od Ebu Bekra Ahmeda ibn Dža'fera el-Mervazija, a on od 'Alija ibn Ma'rufa, a on od Muhammeda ibn Mahmuda, a on od Jahja ibn Šubejba, a on od Hamida, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko u Ševalu klanja osam rekata, bilo u danu ili noći, učeći na svakom rekatu Fatihu Knjige i petnaest puta* "Kul huvallahu ehad..."*, pa kada završi sa svojim namazom prouči tesbih (subhahallah) sedamdeset puta, i donese salavat na Vjerovjesnika a.s. sedamdeset puta..." – i nastavio je Vjerovjesnik a.s.: ***"Tako mi Onoga koji me je poslao sa Istinom, nema ni jednog roba koji klanja ovaj namaz a da Allah ne dadne da iz njegovog srca provriju izvori mudrosti, i da potakne jezik da govori mudrost, te će vidjeti bolest Dunjaluka i lijek za nju. Tako mi Onoga koji me je poslao sa Istinom, ko klanja ovaj namaz kao što sam ga opisao, neće podići glavu sa posljednje sedžde prije nego mu Allah oprosti, a ako umre umrijeće kao šehid kome je oprošteno. Nema ni jednog roba koji klanja ovaj namaz na putu, a da mu Allah neće olakšati putovanje i odlazak u mjesto u koje je namjeravao. Ako bude u dugovima, Allah će ga riješiti njegovih dugova. Ako bude u nekoj potrebi, Allah će mu ispuniti njegovu potrebu. Tako mi Onoga koji me je poslao sa Istinom, nema ni jednog roba koji klanja ovaj namaz, a da mu Allah Uzvišeni neće dati za svaki harf i svaki ajet 'mahrefu' u Džennetu."*** Upitaše (ashabi): "O Allahov Poslaniče, šta je 'mahrefa'?", pa Alejhiselam reče: ***"To su bašče u džennetu, u kojima jahač putuje pod sjenom jednog od njihovih stabala stotinu godina i ne pređe je."***

Namaz za otklanjanje kaburske patnje

Od Abdullaha ibnul-Husejna se prenosi, a on od Alije r.a. da je rekao: "Allahov Poslanik a.s. je rekao:

"Ko klanja dva rekata, učeći na prvom rekatu kraj sure Furkan od "Uzvišen je Onaj koji je na nebu sazviježđa stvorio..." (25:61) ***pa sve***

do kraja sure, a nakon toga na drugom rekatu poslije Fatihe prouči od početka sure el-Mu'minun dok ne dođe do "Uzvišen je Allah, najljepši stvoritelj!" (23:14), *on se obezbjedio od zla džinna i ljudi, a njegova knjiga će mu biti data u desnu ruku na Kijametskom danu. On će se osigurati od kaburske patnje, od Najvećeg straha* (spomenut u ajetu 21:103), *podučiće ga Knjizi pa makar i ne bio uporan (u učenju), od njega će biti uklonjeno siromaštvo, Allah će mu dati mudrost, daće mu pronicljivost u Njegovoj Knjizi koju je On objavio Svome Vjerovjesniku a.s., podučavaće ga njegovoj odbrani (dokazima) na Kijametskom danu, daće mu svjetlo u njegovom srcu, neće biti tužan kada ljudi budu tužni, neće strahovati kada oni budu strahovali, daće mu svjetlo u njegovom vidu, odstraniće ljubav za dunjalukom iz njegovog srca, a kod Allaha će biti upisan među Siddike."*

Namaz za potrebu

Od Ebu Hašima el-Ejjilija se prenosi, a on od Enesa ibn Malika r.a. da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Ko kod Allaha bude imao neku važnu potrebu, neka lijepo uzme abdest i klanja dva rekata, učeći na prvom rekatu jednom Fatihu Knjige i Ajetul-kursiju, a na drugom Fatihu Knjige i "Amener-resulu..." *do kraja, a zatim prouči tešehhud i preselami, neka prouči ovu dovu, pa će njegovoj potrebi biti udovoljeno. Dova glasi:*

Allahu naš, o Ti koji si prisan drug svakom otuđenom, o Ti koji si prijatelj svakom usamljenom, o Ti koji si blizak, a ne daleko; o Ti koji si prisutan, a ne odsutan; o Ti koji si nadmoćan, a ne potčinjen; molim Te sa Tvojim Imenom, sa Imenom Allaha Milostivog Samilosnog, Živog, Koji sve obdržava, Kojeg ne obuzima san niti drijemež; i molim Te sa Tvojim Imenom, sa Imenom Allaha Milostivog Samilosnog, Živog, Koji sve obdržava, Kojeg ne obuzima san niti drijemež; i molim Te sa Tvojim Imenom, sa Imenom Allaha Milostivog Samilosnog, Živog, Koji sve obdržava, sa Kojim su lica zaokupljena, pred Kojim se glasovi utišavaju, od Kojeg srca podrtavaju, da (me) povežeš sa Muhammedom i Muhammedovim Alom, i da mi u mojoj brizi dadneš razgalu, izlaz i da ispuniš moju potrebu.

Allahumme ja muennisu kulli vehid, ja sahibu kulli ferid, ja karibu gajru be'id, ve ja šahidu gajru gaib, ve ja galibu gajru maglub, eseluke bi ismike bi bismillahir-rahmanir-rahim, el-hajjil-kajjumil-lezi le tehuzuhu sinetun ve la nevm, ve eseluke bi ismike bismillahir-rahmanir-rahim, el-hajjil-kajjum, ellezi 'anet lehul-vudžuh, ve huši'at lehul-asvat, ve vudžilet minhul-kulub, en tusalli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed, ve en tedž'al li min emri ferdžen ve mahredžen ve takdi hadžeti

Dova za otklanjanje zuluma i čuvanje od njega

Prenosi Džabir ibn 'Abdullah, Allah zadovoljan obojicom, da je Allahov Poslanik a.s. podučio Aliju i Fatimu, Allah zadovoljan sa obojima, sljedećoj dovi, i rekao im je:

"Kada se na vas spusti kakva nevolja, ili se uplašite sile vlasti, ili se izmiče dugoželjeni cilj, vi uzmite lijepo abdest i klanjajte dva rekata, pa podignite ruke prema nebu i recite:

O Ti Koji poznaješ tajno i skriveno, o Ti kome se pokorava, o Veličanstveni, o Ti Sveznajući, o Allahu, o Allahu, o Allahu, o Ti Koji Si porazio udružene neprijatelje Muhammedove a.s., o Ti Koji Si zavarao Faraona zbog Musaa a.s., o Ti Koji Si izbavio Isa a.s. iz ruku njegovih nasilnika, o Ti Koji Si spasio Nuhove sljedbenike od Potopa, o Ti Koji Si se smilovao žalosti Jakuba a.s., o Ti Koji Si otklonio nevolju Ejjuba a.s., o Ti Koji Si izbavio Zunnuna a.s. od Tri tmine, o Ti Koji djeluješ sa svakim

Ja 'alimel-gajbi ves-serair, ja muta'u ja 'azizu ja 'alimu, ja Allahu ja Allahu ja Allah, ja hazimel-ahzabi li Muhammedin sallallahu 'alejhi ve sellem, ja kaide Fir'avne li Musa 'alejhis-selam, ja mundži Isa 'alejhis-selam mi jedi zalemetih, ja muhlise kavmi Nuhin minel-garek, ja rahime 'abreti Ja'kube 'alejhis-selam, ja kašife darri Ejjube 'alejhis-selam, ja mundži Zin-nuni 'alejhis-selam minez-zulumatis-selas, ja fa'ile kulli hajr, ha hadijen ila kulli hajr, ja dallen 'ala kulli hajr, ja ehle kulli hajr, ja halikal-hajr, ve ja ehlel-hajrat, regabtu ilejke fima

dobrom, o Ti Koji upućuješ ka svakom dobru, o Ti Koji usmjeravaš ka svakom dobru, o Ti posjedniče svakog dobra, o Stvoritelju dobra, o Vlasniče dobara, Ti si Allah. Ja težim Tebi u onome što znaš, a Ti najbolje poznaješ skriveno. Molim te da (me) povežeš sa Muhammedom i sa Alom Muhammedovim.

kad 'alimtu, ve ente 'allamul-gujubi, eseluke en tusalli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed

a zatim molite za vašu potrebu, pa će vam se odazvati, ako Uzvišeni Allah bude htio."

Druga dova je dova Vjerovjesnika a.s. na dan Udruženih neprijatelja (*jevmul-ahzab*), koju prenosi Ibn Omer, Allah zadovoljan obojicom, da je Alejhiselam učio:

Allahu naš, ja se utječem Svjetlu Tvoje Svetosti, i Veličini Tvoje Čistoće, pročišćenosti Tvoje Veličanstvenosti za prethodno ili naredno, od svakog noćnog posjetioca ljudi i džina osim noćnog posjetioca koji dolazi od Tebe sa dobrom. Ti si moje utočište pa Ti se utječem, Ti si moj zaštitnik pa sa Tobom uživam, o Ti pred Kojim su pogeti vratovi silnika, o Ti kod kojeg su sakupljeni svi ključevi čuvanja, utječem se Veličanstvu Tvoga Lica, Plemenitosti Tvoga Veličanstva od poniženja od Tebe i od otkrivanja Tvoje pokrivke, od zaborava Tvoga zikra, od odustajanja od zahvale Tebi. Ja sam u Tvojoj zaštiti i u mojoj noći i u mome danu, u svome snu i svom odmoru u kući, u svome putu i svome hodu, Tvoj zikr je moja prva odjeća, a slavljenje Tebe je moj ogrtač. Nema boga osim Tebe,

Allahumme inni e'uzu bi nuri kudusike, ve 'azameti taharetike, ve tezkijeti dželalike min kuli afetin ve 'ahetin ve tarikil-džinni vel-insi, illi tarikan jatruku minke bi hajr, inneke ente 'ijazi fe bike e'uzu, ve ente melazi fe bike eluzu, ja men zullet lehu rikabul-džebabire, ve džumi'at lehu mekalidur-ri'ajeti, e'uzu bi dželali vedžhike, ve keremi dželalike mi hizjike ve kešfi sitrike, ve nisjani zikrike, vel-insirafi 'an šukrike, ene fi kenefike fi lejli ve nehari, ve nevmi ve karari, ve za'ni ve esfari, zikruke še'ari ve senauke desari, la ilahe illa ente tenzihen li ismike, ve tekrimen li subuhati vedžhike, edžirni min hizjike ve min šerri 'azabike ve 'ibadike, ve adrebu 'ala suradikati hifzike, ve edhilni fi hifzi 'inajetike, ve kini sejjiati 'azabike, ve agnini bi hajrin minke bi rahmetike ja erhamer-rahimin

neuporedivo je Tvoje Ime, prečasna su slavljenja Tvoga lica. Uzmi me u zaštitu od poniženja od Tebe, od zla Tvoje kazne i Tvojih robova, razapni iznad mene šatore Tvoje zaštite, pa uvedi me u zaštitu Tvoje pažnje, a sačuvaj me od teškoća Tvoje kazne, obogati me dobrom od Tebe, sa Tvojom milošću, o Ti koji si od milostivih najmilostiviji

Dova za otklanjanje briga i oslobađanje od dugova

Od Ebu Saliha r.a. se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Koga pogodi briga ili tuga, neka uči dovu ovim riječima:

Allahu naš, ja sam Tvoj rob i sin Tvoga roba, moj perčin je u Tvojoj ruci, Tvoja odluka za mene je izrečena, Tvoja presuda je u meni provedena. Allahu naš, ja Te molim sa svakim Imenom sa kojim si Ti sam Sebe nazvao, kojeg Si Ti objavio u Svojoj Knjizi, ili Si podučio bilo koga od Tvojih stvorenja, ili kojeg Si zadržao u skrivenom znanju kod Tebe, da učiniš Časni Kur'an proljećem moga srca, svjetlom mojih prsa, razgalom moje tuge i rastjerivačem mojih briga

Allahumme ene 'abduke ve-bnu 'abdike, mada fijje hukmuke, 'adele fijje kadauke, Allahumme inni eseluke bi kulli ismin huve leke semejte bihi nefseke, ev enzeltehu fi kitabike, ev 'alemtehu ehaden min halkike, evi-ste'serte bihi fi 'ilmil-gajbi 'indeke, en tedž'alel-kur'anel-kerime rebi'a kalbi, ve nure sadri, ve dželae huzni, ve zehabi hemmi

Neko od prisutnih upita: "O Allahov Poslaniče, zaista je gubitnik onaj ko zapostavi ove riječi?", pa Alejhiselam reče: ***"Naravno, već ih ti izgovaraj i nauči ih, jer onaj ko ih izgovori kao traženje onoga što one sadrže, Allah, Azze ve Dželle, će od njega odstraniti tugu i produžiće mu radost."***

Prenosi se od Aiše, Allah zadovoljan sa njom, da je rekla da je Ebu Bekr es-Siddik r.a. došao kod nje i pitao je: "Da li si čula od Allahovog Poslanika

a.s. dovu koju nas je podučio i spomenuo da je i Isa sin Merjemin a.s., svoje drugove podučavao njoj i govorio: 'Da neko od vas ima dugova kao brdo, Allah, Azze ve Dželle, bi ga tih dugova oslobodio.'?", pa ona reče: "Govorio je:

Allahu naš, o Ti Koji razgaljuješ brigu, Koji otklanjaš tugu, Koji se odazivaš molbi nesretnika, Milostivi na Dunjaluku i Ahiretu i Samilosni na njima, molim Te da mi se smiluješ milošću od Tebe, sa kojom ćeš me učiniti neovisnim od svake milosti nekoga mimo Tebe

Allahumme faridžel-hemmi kašifel-gammi mudžibe da'vetil-mudtarrin, rahmaned-dunja vel-ahireti ve rahimehuma, eseluke en terhamni rahmeten min 'indike tugnini biha 'an rahmetin min sivake

Druga dova o tome se prenosi od el-Hasana el-Basrija, Allah mu se smilovao, kada mu je došao prijatelj koji ga je poštovao u posjetu i rekao mu: "O Ebu Se'ide, u dugovima sam, pa bih volio da me podučiš Najvećem Imenu Uzvišenog Allaha", te mu on reče: "Ako to želiš, ustani i uzmi abdest!", pa on ustade i uze abdest, te mu on reče: "Reci:

O Allahu, o Allahu, Ti si Allah. Jesi, Allaha mi, Ti si Allah, nema boga osim Tebe. Allah, Allah, Allah, Allaha mi, nema boga osim Allaha, oslobodi me mog duga i opskrbi me nakon duga

Ja Allahu ja Allahu entallah, bela vallahi entallah, la ilahe illa ente, Allah Allah Allah, vallahi innehu la ilahe illallah, ikdi 'anni hazed-dejn ve-rzukni ba'ded-dejn

Taj čovjek je nakon toga vidio dvjesto hiljada dirhema ostavljenih u torbi u raznim kovanicama, a na vrhu torbe je bilo napisano: "Da si tražio više, dali bi ti. A zašto nisi tražio Džennet?" Čovjek ode do el-Hasana, Allah mu se smilovao, i ispriča mu to, te se on zaputi sa njim do njegovog stana i pogleda u dirheme. Čovjek mu reče: "Pokajao sam se što od Allaha nisam tražio Džennet", a El-Hasan mu odgovori: "Onaj koji te je podučio ovom Imenu nije te podučio ničemu osim dobra kojeg je želio za tebe, pa ja krijem ovo Ime da ga ne čuje Hadždžadž, jer se tad od njega niko ne bi spasio."

Još jednoj dovi je Džibril a.s. podučio našeg Vjerovjesnika Muhammeda a.s. kada je napuštao Časnu Mekku odlazeći na brdo Hira, plašeći se

Kurejšija, te Ebu Bekr es-Siddik r.a. prenosi da je Džibril a.s. rekao: ***"O Muhammede, Uzvišeni Allah ti naziva selam, i naučio me je dovi koju, ako je učiš, Allah će između tebe i njih postaviti zaštitu."*** Vjerovjesnik a.s. reče: ***"Da, Džibrile?"***, pa on reče: ***"Reci:***

O Najveći, o Najveći, O Ti Koji sve čuješ i Koji sve vidiš, o Ti koji nemaš suparnika niti pomagača, o Stvoritelju Sunca i obasjanog Mjeseca, o Zaštito tužnog, prestrašenog i protjeranog, o Ti koji opskrbljuješ malo dijete, o Ti koji sastavljaš slomljene kosti, o Ti koji lomiš svakog silnika ustrajnog, molim Te i činim Ti dovu onoga koji je tužan i siromah, dovu ugnjetavanog i oštećenog, molim Te stubovima moći Tvoga Arša, ključevima milosti iz Tvoje Knjige, sa osam imena zapisanih u rogu Sunca, da postupiš sa mnom tako i tako

Ja kebiru kulli kebirin ja semi'u ja basir, ja men la šerike lehu ve la vezir, ja halikaš-šemse vel-kamerel-munir, ja 'ismetel-baisil-haifil-mustedžir, ja rezikat-tiflis-sagir, ja džabirel-'izamil-kesir, ja kasime kulli džabirin 'anid, eseluke ve ed'u du'ael-baisi-fakir, du'ael-mudtarrid-darir, eseluke bi mu'akidil-'izzi min 'aršik, ve mefatihir-rahmeti min kitabik, ve bil-esmais-semanijetil-mektubeti 'ala karniš-šemsi, en tef'ale bi keza ve keza

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

من ترك الجمعة ثلاثا من غير عذر

طبع الله على قلبه

Poglavlje

DOVE KOJE SE UČE IZA FARZ-NAMAZA, HATMA-DOVA I DRUGE

Što se tiče dova za sabah-namaz i ikindije namaz, iza njih se uči:

Allahu naš, Tebi pripada slava sa zahvalom, Tebi pripada zahvalnost u obilju, sa Tvojom blagodati se okončavaju dobra djela. Molimo Te, Allahu naš, za skorašnje razgaljenje, jer Ti se stalno odazivaš, a sabur je nešto najljepše, molimo te za sačuvanost od svih belaja, spas od puta poniženja, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji. Allahu naš, sastajanje naše učini sastajenjem onih kojima je milost ukazana, a razilazak naš razilaskom onih koji su od grijeha sačuvani. Ne učini da iko od nas bude neuspješan, niti mahrum, ne daj sa se drugima okrenemo u siromaštvu mimo Tebe, nemoj nam uskratiti bogatstva Tvoga dobra, suštinu pouzdanja u Tebe, istinsku nadu u ono što je kod Tebe; ispuni naša srca bogatstvom od Tebe, prekrij naša lica stidom od Tebe, opskrbi nas dobrom Ahireta i Dunjaluka, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih najmilostiviji, o Gospodaru.

Allahumme lekel-hamdu šukren, ve lekel-mennu fadlen, bi ni'metike tetimmus-salihat, neseluka-llahumme ferdžen kariben, fe inneke lem tezel mudžiben, ve sabren džemilen, ve 'afijeten min džemi'il-belaja, ves-selamete min tarikir-rezaja, bi rahmetike ja erhamer-rahimin. Allahumme-džal idžtima'una idžtima'an merhumen, ve teferrekuna teferrekan ma'sumen, ve la tedž'al fina šekijjen, ve la mahrumen, ve la teredduna fil-fakati ila gajrike, ve la tahrimna se'ate hajrike, ve hakikatet-tevekkuli 'alejke, ve halisar-ragbete fima ledejke, ve-mle' kulubuna minkel-gina, ve-ksi vudžuhuna minkel-haja, ve-rzukna hajrel-ahirete ved-dunja, bi rahmetike ja erhamer-rahimin, ja rabb.

Allahumme-rzukna hajres-sabahi be hajrel-mesai, ve hajrel-kadai ve hajrel-kaderi, va-srif 'anna šerres-sabahi ve šerrel-mesai, ve šerrel-kadai ve šerrel-kader.

Allahu naš, opskrbi nas dobrom jutra i dobrom večeri, dobrom odredbe i dobrom određenja, i otkloni od nas zlo jutra i zlo večeri, zlo odredbe i zlo određenja.

Allahu naš, ono što si u ovom danu spustio od dobra, sačuvanosti, spasa, bogatstva i široke opskrbe, Ti nam u tome dadni najbolji udio i učešće. Allahu naš, ono što si spustio od lošeg, belaja, zla, bolesti i smutnje, Ti to otkloni od nas i od svih muslimana i muslimanki, tako Ti tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahumme ve ma enzelte fi hazel-jevmi min hajrin ve 'afijetin ve selametin ve ganimetin ve se'ati rizkin, fe-dž'al lena fihi evferel-hazzi ven-nasib, Allahumme ve ma enzelte min suin ve belain ve šerrin ve dain ve fitnetin, fa-srifhu 'anna ve 'an džemi'il-muslimine vel-muslimati bi rahmetike ja erhamer-rahimin

Sljedeća dova je:

Hvala Allahu Koji svaku stvar obuhvaća sa znanjem, Koji zna broj svega što postoji, nema boga osim On (Hu), On je posjednik Veličanstva i Uzvišenosti, On je posjednik najveće Sile i Moći, posjednik Pomoći i Milosti, Vladar Dunjaluka i Ahireta, posjednik velikog Carstva i žestokog Veličanstva, Blag prema onome kome On hoće, On čini što On hoće, Prvi u svakoj stvari, Stvoritelj svake stvari i njen opskrbljivač. Slavljen je On, nema boga osim On (Hu). Allahu naš, učini ovo naše jutro jutrom dobra, a ne poniženja i bijede. Allahu naš, sačuvaj nas od stalnog zla vremena i njegovih nedaća, udaraca zla i zamki šejtana, uticaja tiranije vladara, već nam podari

El-hamdu lillahil-lezi ehata bi kulli šejin 'ilmen, ve ahsa kulle šejin 'adeden, la ilahe illa huve ehlul-kibrijai vel-'azame, ve muntehel-džeberuti vel-'izze, ve velijjul-gajsi ver-rahme, malikud-dunja vel-ahire, 'azimul-melekuti šedidul-džeberut, latifun le ma ješau fe'aalun lima jurid, evvelu kulli šejin, ve haliku kulli šejin ve razikunu, subhanehu la ilahe illa hu. Allahumme-džal sabahuna sabahan salihan, la sabahan muhzijen ve la fadihan, Allahumme-kfina šerre nevaibez-zemani ve mekruhehu, ve mesari'as-sui ve mesajideš-šejtani, ve mevaride savletis-sultan.ve veffikna fi jevmina haza ve fi sairil-ejjami li-sti'malil-hajrati ve hidžranis-sejjiat. Allahumme aslihna ve aslih kulubena, ve aslih ahlakana ve

sretan ishod u ovom našem danu i ostalim danima, da bi radili dobra djela i napustili loša. Allahu naš, uči nas i naša srca dobrim, učini dobrim naš ahlak i naša djela, popravi naše očeve, naše sinove, naše djedove i naše nane, naš Dunjaluk i naš Ahiret. Allahu naš, kao što si dao da noć prođe u miru i blagostanju, dadni da i dan prođe u miru i blagostanju, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih najmilostiviji.

Allahu naš, Gospodaru naš, daj nam na Dunjaluku dobro i na Ahiretu dobro, i sačuvaj nas patnje u Vatri, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih najmilostiviji. Amin, Allahu naš, Amin, Allahu. Amin, Gospodaru svjetova.

aslih ef'alena, ve aslih abaena ve ebnaena ve edždadina ve džeddatina ve dunjana ve uhrana, Allahumme kema emdajtel-lejlete bis-selameti vel-'afijeti fe-mdi 'alejnen-nehare bis-selameti vel-'afijeti, bi rahmetike ja erhamer-rahimin. Allahumme rabbena atina fid-dunja haseneten ve fil-ahireti haseneten ve kina 'azaben-nari bi rahmetike ja erhamer-rahimin, amin Allahumme, amin ja Allah, amin ja rabbel-'alemin

Sljedeća dova je:

Hvala Allahu koji je stvorio nebesa i Zemlju, nema boga osim On (Hu), na Njega se oslanjam, On je Gospodar Arša Veličanstvenog, On je Slavljen i Uzvišen nad onima koje Njemu smatraju ravnim. Allahu naš, oprosti nam naše grijehe, one koji su javni i one koji su tajni, one koje krijemo i one koje pokazujemo, i one za koje Ti bolje znaš od nas. Allahu naš, podari nam Tvoje zadovoljstvo na Dunjaluku i Ahiretu, daj da naš kraju bude sa srećom, šehadetom i oprostom. Allahu naš, daj nam da krajnji ishod našeg djelovanja

El-hamdu lillahil-lezi halekas-semavati vel-erda, la ilahe illa huve 'alejhi tevekkeltu ve huve rabbul-'aršil-'azim, subhanehu ve te'ala 'amma jušrikun. Allahumma-gfir lena zunubena ma azhirna ve ma esrerna, ve ma ahfina ve ma a'lenna, ve ma ente a'lemu bihi minna. Allahumme a'tina ridake fid-dunja vel-ahireti, va-htim lena bis-se'adeti veš-šehadeti vel-magfireti, Allahumme-dž'al ahire a'marina hajren ve havatime a'marina hajren, ve hajre ejjamina jevme nelkake fih.

bude dobro, i da konačnica našeg djelovanja bude dobro, a da naš najbolji dan bude onaj dan kada se sa Tobom sretnemo.

Allahu naš, mi se Tebi utječemo od nestanka Tvojih blagodati, od iznenadne Tvoje kazne, od preokreta Tvoga čuvanja. Allahu naš, mi Ti se utječemo od dana nesreće, napora belaja, zlobe neprijatelja, od promjene blagostanja, zlog određenja. Utječemo Ti se od svega lošeg i zlog. Molimo Te, Allahu naš, za najbolje poklone. Allahu naš, mi Te molimo da otkloniš naše bolesti, da ozdraviš naše bolesne, da se smiluješ našim mrtvima, da zdravim učiniš naša tijela. Mi smo Tebi, Allahu naš, iskreni u našoj vjeri, i molimo Te da čuvaš naše ibadete, da raširiš naša prsa, da urediš naše poslove, da učvrstiš našu djecu, da pokriješ naše grijehe, da nas vratiš nakon naše odsutnosti, da nas učvrstiš u našoj vjeri. Molimo Te za dobro i uputu, Allahu naš, Gospodaru naš, mi Te molimo da nam dadneš dobro na Dunjaluku i dobro na Ahiretu, da nas usmrtiš kao muslimane sa Tvojom milošću, i da nas sačuvaš patnje u Vatri i patnje u kaburu, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji, o Gospodaru svjetova.

Allahumme inna ne'uzu bike min zevali ni'metike, ve min fedžeti nikmetuke, ve min tahvili 'afijetike, Allahumme inna ne'uzu bike min derkiš-šeka, ve džuhdil-bela, ve šematetil-a'da, ve tagjirin-nu'ama, ve suil-kada, ne'uzu bike min džemi'il-mekarihi vel-esva, ve neseluke-llahumme hajrel-a'ta, Allahumme inna neseluke en tekšif sakmuna, ve tebrie merdana, ve terham mevtana, ve tusihh ebdanena, ve nuhlis leke-llahumme edjanena, ve en tahfiz 'ibadetena, ve tešrah sudurena, ve tubeddir umurena, ve tudžbir evladena, ve tustir džeremuna, ve terudd gijabena, ve en tesbetena 'ala dinena, ve neseluke hajren ve rušden, Allahumme rabbena inna neseluke en tu'tina hasenete fid-dunja ve hasenete fil-ahirete, ve en teteveffena muslimine birahmetike, ve kina 'azaben-nari ve 'azabel-kabri ja erhamer-rahimin ja rabbel-'alemin

Dova je naređena i ona kod Allaha ima posebno mjesto (*bi mekan*), a to smo ranije u ovoj knjizi i pojasnili.

Imam i onaj koji klanja za njim ne bi smjeli izaći iz džamije bez dove, jer Allah Uzvišeni kaže: **"A kada završiš potrudi se, i svome Gospodaru iznesi svoju potrebu"** (94:7-8), odnosno, kada završiš sa ibadetom, potrudi se učeći dovu, i žudi za onime što je kod Allaha i traži to od Njega. U hadisu od Enesa ibn Malika r.a. se prenosi da je Vjerovjesnik a.s. rekao:

"Kada imam stane u svoj mihrab i safovi se propisno poredaju, spušta se rahmet. Prvog koga ona zahvati je imam, pa oni koji su sa njegove desne strane, pa oni koji su sa njegove lijeve strane, a zatim se milost raspoređuje na ostali džemat. Potom melek poviče: 'Taj i taj je zaradio, a taj i taj je izgubio!' Onaj koji je zaradio je onaj koji je podigao ruke učeći dovu Uzvišenom Allahu kada završi propisani namaz, a onaj koji je izgubio je onaj koji izađe iz džamije bez dove, jer kada izađe bez dove, meleki reknu: 'O ti, učinio si se neovisnim o Uzvišenom Allahu, zar nemaš nikakve potrebe kod Allaha!?'."

Dova završetka Ku'rana (*hatma-dova*)

Što se tiče dove koja se uči kada se okonča učenje Ku'rana, ona glasi:

Istinu govori Veličanstveni Allah, koji je stvorio stvorenja i dao im postojanje, ustanovio vjeru i ozakonio je, dao svjetlu svjetlost i blistanje, koji je odredio opskrbu i učinio je obilnom, koji Svojim stvorenjima donosi štetu i korist, koji je dao da voda i izvire i teče, koji je učinio nebo čuvanim i veoma uzdignutim svodom, a zemlju prostrtim tlom, Koji pokreće mjesec i daje da izlazi. Slavljen je On, kako je uzvišen i visok Njegov položaj, kako je velika i čvrsta Njegova vlast, nema nikog ko može osporiti ono što On čini, niti onog ko može promijeniti ono što On stvori, niti da ponizi onog koga je On uzdigao, niti da uzvisi onoga koga je On ponizio, niti da rastavi ono što je On okupio. On nema sudruga, nema boga uz Njega. Istinu govori Allah, Onaj koji je odredio vrijeme, koji je odredio određeno, koji je raspodijelio poslove, koji zna šapate u prsima, koji smjenjuje tmine, koji olakšava teškoće, a lahkoće čini još lakšim, koji ukroćuje ustalasano more, koji je spustio Kur'an kao Razlučitelja (*furkan*) i Svjetlo, Tevrat, Indžil i Zebur, koji se kune Razlučiteljem i Gorom (Sinaom), knjigom u redovima ispisanom, na koži razvijenoj, Izgrađenom kućom, oživljenjem i okupljanjem; koji je dao tmine i svjetlo, (džennetske) mladiće i hurije, džennete i dvorce, **"Allah će učiniti da čuje onaj za koga On hoće, a ti ne možeš one u grobovima dozvati"** (35:22) Istinu govori Veličanstveni Allah, Onaj koji je uzvišen i iznad svega, Koji posjeduje veličanstvenost i blagodat ukazuje, pa je svaka stvar radi Njegove veličine niska i ponižena. On je uzdigao i sazdao nebesa, a zemlju je prostro i učinio širokom, on daje da rijeke izviru i teku, dijeli i puni mora, potčinio je zvijezde i daje da sijaju. On šalje oblake i čini ih visokim, osvijetlio je svjetlo i dao da sija, On spušta kišu i proljeva je. On je govorio Musau a.s. i dao mu da Ga čuje,

Sadekallahul-'azimul-lezi halekal-halka fe ebde'ahu, ve senned-dinu ve šere'ahu, ve nevveren-nure ve šaša'ahu, ve kaderer-rizka ve vese'ahu, ve darre halkahu ve nefe'ahu, ve edžrel-mae ve enbe'ahu, ve džе'ales-semae sakfen mahfuzan merfu'an ref'ahu, vel-erda bisatan veda'ahu, ve sejjerel-kamere fe atle'ahu, subhanehu ma a'la mekanuhu ve erfe'ahu, ve e'azze sultanehu ve erde'ahu, la rade lima sane'ahu, ve la mugajjere lima-htare'ahu, ve la muzille limen refe'au, ve la mu'izze limen veda'ahu, ve muferrika lima džeme'ahu, ve la šerike lehu, ve la ilahe me'ahu, sadekallahul-lezi debbered-duhure, ve kadderel-makdure, ve sarefel-umure, ve 'aleme hevadžisis-suduri, ve te'akabed-dejdžure, ve sehhelel-ma'sure, ve jesserel-mejsure, ve sehharel-behrel-mesdžuri, ve enzelel-furkane ven-nure, vet-tevrate vel-indžile vez-zebure, ve akseme bil-furkani vet-turi, vel-kitabil-mesturi fi rekkin menšurin, vel-bejtil-ma'muri, vel-ba'si ven-nušuri, ve dža'iliz-zulumati ven-nuri, vel-vildani vel-huri, vel-džinani vel-kusuri, ***innallahe jusmi'u men ješau ve me ente bi musmi'in men fil-kubur.*** *Sadekallahul-'azimu, ellezi 'azze fe-rtefe'a, ve 'ala fe-mtene'a, ve zelle kullu šejin li 'azametihi ve hada'a, ve semeke-semau ve refe'a, ve ferešel-erda ve evse'a, ve fedždžerel-enhare fe enbe'a, ve meredžel-bihare ve enze'a, ve sehharen-nudžumue fe atle'a, ve ersele-sihabe fe-rtefe'a, ve nevveren-nure fe leme'a, ve enzelel-gajse fe heme'a, ve keleme Musa 'alejhis-selamu fe esme'a, ve tedžella lil-džebeli fe tekatta'a, ve vehhebe ve neze'a, ve darre ve nefe'a, ve a'ta ve mene'a, ve senne ve šere'a, ve fereka ve džeme'a,* ***ve huvellezi enšeekum min nefsin vahidetin fe mustekarrun ve mustevda'.***

Sadekallahu-'azumut-tevvabul-gafurul-vehhabul-lezi hudi'at li 'azametihir-rikaba ve zullet li džeberutihis-su'ab, ve lanet lehuš-šedadus-salab, ve-stedellet bi

pokazao se brdu i zdrobio ga, on daruje i uskraćuje, daje štetu i korist, poklanja i uskraćuje, daje da nešto bude praksa i zakon, On razjedinjuje i ujedinjuje. **"On vas stvara od jedne duše da na Zemlji živite i da u njoj sahranjeni budete."** (6:98) Istinu govori Allah Veličanstveni, Koji oprašta i Koji pokajanje prima, Sveopći Darodavalac, pred Čijom se veličinom vratovi ponizuju, pred Čijom se silinom nepokorni ponižavaju, pred Kojim žestoki i osorni postaju blagi. Na Njegovo stvaranje ukazuju oštroumni, hvaljenjem Ga veliča grmljavina i oblaci, munja i bljesak, drveće i životinje. On je Gospodar gospodara, onaj koji uzrokuje uzroke, Koji spušta Knjigu, Koji je stvorio Svoje stvorenje od zemlje, Koji oprašta grijehe, Koji prima pokajanje, Koji žestoko kažnjava, nema boga osim Njega, na Njega se oslanjam i Njemu se kajem. Istinu govori Onaj Koji je trajno veličanstven i Koji upućuje, istinu govori Onaj ko mi je dovoljan kao skrbnik, istinu govori Onaj koga sam uzeo za zaštitnika, istinu govori Onaj koji vodi putem ka Sebi, istinu govori Allah, a čiji je govor od Allahovog istinitiji? Istinu govori Allah i istinu govore njegove objave, istinu govori Allah i istinu govore Njegovi vjerovjesnici, istinu govori Allah i uzvišene su Njegove blagodati, istinu govori *sun'atihil-elbab, ve jusebbihu bi hamdihir-ra'du ves-sehab, vel-berku ves-serab, veš-šedžeru ved-devvab, rabbul-erbab, ve musebbibul-esbab, ve munzilul-kitab, ve haliku halkihi minet-turab, gafiruz-zenb, ve kabilut-tevb, šedidul-'ikab, la ilahe illa huve 'alejhi tevekkeltu ve ilejhi metab, sadeka men lem jezel dželilen delilen, sadeka men hasbi bihi kefilen, sadeka meni-ttehaztuhu vekilen, sadekal-hadi ilejhi sebilen, sadekallahu ve me asdaku minallahi kilen, sadekallahu ve sadeka enbauhu, ve sadekallahu ve sadekat enbijauhu, sadekallahul-vahidul-kadim, el-madžidul-kerim, eš-šahidul-'alim, el-gafurur-rahimuš-šekurul-halim,* ***kul sadekallahu fe-ttebi'u millete Ibrahim.***

Sadekallahul-'azimul-lezi la ilahe illahuver-rahmanur-rahim, el-hajjul-halim, el-hajjul-kerim, el-hajjul-baki, el-hajjul-lezi la jemutu ebeden, zul-dželali vel-džemali vel-ikram, vel-esmaul-'azzam, vel-minenul-džesam, ve belegatir-rusulul-kiramu bil-hakki sallallahu 'ala sejjidina Muhemmedin ve selleme ve 'alejhis-selam, ve nahnu 'ala ma kalallahu rabbuna ve sejjiduna ve mevlana mineš-šahidin, ve ma evdžebe ve elzeme gajru džahidin, vel-hamdu lillahi rabbil-'alemin, ve salavatuhu 'ala sejjidina ve senedena Muhammedin hatimin-nebijjin, ve 'ala ehli bejtihit-tahirin, ve 'ala ashabihil-muntehabin, ve

Allah i istinu govore Njegova zemlja i Njegovo nebo, istinu govori Allah, Jedan, Koji je prije svega, Slavljeni, Plemeniti, Svjedok, Sveznajući, Koji oprašta, Milostivi, Zahvalni, Blagi. **"Reci: 'Allah govori istinu! Zato slijedite vjeru Ibrahimovu."** (3:95) Istinu govori Allah Veličanstveni, nema boga osim On (Hu), Milostivi Samilosni, Živi Blagi, Živi Plemeniti, Živi Vječni, Živi koji neće nikada umrijeti, Posjednik veličanstva, ljepote i plemenitosti, najvećih imena, ogromnih blagodati. Plemeniti poslanici su poslani sa Istinom (*el-hakk*), Allahov Salavat je na našem sejjidu Muhammedu i Selam, a mi smo onome što je rekao Allah, naš Gospodar, Predvodnik i Posjednik svjedoci, a ono što je stavio u obavezu i dužnost ne poričemo. I hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Njegov Salavat je na našem predvodniku (*sejjidena*) i našoj vezi (*senedena*) Muhammedu, Pečatu vjerovjesnika, i na njegovim precima časnim, našem sejjidu Ademu i Prijatelju Ibrahimu, i na svoj njegovoj braći vjerovjesnicima, na njegovom čistom Ehli-bejtu, i na izabranim njegovim ashabima, i na njegovim čistim ženama, majkama mu'mina, i na onima koji ih slijede u dobru do Sudnjeg dana, a i na nama sa njima, preko Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

'ala ezvadžihit-tahirati ummehatil-mu'minin, ve 'alet-tabi'ine lehum bi ihsanin ila jevmid-din, ve 'alejna me'ahum bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Sadekallahu zul-dželali vel-ikram, vel-'azameti ves-sultan, džebbarun la juram, 'azizun la judam, kajjumun la jenam, lehul-ef'alul-kiram, vel-mevahibu-'azzam, vel-ejadil-džisam, vel-efdalu vel-en'am, vel-kemalu vet-temam, tusebbihu lehul-melaiketul-kiram, vel-behaimu vel-hevvam, ver-rijahu vel-gamam, ved-dijau vez-zalam, ve huvallahul-melikul-kuddusus-selam, ve nahnu 'ala ma kalallahu rabbuna dželle senauhu, ve tekaddeset esmauhu, ve džellet alauhu, ve šehidet erduhu ve semauhu, ve natikat bihi rusuluhu ve enbijauhu šahidun, ***la ilahe illa huve vel-melaiketu ve ulul-'ilmi kaimen bil-kist la ilahe illa huvel-'azizul-hakim. Inned-dine 'indallahil-islam,*** *ve nahnu bima šehidallahu rabbuna, vel-melaiketu ve ulul-'ilmi min halkihi mineš-šahidin, šehadeten šehide bihel-'azizul-hamid, ve dane bihel-mu'minul-gafurul-vedud, ve ahlesa biš-šehadeti li zil-'aršil-medžid, jerfe'uha bil-'amelis-salihir-rešid, ju'ta kailuhel-hulude fi džennetin zate sidrin mahdud, ve talhin mendud, ve zillin memdud, ve main meskub, jurafiku fihen-nebijjineš-šuhud, ver-ruke'is-sudžud, vel-baziline fi ta'atihi*

Istinu govori Allah, Posjednik veličanstvenosti i počasti, veličine i vlasti, Silni koji se ne može porediti, Moćni koji ne tlači, Koji sve obdržava a nikad ne spava, Njegova su djela plemenita, pokloni su ogromni, dostojanstvo neuporedivo, i dobrota i blagodati, savršenstvo i potpunost. Njega slave časni meleki, divljač i zvijeri, vjetrovi i oblaci, svjetlost i tmine. On je Allah, Vladar, Sveti, Spas, a mi smo svjedoci onome što kaže Allah, naš Gospodar, uzvišena je Njegova slava, presveta su Njegova imena, Njegove blagodati se pokazuju, što svjedoče Njegova zemlja i Njegova nebesa, o čemu govore Njegovi poslanici i svjedoče vjerovjesnici. **"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, - a i meleki i posjednici znanja -, i da On postupa pravedno. – Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog! Jedina vjera kod Allaha je Islam."** (3:18-19) Mi smo svjedoci onome što svjedoči Allah, naš Gospodar, meleki i posjednici znanja od Njegovih stvorenja, svjedočenju kojeg svjedoči Silni i Hvaljeni, sa kojim se približava Onom koji daje sigurnost, Koji oprašta i Koji se voli, iskreni u svjedočenju Posjednika veličanstvenog Arša, svjedočenje koje se uzdiže sa dobrim djelom vodeći ga. Onaj ko izgovori ovo svjedočenje, biće mu dat vječni život *gajetel-medžhud.*

Allahumme-dž'alna bi hazet-tasdiki sadikin, ve bi hazes-sidki šahidin, ve bi hazihiš-šehadete mu'minin, ve bi hazel-imani muvehhidin, ve bi hazet-tevhidi muhlisin, ve bi hazel-ihlasi mukinin, ve bi hazel-ikani 'arifin, ve bi hazel-ma'rifeti mu'terifin, ve bi hazel-i'tirafi munibin, ve bi hazihil-inabeti faizin, ve fima ledejke ragibin, ve lima 'indeke talibin, ve baha binel-melaiketul-kiramul-katibin, va-hšurna me'an-nebijjine ves-siddikine veš-šuhedai ves-salihin, ve la tedž'alna mimmeni-stevhethuš-šejatinu, fe šegalethu bid-dunja 'anid-din, fe asbeha minen-nadimin, ve fil-ahireti minel-hasirin, ve evdžebe lenel-hulude fi džennatin-ne'im bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme lekel-hamdu ve ente lil-hamdi ehl, ve entel-hakiku bil-minneti summel-fadl, lekel-hamdu 'ala tatabi'u ihsanike, ve lekel-hamdu 'ala teveturi in'amikem ve lekel-hamdu 'ala terafudi imtinanike.

Allahumme 'atefte 'alejna kulubel-abai vel-ummehati sigaren, ve da'afte 'alejna ne'amike kibaren, ve valejte ilejna birruke midraren, ve džehelna ve ve 'adželtena miraren, fe lekel-hamdu, Allahumme fe inna nahmiduke sirren ve džiharen, ve neškuruke mehabbeten ve-htijaren, fe lekel-hamdu iz elhemtena minel-hat'i

u Džennetu sa lotosovim drvećem bez bodlji, i među bananama plodovima nanizanim, u hladovini prostranoj, pored tekuće vode, u njemu će se družiti sa vjerovjesnicima i svjedocima, koji su ruku' i sedždu činili, koji su krajnje napore ulagali u pokornosti Njemu.

Allahu naš, učini da u ovoj istinitoj izjavi budemo iskreni, da ovoj istini budemo svjedoci, da u ovo svjedočenje vjerujemo, sa ovim imanom da smo muvehhidi, da smo u ovom tevhidu iskreni, da smo u ovoj iskrenosti ubijeđeni, da u ovom ubjeđenju spoznamo, da u toj spoznaji priznamo, da u tom priznanju se vraćamo, da u tom povratku uspijemo, da za onim što je kod Tebe čeznemo, da ono što je kod Tebe tražimo, da se sa nama ponose meleki Časni pisari, i proživi nas sa vjerovjesnicima, iskrenima, šehidima i ispravnima, i ne učini nas onima koje šejtani zavode, pa ih time zabave Dunjalukom od vjere, pa će se kasnije kajati, a na Ahiretu će propasti. I dadni nam vječnost u džennetima blagodati, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, Tebi pripada hvala jer Ti si hvale dostojan, jedino Tebi dostoji priznanje i dobrota, Tebi hvala na stalnim Tvojim dobročinstvima, Tebi hvala na stalnim Tvojim

istigfaren, ve lekel-hamdu fe-rzukna dženneten va-hdžub 'anna bi 'afvike naren, ve la tuhlikna jevmel-ba'si fe tedž'alna bejnel-me'aširi 'aren, ve la tefdihna bi sui ef'alina jevme likaike, fe teksina zilleten ve-nkisaren, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme lekel-hamdu ve ente lil-hamdi ehl, ve entel-hakiku bil-minneti vel-fadl, Allahumme lekel-hamdu kema hedejtena lil-islami ve 'allemtenel-hikmete vel-kur'an, Allahumme ente 'allemtena kable regabtena fi ta'limih, ve mennente bihi 'alejna kable 'ilmina bi ma'rifetih, ve hassastena bihi kable ma'rifetina bi fadlih, Allahumme iza kane zalike min fadlike lutfen bina ve-mtinanen 'alejna min gajri hiletine ve la kuvvetina, fe heb lenallahumme ri'ajete hakkih, ve hifze ajatih, a 'amele bi mahkemih, ve imanen bi mutešabihih, ve huden fi tedebburih, ve tefekkuren fi emsalihi ve mu'džizetih, ve basreten fi nurihi ve hikemih, la te'aredneš-šukuke fi tasdikihi, ve la jahtelidžne-zejga fi kasdi tarikih.

Allahumme-nfa'na bil-kur'anil-'azim, ve barik lena fil-ajati vez-zikril-hakim, ve tekabbel minna inneke entes-semi'ul-'alim, ve tub 'alejna inneke entet-tevvabur-rahim, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme-dž'alil-kur'ane rebi'a kulubina, ve šifaes-sudurina, ve dželae

blagodatima koja se ponavljaju, Tebi hvala na raznoraznim Tvojim poklonima.

Allahu naš, Ti si prema nama omekšao srca očeva i majki kad smo bili mali, umnožio Si nam Tvoju blagodat kada smo porasli, dao si da nam Tvoje dobročinstvo stalno dolazi, a mi smo to mnogo zaboravljali, a Ti nisi požurio da nas kazniš, pa hvala Tebi. Allahu naš, mi Te hvalimo tajno i javno, zahvaljujemo Ti iz ljubavi i drage volje. Tebi hvala što si nas nadahnuo da za grijehe tražimo oprost. Tebi hvala, pa nas opskrbi Džennetom i pokrij Vatru da ne dođe do nas, i ne uništi nas na dan Proživljenja, i ne učini nas da među proživljenima budemo goli, ne osramoti nas našim lošim djelima na Dan kada Te sretnemo, obuci nas poniznošću i skrušenošću, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, Tebi hvala, jer Ti si hvale dostojan, jedino Tebi dostoji darežljivost i dobrota. Allahu naš, Tebi hvala zato što si nas uputio ka Islamu i što si nas podučio mudrosti i Kur'anu. Allahu naš, Ti si nas podučio prije nego što smo poželjeli da ga (Kur'an) učimo, počastio Si nas njime prije nego smo saznali kako da ga razumijemo, učinio nas posebnim sa njim prije naše *ahzanina, ve zihabe humumina ve gumumina, ve saikana ve kaidena ve delilena ve ila džennatike džennatin-ne'im, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.*

Allahumme-dž'alil-kur'ane li kulubina dija, ve li ebsarina džela, ve li eskamina deva, ve li zunubina mumehsa, ve minen-nari muhlesa, Allahumme-ksina bilil-hilel, ve eskina bihiz-zulel, ve esbig 'alejna bihin-ne'am, ve-dfa'j bihi 'annen-nikam, ve-dž'alna bihi 'indel-džezai minel-faizin, ve 'inden-nu'amai mineš-šakirin, ve 'indel-belai mines-sabirin, ve la tedž'alna mimmeni-stehvethuš-šejatin, fe šegalethu bid-dunja 'anil-ahire, fe asbeha minel-hasirin, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme la tedž'alil-kur'ane bina mahilen, ve les-sirata bina zailen, ve la bi nebijjina ve sejjidina ve senedena Muhammeden sallallahu 'alejhi ve sellem fil-kijameti 'anna mu'raden ve la mevlijen, idž'alhu lena šafi'an mušeffi'an, ve evridna havdahu ve-skina bi ke'sihi mešreben revijen henien le nazme' ba'denu ebeden, gajre hazaja ve la nakisin, ve la džahidine ve la magdubun 'alejna, ve la dalline, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme-nfi'na bil-kur'anil-lezi refa'te mekanehu ve sebbette erkanehu, ejjedte sultanehu ve bejjente berekatehu, dže'altel-lugatel-

spoznaje njegove koristi. Allahu naš, ovo je od Tvoje dobrote iz blagosti i darežljivosti prema nama, bez naše snage i naše moći, pa nam podari, Allahu naš, čuvanje njegovog hakka, učenje i čuvanje njegovih ajeta, rad po njegovim propisima, vjerovanje u nejasne njegove ajete, uputu u razmišljanju o njemu, promišljanje o njegovim primjerima i mudžizama, uvid u njegovo svjetlo i mudrost, i nemoj nas izložiti sumnjama u njegovu istinitost, i nemoj nas uzdrmavati potresima u hodu njegovim putem.

Allahu naš, obdari nas blagodatima Kur'ana Veličanstvenog, daj nam bereket u ajetima i mudrom zikru, i primi od nas, jer Ti sve čuješ i sve znaš, oprosti nam, jer si Ti, zaista, Onaj koji oprašta, Darodavalac, Milostivi, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, učini Kur'an proljećem naših srca, lijekom za naša prsa, razgalom naše tuge, otklanjanjem naših briga i žalosti, našim vozačem, našim predvodnikom i našim putokazom prema Tebi i prema Tvojim džennetima, džennetima blagodati, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, učini Kur'an svjetlom za naša srca, sjajem za naš vid, lijekom za naše bolesti, čistilom *'arabijetel-fasihate lisanuhu, ve kulte ja 'azze min kailin subhanehu:* ***Ve iza kare'nahu fe-ttebi' kuraneh, summe inne 'alejna bejaneh.*** *Ahsenu kutubike nizamen, ve evdahuna kelamen ve ebjenuha halalen ve haramen, muhkemul-bejan, zahirul-burhan mahrusun minez-zijadeti ven-nuksan, fihi va'dun ve ve'idun ve tahfifun ve tehdidun,* ***la je'tihil-batilu min bejni jedejhi ve la min halfihi tenzilun min hakimin hamid.***

Allahumme fe evdžib lena bihiš-šerefu vel-mezid, ve elhikna bi kulli berrin se'id, ve-sta'melna fil-'amelis-salihir-rešid, inneke entel-karibul-mudžib, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme kema dže'altena bihi musaddikin, ve lema fihi muhakkikin, fe-džalna bi tilavetihi muntefi'in, ve ila lezizi hitabihi mustemi'in, ve bima fihi mu'tebirin, ve li ahkamihi džami'in, ve li evamirihi ve nevahihi hadi'in, ve 'inde hatmihi minel-faizin, ve li sevabihi haizin, ve leke fi džemi'i šuhudina šakirin, ve ilejke fi džemi'i umurina radži'in, va-gfir leha fi lejletina hazihi edžme'in, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme-džalna minel-lezine hafezul-kura'ne hurmetehu lema hafezuhu, ve 'azemu menziletehu lema semi'uhu, ve teeddebu bi adabihi lema hadaruhu, ve-ltezemu hukmehu lema farekuhu, ve ahsenu dživarehu

za naše grijehe, oslobođenjem od Vatre. Allahu naš, obuci na nas sa njim dragulje, nastani nas sa njim u hladove, prospi na nas sa njim blagodati, otkloni od nas sa njim kaznu, učini nas prilikom polaganja računa sa njim od onih koji su se spasili, kada smo u blagodati od zahvalnih, kada smo u belajima strpljivim, i ne učini nas od onih koje zavode šejtani, pa ih Dunjalukom odvrate od vjere, pa tako postanu od izgubljenih, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, ne učini da Kur'an kod nas bude neplodan, niti Sirat da nam bude neprohodan, ne učini da između nas i našeg predvodnika i naše veze Muhammeda a.s. na Kijametu bude razdaljina i zapreka, već ga učini da za nas bude šefaatdžija koji šefaat čini, dovedi nas do njegovog izvora i napoji nas iz njegove čaše, pitkim i osvježavajućim pićem nakon kojega nećemo nikad ožednjeti, nećemo biti tužni niti će nam išta faliti, a ne učini nas od onih koji se suprotstavljaju i koji su srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, ukaži nam blagodat sa Kur'anom, čiji je položaj uzdignut i čiji su principi čvrsti, čija je moć učvršćena i čiji je bereket jasan, čiji je jezik učinjen jasnim *lema džaveruhu, ve eradu bi tilavetihi vedžhikel-kerimi ved-daril-ahire, fe veselu bihi ilel-mekamatil-fahire, ve-džalna mimmen fi deredžil-dženani jerteka, ve bi nebijjihi sallallahu 'alejhi ve selleme jevme 'aredihi radin 'anhu jelteka, fel-mutešeffi' ilejke bil-kur'ani gajre šeka, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.*

Allahumme-džalha hatmeten mubareketen 'ala men kareeha ve hadereha ve semi'aha ve emmene 'ala du'aiha, ve enzili-llahumme min berekatiha 'ala ehlid-duri fi durihim, ve 'ala ehlil-kusuri fi kusurihim, 'ala ehlis-suguri fi sugurihim, ve 'ala ehlil-haremejni fi haremejhim minel-mu'minin, Allahumme, ve ehlel-kuburi min ehli milletina enzil 'alejhim fi kuburihimud-dija vel-fesha, džazihim bil-ihsani ihsana, ve bis-sejjiati gufrana, ve-rhamna iza sirna ila ma saru ilejhi, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme ja saikal-kuti, ve ja sami'as-savti, ve ja kasil-'izami ba'del-mevti, salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammed, ve la teda' lena fi hazihil-lejletiš-šerifetil-mubareketi zenben illa gaferteh, ve la hemmen illa feredžteh, ve le kurben illa nefesteh, ve la gammen illa kešefteh, ve la suen illa sarefteh, ve la meridan illa šefejteh, ve le mubtelijen illa 'afejteh, ve la za isaetin illa ekkalteh, ve la hakkan ille-stahredžteh, ve la

arapskim jezikom. I rekao si Ti koji si uzvišen među svim govornicima: **"Kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo, a poslije, Mi smo dužni da ga objasnimo."** (75:18-19). On je knjiga koja ima najbolji raspored, najjasniji govor, najbolje objašnjava halal i haram, jasno razjašnjava; i iznosi dokaze a sačuvan je od viška i manjka, u njemu su radosne vijesti i prijetnje, prestrašivanje i obveseljavanje, **"Laž mu je strana, bilo s koje strane, on je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga."** (41:42)

Allahu naš, daj nam da sa njim dobijemo počast i povećanje, dovedi nas u društvo svakog dobročinitelja sretnika, obaveži nas da ga držimo sa još većom počašću, daje da činimo dobra djela koja upućuju, jer Ti si, zaista, Onaj koji je blizu i koji se odaziva, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, kao što si nas učinio od onih koji u njega vjeruju, i koji su ubijeđeni da je on istina, učini da se učenjem njega okoristimo, i koji slatki njegov govor slušaju, i koji u njemu pouku uzimaju, koji sve njegove propise obavljaju, koji su prema njegovim naredbama i zabranama ponizni, koji su na kraju njegovog učenja uspjeli, koji su njegove sevape dosegli, koji Tebe u svim stanjima spominju, koji se Tebi *gaiben illa rededteh, ve la 'asijen illa hedejteh, ve la veleden illa džeberteh, ve le mejjiten illa rahimteh, ve la hadžeten min havaidžid-dunja vel-ahireti leke fiha radan ve lena fiha salahun illa a'nentena 'ala kadaiha bi jusri minke ve 'afijetin me'al-magfireti bi rahmetike ja erhamer-rahimin.*

Allahumme 'afina va'fu 'anna bi 'afvikel-'azim, ve sitrikel-džemil, ve ihsanikel-kadim, ja daimel-ma'ruf, ve 'ja kesirel-hajri, ve salli 'ala sejjidina ve senedena Muhammedin ve 'ala ihvanikel-enbijai ve 'ala alihi vel-melaiketihi ve selleme teslima, Rabbena atina min ledunke rahmeten ve heji' lena min emrina rešeda, ve veffikna li 'amelin salihin jerdike 'anna, bi rahmetike ja erhamer-rahimin. Allahumme salli 'ala Muhammedin kema hedejtena bihi mined-dalale, Allahumme salli 'ala Muhammedin keme-stenkaztena bihi minel-džehale, Allahumme salli 'ala Muhammedin kema bellegar-risale, Allahumme salli 'ala Muhammedin šemsil-biladi ve kameril-mihadi ve zejnil-veradi ve šefi'il-muznibine jevmet-tenad, Allahumme salli 'ala Muhammedin ve zurijjetihi ve džemi'i sahabetihi, ellezine kamu bi nusretihi ve džerru 'ala sunnetihi, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

Allahumme salli 'ala Muhammedinil-lezi bil-hakki be'asteh, ve bis-sidki ne'atteh, ve

u svim svojim poslovima nadaju, pa nam svima oprosti u ovoj našoj noći, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, učini nas od onih koji čuvaju (pamte) Kur'an, koji ga čuvaju radi svetosti Njegove, koji veličaju njegov položaj kada ga slušaju, koji se kite njegovim odgojem kada god su u njegovom prisustvu, koji se obavezuju na njegove propise kada odatle odlaze, koji su njegovi najbolji susjedi kada su mu u susjedstvu, koji sa njegovim učenjem žele samo Tvoje plemenito Lice i Kuću Ahireta, pa sa njim stižu do mekama ponosa vrijednih. Učini nas sa njim od onih koji se penju džennetskim stepenima, koji se sa svojim Vjerovjesnikom a.s. na Dan Pojave zadovoljni sa njim susreću, pa nam ga Ti učini zagovornikom, bez da ostanemo nesretni, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, učini završetak Kur'ana mubarek (sretnim) završetkom za onoga koji ga je učio, prisustvovao mu, slušao ga, aminao na njegove dove, pa spusti, Allahu naš, nešto od njegovog bereketa na stanovnike kuća u njihovim kućama, na one koji su bili u dvorcima, na one koji su na granicama, na one koji su u Dva harema od mu'mina. Allahu naš, i stanovnicima kaburova od naše

bil-hilmi vesemteh, ve bi Ahmedin semmejteh, ve fil-kijameti fi ummetihi šeffa'teh, Allahumme salli 'ala Muhammedin ma ezheretin-nudžum, ve salli 'ala Muhammedin ma telahametil-gujum, ve salli 'ala Muhammedin, ja Hajju ja Kajjum.

Allahumme salli 'ala Muhammedin ma zekerehul-ebrar, ve salli 'ala Muhammedin ma-htelefetil-lejlu ven-nehar, ve salli 'ala Muhammedin ve 'alel-muhadžirine vel-ensari, bi rahmetike ja erhamer-rahimin.

vjere spusti u njihove kabure svjetlo i širinu, za dobročinstvo ih nagradi dobročinstvom, za neposlušnost oprostom, i smiluj se nama kada dođemo do onoga do čega su oni došli, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, o Ti koji daješ ishranu, o Ti koji čuješ glasove, o Ti koji u prašinu pretvaraš kosti nakon smrti, Tvoj salavat je na Muhammedu i na Alu Muhammedovom, ne ostavi nam u ovoj mubarek časnoj noći ni jedan grijeh a da ga ne oprostiš, nijednu brigu a da je ne razgališ, nijednu teškoću a da je olakšaš, nikakvu tugu a da je ne ukloniš, nikakvo zlo a da ga ne otkloniš, nijednog bolesnika a da ga ne ozdraviš, nikoga u belajima a da ga ne izbaviš, ni jednog zločinca a da ga ne poniziš, nijednog prava a da ne učiniš da ga ispune, nijednog izgubljenog a da ga ne vratiš, ni jednog prestupnika a da ga ne uputiš, nijedno dijete a da ne učiniš da postane jako i sposobno, nijednog mrtvog a da mu se ne smiluješ, nijednu potrebu od Dunjaluka ili Ahireta sa kojom si Ti zadovoljan, i u kojoj je korist, a da nas ne pomogneš u njenom ispunjavanju, sa olakšanjem od Tebe i lahkoćom uz Tvoj oprost, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, daj nam zdravlje i obriši nam grijehe sa Tvojim ogromnim oprostom, i sa Tvojom lijepom pokrivkom, sa Tvojim bespočetnim dobročinstvom, o Ti koji Si vječan u dobročinstvu, o Ti koji imaš mnogo dobra, Salavat i Selam je na našem predvodniku i našoj vezi Muhammedu i njegovoj braći vjerovjesnicima, na njegovom Alu i melekima. Gospodaru naš podari nam od Tebe milost, i u našim poslovima nam olakšaj uputu, i uputi nas na ispravno djelo sa kojim ćeš od nas zadovoljan biti, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu tako što si nas sa njim uputio iz zablude. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu tako što si nas sa njim izbavio od neznanja. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu tako što je dostavio Poslanicu. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu, suncu gradova i naselja, mjesecu odmarališta, ukrasu ružičnjaka, zagovorniku za griješnike na Dan Prozivke. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu i njegovim potomcima i svim njegovim ashabima, koji su stali u pomoć njemu i koji su živjeli njegovim sunnetom, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu kojeg

si sa Istinom poslao, kojeg si istinoljubivošću opisao, sa blagošću ukrasio, Ahmedom nazvao, na Kijametskom danu mu šefaat za svoj ummet dao. Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu onoliko koliko sijaju zvijezde, i Tvoj salavat je na Muhammedu onoliko koliko se oblaci nagomilavaju. Tvoj Salavat je na Muhammedu, o Živi, o Ti koji sve obdržavaš.

Allahu naš, Tvoj Salavat je na Muhammedu onako kako ga spominju dobročinitelji, Tvoj Salavat je na Muhammedu onako kako se smjenjuju noć i dan, Tvoj Salavat je na Muhammedu i na Muhadžirima i Ensarijama, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih najmilostiviji.

قال رسول الله صلى الله عليه و سلم

من صلى الفجر في جماعة

كانه صلى الليل كله

بسم الله الرحمن الرحيم

VASIJET
(koji se odnosi na Ramazan i poslije Ramazana)

Znajte, Allah vam se smilovao da je ova vaša noć, noć oproštaja od vašeg mjeseca kojeg je Allah učinio časnim i veličanstvenim, i uzdigao njegovu moć i počast, mjeseca posta, noćnog bdijenja i učenja Kur'ana, spuštanja milosti u njemu na vas od Allaha i Njegovog zadovoljstva. Allah ga je učinio sveopćom svjetiljkom i niti koja obdržava red, slavom Islamskih propisa koji je obasjan nurevima posta i namaza. U njemu je Allah Uzvišeni objavio Svoju Knjigu i u njemu je za pokajnike otvorio Svoja vrata, tako da u njemu nema ni jedne dove a da nije saslušana, nijednog dobra a da nije objedinjeno, nijedne štete a da nije otklonjena, nijednog djela a da nije uzdignuto - primljeno. Sretni pobjednik je onaj ko se okoristu u njegovom vremenu, a nesretni gubitnik je onaj ko ga zanemari pa ga propusti. Mjesec kojeg je Allah učinio čišćenjem za vaše grijehe, pokrivanjem vaših loših djela. Ko se sa njim na najbolji način bude družio dobiće veliko blago i svjetlost, a ko ispuni njegove uslove i čuva njegovu svetost dobiće sreću i radost. Mjesec u kome postanu pobožni i oni koji su griješnici i smutljivci, a u njemu se povećava žudnja za Allahom kod onih koji posjeduju trud i ozbiljnost. Mjesec izgrådnje srca, pokrivanja grijeha, ispunjenje džamija gužvom i tiskanjem, vladari smanjuju ropstvo sa aktima oslobađanja i puštanja robova. Mjesec u kome se često posjećuju džamije, svjetiljke blistaju, ajeti se spominju, srca se oporavljaju, a grijesi se opraštaju. Mjesec u kome džamije sjaje svjetlima, a meleki se množe za istigfar postača. U njemu Silni (*el-Džebbar*) oslobađa svake noći prilikom iftara šesto hiljada osuđenika od Vatre, u njemu se spuštaju bereketi, u njemu se sadake uvećavaju, opraštaju se loša djela, umanjuju se u njemu posrtaji, u njemu se otklanjaju nesreće, u njemu se uzdižu deredže, u njemu se milostivo umanjuje tuga, u njemu divne hurije iz dženneta povikuju: "Prijatno vam bilo, o skupino postača muškaraca i žena, o skupino klanjača muškaraca i žena u onome što vam je Allah pripremio. Radi vas se raduju stanovnici Zemlje i nebesa!" Smilovao se Allah čovjeku koji radi na sebi prije nego što ga zemljom zagrnu, koji se zaokuplja današnjim danom radije nego

jučerašnjim i sutrašnjim danom, koji povećava svoju zalihu od viškova jer je njihovo rasipanje, rasipanje njegovog života, koji pokaže žalost radi rastanka sa ovim njegovim mjesecom, koji se poselami i oprosti sa njim i kaže: "Esselamu 'alejke, mjeseče Ramazana. Esselamu 'alejke, mjeseče posta, namaza i učenja Kur'ana. Esselamu 'alejke oprosta i praštanja. Esselamu 'alejke, mjeseče bereketa i ihsana. Esselamu 'alejke, mjeseče darivanja i zadovoljstva. Esselamu 'alejke, mjeseče pobožnosti i ibadeta. Esselamu 'alejke, mjeseče posta i truda. Esselamu 'alejke, mjeseče teravija. Esselamu 'alejke, mjeseče svjetala i svjetiljki. Esselamu 'alejke, o prisnosti arifa. Esselamu 'alejke, o ponosu *vasifa* (oni koji su opisani određenim sifatima - o.p.), Esselamu 'alejke, o svjetlosti odvažnih. Esselamu 'alejke, o baščo abida. O naš mjeseče, opraštamo se od tebe ali ne zato što si zaboravljen, rastajemo se od tebe ali ne zato što te mrzimo. Tvoj dan se provodio u sadaki i postu, a tvoja noć u kiraetu i namazu, pa od nas tebi neka je poštovanje i selam.

Hoćemo li dočekati da nam se vratiš nakon ovoga, ili ćemo preseliti pa nam se nećeš vratiti? Naši kandilji su po tebi poznati, naše džamije su u tebi prepune, a sada se gase kandilji, prekidaju se teravije, a mi se vraćamo uobičajenom životu i rastajemo se od mjeseca ibadeta."

Eh da znamo kome je od nas primljeno ovo, pa da mu čestitamo na dobrim djelima, i eh da znamo kome je odbačeno njegovo djelo, pa da ga žalimo radi njegovih loših postupaka. O ti kome je djelo primljeno, čestitamo ti na sevapima od Allaha, Azze ve Dželle, na Njegovom zadovoljstvu, milosti, oprostu, prihvatanju, dobroti, praštanju, ukazivanju blagodati i Njegovom (daru) vječnosti u Kući Njegove sigurnosti. O ti kome je djelo odbačeno radi tvoje istrajnosti u grijesima, tvog nasilja, zuluma, neprijateljstva, nemarnosti, gubitka, obijest, i pobune, velika je tvoja nesreća radi Allahove srdžbe i prezira, gdje je tvoj plačni pogled, gdje je tvoja suza koja teče, gdje je tvoj duboki i tužni uzdah? Za koji dan si odgodio svoje pokajanje, za koju godinu si pripremio svoje obećanje, za narednu godinu ili godine ize nje? Ali ne, nemaš ti više života, niti znaš ono što ti je suđeno.

Koliko je onih koji su se nečemu (sljedećem bajramu) nadali pa nisu to dočekali, koliko je onih koji su nečemu težili a nisu to završili, koliko je onih koji su mirisom koji su čuvali za bajram namirisani kada su u tabut polagani, koliko je onih kojima je odjeća kojom su se ukrašavali poslužila kao njihovi ćefini, koliko je onih koji su se za bajramski ručak spremali a završili zatočeni u svome kaburu, koliko je onih koji neće više nikada

postiti nakon ovog, jako žudno očekuju drugi (Ramazan)? Pa hvalite Allaha, o Allahovi robovi, radi toga što ste ste dočekali kraj Ramazana, i molite Ga da vam primi vaš post i vaš namaz, budite svjesni Njega tako što ćete ispunjavati svoje dužnosti prema Njemu, čvrsto se držite Allahovog užeta i Njegove podrške.

I znajte, Allah vam se smilovao, da ste se rastali od velikog, časnog i mjeseca punog fadileta. Gdje su oni postači koji su bili kao i vi u proteklim godinama, gdje su oni koji su bili prisutni sa vama u noćima mjeseca Ramazana, koji su svaku dužnost prema Allahu ispunjavali, gdje su očevi, majke, braća, sestre, komšije i rođaci? Došao im je, Allaha mi, rušitelj užitaka, prekidatelj strasti, rastavljač sastavljenog, ispraznio od njih mjesto okupljanja, ispraznio od njih džamije. Vidjećeš ih u dnu mezara oborene, neće naći nikog da otkloni ono u čemu su oni, sebi tada ni koristi ni štete neće moći učiniti, očekujući Dan u kojem će narodi svome Gospodaru biti pozvani, stvorenja će u skupinama pohrliti do Stajališta, tog dana će se od straha griješnici tresti, a srca će se raspući strahujući od polaganja računa,

"I puhnuće se u rog, pa ćemo ih sve sakupiti"(18:99)

O Allahovi robovi, ko bude svome nefsu zabranio činjenje harama u mjesecu Ramazana, neka mu zabrani i u mjesecima i godinama koji su iza njega, jer je Bog u oba mjeseca isti, a On i dva vremena prati i posmatra. Da i nas i vas Allah nagradi za rastanak sa mjesecom bereketa, da i naš i vaš udio u Njegovoj milosti učini obimnim, i da i nama i vama dadne bereket u ostatku godine, da i nas i vas povede putem Njegove upute, sa Njegovom milošću, fadiletom i blagodati.

Allahu naš, ono što si u ovoj noći podijelio od oslobođenja i oprosta, milosti i zadovoljstva, brisanja grijeha i darodavanja, počasti i dobročinstva, oslobađanja od Vatre i vječnosti u džennetima, dadni i nama od toga najveći udio i najbolje dijelove, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, kao što si doveo mjesec Ramazana, učini i njegovu godinu nama najberićetnijom godinom, njegove dane najsretnijim danima, primi od nas post i namaz koji smo obavljali u njemu, a oprosti nam prestupe koje smo počinili u njemu, očisti nas od zuluma prema ljudima na dan kad se ni od koga neće nadati osim od Tebe, o Sveznajući, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, mi smo obavili naš post i namaz u našem mjesecu manjkavo, u njemu smo ispunili malo Tvojih hakkova od onoga koliko je obaveza prema Tebi, i dolazimo na Tvoja vrata moleći, Tvoje dobročinstvo tražeči, pa nas nemoj otjerati razočarane, niti da izgubimo nadu u Tvoju milost. Mi smo ovisni o Tebi, zarobljenici koji stoje pred Tobom, ka Tebi smo usmjereni, Tvojoj dobroti se obraćamo, na Tvoja vrata kucamo, za Tvoju dobrotu molimo, pa smiluj se našoj poniznosti, primi našu skrušenost, učvrsti naša srca, pokrij naše mahane, oprosti naše grijehe, obveseli naše oči viđenjem Tebe na Kijametu, ne okreći Svoje plemenito Lice od nas, učini da naša djela budu primljena, naš napor hvale vrijedan, a naš udio u ovoj noći obiman.

Allahu naš, ako je u Tvome znanju koje svakom prethodi da nas okupiš u narednom (Ramazanu), dadni nam bereket u njemu, a ako si odredio da prekineš naše životne veze i da nas rastaviš od njega, dadni dobro naslijeđe onima koji će iza nas ostati, a povećaj milost onima koji će otići od nas, a sviju nas obaspi Svojom milošću i oprostom, i učini da naš sastanak bude u ljepotama Tvoga Dženneta i Tvoga zadovoljstva, sa onima kojima se blagodat ukazao **"u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!"** (4:69), sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, stanovnici kabura su zarobljenici grijeha koji se ne mogu osloboditi, zatvorenici samica iz kojih se ne mogu istrgnuti, odsutni putnici koje niko ne očekuje, slojevi prašine su pobrisali ljepotu njihovih lica, zvijeri će im biti susjedstvo u jamama njihovih kabura, a oni će biti skamenjeni i neće progovarati, blizu njih će biti komšije ali jedni druge neće posjećivati, boraviće u jamama do Proživljanja i nigdje se neće pomaći; među njima ima dobrih i loših, nemarnih i velikih trudbenika.

Allahu naš, ko od njih bude veseo, povećaj mu počast i radost, a ko od njih bude ožalošćen, zamijeni njegovu tugu sa veseljem i radosti. Allahu naš, budi blag prema svim umrlim muslimanima, i onima koji će primiti islam, tako Ti Tvoje milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, učini da njihove kabure preplave Tvoji salavati, učini ih boravištem Tvojih poklona, putevima Tvoga dobraočinstva, tokovima Tvoga oprosta i praštanja, da bi u međama svojih grobova bili smireni, i u Tvoju plemenitost i darežljivost sigurni, prema najvišim Tvojim deredžama da se utrkuju, a naročito ovo podari našim očevima, sinovima, braći i

bližnjima, prije nego ruševine zamijene građevine, prljavština čistoću, i prije nego se u životu prekine uže nade, prije nego kuće potonu u blato, prije nego vjetar postane kazna, kap poplava, jutro noć, i smrt se nadnese nad stanovnike nebesa i zemlje, prije nego oronuli starac rekne: "Ah, moje mladosti!", srednjovječni junak rekne: "Ah, moje uplašenosti!", pokvareni griješnik rekne: "Ah, moje stramote!", golobradi mladić rekne: "Ah, mog razočarenja!", postide se pred Tobom i i ispune stravom, pokrije ih kajanje, a usta im se začepe da ne bi govorili, zastanu pred djelima i obore glave, pokunje se i ugledaju strahote i zažele zbog toga da nisu bili ni stvoreni.

Allahu naš, o Ti Koji daješ hranu, o Ti Koji čuješ glasove, o Ti Koji u prašinu pretvaraš kosti nakon smrti, Ti si vezan sa Muhammedom i Muhammedovom porodicom, pa nam ne ostavi u ovoj noći ni jedan grijeh a da ga ne oprostiš, nijednu brigu a da je ne otkloniš, nikakvu tugu a da je ne ukloniš, nijednog nesretnika a da ga ne oporaviš, nijednog unesrećenog a da ga ne izbaviš, nijednog prava a da ne učiniš da se ispuni, nijednog izgubljenog a da ga ne vratiš, nijednog zlikovca a da ga ne prekineš, nijednog mrtvog a da mu se ne smiluješ, ni jednu potrebu od dunjalučkih i ahiretskih potreba kojom si Ti zadovoljan i u kojoj je korist za nas, a da nas ne pomogneš u njenom postizanju sa lahkoćom i zdravljem, uz Tvoj oprost, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, oprosti grijehe nama, našim očevima, našim majkama, našoj braći, našim sestrama, našim potomcima djeci, našoj rodbini, našim prijateljima, našim učiteljima, onima pred kojim smo učili Kur'an i koji su ga pred nama učili, od kojih smo se učili i koji su od nas učili, od kojih smo tražili dovu i koji su od nas tražili dovu, koje smo radi Tebe voljeli, koje smo za prijatelje uzimali radi Tebe i koji su nas uzimali za prijatelje radi Tebe, onima od njih koji su živi i onima koji su mrtvi, sa Tvojom milosti, o Ti koji si od milostivih Najmilostiviji.

Allahu naš, o Ti koji poznaješ skriveno, o Ti koji otklanjaš belaje, o Ti koji se na dove odazivaš, o Ti koji otklanjaš brige, Ti si povezan sa Muhammedom, najboljim stvorenjem, okoristi nas ajetima koje si objasnio u Svojoj Knjizi, oprosti nam njihovim učenjem grijehe, podigni nam kod Sebe deredže sa postom mjeseca Ramazana i namazom u njemu, sa Tvojom milosti, o Ti koji poznaješ skriveno. Ti si povezan sa Muhammedom i sa Alom Muhammedovim. Oprosti nam sa Kura'nom naše greške, obilno nam sa njim podijeli naše darove, ozdravi sa njim naše bolesne, smiluj se sa njim

našim mrtvima, popravi sa njim naše vjerske i dunjalučke poslove, olakšaj nam sa njim teret naših tovara, podari nam najljepše osobine odabranika, oprosti nam posrtaje i poskliznuća, očisti nam naša srca i naše tajne, uljepšaj nam sa njim naše zikrove, pročisti sa njim naše misli, snizi nam cijenu koju moramo platiti, otkloni od nas zlo zlikovaca i zluradost pokvarenjaka, oživi u nama ljubav prema odabranim ashabima, i objedini nas i njih u Kući Stalne postojanosti, učini nas od Tvojih oslobođenika od Vatre, i daj nam na Dunjaluku dobro i na Ahiretu dobro i sačuvaj nas od patnje u Vatri, i hvala Allahu na izljevima Njegovih blagodati i Njegov salavat i Selam na Muhammeda, pečata Njegovih vjerovjesnika, i na njegovom Alu, njegovim ashabima, njegovim ženama, uz mnoge (naše) pokornosti.

Amin!